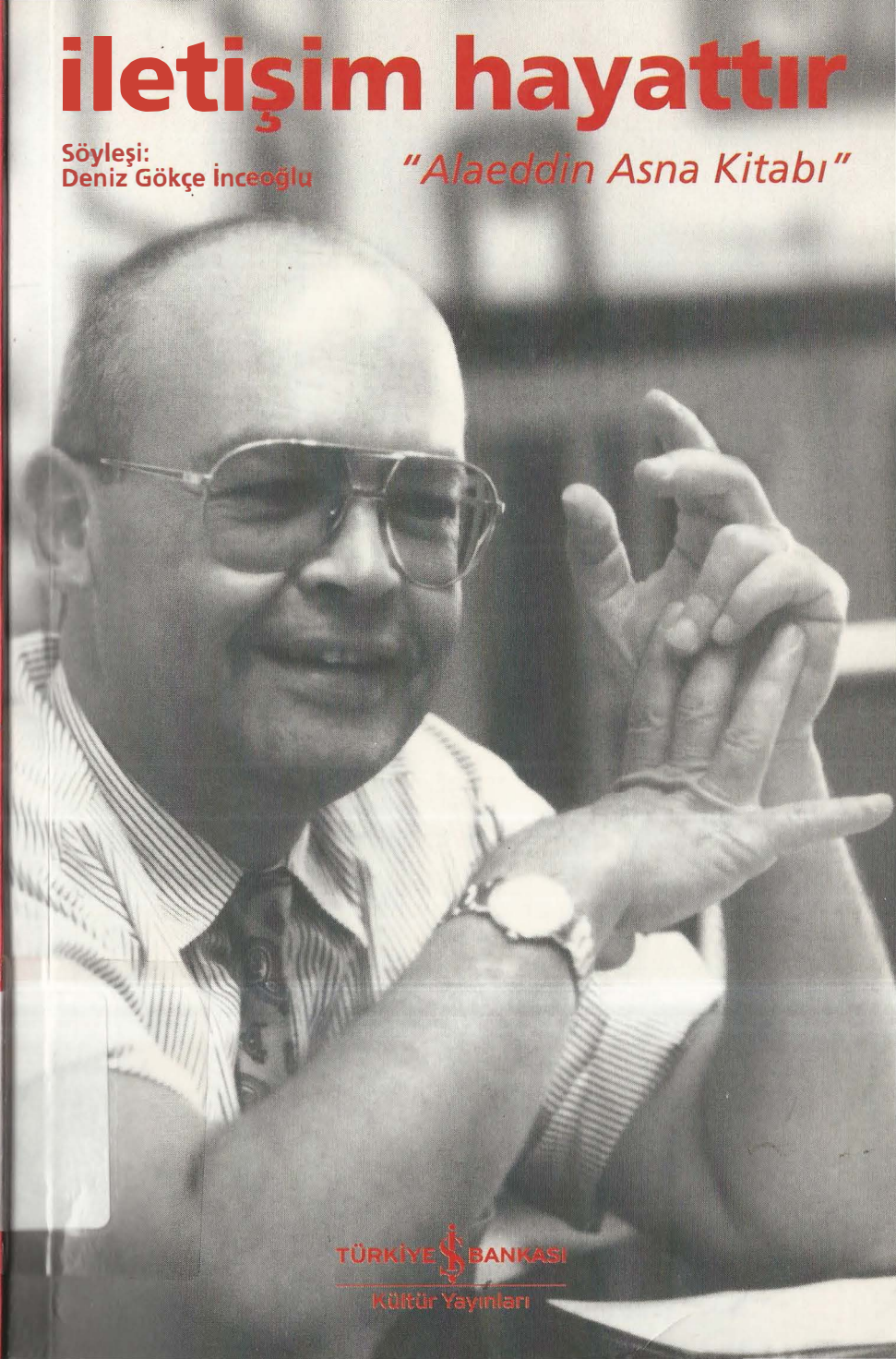
iletişim hayattır

Söyleşi:
Deniz Gökçe İnceoğlu

"Alaeddin Asna Kitabı"

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

"alaeddin asna kitabı"
iletişim hayattır

Genel Yayın: 1644

DENİZ GÖKÇE İNCEOĞLU 1973 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi'nde önce reklamcılık, ardından bilim tarihi okudu. Öğrenciliğinden itibaren, *Radikal*, BRT, Sky Türk, Star'da muhabir ve editör olarak çalıştı. İspanyol TV3 kanalına göç ve AB, Alman WDR televizyonuna namus cinayetleri konulu belgeseller hazırladı. Halen Doğuş İletişim grubunda çalışmayı sürdürüyor.

NEHİR
SÖYLEŞİ
—35—

İLETİŞİM HAYATTIR
ALAEDDİN ASNA KİTABI

SÖYLEŞİ
DENİZ GÖKÇE İNCEOĞLU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2009

DİZİ EDİTÖRÜ
LEVENT CİNEMRE

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
ŞÖHRET BALTAŞ

DİZİN
İLKNUR CANKOZOĞLU

DEŞİFRE
FİLİZ ÖĞRETMEN

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI, OCAK 2009

ISBN 978-9944-88-560-7

BASKI
SENA OFSET
(0212) 613 38 46
LİTROS YOLU 2. MATBAACILAR SİTESİ B BLOK 6. KAT NO: 4NB7-9-11
TOPKAPI 34010 İSTANBUL

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Nehir Söyleşi

iletişim hayattır

ALAEDDİN ASNA KİTABI

Söyleşi Deniz Gökçe İnceoğlu

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM
Hayata İlk Adımlar · 1

İKİNCİ BÖLÜM
Mülkiye'ye Başlangıç · 53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Planlamada Halkla Münasebetler · 123

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Zor Karar: Özel Sektöre Geçiş · 171

BEŞİNCİ BÖLÜM
Halkla İlişkilerciler Örgütleniyor · 203

ALTINCI BÖLÜM
Türkiye'nin İlk Halkla İlişkiler Şirketi · 225

YEDİNCİ BÖLÜM
En Sevdiğim Yuvam: Okul · 293

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Dünyayı Halkla İlişkilerciler Yönetecek · 327

DOKUZUNCU BÖLÜM
Kolay mı Bir Ömrün Muhasebesi... · 339

Yaşamöyküsü · 357

Eserleri · 359

Dizin · 361

SUNUŞ

"Dünyada birçok olay 1940'lı yıllarla 2000'li yıllar arasında yaşandı aslında. Biz çok yoksul bir dönemin çocukları olarak büyümeye başladık. Örneğin bizim eve ilk buzdolabı 1953'te alındı. Ben 12-13 yaşlarındaydım. Buzdolabı üç bin lira, ama babamın o kadar parası yok.. Dayımın verdiği borçla eve Norge marka ilk buzdolabı girebildi. Mutfak da küçük, buzdolabı hole kondu. Hatta o zamanlar çoğu evde buzdolapları oturma odalarında olurdu. Öyle çok zorluklarla alınan, lüks bir eşya konumundaydı. Oturma odasında durması da tabii çok normaldi! Daha neler neler... Başka kaç kuşak bu kadar değişimi bir arada yaşadı, bilmiyorum..."

Alaeddin Asna'nın, Beşiktaş'ın arnavutkaldırımlarıyla kaplı bir sokağında hayata gözlerini açtığı andan başlayarak anlattığı hayatında bir şey dikkatimi çekti: Bazıları vardır, hedefe kilitli yaşar, her adımını planlayıp titizlikle atar. Bazılarını ise hayat o noktaya taşır, akıntı onları doğru adrese teslim eder. Ben böyle bir hayatı dinledim, dinledikçe merak ettim ve büyüsüne kapıldım.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi koridorunda heyecanla ve biraz da tedirgin adımlarla ilerliyorum. İş Bankası Kültür Yayınları editörü Levent Cinemre, "Alaeddin Asna ile bir söyleşi kitabı yapmak istiyoruz," dediğinde çok mutlu olmuştum. Ama o koridoru adımlarken bir an, iletişim hocasıyla söyleşi yapmanın tedirginliğini yaşadım. Kafamda sorular uçuşurken kapıyı çaldım. Akşam vakti karanlığının çöktüğü, küçük bir okul odasına açılan o kapı, arkasında kocaman bir dünya saklıyordu. Ben bu dünyayı, her sorumda kendini, daha doğrusu başarılarını anlatmaktan çekinecek kadar mütevazı olan birinden dinledim.

Karşımda yakın tarihin tanığı... Alaeddin Asna'dan dinlediğim her cümle "duymak ve anlamak" arasındaki derin uçurumu bir kez daha gösterdi bana. Bugünün çocuklarının hayal

etmekte bile zorlanacakları, karneyle ekmek alınan günleri anlatırken, çekmecesindeki eski nüfus cüzdanını heyecanla gösterdiğinde kilitlendim. Sayfaların üzerinde ekmek, patiska alınırken vurulmuş damgalar... Gerçek tarih işte ellerimde, dedim. O yokluk günlerinden ananaslı, brüksellahanalı sofralara, küçük kutu radyo başında geçirilen akşamlardan sayısız kanalın olduğu LCD ekran televizyonlara uzanan büyük değişimler... Savaşlar, tek partiden çok partili döneme geçiş, darbeler, Berlin Duvarı'nın kuruluşu ve yıkılışı, 6-7 Eylül olayları gibi, yakın tarihin saymakla bitmeyecek olayları... Biz Alaeddin Asna'nın hayatını konuşurken bir yandan da bunları konuştuk, tartıştık. Ama işin ilginç bir yanı daha vardı; bütün bu değişimlerin, olayların tanığı da bir değişimin kahramanıydı.

Çocukluğundan itibaren önce mühendis, sonra diplomat olma düşleri kursa da iletişim, Alaeddin Asna'yı hep kendine doğru çağırmış. Hiç bilinmeyen bir mesleği, "halkla münasebetler"i öğrenmek üzere gittiği ABD ise düş yolculuğunun başlangıcı olmuş. Ben bu yolculuğun büyüsüne kapıldım. O yolculuğun türlü duraklarını dinlerken, her defasında "Büyük bir risk, nasıl yaptınız?" diye sorsam da, o büyük bir sadelikle hep benzer bir yanıtı verdi: "Bilmem, ben planlamadım, oluverdi!"

O her ne kadar "*Kapıldım gidiyorum bahtımın rüzgarına*" şarkısını mırıldanacak kadar mütevazı bir dille anlatsa da, ben titiz, heyecanlı ve çok değerli bir hayatın öyküsünü dinlediğimi söylemeliyim. Kendisini akıntıya bıraktığını anlatıyor ya, insanın içinden "iyi ki de bırakmış" demek geçiyor...

Sözü Alaeddin Asna'ya bırakmadan önce, desteğiyle her zaman yanımda olan eşim Murat İnceoğlu'na ve bu kitabın oluşmasında yardımlarını esirgemeyen Sibel Asna'ya, kardeşi Nurtaç Boynuk'a, dostu Gürel Çelikkanat'a, benim halkla ilişkilerle tanışmamı sağlayan Necla Zarakol'a teşekkür ederim.

Deniz Gökçe,
Nişantaşı

BİRİNCİ BÖLÜM

Hayata İlk Adımlar

Asker çocuğu göç olayını daha bebekken yaşar. Bugün buradasınızdır, yarın başka bir yere tayininiz çıkar. Bir kamyon gelir, eşyalar yüklenir ve yeni bir yolculuk başlar. İki gün içinde yeni düzen kurulur. Sokağın ismini bile bilmezsiniz, sadece "sağdan ikinci sokak"tır. Biz de sürekli tayin edilirdik; taşınmaya hep hazır olduk...

Minik Alaeddin hayata ilk adımlarını atıyor. Henüz bir yaşında (1941).

— Nasıl bir aile ortamında dünyaya geldiniz?
— 1940'ta, 23 Nisan Çocuk Bayramı'nın ertesi günü doğmuşum. Annem Müeyyet 20, babam Namık Kemal 30 yaşında. Beşiktaş'ta, Serencebey Yokuşu'nda babamın kiraladığı bir evde oturuyoruz. Aslında aile, yani anneannemler, dayım, teyzem Fatih'te oturuyor. Dayım evli değil daha o zaman. Teyzeme, "cicianne" derdim.

— Aslında annenizin ailesi Fatihli yani. Kalabalık bir aile gibi... Annenizin kaç kardeşi var?
— Annemler üç kardeş; dayım, teyzem, bir de annem. Annem en küçükleri, hatta 15 sene sonra doğduğu için ona "tekne kazıntısı" derlermiş. Eşi öldüğü için teyzem de çocukları Ümit Ağabey ve Emel Abla'yla birlikte Fatih'teki evde yaşıyorlardı.

— Doğduğunuz güne dair neler anlatılır?
— Babam asker, Harp Akademisi'nde öğrenci; yüzbaşı o zaman. Akademi binası Yıldız'daymış. Babam da oraya yakın bir ev tutmuş ve Serencebey'e taşınmışlar. O zamanlar hastanede doğum yok, eve ebe gelirmiş. Bizim evde de tipik şeyler yaşanmış. Asıl merak ve heyecanı Fatih'tekiler yaşamış diye anlatılır. Fatih'tekiler evde bizimkilerden gelecek haberi bekliyorlarmış. Evlerde telefon yok, acil durumlar için herkes mahalle bakkalındaki telefonu kullanıyor. Teyzemin oğlu Ümit Ağabey, Fatih'teki mahalle bakkalı Kadir Ağabey'den haber bekliyormuş. Doğum olup da babam ebeden sağlıklı bir oğlu olduğunu öğrendikten sonra Beşiktaş'taki bir bakkaldan Fatih'teki bakkala telefon edip müjdeli haberi vermiş. Ümit Ağabey de haberi alınca bakkaldan eve doğru "Doğmuş!

Alaeddin Asna'nın babası Namık Kemal Asna, henüz bir askeri lise öğrencisiyken, yıl 1930.

Doğmuş!" diye bağırarak koşturmuş. Onun üzerine bütün aile toplanıp tramvayla Beşiktaş'a gelmiş. Bana babamın babasının adı verilmiş: Mustafa Alaeddin Asna. Dedemin mezarı Kadıköy'deki Sahrayıcedit Mezarlığı'nda. Mezar taşında da adı yazılı: "Burada Mustafa Alaeddin Asna yatıyor... " Orada fotoğraf çektirip arkadaşlarıma gösterdiğimde epey eğlenmiştik.

— *Ailenizin geçmişi nereye dayanıyor? Anne ve babanız nereli?*

— İkisinin de babaları ve anneleri İstanbullu, ama daha eskiye gittiğimiz zaman; annemin Kayseri, babamın da Trabzon bağlantısı var; yani tipik bir Türkiye ailesi, o mozaiğin parçaları. Babamın annesi ölünce, dedem "babaanne" dediğim Sabiha Hanım ile evlenmiş. O da başka bir bölgeden, Selanikli. Böyle karışık, tipik bir Türkiye ailesi. Dedelerimi ve asıl ba-

baannemi hiç görmedim. Anneannemi ise ancak tatillerde İstanbul'a geldiğimde görebildim.

— *Babanızın ailesi nerede yaşıyordu siz doğduğunuzda?*
— Dedem ölmüş, Sabiha babaannem ise kendi erkek kardeşiyle beraber Bağdat Caddesi'nde oturuyordu.

— *Babanızın başka kardeşi yok mu?*
— Bir kız, üç erkek kardeşi var. Babamın teğmen olduğu yaşlarda, küçük amcam dışında diğerleri de subay olmuşlar.

Eskiden pikniğe değil, "kıra" giderdik.

— *Ya dedeler ne yaparmış?*
— İki dedem de asker. Sarayda görev yapmışlar. Ailenin asker ve saray hizmeti ağırlıklı bir geçmişi var. Tam olarak ne yaptıklarını bilmiyorum, ama evin duvarında üniformalı resimleri vardı, onu hatırlıyorum. Babamın babası edebiyat meraklısı bir denizciymiş. Çocuklarının isimleri de bunu gösteriyor. Babam Namık Kemal; en büyük kardeş. Ondan sonra sırasıyla; Bekir Sıtkı, Tevfik Fikret, kız kardeş Muazzez Fitnat Hanım ve en küçük kardeş de Şinasi. Babamda da edebiyata bir merak vardı. Dedemden geçmiş sanırım. Kardeşlerden en küçük amcam dışındakiler subay olup Türkiye'nin çeşitli yerlerinde görev yaptılar. Amcalarımdan Tevfik Fikret karacı, Bekir Sıtkı denizci oldu, babam ise havacı. Küçük amcam Şinasi de kimya mühendisi olmuş. Annemin babası da asker, ama o oğlunu, yani dayımı asker yapmamış. Dayım Remzi Yolaç gümrük komisyoncusuydu.

— *Fatih'ten neler hatırlıyorsunuz? Nasıldı o tarihlerde?*
— Başka şehirlerde yaşasak da annemle sık sık İstanbul'a giderdik zaten. Fatih'teki evin arkasındaki bahçeyi hatırlıyorum. Çok anım oldu orada. Kastamonulu komşumuzun kızı vardı, birlikte bahçede salıncağa binerdik. Bahçe, dut ve ce-

viz ağaçlarıyla doluydu. Anneannemlerin evi ahşaptı. İçeri girince sağ taraf eskiden "haremlik" diye bilinirmiş, ama biz öyle kullanmadık tabii. Bahçeye açılan taşlık diye bir bölüm vardı. Yandaki merdivenden üst katlara çıkılırdı. Bir de hamam vardı. İstanbul evlerinde hamamlar, hatta mutfaklar binaların dışında, bahçede olurdu; mesela çamaşır günleri hamamın büyük ocağı yanar, bacadan beyaz dumanlar çıkardı. Sokaklarda atların iki yanına asılı teneke kutularda sadece yoğurt, zerzevat değil, ekmek de satılırdı. Geceleri bekçilerin düdüklerini duyardık. Şimdi bunların hiçbiri kalmadı. "Kıra gitme" vardı mesela. Sonraları adı "pikniğe gitme" oldu. Evde yemekler, börekler hazırlanır, ahbapların otomobiline tıkış tıkış binilir, yola çıkılırdı. On beş-yirmi kişi toplaşır, genelde Sarıyer tarafına gidilirdi. Bizim için kıra gitmenin anlamı; top oynama, koşup hoplamaydı. Şehir çocuğuyuz ya, bunları yapacağımız alanlar yoktu neredeyse. Televizyon yok, hanımların büyük kısmı evde, çalışan kadın nüfusu çok az... Kır, herkes için büyük bir eğlenceydi. Tabii, bir de hamam vardı hanımlar için.

— Hamam için de özel organizasyonlar yapılır mıydı? Artık hamama gitmek sadece turistik bir eğlence sanki...

— Aslında hamama gitmek sosyal bir olaydı, ama ben hiç gitmek istemezdim. Anneler, teyzeler hamama gitmeyi bir eğlence haline getirirlerdi; dolmalar, çörekler filan... Çocukları da götürürlerdi. Bir defa beni de götürdüler ve çok rahatsız oldum. Arkadaşımın annesi Melahat Teyze kafama sabunlar sürdü. Her tarafım sabun içinde kaldı. Gözüme giriyor sabunlar, gözümü açıp etrafa bakamadım. Sonra da kaçtım hamam denince, ama tabii o dönemlere baktığımızda çok alternatif yoktu ki! Böyle bir sürü oyuncak da yok. Başka eğlenceler bulur, kendimiz oyunlar yaratırdık. Masa futbolu mesela, çocukların en büyük eğlencelerindendi. İki tarafa karşılıklı kale yapar, bozuk paralarla futbol oynardık. Saklambaç, bir de bahçede derme-çatma salıncak... Çocuk eğlencesi işte!

Uçak şovuyla kız tavlama

— Annenizle babanız nasıl tanışmışlar?
— Babam, dayımın arkadaşıymış. Dayımla sık görüşüyor, eve gelip gidiyormuş. Arkadaşlar ya, birlikte çapkınlık da yapıyorlar. Annemle babamın arasında on yaş fark vardı. Annem babama o sıralar "Kemal Ağabey" diyor. Hatta annem küçük kardeş olduğundan, o dönemde bu iki kafadarın sevgililerine mektup götürüp getiriyor. Başlangıçta böyle bir ilişkileri varmış.

— Çok ilginç! Nasıl aşka dönüşmüş? Birdenbire mi?
— Annem o sırada Fatih'teki Taş Mektep'te öğrenciymiş. Babam annemi görünce beğenmiş aslında. Sonra da ikna turları başlamış. Hatta anneme ve mahallenin öteki kızlarına hava atmak için Fatih'in üstünden uçakla geçiyor. Kanatlar bez o zamanlar, bir yere takılırsa yırtılır. Babam bana Fatih Camisi'nin minarelerinin arasından geçtiğini söylemişti ama ben inanmamıştım. Bizimkiler de sonunda demişler ki, "Ke-

Yıl 1938. Anne Müeyyet ve baba Namık Kemal evlendi.

mal evin çocuğu gibi, yani tanımadığımız bir adam değil. Kız yabancıya gitmesin." Annem 17 yaşındayken nişanlanmışlar. İkisi de ölünceye kadar aralarında güçlü bir sevgi bağı oldu. Biz sevgili bir ailenin, ana-babanın çocukları olduk. Onun için mutlu bir çocukluğumuz oldu.

— *Aslında askerlerin sert mizaçlı olduklarından söz edilir hep. Babanız eğlenceli birine benziyor...*
— Askerlere has o sertlik babamda da vardı. Hatta anlatılır, komutan olduktan sonra birine kızıp bağırdığında bilmem kaç kilometreden sesi duyulurmuş.

— *Siz korkar mıydınız?*
— Korkardım... Hiç dayak yemedim, kız kardeşim de yemedi. Bizi dövmedi, ama korkardık işte. Aslında bu korku mudur, saygı mıdır, bilmiyorum; ama hep çekinirdik ondan.

— *Evde büyük bir otorite yani...*
— Hiç şüphesiz... Annem de, babam da birbirlerine çok saygılıydılar.

— *Bazı evlerde eşler birbirine "bey"li "hanım"lı seslenirlerdi eskiden. Sizinkiler de öyle miydi yoksa?*
— Hayır, hiç öyle olmadı. Mesela babam general oldu, annem ona hiç "paşa" diye seslenmedi. Etraftaki paşa hanımları kocalarına "paşam" filan derlerdi. Annem babama "Kemal" derdi, hiç "paşa" lafını kullanmadı. Namık Kemal'di ismi, ama babam Kemal'i kullanırdı.

— *Nasıl biriydi babanız?*
— Babam da dedem gibi sanata düşkün biriydi. Harp Okulu orkestrasında keman çalarmış. Mesela ben Liszt'in rapsodilerini babamın plaklarından dinleyerek büyüdüm. Babam Batı müziğine çok düşkündü ama klasik müziği de çok severdi. O zamanlar popüler Türk müziği ve caz yok; halk müziği, klasik Türk müziği ve Batı müziği var.

— Babadan oğula geçmiş, siz de o zincire eklendiniz mi? Çocukluğunuzdan öyle anılar var mı?

— Evet, ben de sanata düşkün oldum. Çok küçük yaşlardan edebiyata dair şeyler hatırlıyorum. Okumayı ve şiiri severdim. Babam da şiir severdi, özellikle Divan şiirini... Bana da aşılamıştı. Mesela "aruz"u bana babam öğretti. Üstelik daha ben okulda Türkçe derslerinde aruz diye bir şeyle karşılaşmamıştım. Divan şiirlerini aruzla hangi kalıpta yazılmışsa çok iyi okurdum. Babam temellerini öğretti, okuttu o şiirleri, ama öyle masaya geçip ders çalışır gibi değil. Otururduk koltuklara; Nedim'i, Nabi'yi, Nef'i'yi okurdu, Bâkî'yi okurdu. Ben de ezbere bilirdim, o okudukça dinlerdim, severdim de. Anlamlarını da bilirdim, babam tek tek bütün kelimelerin anlamlarını anlatırdı. Tabii biliyorsunuz, onların çoğu aşk şiiridir. Şiirin aşk şiiri olması gerektiğini düşünerek büyüdüm ben. Kendi kendime kaldığım zaman yüksek sesle şiir okurdum. Bizim dönemimizde okullarda şiir yarışmaları olurdu. O yarışmalara katıldım. Sonra da ufak ufak yazmaya başladım.

— Öyle bir tablo çizdiniz ki... Evde keyifli, hoş bir akşam, baba ve oğul geldi gözümün önüne. Hele günümüzle kıyaslandığında, insanların daha yoğun iletişim içinde olduğu, şanslı günler yaşamışsınız gibi.

— Öyleydi... Radyo dinlenirdi hep birlikte, tek iletişim aracı radyoydu zaten. En büyük olayımız buydu. Bizim evde Philips marka lambalı bir radyomuz vardı. Sonraki yıllarda Grundig marka mobilyalı bir radyo alınmıştı. Mobilya bölümündeki pikapta Liszt'in, Beethoven'in, Tino Rossi'nin, Münir Nurettin'in, Hamiyet Yüceses'in plakları çalınırdı. Akşamları herkes bir arada olurdu. Bir de misafir odaları vardı evlerde. Üzeri örtülü koltukların, sehpaların, bir de küçük büfenin durduğu bir oda. Oraya misafir olmayınca girilmezdi. Radyolar o yüzden oturma odasında dururdu. Klasik Türk müziği dinlenir, şarkı söylenir, evde misafirlerle Kulüp rakısı içilirdi.

Savaş yıllarında şehirlerarası göç

— Çocukluğunuz Fatih ve Beşiktaş arasında mı geçti?
— Hayır, öyle olamadı. Bir asker ailesi olduğumuz için bizim hayatımızda tayinler vardı. Ben daha 2 yaşındayken babam Akademi'yi bitirmiş, ilk tayini de Kütahya'ya çıkmış. Bütün aile Haydarpaşa'ya bizi uğurlamaya gelmiş. O zamanlar teyzem, yani ciciannemle birbirimize çok düşkündük. Bana en çok ondan ayrılmak zor gelmişti. Ciciannemle sarılmışız, kimse ayıramamış. Zor bir ayrılık sahnesi yaşanmış. Çocukluğumda aile evi Fatih oldu. Babamın tayinleri nedeniyle biz hep İstanbul dışındaydık; Ankara, İzmir, Eskişehir, Kütahya...

— İlk yolculuğunuza 2 yaşında çıktınız... Neler yaşandı?
— Kütahya'ya gittik, birkaç yıl orada kaldık. İkinci Dünya Savaşı yıllarıydı, zaten çocukluğumdan, ilk o yılları hatırlayabiliyorum. Düşman uçakları gelip de bomba atmasın diye pencereler siyah perdelerle kapatılırdı. Ekonomi desen, çok kötüydü. Alışverişlerde nüfus kağıtlarının arkasına mühür vurulurdu. O eski, sonradan değişen nüfus kağıtlarımın arkasında hep mühürler vardı. Patiska verildi, ekmek verildi filan. Kütahya deyince bir de unutamadığım bir isim var; komşumuz Kemal Özer. Babası Kütahya müftüsüydü. Kemal Ağabey sonra Demokrat Parti'den Kütahya milletvekili oldu. Üniversite yıllarımda ilginç bir tesadüfle bu isim yeniden karşıma çıktı, Meclis Tahkikat Komisyonu'nda...

— Türkiye'nin en sıkıntılı yılları... Çocuklar neler yapıyordu? Nasıl algılıyorlardı o savaş halini?
— Ben o dönemin zor olduğunu hatırlıyorum. Neden zor olduğunu sorsanız bilmiyordum, ama keyif alınacak bir ortam yoktu diyebilirim; mesela insanlar alçak sesle konuşurdu, ortalık hep karanlıktı. Gazete çok okunurdu, akşamları ev misafirliklerine gidilir ve hep politika konuşulurdu. "Almanlar şöyle yapmış, İngilizler böyle yapmış, İsmet Paşa demiş ki..."

gibi laflar hatırlıyorum hep. Bu siyasi olayları duyarak, ama anlamayarak büyüdüm ben. Biz çocuklar çelik çomak filan oynardık. En önemli kural; hava kararmadan eve gelinmesi gerektiğiydi. Daha geç saatte sokakta durulmazdı. Eskişehir'de bir kere eve babamdan sonra gelmiştim, "Niye geç kaldın?" diyerek cezalandırdı. Ödüm koptu, dövecek sandım! Aslında dayak olayını hiç bilmiyorum, böyle bir deneyimim yok! O gün beni dövmedi, ama banyoda alçak iskemlenin üstüne oturttu. Başparmaklarımı bacaklarımın altından bağladı, kollarımla bacaklarımın arasından bir sopa geçirdi. Ben kıpırdamadan kaldım. Önce anlamadım, hoşuma gitti, canım da yanmıyordu. Oyun gibiydi, ama 10-15 dakika sonra sıkıldım, kıpırdayamıyorum. Dışardan annemin yalvardığını duyuyorum, "Kemal bırak çocuğu, nefes alamayacak," diye. Böylece hayatımda ilk ve son cezalandırılmamı yaşadım; ama sonunda anladım tabii, babam eve gelmeden ben dönmek zorundayım!

Asna'nın çocukluğu savaş yıllarına denk geldi. Nüfus cüzdanı ekmek, kumaş alınırken vurulan damgalarla dolu.

— Bu cezadan sonra bir daha cesaret etmek mümkün değil gibi! Dayaktan daha ağır bir cezaymış sanki! O dönemde alışveriş yaparken nüfus cüzdanlarına damga vurulduğunu söylemiştiniz. Bir şeyler almaya hiç gitmiş miydiniz?

— Belki bir-iki kez gitmişimdir, ama genellikle annemler giderdi. Alışveriş dediğiniz, Sümerbank'ın kumaşları veya ayakkabıları alınırdı. Kaliteli midir, diye sorarsanız, bir şey söylemek mümkün değil, çünkü "kaliteli" nedir, bilmiyorduk ki! Kaliteli oydu ve daha iyisi de yoktu. Herkes; başbakan da, ortaokul öğrencisi de aynı kumaştan elbiseler alır ve giyerlerdi. Elbiseler eskidiği zaman da küçük kardeşlere giydirilirdi. Olmadı, yakaları tersyüz edilir, yeniden giyilirdi. Ayakkabıların altına tamirciler ek yapardı. Aslına bakarsanız Türkiye yoksul, ama kendine yeten bir toplumdu. Kendine yetmeyip daha çok şey isteyen, dolayısıyla para gereksinimi artan toplumlarda çok rastladığımız ahlaksızlık, köşe dönme merakı yoktu. Şartlara göre hareket edilirdi. Sanat yoluyla da duygusal eksikliğimiz giderilirdi. Kıskançlık yoktu.

— Şartlar zor olsa bile idare edilirdi... Bu dönemde siz bir de göçebe durumundasınız. Ne zaman Eskişehir'e gittiniz?

— Kütahya'dan sonra Eskişehir'e gittik. 1944 filan, yani İkinci Dünya Savaşı'nın son yılları. Aynı sıkıcı atmosfer devam ediyordu. Babam çoğu geceler eve gelmez, alayda nöbet tutardı. Evdeyse gergindi, her an bir olay beklenirdi.

— Endişeli bir bekleyiş mi vardı?

— Bütün asker aileleri endişeliydi. Savaş çıkabilir, eşlerimiz, babalarımız savaşa gidebilir... Özellikle havacılar için bu durum daha belirgindi. Uçakta ölmeniz, karada ölmenizden daha büyük ihtimaldi. Onun için havacı aileleri daha kaygılıydı. "Savaş başlarsa ilk onlar gidecek," diye düşünürlerdi. Olayların çok farkında değildim, ama bir baskı hissederdim. Bu genel bir baskıydı. Şöyle anlatabilirim belki... Hep tartışılan bir konu vardır, "Asker egemenliği demokrasi karşıtı mıdır?" diye. Türk devleti militer bir devlettir. Osmanlı'dan beri böy-

le gelmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşundan neredeyse 1960'lara kadar en beğenilen ve saygı duyulan meslek askerlik olmuştur. Kızı istemeye gelirler; mühendisi, doktoru, boyacısı, subayı... Kimi seçersiniz? Subayı! Kız subaya gelin verilirdi veya erkek çocuk askeri okullara gönderilirdi. "Oğlumuz asker olacak, sonunda paşa olacak." Böyle bir toplumduk. İşte o savaş yıllarında amcalarımın, babamın asker olması bizde üzüntü yaratmadı. "Ölürse şehit olur" dendi. Endişe vardı, bir baskı vardı, ama korkmazdı kimse.

— *Siz hiç asker olmayı düşündünüz mü?*
— Asker olmak hiç aklıma gelmedi. Demek ki kuşaklarla bu yavaş yavaş değişiyor. Benim kuşağımdan olanlar; yani teyzemin, amcalarımın çocuklarından hiç kimse asker olmadı. Eczacı, kimyacı, öğretmen oldu. Ben de Mülkiye'ye gittim, ama aramızda asker olan yok.

Hiç mahalle arkadaşım olmadı ki...

— *Eskişehir'den sonra nereye tayin oldunuz?*
— Ankara'ya... Okula, Ankara'da Sarar İlkokulu'nda başladım. Oradaki evimizin yakınındaki okul. Yıl 1946, yani savaş bitmiş.

— *İlkokulu Ankara'da mı bitirdiniz?*
— Birinci sınıfı orada okudum, ikinci sınıfı İzmir Karşıyaka'da, üçüncü ve dördüncü sınıfları da İzmir Güzelyalı'da. O sırada babam İzmir'de Hava Harp Okulu'na geçmişti. Beşinci sınıfta Eskişehir'e gittik, Eskişehir'de Yunus Emre İlkokulu'nda ilkokulu bitirdim. Sonra tekrar Ankara'ya geldik, ortaokula başladım. Liseye yine Eskişehir'de başladım, sonra da Ankara ve Eskişehir arasında gidip geldik. En son Eskişehir'de mezun oldum.

— *Akılda tutması bile zor, sürekli taşınmışsınız... Bu göç halini anlatır mısınız?*

— Çok kötü bir şey, yani bir çocuk için çok kötü. Ben hâlâ lise arkadaşlarımla buluşurum, üniversite arkadaşlarımla da tabii ki... Bu arkadaşlarım konuşurken, mesela "Hasan bizim evin yanında otururdu" gibi bir laf ederler. Benim hiç öyle bizim evin yanında oturan arkadaşım olmadı. Biz bir gün o adresteydik, ertesi gün başka birinde... Görüyorum ki on-on beş sene yedikleri ayrı gitmeyen, beraber büyüyen insanlar var. Benim çocukluğumda böyle şeyler olmadı. Çok imrenirim anlatılanlara. Hiç "bizim mahallenin çocukları" diyemedim. Benim "mahallem" yok ki!

— Sürekli sınıflarınız da değişiyor! Çocukken çok zordur arkadaşlardan ayrılmak. Ortaokulda bizim sınıfı dağıttıklarında günlerce ağlamıştık. Siz nasıl alışabiliyordunuz?
— Kabul etmiştim; yani benim için göç, taşınmak, hayatın bir parçasıydı. Hocalarımla, sınıf arkadaşlarımla çok ahbap olamamıştım. Benim için "okula gidersin, ders çalışırsın, muhtemelen ertesi sene başka yerdesindir" diye işleyen bir mantık vardı. Kendimi bulunduğum yere hazırlamazdım, yerleşmezdim. Aslına bakarsanız biz göç eden bir milletiz, yani Orta Asya'dan beri sürekli Batı'ya doğru göçüyoruz. Hep gidiyorlar bir yere. Bu Anadolu'ya geldikten sonra da devam etmiş. Osmanlı'da; mesela sarayın etrafı genellikle devşirmedir, asıl Türkler sınır boylarında, akıncı filan konumundadır. Genlerimizde göç etmek var, yerleşik düzen insanları değiliz; tüccarlar ve gayrimüslimler hariç.

— Sizin durum da bundan farklı değil yani. Göç devam ediyor...
— Asker çocuğu göç olayını daha bebekken yaşar. Bugün buradasınızdır, yarın başka bir yere tayininiz çıkar. Bir kamyon gelir ve taşınırsınız. Normal bir olaydır bu! Arkadaşlarımdan ayrılıyorum diye üzülmezsiniz.

Kalın Amerikan bezinden yapılmış, genellikle askerlerin kullandığı "hurç" denen büyük torbalar vardı. Onun içine havlular, yataklar, çarşaflar filan ne varsa konur, kadınlar bu-

nu bir günde hemen hallederlerdi. Sık sık taşınmaktan yeterince pratik kazanmışlardı. Saksılarda büyük kauçuklar vardı, onlar bir şeye sarılmadan yüklenirdi. Kamyonlarda bir tek o kauçuklar görünürdü.

Eşyalar yüklenir ve kamyon gider. Sonra iki gün içinde yeni düzen kurulur. Baba önceden gitmiş, evi tutmuştur zaten. Oraya yerleşilir. Sokağın ismini bile bilmezsiniz, sadece "sağdan ikinci sokak"tır. Biz de sürekli tayin edilirdik, taşınmaya hep hazır olduk... Askerlerin çocukları da taşınmaya hazırdırlar. Onların çocuklarının kalıcı arkadaşlıkları filan olmaz! Kalıcı arkadaşlıklar ancak üniversitede başlar; çünkü üniversiteyi değiştiremezsiniz. Benim babam da bu taşınma işini devamlı yaptı. Biz aile olarak; Ankara, Eskişehir, İzmir, Balıkesir, Kütahya gibi birkaç yere gittik. Babamla beraber her seferinde gitseydik yirmiden fazla ile gitmiş olurduk. Bizim ailede sürekli gezen kişi babam oldu. Biz onunla kıyaslanınca ailenin kalıcı kısmıydık! Onun için Ankara'da ev bile yapabildik ve sabit bir evimiz olsun istedik. Oysa askerlerin evleri olmaz.

Zar zor sahip olunan ilk ev

— Babanızın maaşı kısıtlıydı. Yaşadığınız zorlukları anlatmıştınız. Ev nasıl yapıldı?

— Anneannem 1951'de ölünce Fatih'teki o büyük ev satıldı, parası kardeşler arasında bölüşüldü. Annemin hissesine sekiz bin lira düşmüş. Büyük bir paraydı bu o zamanlar. Ev ise elli bin liraya çıkmış. Babam üstünü Akbank'ın Genel Müdürü Medeni Berk'ten kredi alarak tamamlamış. Hatırlıyorum, o dönemde en büyük banknot bin liraydı. Zavallı babam o sıra hep evle uğraşmıştı! Birinci kat duvarları yapıldı, içi yapılamadı, çünkü para yetmedi. Üç katlı bir ev yaptırana kadar çok çaba harcadı. Babamın tanıdığı bir yüzbaşı vardı, Faik Ağabey; ikinci katı ona kiraya verdiler. En üst katta da biz oturduk. Evin bahçesi vardı, bahçesinde de kömürlükler... Önde çiçekler vardı. Anıttepe'de, çok hoş bir binaydı. Anıtte-

Ankara Anıttepe'de kredi almarak 1952'de yapılan ev hep güzel anılarla dolu.

pe, Anıtkabir'i gören bir tepedir. Bu bizim için, hele ki o yıllarda çok önemliydi. Yürürken, bahçeye çıkarken Atatürk'ü seyrederdik. Atatürk'ün naaşının Etnografya Müzesi'nden Anıtkabir'e taşındığı 1953'ten itibaren her fırsatta tepeye çıkıp onu görme lüksünü yaşardık. Onun için evimizi çok seviyorduk, çok özel oldu bizim için.

— *"Askerlerin evi olmaz" dediniz. Sürekli tayinler yaşarken siz neden ev yaptırdınız?*
— Annemin etkisi olabilir, çünkü annem İstanbullu bir ailede büyümüş, sabit bir yaşam sürmüş. Büyüyüp evleninceye kadar Fatih'teki evde yaşamış, evlendikten sonra da Beşiktaş'a gitmiş, yani çok ev değiştirmemiş. Örneğin onun babası da görevi nedeniyle gezmiş, başka illere gitmiş, ama onlar gitmezlermiş.

— *Sizin evde de alışkanlığını devam ettirmiş yani...*
— Olabilir.

— Nasıl biriydi anneniz?
— Çok verici biriydi annem. Çocuklarına pek düşkündü. Her dakika "Terledin mi?" diye sırtına bakan, "Denize girme, üşürsün!" diye peşimizde dolanan biriydi. Aslında aileyi çekip çeviren annemdi! Zaten çoğu zaman babam yok, başka illerde görevde. Anne her şeyden sorumlu kişi...

— Babanızdan söz ederken edebiyata, sanata düşkünlüğünü anlatmıştınız. Annenizin bu tip özellikleri var mıydı?
— Yoktu; annemin sanatla ilişkisi, benimle ilişkisine bağlıydı diyebilirim. Ben sanatta başarılı olduğum zaman sevinirdi ve yaptıklarımla ilgilenir, takip ederdi. "Oğlum neler yapmış" derdi. Sanırım ben futbolcu olsaydım, benzer sevinci maç izlerken de gösterirdi.

— Göçebelik halinin hiç sonraki yıllarda, sizin hayatınıza etkisi oldu mu?
— Bir yerlere gitme durumu benim için olağanlaştı. İnsanlar gezmeye gitseler bile bir ay evvelden hazırlanmaya başlarlar ya, benim böyle bir durumum hiç olmadı. Ben iş hayatımda da sürekli gezdim. Bir gün bir haber gelir, "Yarın ben gidiyorum" derdim. Yolculuk, bir yerlere gitmek benim için öyle büyütülecek bir şey olmadı.

— Oradan oraya göç ederken hiç İstanbul ziyaretleri yaptınız mı? Aile evine gelir miydiniz?
— İstanbul bizim için her zaman ana karargah oldu. Hep oraya gelir, tatillerde orada kalırdık. Gene bahçeye gider, meyve toplardık. Anneannem 1951'de vefat etti ama dayımlar İstanbul'da yaşıyordu. Bu arada dayım, Perihan Tanyer Abla'yla evlenmişti. Teyzem Vahide Talaslı ise kızı Emel Akalın ve damadıyla (Ekrem Akalın) bizim gibi gezginler arasına katılmıştı. Damat doktordu ve birçok yerde hükümet tabipliği yaptı. İl il gezerlerdi onlar da... Bütün aile tatillerde İstanbul'a gelip, buluşur olmuştu.

Tarihe tanıklık eden bir kuşak

— Siz çocukluğunuzdan söz ederken ilk izler; savaş, yokluk oldu. Şimdi hızla bir düşününce tanık olduğunuz neleri hatırlıyorsunuz?

— Dünyanın son kırk-elli yılını yaşayan kuşağız biz; çok yoğun olayların tanığı olduk. Dünyada birçok olay 1940'lı yıllarla 2000'li yıllar arasında yaşandı aslında. Büyük değişiklikler oldu. Biz çok yoksul bir dönemin çocukları olarak büyümeye başladık. İkinci Dünya Savaşı vardı ve ciddi ekonomik sıkıntı yaşanıyordu. Alacağınız her ürün karneye bağlıydı. Akşamları düşman uçakları gelir diye pencerelere siyah perdeler, battaniyeler örtülürdü. Eskiden "yumurta" diye bir aletle çorapların topukları defalarca dikilirken şimdi taksitle yeni elbiseler alıyoruz, kredi kartı diye bir şey var! Çarşılarda yeni meyveler ve sebzelerle tanıştık. Ananas, kivi, brokoli, brüksellahanası diye farklı çeşitleri gördük. Bunların hiçbiri yoktu. ABD, İngiltere gibi bir tüketim toplumu olmanın bütün özelliklerini şimdi zavallı Türkiye de yaşıyor. Biz ABD, Fransız filmlerini birkaç yıl sonra izleyebilirdik, şimdiyse aynı anda izleyebiliyor veya kırk-elli kanallı televizyonlarımızdan, evimizden takip edebiliyoruz. Başka kaç kuşak bu kadar değişimi bir arada yaşadı, bilmiyorum.

— Değişimi her yönüyle yaşamışsınız...

— Aynen öyle... Mesela biz Türkiye'nin tek partiden çok partiye geçişini gördük. NATO'nun kuruluşunu, Türkiye'nin NATO'ya girişini, ihtilalleri gördük. İnsanlar eskiden bir meşrutiyette ihtilal görürmüş, bir de fermanlar çıktığında padişaha karşı ihtilaller olurmuş. Savaşlar gördük; Kore Savaşı'nı, Vietnam'ı, Körfez Savaşı'nı, Irak-İran Savaşı'nı, Kıbrıs olaylarını, Berlin Duvarı'nın yıkılışını, New York'taki 11 Eylül olaylarını, Stalin'i, Mao'yu, Şah Rıza Pehlevi'yi, Churchill'i, Kral Faruk'u, Kennedy'yi, Kral Faysal'ı gördük... Bu sürece Zeki Müren sadece bir sanatçı olarak değil, bir fenomen olarak katıldı meselâ. Şimdi bir film yapsanız, hepsini o filme sığdıramayacağınız kadar olaya tanık olduk...

— Modern dünyanın kuruluşuna da tanık olmuşsunuz. Televizyon yok, ama buzdolabı var mıydı evinizde?

— Sanırım eve ilk buzdolabı 1953'te alındı. Annemler yaklaşık on beş yıllık evliyken ben 12-13 yaşlarındaydım. Bugün evlenen çiftlerin taksitle, borçla da olsa elektronik aletleri oluyor evinde, çünkü bunların olmadığı bir hayat düşünülemiyor. Bense birçok akranım gibi evdeki yemeklerin telli dolaplarda saklandığını hatırlıyorum. Buzdolabı üç bin liraydı. Babamın o kadar parası yok, memur tabii. Dayımdan borç para aldı ve eve Norge marka ilk buzdolabı alınabildi. Mutfakta da yer yoktu, buzdolabı hole kondu. Hatta o zamanlar çoğu evde buzdolapları oturma odalarında olurdu. Öyle çok zorluklarla alınan, lüks bir eşya konumundaydı. Oturma odasında durması da normaldi!

Okullu olduk, kardeş geldi...

— Okula nasıl başladığınızı hatırlıyor musunuz?

— 6 yaşımda başladım, iltimaslıydım diyebilirim. Okumayazmayı okula gitmeden, 5 yaşında filan öğrenmiştim zaten. Babam o zaman binbaşıydı, beni Ankara Milli Eğitim Mü-

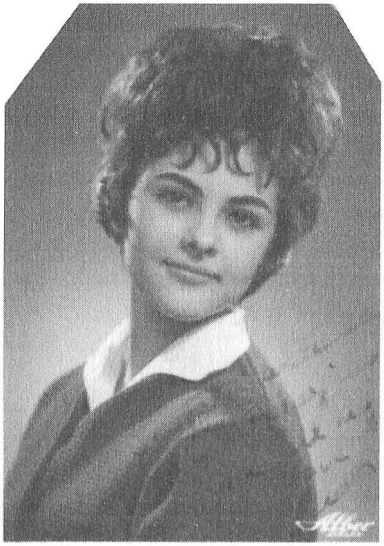

Asna ailesi bir arada. Baba Namık Kemal, anne Müeyyet, kız kardeş Nurtaç ve Alaeddin Asna (1952).

dürlüğü'ne götürdü. "Ben oğlumu okula vermek istiyorum. Yaşı henüz küçük ama okuma-yazmayı da biliyor" dedi. Ben de ufak tefek bir çocuğum, masanın üzerinde *Cumhuriyet* gazetesi duruyor, Milli Eğitim Müdürü, "Al bunu oku bakalım," dedi. Başladım heyecanla okumaya, anlamını bilmesem de okudum. Adam, "Haklısınız," dedi ve kaydımı yaptırdı. Onun için hayatım boyunca hep sınıftakilerden bir yaş küçük oldum.

— Başka kardeşiniz oldu mu?
— Ben 5 yaşındaydım kardeşim Soley doğduğunda. Ne yazık ki altı ay yaşayabildi. Bağırsak hastalığı geçirmiş, kaybettik onu. Esmer bir bebekti.

— Tedavisi olmayan bir hastalık mı? Bu arada Soley ne demek?
— Bir bağırsak hastalığı, ama tam olarak bilmiyorum. O dönemde tedavi sonuç vermedi. Babam Fransızca biliyordu, Harp Okulu'nda Fransızca okumuş, Fransızca biliyordu. Fransızca ve Almanca önemsenen dillerdi. Babam kardeşime Fransızca "Soley", yani "Güneş" ismini koymuştu. O üzüntüyü sonra doğan kız kardeşimle atlattı aile. Ankara'da ben Sarar Okulu'na giderken Maltepe'de, bir binanın bodrum katında oturuyorduk. Babamın ekonomik durumu ancak orada oturmamıza yetiyordu. Sonra çatı katı boşaldı da oraya çıkabildik. Zaten düzgün bir orta katın kirasını vermeye hiçbir zaman babamın gücü yetmiyordu. Binbaşı maaşı işte... İşte o çatı katında yaşadığımız günlerin birinde "Kardeşin olacak," dediler. Cumhuriyet Bayramı'ndan üç gün sonra, 2 Kasım'da doğdu kardeşim. Hatta doğumu yaklaşan anneme faydası olur diye, o Cumhuriyet Bayramı törenine, evden hipodroma kadar yürüyerek gitmiştik. O sabah okula gidiyordum, kahvaltımı ettim, evde bir hareket... Ebe geldi, ben hazırlandım, çıktım. Çıkarken içerden "ınga mınga" sesleri geldi. Anlamadım bile ne olduğunu. Okuldan döndüm, "Bir kız kardeşin oldu," dediler. Adını da ben koydum, Nurtaç diye.

Asna, çok sevdiği öğretmeninin adından esinlenerek kız kardeşine Nurtaç ismini verdi.

— Bir arkadaşınızın adı mı?

— Hayır, ilkokul öğretmenimin adı Cemile Aytaç. Bebek erkek olursa adı Aytaç, kız olursa Nurtaç olacak diye kafama takılmış. Sonra Nurtaç oldu. Cemile Hanım'ı çok severdim. Kader işte, elli yıl sonra Cemile Hanım'ın oğlu Prof. Aydın Aytaç benim kalp ameliyatımı yapan doktor çıktı. (Not: Kitap hazırlanırken Cemile Hanım hayatını kaybetti.)

— Kardeşinizle ilişkileriniz nasıldı? Kıskanır mıydınız?

— Çok iyi oldu, her zaman da birbirimizi çok sevdik. Kıskanmadım ama bir defa çocukken kötü bir şey yaptım kız kardeşime. Babam Avrupa'daki iş gezisinden kız kardeşime gözleri açılıp kapanan bir bebek getirmiş ki o zamanlar çok önemli bir oyuncak, kimsede yok! Kız kardeşim bayıldı buna. Sevindi, oynadı, zıpladı... Ben de kız kardeşime kızmışım, kavga etmişiz... Bu bebeği birden yere attım, gözleri bozuldu! Hiç unutamam bunu, öyle üzüldüm ki sonrasında...

— Çocukken hep düşler kurulur ya "Ben büyüyünce..." diye başlayan, siz böyle hayaller kurdunuz mu?
— Benim için hep "Mühendis olacak Alaeddin" diyorlardı. Ben de onu kabul etmiştim ama mühendis nasıl olunur, ne lazım, bilmiyorum. Matematiğim de iyi değildi ki! Derslerim iyiydi, ama matematiği seven bir çocuk değilim. Daha sonraki yıllarda kafamda hariciyeci, yani diplomat olmak gibi bir fikir belirdi. Mühendislik gittikçe arka planda kaldı. Hatta diplomat olmak, onun için de Siyasal Bilgiler'e gitmek, ortaokuldan itibaren bir saplantı haline geldi.

Şiir bir tutku oluyor

— Dedenizden babanıza miras kalan edebiyata, sanata düşkünlükten söz etmiştiniz. Hatta ondan da size geçmiş. O günlerden bununla ilgili neler hatırlıyorsunuz?
— Ben şiiri çok severim. Şiire babamla beraber Divan şiiri okuyup dinleyerek başladım. Her şey var onun içinde; doğa var, güzellik var, âşık olmak, doğaya âşık olmak var, çiçeğe âşık olmak, güneşe âşık olmak var, kadına âşık olmak var, hatta Nedim gibi erkeğe âşık olmak da var. Dolayısıyla o şiir benim melodisinden hoşlanarak okuduğum bir şiir oldu, ama yazmak istediğim değildi. Benim yazmak istediğim şiir, sadece romantizmi kağıda döken ya da insanın kendini anlatmasını sağlayan bir araçtı. Bu genellikle karamsarlık şiirleriydi. İşte dostluktan bahseder, mutsuzluktan bahseder, ölümden bahseder... Arada bir de güzel kızlardan ya da benim âşık olduğum bir kızdan bahseder.

— Siz kimleri okuyordunuz?
— Benim için Nedim'ler filan çok önemliydi. Daha ileri yıllarda; Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Abdülhak Hamit de önemli yer tuttu. Bekir Çiftçi gibi şair ağabeylerim vardı. Bunlar lisede öğrenci olan ağabeylerdi, ama aynı zamanda şair olarak isimleri duyulmaya başlamıştı.

— Kitap çok okunur muydu?
— Okuma konusunda çok şanslı bir kuşak olduk. Çok iyi bir Milli Eğitim teşkilatı vardı. Hasan Âli Yücel, dünyanın klasik eserlerini çevirtip yayımlatmıştı. Milli Eğitim'in tercümelerini Orhan Veli gibi ünlü edebiyatçılar yaparlardı. Klasikler 14 kuruşa filan satılırdı. Benim haftalığım 1 liraydı, bu kitapları rahatlıkla alıyordum. Adları da Maarif Klasikleri'ydi. Fuzuli'den Shakespeare'e kadar dünyaca ünlü edebiyatçıların eserlerini bizim dönem çocukları okuyabildi. Türkiye fakir, ama kültür açısından zengin bir ülkeydi demenin bir örneği de bu!

— Okul günlerimi düşündüğümde hep sınavlar veya ezbere okutulan şiirler geliyor aklıma. O şiirler sınıflarda, törenlerde, aile buluşmalarında zorla okutulurdu ve çocuklar için neredeyse kabus olurdu! Siz hiç zorlanmamışsınızdır herhalde.
— Öyle de oldu gerçekten. Bilirdim şiirleri ve okumayı severdim. Ben babamın görevi nedeniyle gittiğimiz yerlerdeki törenlerde de şiir okurdum. Babam belediye başkanıyla, valiyle ahbap olduğundan; 23 Nisan, 29 Ekim, 15 Mayıs Hava Şehitleri Günü programlarına benim şiir okumam da eklenirdi. Aklıma geldi şimdi, Hava Şehitleri Günü'nde klişe bir giriş yapardım: "Ey yüce şehitler! Ey babamın aziz arkadaşları! Sizler bu toprağa canınızı verdiniz. Göklerde kartallar gibi uçardınız," diye... Bu cümlelerin bazılarını da babam yazardı, ben okurdum.

— İlk nerede okudunuz?
— Eskişehir'de. Tek çocuk ben kürsüde!

— Pek havalı!
— Hem de nasıl... Müthiş! Vali, milli eğitim müdürü, bir de Alaeddin kürsüde. Hava Şehitleri gününde bir de yüzbaşı eklenirdi, o kadar. Ben müthiş gurur duyardım.

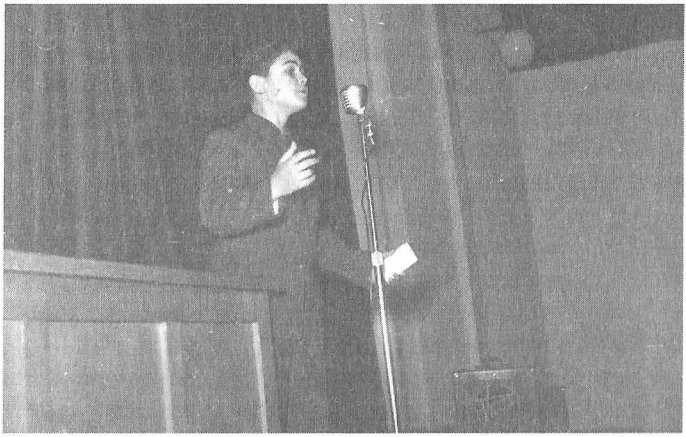
Şiir yarışması jürisinde Cahit Külebi de var

— Okulda da şiir sizden mi sorulurdu? Tahtaya kalkıp ezbere okur muydunuz?

— Okullarda eskiden şiir okuma yarışmaları düzenlenirdi. Hiç kaçırmazdım ben o yarışmaları. Ankara Atatürk Lisesi'nin orta kısmında okurken lise takımlarının şiir yarışmalarına katılırdım o yaş farkına rağmen. Edebiyat hocalarım "Şunu sen oku" derken, birdenbire "Hah! Alaeddin şiir okur," ya da "Bu sınıfın şiir okuyanı Alaeddin'dir," diye mimlendim. Bu yarışmalara Ankara Kız Lisesi'nden Güler Uçucu katılırdı. O da oranın en iyi şiir okuyanıydı. Biz çok iyi dost olduk Güler'le, ama o mu birinci olacak, ben mi olacağım kavgamız da eksik olmadı. Güler sonra Hava Kuvvetleri'ne girdi ve albay oldu. Liselerin, kız sanat okulunun veya teknik okulların şiir okuyanları bir takım gibiydi. Yani Fener-Beşiktaş maçı yapar gibi, ama bir taraftan da dostuz, sık sık şiir alışverişi yapıyoruz. Ankara'da liseye geçtiğimde bir de radyoda spikerlik yapıyor, Çocuk Saati'nde şiir okuyordum. Sanki şiir ve mikrofondan okuma hali bana yapışmıştı.

— Bu şiir yarışmalarına ilgi olur muydu?

— Tabii, büyük olay olurdu. Yarışma günleri salonlar ana baba günü olurdu. Önceden duvarlara afişler asılır, başka okulların öğrencileri, öğretmenleri, velileri gelirdi. O haftanın, hatta ayın olayı olurdu. Ben mesela bir kez hasta olmama rağmen yarışmaya katıldım. Ankara Atatürk Lisesi'ndeyiz, cumartesi günü yarışma yapılacak. Önceden hazırlandık, provalar yaptık, ağabeyler de var. Ağabeyler 16-17 yaşlarında, liseyi bitirecekler, ben ise 13-14 yaşımda, ortaokuldayım, ama lise takımındayım. Cuma sabahı yatağa düştüm, ateşim otuz dokuz-kırk... Hani futbolcunun ayağı kırılmıştır ama takım arkadaşları "Gene de oyna" derler, aynen öyle... "Gideceğiz," dediler, annem babam "Nasıl olur, çocuk ateş içinde!" diye engel olmaya kalktılar ama nafile.

En çok Cahit Külebi ve Yahya Kemal'in şiirlerini seven Alaeddin Asna okuldaki şiir yarışmalarını hiç kaçırmadı. (1954).

Neyse, sirkeler filan sürüldü başıma, ateşim düştü. Ağabeyler cumartesi sabahı geldi, giyindim kuşandım, kravat takıp gittim yarışmaya.

— *İyileştiniz yani birden...*
— Eh işte! Jüride; Cahit Sıtkı Tarancı, Necati Cumalı, Behçet Kemal Çağlar, Behçet Necatigil, Ceyhun Atıf Kansu vardı. Zaten bu yarışmalarda jüri dediğiniz şey çok önemliydi, İstanbul'dan gelenler bile olurdu. Kupalar verilir, kazanan okul önemli, okulun takımı, ekip elemanları çok önemli olurdu.

— *Hangi şiiri okudunuz o gün?*
— Hatırlamıyorum, ama genellikle Yahya Kemal, Cahit Külebi, Arif Nihat Asya şiirleri okurdum. Yaşım büyüdükçe Cahit Külebi ağır bastı. Önceleri daha bir kahramanlık, vatan-millet şiirleri okurdum; sonra tınılı, melodik şiirler, aşk şiirleri okumaya başladım. Zamanla doğayla ilgili şiirler hayatıma girdi. Onlar da Cahit Külebi şiirleriydi genellikle; mesela bir yarışmada Cahit Külebi şiiri okumuştum, o da jürideydi...

— Siz mi kazandınız?
— Evet, ben kazandım. Cahit Külebi'nin *Edirne'den Ardahan'a Kadar* adlı şiiri. Yarışmayı kazandım ama sonraları ahbap olunca öğrendim ki Cahit Külebi bana oy vermemiş. "O gün sana oy vermedim diye kendimi hiç affetmem," demişti. Meğer kendi şiirine oy vermekten çekinmiş.

— Torpil yapmamış yani...
— Evet, torpil yapmamış.

— Siz hiç şiir yazdınız mı?
— Hep yazıyordum, ama bir dosyanın içinde saklardım. Hiç aklıma bile gelmezdi onları yayımlamak. Kimseye de göstermiyordum. Bizim dönemde birçok edebiyat akımı vardı. Mavi Akım mesela... Diyelim hece vezni bitiyor, serbest şiir başlıyor. İşte Orhan Veli'ler, Cahit Sıtkı'lar, Cahit Külebi'ler filan o dönemin insanları. Dolayısıyla ben bunları izleyerek, şiirlerini okuyarak yetişiyorum. Bu akım, Orhan Veli'lerin filan başını çektiği yeni Serbest Şiir Akımı'na karşı. Bekir Çiftçi vardır, bu akımdan bir şair... O da benim lisedeki ağabeylerimdendi.

Edebiyatın yıldızının parladığı bir dönem

— Başka kimler vardı?
— Bu akım sonra içine pek çok insanı aldı; Cemal Süreya, Ece Ayhan... Bu isimler Galatasaray Kulübü'nde düzenlenen şiir akşamlarına gelirlerdi. Bizim ağabeyler olarak dinlediğimiz isimlerdi. O sıralarda Ankara'daki isimlerin arasında Fethi Giray, Cahit Sıtkı Tarancı, Cahit Külebi, Mehmet Kemal Kurşunluoğlu var. İstanbul ekibinde Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Attila İlhan, Ümit Yaşar, Cevdet Kudret, Güner Sümer (Adalet Ağaoğlu'nun kardeşi), Sermet Çağan (Ankara Sanat Tiyatrosu'nun kurucusu) var. Bunlar bizim şair ağabeylerimizdi.

— Behçet Necatigil de o dönemden mi?
— Behçet Necatigil İstanbul'da, Kabataş Lisesi'nde hocaydı. Hepsi 1950-60'lı yılların önemli isimleriydi. O dönemin ardından; örneğin 1970-80'li yıllarda bizim şiir dünyamıza bir sürü yeni isim katıldı; ama bizim ağabeyler kadar yer etmediler. Bugünün önemli şairlerini, şiir yazanlarını da okuyorum, bunları sadece küçük çevreler tanıyor.

— Söz ettiğiniz isimler büyük isimlerdi ve siz onlarla şiirin tadını çıkarmışsınız.
— Bana mı öyle geliyor bilmiyorum ama bu isimleri, bizim Galatasaray Lokali'nde yaptığımız cumartesi şiir toplantılarını ya da liselerdeki şiir yarışmalarını düşününce, edebiyata insanların daha çok ilgi duyduğu, edebiyatın ağırlığını daha etkin olarak hissettirdiği bir dönem yaşadığımızı düşünüyorum. Bugün durum değişti. O zamanlar özellikle *Yeditepe* ve *Varlık* dergisinin etrafında buluşan bu ekipler, Türk edebiyatına da damgasını vurmuşlardı. Bilmiyorum, belki de herkes kendi zamanı iyi, diye düşünür, ama otuz milyonluk bir Türkiye düşünün. Kendimizi biraz zorlasak yüz tane şair ve hikayeci sayardık. Bugün yetmiş beş milyonluk bir Türkiye'den bahsediyoruz, gene yüz tane şair ve edebiyatçı sayıyoruz.

— Ama bugün başka şeyler gündem oluşturuyor...
— Elbette... Bugün edebiyat dışında başka şeyler var ve toplum kendini bir sürü şeyle oyalıyor. Örneğin bugün spor daha önemli, sinema önemli... Türk sinemasında her gün yeni bir isim çıkıyor ve binlerce sinemacı, rejisör, oyuncu var artık. O zaman öyle değildi. Bir tane Ayhan Işık'ımız, Türkan Şoray'ımız, Fikret Hakan'ımız, Cüneyt Arkın'ımız vardı... Sonra Hülya Koçyiğit'imiz vardı. Beş-on kişi... Bugün öyle değil! Geçmişte on tane futbolcu, üç tane de atlet bilirdik. Yaşar Doğu, Celal Atik gibi güreşçileri takip ederdik. Şampiyon olunca hep onlar konuşulurdu. Bugün Sivasspor, Samsunspor'un futbolcuları konuşuluyor. Transferlerde milyon dolarlardan söz ediliyor. Bu konular daha yaygınlaştı ve daha

popüler hale geldi. Mankenler konuşuluyor, o zaman manken filan yoktu mesela! O zaman edebiyat vardı, tiyatro vardı, insanlar kendilerini edebiyatla oyalıyordu. Ben onu tercih ederim tabii, o ayrı. Televizyon gibi bir gerçek var. Televizyonda insanlar daha popüler oluyorlar.

Buluşma mekanı Galatasaray Lokali

— Mekanları gözünüzün önüne getirdiğinizde, geçmişte ilk neresi önem kazanıyor sizin için? Neresi buluşma, sosyalleşme mekanıydı?

— Galatasaray Lokali... O şiir okuyan öğrenciler, lise öğrencileri, üniversite öğrencileri genelde her cumartesi lokalde toplanırdı. Kızılay'dan biraz aşağıya doğru İzmir Caddesi vardır, aşağısı Necatibey Caddesi olur. Sarar Okulu da oradaydı. Galatasaray Lokali sağdaki bir binanın birinci katındaydı. Büyük bir salonu olan çok hoş bir yerdi. Sinema salonu gibi değildi. Koltuklar vardı. Herkes kitabını, şiirini getirir, orada oturup okurdu. Şiir ve hikaye okuma seansları yapılırdı. Önemli şairler gelir, onlara kitaplar imzalatılırdı, çok kalabalık olurdu. O dönem sanat başlı başına bir olaydı. Cumartesi günü "Haydi İstanbul'a gidiyoruz, annemler çağırdı," denince, "Ben gidemem, Galatasaray Lokali var," denirdi.

— Gelenlerin arasında kimler vardı? Müdavimleri kimlerdi?

— Herkes gelirdi. Gazeteci ağabeyler gelirdi. Mete Akyol, Erdal Öz, Teoman Karahun gelirdi. Argun Zogo, Bekir Çiftçi, Kerim Afşar, Semih Sergen vardı. Attila İlhan, Adalet Ağaoğlu, Güner Sümer vardı. Ben onlarla içlidışlıydım. Hep şiirle ilgili ağabeyler, ablalar gelirdi. Cumartesileri gündüz radyoya, akşamları da lokale giderdim. Ben de şiir okurdum ama yazdıklarımı kimseye göstermezdim.

— Sık sık okul değiştirdiniz ama sıkı dostluk kurduğunuz arkadaşlıklar da kurabildiniz mi?

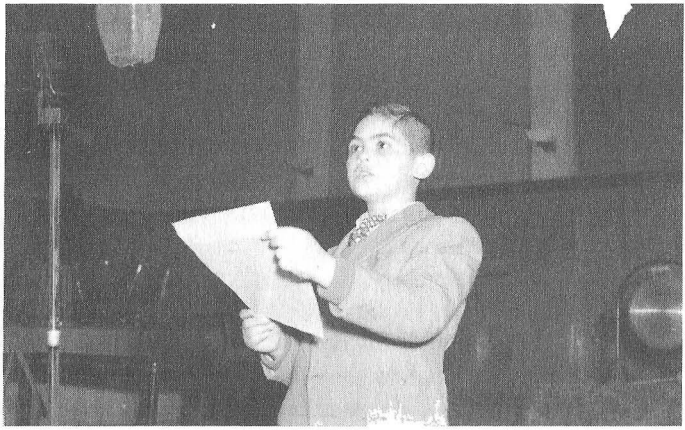
— Tabii... Biz hâlâ arada Eskişehir Lisesi'nden arkadaşlarla buluşuyoruz. Yılmaz Büyükerşen Eskişehir'den arkadaşım. Eskişehir Anadolu Üniversitesi rektörü, sonra da Eskişehir Belediye Başkanı oldu. Atalay Şener, Eskişehir'de diş hekimi olan arkadaşlarımızdan biri. Elli senedir görüşmemiştik, ilk defa bir yemekte görüştük. Bir başka arkadaşım Şenol Ayter cumhuriyet başsavcısıydı, o da emekli olmuş. Çoğuyla orada buluştuk yıllar sonra...

— *Başka kimler vardı?*
— Kartal Tibet, Doğu Perinçek benim çocukluk arkadaşlarımdır. Rüçhan Işık mesela, bu şiir yarışmaları takımındaki ağabeylerimden biriydi. Arnavutluk Kralı Zogo'nun yeğeni Argun Zogo vardı yine şiir takımından. İstanbul'a gelmişler. Argun da bizim lisede okudu. Kartal'la radyoda da arkadaştık. Profesör Güngör Önal, Ak Sigorta'nın Genel Müdürü Ercan Mutlu, Vali Doğan Pazarcıklı en son Van valisiydi, oradan emekli oldu. Bazen bu yemeklere hocalarımızı da çağırıyoruz.

— *Hocaları mı?*
— Mesela Halil Bey matematik hocamızdı, İbrahim Bozkurt jimnastik hocamızdı, İhsan Özarallı edebiyat hocamızdı. Onlar da geldiler yemeğe ve çok keyif aldılar. Onlar, 85-90 yaşlarında şimdi.

Küçük kutu radyo ile büyük tanışma

— *O dönemin tek eğlencesi, aynı zamanda önemli iletişim aracı radyo. Sizin radyo tutkunuz o dönemden mi kalma?*
— Evet, evlerin tek eğlencesiydi radyo. Ben radyoda *Çocuk Saati*'ni hiç kaçırmazdım, her cumartesi akşam saat 5'teydi. O dönemde radyo programlarına seyirci de alınıyordu. Babamın bir arkadaşının oğlu Tunç Karacehennem temsillerde görev alırdı. Bir cumartesi günü yine radyoya gidiyordu. "Beni de götürsene," dedim. Gittik birlikte, seyirci kısmında otur-

Alaeddin Asna çocukluğunun geçtiği Ankara Radyosu'nda şiirler okudu. Yıl 1952.

dum. Programda şiir okuyacak çocuklardan biri gelmemiş. Mükerrem Kamil Su idare ediyordu programı ve epey telaşlanmıştı. Program spikeri de Perihan Bakanoğlu'ydu. Yıl 1951, yani 11 yaşındayım. Bu şiiri kim okuyacak diye aranırlarken seyircilerin arasında oturduğum yerden, "Ben okurum," dedim.

— *Tam size göre bir iş zaten...*

— Ufak tefek bir şeydim. Bir şiir uzatıp "Oku bakalım," dediler, okudum. Çok beğendiler, "Tamam, sen oku" dediler. İşte o gün, "Radyo Çocuk Saati"ne ayak bastım. Sonra da "Her cumartesi gel," dediler. Cumartesileri gidip bazen seyirci koltuklarına oturuyordum, bazen de ufak tefek roller alıyordum. Radyoya cumartesi saat 11'de gidilir, rol dağılımı yapıldıktan sonra provalara geçilirdi. Akşam 5'te de canlı yayın başlardı. Ben de her cumartesi 11'de radyoya gidiyordum, akşam da canlı yayın bitince Sıhhiye'den Maltepe'ye doğru yürüyor, yokuşu tırmanıp evimin yolunu tutuyordum. Programın yapıldığı A Stüdyosu ağzına kadar seyirciyle do-

lardı. Gururumdan yanıma yanaşılmıyordu. Radyoda bir süre sonra da "Seni kadroya alıyoruz," dediler.

— *İlk ne okumuştunuz?*
— Çiçekli filan bir çocuk şiiriydi sanırım.

— *Kadroya nasıl aldılar?*
— Hemen değil. İki-üç ay öyle gidip geldim. Bazen "Sen şu şiiri oku" yahut "Şu oyunda şunu diyeceksin" diye görev veriyorlardı. Yavaş yavaş oyunlarda, skeçlerde bana rol vermeye, şiir okutmaya başladılar. Sonra da kadroya alındım. Kadroda Kartal Tibet, Can Akbel, Meral Gözendor, Meral Üner, Sibel Berzek, Ayşe Onat vardı. Efektleri yapan Tahsin Temren, rejisör Mahir Canova... Yani ciddi bir tiyatro kadrosu vardı. Hiç unutmuyorum, bana altmış lira maaş verdiler ki *Çocuk Haftası* dergisi beş kuruştu. Kıyaslayınca çok iyi para alıyordum. Bir de bordro imzalattılar.

— *Birçok değerli isimle çocuk yaşınızda tanışmışsınız...*
— Onlar da benden 3-5 yaş büyüktü! Yani ben 11 yaşındaysam onlar da 17-18 yaşlarında. Radyoda programı izlemeye gelen konuklar arasında bazen önemli misafirlerimiz de olurdu. Bazı haftalar Cumhurbaşkanı Celal Bayar, kızı Nilüfer Gürsoy'la birlikte, torunları Akile ve Emine'yi radyoya getirir, programı sonuna kadar izlerlerdi. Şimdi Emine'yle biz aynı üniversitede profesörüz. Biz bu temsilleri yaparken radyonun bir tane de çocuk korosu vardı. Koro da çocuk şarkılarını söylerdi. Onların şefi de Erdoğan Çaplı idi. Piyano çalarak koroyu idare ediyordu. Bu arada Suna Kan'la İdil Biret, Harika Çocuklar Kanunu'yla Avrupa'ya gitmişler, eğitim görüp dönmüşlerdi. Onlar da bazen programa gelip keman ve piyano çalarlardı. Sonra yıllar geçti, ben halkla ilişkiler mesleğine girdim ve benim mesleğimin içinde hep sanat oldu. Etkinliklerin birinde New York'ta İdil Biret'le yine yollarımız kesişti.

Bir kaşım havada dolanıyordum

— Aileniz nasıl karşıladı radyoda çalışmanızı?
— Hoşlarına gitti. Komşular, ahbaplar dinliyordu. "Radyoda Alaeddin vardı, dinledik," dediklerinde pek hoşlanırlardı. Herkes saat 5'te "Çocuk Saati"ni takip etmeye başlamıştı. Hatta yıllar sonra İstanbul'a taşındığımda birçok kişi, "Biz senin ismini biliyoruz" dediğinde, anladım ki hâlâ hatırlayanlar vardı.

— Okulda da popüler olmuşsunuzdur...
— Tabii, tabii! Bir kaşım havada dolaşıyorum artık. Okulda edebiyat matineleri, şiir günleri olurdu. "Tamam, Alaeddin var nasıl olsa," denirdi. Pek havalıydı!

— Siz ortaokul-lise yıllarında Eskişehir-Ankara arasında mekik dokuyordunuz. Bu arada radyo dolaylı olarak bitti mi?
— Ara veriyordum başka yere taşındığımızda, ama Ankara'ya ne zaman geri dönsem yeniden kadroya geçiyordum, maaşımı alıyordum. Radyoda çok güzel günlerimiz geçti. Radyo binasının alt katında bir kantin vardı, ablalar gelirdi. Spikerler çok güzeldi, Deniz Adanalı filan... Bayılırdık onlara, yutkuna yutkuna onları seyrederdik. Küçük dağları kendilerinin yarattığını sanan, en büyüğü 17 yaşında on-on beş çocuk!

— Flörtleriniz de başlamış mıydı o dönemde?
— Başlamaz olur mu? Ben daha İzmir'deyken ilkokulda, ilk flörtüm yüzünden dayak bile yemiştim.

— Nasıl?
— Okulda benim flörtüm olan bir kız vardı. Beraber tahtaya kalktık. Tahtaya kalkınca ilkokul çocuğu ne yapar, bir şeyler anlatır değil mi? Biz hep el ele tutuşarak anlatıyorduk. Meğer onda gözü olan başka biri daha varmış. Okuldan çıktık, parkın içinden geçip eve doğru gidiyoruz. Bunlar üç-dört kişi parkta beni yakaladılar, bir dövdüler!

— Bir daha bulaşmadınız o kıza herhalde!
— Bilmem ki... Ama benim flört hayatım çocukluktan beri hiç aralık vermeden devam etti.

— Çapkındınız yani...
— Buna çapkınlık denir mi bilemem, çapkınlık herhalde. Hoşlanıyordum ben bu işten. İyi bir spor gibi yapıyordum. Birine asılıp kalbini kazanırsam başarı gibi görüyordum.

— "Kartal Tibet'le radyoda birlikteydik," demiştiniz, değil mi?
— Evet, radyodaydık. Kartal Tibet ve Erol Kardeseci'yle aynı zamanda Atatürk Lisesi'nde de arkadaştık. Onlar ortaokulu bitirince konservatuvara gittiler.

— Siz istemediniz mi? Gerçi diplomatlık vardı aklınızda değil mi?
— İstemez olur muyum! Onlar konservatuvara kaydını yaptırmaya gidiyorlardı, ben de gittim. Radyo dolayısıyla tanıdığım Mahir Canova Devlet Tiyatrosu'nun başrejisörü o zaman. Nuri Altınok, Cüneyt Gökçer gibi ustaların yanındayız, çok öykünüyoruz onlara. Ben bir yandan da tiyatrocu olmak istiyorum. Takıldım peşlerine, kaydımızı yaptırdık. Akşam da eve gittiğimde bir güzel anlattım. Babam birden "O ne demek?" dedi, ben de hemen "Artist olacağım," dedim, "Olmaz, unut!" dedi. Onlar mühendis olmamı bekliyor, ufak ufak diplomat lafı da dolaşıyor ortalıkta, artist olmanın imkanı var mı? Ertesi gün çocuklara, "Ben gelemiyorum," dedim. Tabii, bu kez acayip alay konusu oldum.

— Üzüldünüz mü?
— Hem de çok! Sonra her iki arkadaşım da çok önemli aktörler oldular.

— Kartal Tibet o dönemde çok dikkat çekiyordu herhalde. Nasıl biriydi?

— Kartal dünya yakışıklısıydı. *Radyo Çocuk Saati*'nde Kartal'la ortak bir sevdiğimiz vardı. Müthiş bir rekabet halindeydik. Ayşe Onat, grubun en güzel kızı... Hâlâ görüşürüz, kocaman oğulları var. Benim Kartal'la rekabet etmem mümkün değil! Boyumuz posumuz uymuyor, hele Kartal'ın şöhreti... O konservatuvara gitti, sonra Devlet Tiyatrosu'nun çok önemli bir oyuncusu oldu. Hem fiziğiyle hem de iyi aktör olmasıyla dikkatleri çekti. Çok genç yaşlarında başrollerde oynayarak tiyatroya başladı. Sonra sinemaya geçti, herkes Karaoğlan olarak tanıdı onu.

— *Neden konservatuvarı istediniz? Diplomasi okuma isteğiniz sona mı ermişti?*
— Sanırım o yıllar, yani 1950'ler sanatın el üstünde tutulduğu yıllardı. İnsanlar sanatçı, yazar deyince, her şeyi bir kenara koyarlardı. Bundan etkilenmiş olabilirim. Toplumların belirli dönemlere ait değer yargıları vardır; mesela Türk toplumunda "zengin olmak" diye bir değer yargısı yoktu. "Kendi işini kurma", "özel sektörde çalışma" gibi bir fikir çok yabancıydı. Biz Mülkiye'den mezun olduğumuz zaman, hepimiz devlet kurumlarının sınavlarına girdik. Yani hiç kimse "Sabancı Holding'e, Koç Holding'e gidelim" demiyordu. Özel sektörde belki maaşlar beş misliydi, ama hiç düşünülmezdi. Devlette çalışmak ve sanatçı olmak revaçtaydı o dönemde. Şimdi çocuklara sorduğunuz zaman transfer paraları çok diye ya futbolcu ya da dizi veya sinema oyuncusu olmak istiyorlar. Kısa sürede de ünlü oluyorlar...

— *Değer verilen şeyler değişiyor zamanla...*
— Evet, değer yargıları tabii çok farklıydı. Onun için biz konservatuvara gitmek istedik, sanat çok önemliydi çünkü. Yazı yazmak istedik, şiir yazmak istedik... Top oynayalım diye düşünmedik, zaten yoktu ki! Milli Piyango bile ayda mı, üç ayda mı ne çekilirdi. Çekilişin olduğu geceler de insanlar radyonun başına toplanıp, "Bana bir şey çıktı mı?" diye dinlerlerdi. Şimdi lotolar, totolar, iddialar var. İnsanlar bir an ev-

vel para kazanmak istiyor. Haksızlar mı? Hayır, tabii haklılar; çünkü bir evde oturmak, et almak, çocuklarını iyi bir okula göndermek istiyorlar. Bunlar için de paraya ihtiyaç var.

Eskişehir'de el birliğiyle radyo kuruluyor

— Radyo, hayatınızda önemli yer kapladığı gibi ilişkilerinizi de geliştirmiş.

— Evet, çok önemli bir yeri oldu radyonun. Buna bir örnek de Eskişehir'de lisedeyken bir radyo kuruluşunda yer almamdır. Fizik ve kimya öğretmenleri iki Selahattin; Selahattin Başiplikçi ve Selahattin Yıldırım, okul müdürü Mehmet Emin Akıncı ile validen izin alıp radyo kurmuşlardı. Mehmet Emin Bey çok aktif biriydi. Birtakım olanaklar buldu ve radyo kuruldu.

— Nasıl kurdunuz? Finansal destek var mıydı?

— Radyo dediğimiz, aslında içine aletler konmuş, yukarısında antenler olan bir dolap. Sadece Eskişehirliler dinleyebili-

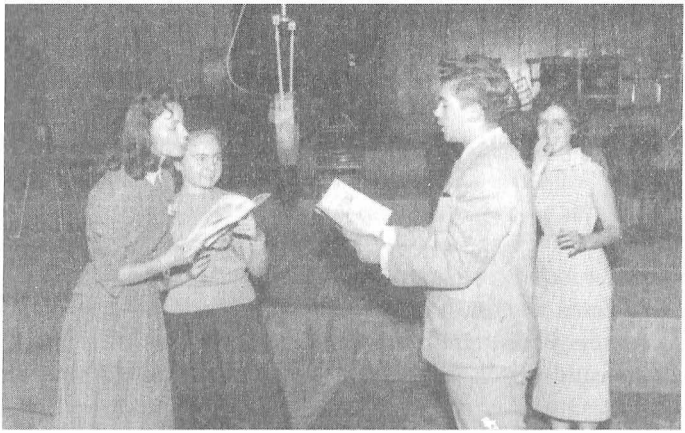
Babasının görevi nedeniyle Alaeddin Asna eğitimini başka illerde tamamladı. Eskişehir Lisesi'nde öğrenciyken kimya hocası Selahattin Bey ile birlikte radyo kurdular. Yıl 1956.

yordu. Yıl 1956... Eskişehir Radyosu öyle bir bölgesel radyoydu. TRT bile yok o zamanlar; Ankara Radyosu, İzmir Radyosu, İstanbul Radyosu var. Onlar bazı yakın bölgelerde dinlenebiliyor. Uzak bölgeler; Erzurum filan, kısa dalga Ankara Radyosu yayınlarını dinliyor, o kadar. Türkiye 1950'li yıllarda çok önemli bir ülkeydi. Düşünün, yirmi küsur yıl olmuş cumhuriyet kurulalı, ama teknikte çok ileri gitmişti. Çok iyi bir insan gücü vardı, çok iyi eğitim vardı. Belki üç üniversite vardı, ama bu üç üniversiteden hep kaliteli insanlar çıkıyordu. Bu trend devam etmedi Türkiye'de; o hızla devam etseydi, Türkiye herhalde şimdi ekonomik ve sosyal bakımdan bizden çok ileri olduğunu zannettiğimiz veya gördüğümüz Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan gibi ülkelerden çok daha ileri olacaktı.

— Bu küçük radyoda neler yaptınız?
— Ankara Radyosu'ndaki deneyimim ve edebiyat etkinliklerine ilgim nedeniyle bana spikerlik görevi verildi. Diğer spiker de Oral Akman'dı. Radyoda öncelikle Eskişehir'le ve Türkiye ile ilgili haberler veriyorduk; çünkü insanlar çok fazla gazete okumuyordu. Zaten çok fazla gazete de yoktu. Herkes günlük olaylardan haberdar olmuyordu; radyo bunu sağlıyordu. Müzik çalıyorduk; herkesin evinde teypler, pikaplar filan yok! Dolayısıyla bizim çaldığımız müzikten çok hoşlanıyorlardı; hem Türk müziği hem Batı müziği çalıyorduk. Arada hikayeler ve şiirler okuyorduk ve Türk edebiyatını da insanlara sevdirmeye çalışıyorduk. Oral, sonra planlama müsteşarı oldu ve Amerika'da birlikte okuduk. Ne yazık ki Oral'ı genç yaşta kaybettik.

— Ne kadar sürdü Eskişehir Radyosu?
— Ben liseyi bitirene kadar devam ettim. Radyo beş yıl daha devam etti. Zaten TRT kuruldu, bölge radyoları yayına başladı.

— Siz liseyi bitirene kadar Eskişehir-Ankara arasında gidip geldiniz, değil mi?

Radyo Çocuk Saati'nde bir temsil seslendirmesi.

— Evet, iki şehir arasında mekik dokudum. Aslında benim bir de yatılı okula gitme ihtimalim gündeme geldi o dönemde. Belki de hayatımı değiştirecek bir karar olacaktı o. Liseye Galatasaray'a gidecektim ki o zamanın en önemli okuluydu. İstanbul'a geldik babamla, kayıt şartlarını öğrendik. Kabataş'ta orta, Galatasaray'da da lise kısmı var. Ben Galatasaray'da okuyacağım, Fransızca öğreneceğim, edebiyatı orada takip edeceğim diye hayaller kurmaya başlamıştım bile. Derken dayım annemin aklını çelmiş, "Küçücük çocuğu İstanbul'a yatılı mı göndereceksin? İstanbul'a kurdun kuşun içine gönderilir mi çocuk?" demiş. Annem başladı ağlamaya, gece gündüz ağlıyor... Babam da dedi ki "N'apıcaz Alaeddin, çaresi yok!" Gidemedim...

— *Şanssızlık olmuş yani. İçinizde bir ukde kaldı mı Galatasaray'a ilişkin?*

— Kalmaz mı, belki de onun için koyu Beşiktaşlıyım. Galatasaray'a kızdığım ya da kıskandığım için! Siyasal'da da pek çok arkadaşım Galatasaray mezunuydu. Onların hepsi hariciyeci, diplomat oldu.

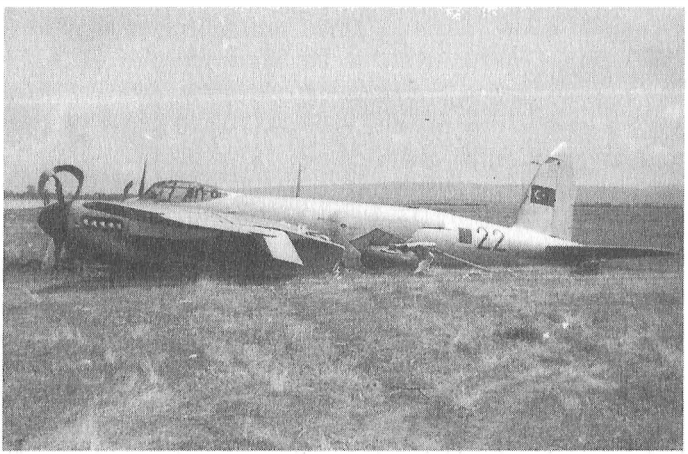
Ölüm gerçeğiyle erken tanışma

— Lisedeyken evde durumlar neydi? Anne ve babanız ne yapıyordu?

— Babam 1959'da paşa oldu, ama zaten babamı pek göremezdik ki! Diyarbakır'daydı, Balıkesir'deydi, Bandırma'daydı...

— Neler hatırlıyorsunuz o günlerden?

— Aslında benim dramatik dönemim Eskişehir'deki o dönemlerdir. Bizim evimiz Eskişehir'de, Hava Hastanesi'nin olduğu caddedeydi. Eskişehir'de uçak düşer, subaylar şehit olurdu. O şehitler de benim genellikle tanıdığım ağabeylerimdi. Teğmen, yüzbaşı... Cenazeler Hava Hastanesi'nden alınır, Chopin'in ölüm marşı çalınarak bizim evin önünden geçerdi. O marşı ezberlemiştim. Hâlâ da eksiksiz mırıldanabilirim. Çok ağlardım "Bugün de biri öldü" diye. Sonra bir gün benim de başıma geldi o, babamın uçağı düştü! Küçüğüm... İlkokulda dersten çıktım, gelip aldılar beni, hastaneye götür-

Baba Namık Kemal Asna'nın uçağı Eskişehir'de görevdeyken düştü. Babasının kanlı gömleği hâlâ aklından çıkmıyor (1951).

düler. Babamın gömlekleri kanlıydı. İki kişilik bir uçak, Moskito modeli, yanındaki ölmüş, babam hastanede yatıyor. Kardeşim Soley'i de 6 aylıkken kaybettik. Bende etkisi oldu bu sahnelerin. Öncelikle ölümün çok önemli bir şey olmadığını gördüm. Yahya Kemal'in çok sevdiğim bir şiiri vardır: "*Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde / Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter / Ve serin serviler altında kalan kabrinde / Her seher bir gül açar, her gece bir bülbül öter*" der; Münir Nurettin bestesi ile hatırlarım. Ben hep ölüme öyle baktım. Ölüm yaşamın bir parçası gibi gelir bana; yani her an ölebilirim, ölmekten korkmam. Bunu *by- pass* ameliyatı geçirdiğimde gördüm.

— *Bir kabullenmeyi mi öğretti size?*
— O kadar çok başımdan geçti ki! Eskişehir'le birlikte ailedeki kayıplar... Benim için ölüm hayatın bir parçası oldu. Bu çocukluğumun, yani Eskişehir yıllarımın bende bıraktığı iz. Onun için şiirlerim de karamsar oldu.

On parmakta on marifet... Bir gazeteci yetişiyor.

— *Çocukluk yıllarına döndüğümüzde... Herkes radyo dinlerdi, televizyon yok. Gazete okunur muydu?*
— Evet, çok önemliydi gazete; mesela akşam gazeteleri vardı o dönemde. Ertesi günün gazetesi akşamdan çıkarılır, "Meyhane baskısı", "Anadolu baskısı" denirdi. *Akşam*, *Milliyet*, *Tercüman* akşam gazeteleri çıkarırdı. Benim haber öğrenme hissim yahut eğilimim hangi yıllarda gelişti, bilmiyorum. Belki *The Week*, *Yeni İstanbul* ve radyo etkiledi. Ben haberi öğrenmek ve öğrendiğim haberi de hemen iletmek isterim.

— *Heyecan büyük...*
— Evet, ertesi sabaha bırakmadan sizden evvel öğreneyim hissi. Boks şampiyonaları vardı, "Muhammet Ali kazanmış mı, kazanmamış mı?" diye, geç saatlere kadar beklerdim. O gece öğreneceğim illa. Akşam gazeteleri de aynen böyle

önemliydi. Üç-beş bin tane akşam gazetesi satılırdı. Merakla alırdım.

— *Siz ilkokula kayıt olurken bile gazete okumuştunuz...*
— Aslında ben gazeteyle tanıştığımda okumaya da başladım. Sonra gazete yapmaya da başladım; yani evde büyük kağıdın üstüne sütunlarla yazılar yazar, fotoğraflar yapıştırır, gazete yapar ve o gazeteleri de duvara asardım. Bize gelenler de okurlardı, "Alaeddin'in gazetesi" diye.

— *Daha çocukken! Nasıl yapardınız peki?*
— El yazısıyla yapardım ama babam sonra plastik baskı harfleri almıştı. Satır kalıbı, harfler, kelimeler, cümleler yapılır.

— *İlkokula gittiğiniz dönemde mi oynadınız bu harflerle?*
— İlkokulda da, ortaokulda da hep oynadım. O kutunun içinde alt alta dört-beş satırlık satır kalıbı, harfler, bir tane mürekkepli stampa aleti, bir tane de cımbız vardı. Cımbızla harfleri alır ve o satır kalıbına yan yana koyarak kelimeler ve cümleler yapardım. Kalıp doldukça stampaya basılır, mürekkep alır, ters döndürüp kağıda bastırınca satırlar baskı gazetesiymiş gibi çıkardı. Bu işleme satır satır ya da arada boşluklar bırakıp devam edebilirdiniz. Gazetelerden, dergilerden kestiğiniz fotoğrafları da araya yapıştırırdınız. Böylece resimli, hoş bir gazete yapabilirdiniz.

— *Tam bir gazete çıkartıyormuşsunuz!*
— Tabii... Sonra da o gazeteyi evde duvara asardım. Gazetenin bir adı da olurdu, *Eskişehir Postası*, *Ay Yıldız*, *Marmara Denizi* gibi... Böyle iki-üç sayfalık gazeteler çıkartırdım.

— *Okurlarınız var mıydı?*
— En büyük okurlarım annem, babam, eve yatılı misafirliğe gelen akrabalardı. Teyzemin oğlu Ümit Ağabey, kızı Emel Abla, Ekrem eniştem, en küçük amcam Şinasi gelir, "Alaed-

din, bugün ne gazete çıkarttın, neler yazdın? Haydi bir görelim" derlerdi.

— Neler yazardınız?
— Güncel olaylardan bahsederdim; "Savaş bitti", "Beşiktaş gol attı" gibi... Ekonomi yoktu, yazmazdım. "Komşunun oğlu sünnet oldu", "Öğretmen bugün zor bir ödev verdi" gibi haberler de olurdu.

İki çocuk mektuplarla devlet yönetiyor

— Aslında iletişim dünyasına ilkokulda adım atmışsınız!
— Evet, bir şekilde... Böyle zengin bir hayal dünyam vardı. Mesela Doğu Perinçek benim Ankara'dan arkadaşımdı, onunla da bir oyunumuz vardı. Biz Eskişehir'deydik, Doğu ise Ankara'daydı. Posta kanalıyla üç ayrı oyun oynardık. İki tane devlet kurmuştuk. İki devletin başbakanları, cumhurbaşkanları, yöneticileri birbirlerine ziyarete gidip gelirdi. Hepsinin iskambil kağıdı gibi portreleri de vardı, tek tek kendimiz çizmiştik. Arada iki devlet anlaşmalar yapıyor mesela. Bir ülkede fabrika kuruluyor, öbürü o fabrikanın açılış törenine çağırılıyor. Bu insanlar Eskişehir'deki benim devletimden Doğu'nun devletine ziyarete giderlerdi. Mektupla gönderirdik o hazırladığımız portreleri. Doğu'dan da bana gelirdi. Birleşmiş Milletler gibi bir teşkilat vardı. Bu teşkilatta lobi yaparlardı filan. O ülkenin bir de gazeteleri vardı, gazetelerde olaylar yazılırdı. Onları da hazırlardık. Biz bunları yaparken en fazla 15 yaşlarındaydık. Siyaset eğilimimiz; yani benim Mülkiye'ye girişim, Doğu'nun bir parti lideri olma isteği demek ki o yaşlarda böyle bir yerlerde ışık bulmuş.

— Mektup yoluyla karşılıklı büyük bir kurgu yapmışsınız...
— Evet, kurgu yapıyoruz. Hayal işte... Çocuğun hayal gücünde devlet oluşuyor! Nasıl olur böyle şey, bilmiyorum... Devletlerin gazeteleri oluyor ve haberler çıkıyor. Onları da birbirimize yolluyoruz.

— *Üçüncü oyun neydi peki?*
— Bir de postayla satranç oynardık.

— *Doğu Perinçek'le nasıl tanıştınız siz?*
— Mahalle komşusuyuz.

— *Ankara'da?*
— Ankara, Maltepe'de... Babası Sadık Amca, başsavcıydı Yargıtay'da. Erzincanlı... Sonra milletvekili oldu Erzincan'dan. Hep aynı evde oturdular, biz de aynı evde oturduk Maltepe'de. Milletvekili olunca Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcısı oldu, yani Süleyman Demirel'in sağ koluydu. Demokrat Parti'nin, sonraki Adalet Partisi'nin üst düzey milletvekillerinden biriydi. Onun için bana hep ilginç gelir, Adalet Partisi'nde yönetici olan bir insanın çocuğunun sonra İşçi Partisi'ni kurması, Maocu olması...

— *O zamanlardan da belli ki Doğu Bey böyle politikaya meraklı biriydi.*
— Evet, politikaya yatkındı.

— *Nasıl biriydi?*
— Doğu çok sevecendi; aklı çok çalışan, benim akıl yapıma yakın biriydi. Onun için çok anlaşırdık. Top da oynardık sokakta, iyi arkadaşlardık. Ben Mülkiye'deyken Doğu hukuk fakültesinde okudu. Benden iki yaş küçüktür. Sonra asistan oldu, ama siyasi gelişmeler yaşanırken atıldı bir süre sonra. Uğur Mumcu'yla aynı yıllarda asistanlıktan attılar onları. Doğu siyasette devam etti.

— *Gazetecilik deneyimine dönersek, başka projeleriniz oldu mu?*
— Evet, daha sonra Güneri Cıvaoğlu ile okul gazetesi çıkardık.

— *Güneri Cıvaoğlu'yla arkadaşlığınız nasıl başladı?*

— Güneri'yle Atatürk Lisesi'nden tanışıyorduk. Hikmet Çetin'le Mehmet Barlas da bizim okuldandı. Hikmet benden büyük, Mehmet küçüktü. Sonra yollarımız Planlama Teşkilatı'nda ve gazetecilik yıllarında buluştu.

— *Güneri Cvaoğlu'yla gazeteyi nasıl çıkarmıştınız?*
— O yaşların arkadaşları ne yaparsa biz de yapardık. Maça gidilir, sahada top oynanır, kopya çekilir, beraber ders çalışılırdı. Güneri'yle böyle şeylerimiz vardı, ama bir yandan da birlikte gazeteyi çıkarttık. Gazetenin muhabiri ve yazı işleri müdürü olurduk sırayla. Duvara asardık gazeteyi, okulla ilgili "Öğretmen şunu yapmış, öğrenciler şöyle demiş, falanca derste bu olmuş, Şeker Bayramı üç gün tatil, yeni sıralar alınıyor" diye haberlerimiz olurdu. Duvar gazetesi işte...

— *Okurunuz var mıydı? Merak eder miydi okuldakiler?*
— Çook! Millet önüne geçip okurdu. Ayda bir çıkarırdık galiba, her ay değişirdi yazılar, fotoğraflar. Öğretmenler bile okurdu.

Beşiktaş, sönmeyen bir tutku

— *Anlattıklarınıza bakılırsa hayat sizi iletişim sektörüne doğru itmiş bile. Türkiye böyle önemli süreçler yaşıyor, siz etrafla ilgilisiniz, bir yandan da iletişim dünyasıyla tanışıyorsunuz. Radyo, gazete derken... Bunlar sizi nasıl etkiledi?*
— Hem radyoya gitmem hem gazete merakım gösteriyor ki bir taraftan da sözlerimi iletmek istiyorum. Sözlerimi mikrofondan, radyodan ya da gazetede yazı olarak iletmek istiyorum. Onun için ben yıllarca radyoyu devam ettirdim. "Radyo Çocuk Saati"yle başladım, Semih Sergen ve Suat Taşer'le yaptığımız şiir programıyla, haftada bir akşam hazırlayıp sunduğum "Haftanın Portresi"yle, Radyo Tiyatrosu için hazırladığım "Arkası Yarın"la devam ettirdim. Bir taraftan da 16-17 yaşında gazeteciliğe başladım. Gazete sayfaları içinde bu iletişim isteğimi, yani mesaj iletme isteğimi devam ettirdim.

— Ama bir yandan da gazetede siyasete de dikkat ediyordunuz, "Neler oluyor, bitiyor" diye.

— Evet, ediyordum. Kendim yazmaya başladıktan sonra artık siyaset dışında şeyleri takip edip yazmaya başladım. Merkez Bankası'nı takip ediyorum, Ticaret Bakanlığı'nı takip ediyorum, devlet yöneticilerinin yenilikler konusunda verecekleri bilgileri takip ediyorum filan...

— Bu gazetecilik adımlarının bir devamı oldu mu okul yıllarında?

— Oldu tabii... Eskişehir Lisesi'nde okurken Beşiktaş futbol takımı şehre geldi. Recep'li, Ali İhsan'lı Beşiktaş... Beşiktaşlıyım ya, onların kaldığı otele gittim, imza alacaktım. Gazeteci Orhan Vedat Sevinçli'yle tanıştım, *Beşiktaş* gazetesini çıkarıyordu. Beni takımdakilerle tanıştırdı. Meşhur Recep Kaptan'la, Baba Recep'le... Ben daha küçücük adamım. Çok sevdiler beni. Maç sırasında sahaya gittim, onlarla fotoğraf çek-

Beşiktaş *gazetesinde Asna'nın Beşiktaşlı futbolcu Güneş ile yaptığı ilk haber. Yıl 1956.*

tirdim. Orhan Vedat Bey "Gazetemin Eskişehir muhabiri ol" deyince, hemen kabul ettim. Eskişehir'den İstanbul'a haberler göndermeye başladım. Duvar gazetelerinden sonra gerçek gazeteye böyle bir geçiş yaptım.

— *Sıkı Beşiktaş taraftarısınız. Aileden mi, yoksa Beşiktaş'ta doğdunuz diye mi?*
— Babam Fenerli, ailenin çoğu Galatasaraylı. Benden başka Beşiktaşlı yok! Beşiktaş'ta doğdum ya, ondan etkilendim. Sıkı Beşiktaşlı oldum.

— *Hâlâ koyu Beşiktaşlı mısınız?*
— Evet, kongre üyesiyim. Kongrelere gider, oy veririm.

— *Şimdiki erkek çocukların en büyük tutkusu futbol. Siz oynar mıydınız?*
— Oynamayı sevdim ama ben çok iddialı biri olmadım futbolda. Bir kere şişman bir çocuktum; dolayısıyla öyle müthiş goller atan, savunma yapan biri değildim. Her 15 yaş civarındaki çocuk gibi mahalle aralarındaki arsalarda oynadım... O zaman şehirlerin büyük bölümü, iki-üç binanın ortası arsa... Yere taşlar koyup kaleler yaparak futbol oynuyorduk. Okulların bahçeleri top oynamaya müsait yerlerdi. Her okulda böyle yerler vardı, herkes maç yapardı. Onların içinden tabii iyiler de çıktı.

— *Peki sizin yıldız futbolcularınız kimlerdi?*
— O zamanlar Şükrü, Lefter, Metin Oktay, Can Bartu gibi önemli isimler vardı. Çikolataların içinden artist ve futbolcu resimleri çıkardı.

— *Şu biriktirilen resimler... Biz de toplardık, sürekli değiştirirdik resimleri. Siz toplar mıydınız?*
— Tabii, herkes toplardı. Hatta bazen dergiler filan kareleri boş olan sayfalar verirdi. O resimler bu boş karelere yapıştırılırdı. Bir de o resimleri değiş tokuş ederdik. Mesela Avru-

pa'da yıllardır yapılan kurşun asker değiş tokuşu vardır. Türkiye'de de artist yahut futbolcu kartı değiş tokuşu vardı. Aslında o dönemde futbol önemsenen tek spor değildi. En önemsenen spor, güreşti. Önemli güreşçilerimiz vardı. Olimpiyat şampiyonu, Akdeniz Oyunları şampiyonu olurlardı. Büyük keyif ve heyecanla takip ederdik.

— *Radyo başına mı toplanıyordunuz hep birlikte?*
— Maçları herkes radyodan heyecanla takip ederdi. Güreşler gece yarılarına kadar sürerdi. Londra'da, Berlin'de, Roma'da olimpiyatlar yapılırdı. Biz radyoya yapışmışken babam sürekli, "Yat, yarın sabah okula gideceksin," derdi. Hep itiraz ederdim. Hatta bir gün hastaydım ve doktor rapor vermişti. Tabii her çocuk gibi ben de okula gitmeyeceğim için mutluyum, ama akşam da güreş var. Saat 11 olmuş, uyumadım, radyodan dinliyoruz. Babam, "Güzel, sen iyileştin. Yarın sabah okula gidiyorsun," dedi. Hemen radyoyu kapattım, gidip yattım. Eşref Şefik diye bir maç spikeri vardı, çok güzel anlatırdı karşılaşmaları. "Şimdi sütümü içiyorum" filan derdi, her şeyi anlatarak yorumlardı. Futbol maçlarında Sulhi Garan vardı. Umur Talu'nun amcası Muvaffak Ekrem Talu vardı. Sonra Halit Kıvanç çıktı bu alanda, başarılı oldu. Halit ve Orhan Boran zamanla daha popüler işler yapmaya başladılar.

The Week *ile gazeteciliğe adım*

— *İlk ciddi gazetecilik deneyimini nerede yaşadınız?*
— *The Week* diyebiliriz. Lisedeydim, Ankara'ya geldiğimde Ferit Sete diye iyi İngilizce bilen bir arkadaşım vardı. *The Week* gazetesi İngilizce çıkan tek gazete. O zamanki Atletizm Federasyonu Başkanı ve eski bir sporcu olan Naili Moran ile işadamı ve eski bir gazeteci olan Vedat Abut çıkarırdı bu haftalık gazeteyi. Vedat Bey'in elçiliklerle de ilişkisi vardı, zaten onlar için çıkartıyordu gazeteyi. Ferit, gazetenin yazı işleri sekreteriydi, sayfaları filan o yapıyordu. Beni götürdü, tanış-

tırdı. Salı günleri matbaaya gider, sayfaların yapılması, dizilmesi işlerini yapardık. Benim İngilizcemin gelişmesinin sebeplerinden biri de budur.

Sonra Ferit işi bıraktı, ben yapmaya başladım. *The Week* gazetesinin Kızılay'da bürosu vardı. Vedat Bey veya Naili Bey'den hangisi gelirse o gün bana öğle yemeği olarak kaşar peynirli bir tost ısmarlardı. Tostu da ilk orada öğrendim. Kızılay Soysal Han'daki büroda haberleri hazırlar, çevirileri yapar, Vedat Bey'in düzelttiği metinleri salı günleri Ulus'ta, Rüzgarlı Sokak'taki matbaaya götürüp dizgiye verirdim. Öğleye doğru Vedat Bey gelir, sayfaları kontrol ederdi. Sekiz sayfalık gazete bin tane basılıp Ankara'daki yabancılara, elçiliklerdeki ve bazı resmi kuruluşlardaki abonelere dağıtılırdı.

Ben lise son sınıftayken tekrar Eskişehir'e taşındık. Bu sefer de *The Week* gazetesinin Eskişehir muhabiri olarak devam ettim. İsmim bile çıkıyordu! Eskişehir'de de Amerikalılar, askerler filan vardı; hem onlara gazeteyi götürüp abone yapıyordum hem de onlardan bilgiler alıp Ankara'ya gönderiyordum.

— Çocuk yaşta paranızı kazanmaya başlamıştınız zaten. Bu nasıl etkiler birini?

— Sorumluluk tabii... İnsanın başkasına ihtiyaç duymadan yaşayabileceğini gördüm. Kendi yaşımın ölçülerinde çok para kazanıyordum. Ailem de gururlanıyor, "Oğlumuz kendi ayaklarının üstünde duruyor" diyordu. Ben de gururlanıyordum. İyi giyiniyordum. Bir odam vardı, masa yaptırıyordum kendime. Kütüphanem vardı, iyi kitaplar alabiliyordum.

— İşler derslerinizi olumsuz etkilemedi mi?

— *The Week* ve "Çocuk Saati" vardı, ama ben iyi bir öğrenciydim, yani yüksek notlar alırdım. Hayatımda bir şeyler örülüyor gibiydi; radyoculuk, gazetecilik... Mesela aklıma hiç, "Kimya testi yapacağım, laboratuvara gireceğim, hasta muayene edeceğim, bir ev planı yapacağım" gibi şeyler gelmezdi.

— The Week'*te ne kadar çalıştınız? Sonra ne yaptınız?*
— Liseyi bitirene kadar... Sonra üniversitede *Yeni İstanbul*'a geçtim.

Münir Nurettin ile büyüyen müzik sevgisi

— *Neler dinlerdiniz o dönemlerde?*
— Dünyada rock 'n' roll salgını var. Biz de Eskişehir'deyiz. Eskişehir, yani Anadolu'nun bir şehri. Küçük bir şehir, endüst-ri bile yok o zaman. Üniversite yok, askeri bir birlik var. İşçiler evlerinden işe bisikletle giderdi. Eskişehir Türkiye'nin en çok bisikleti olan iliydi ve yollarda bisiklet park yerleri görürdünüz. İşte küçük bir Anadolu şehri... Bir gün Bill Haley'in *Rock Around the Clock* filmi geldi. Yeni Sinema diye bir sinema vardı Eskişehir Köprübaşı'nda. Ona gittik, rock 'n' roll müziği kasıp kavuruyordu. Filmde insanların nasıl dans ettiğini gördük. Akşam saat 6 gibi çıktık. Sinemanın önünde hepimiz rock 'n' roll yaptık; kızlar, oğlanlar...

Münir Nurettin Selçuk, kızı Meral Selçuk ve Doğan Koloğlu'yla birlikte Teşvikiye'de bir İstanbul akşamı, 1969.

— İnsanlar şaşırıp kalmıştır!
— 1956 senesinde Türkiye'de böyle bir şey yaşanıyor! Şimdi hiç zannetmiyorum, sokaklarda müzik çalıp rock 'n' roll yapılsın. İnsanlar öyle baktılar; kimi alkışladı, tempo tuttu, kimi bizle birlikte yaptı. Elli sene evveli konuşuyoruz.

— Rock 'n' roll dışında neler dinlenirdi? İdoller kimlerdi?
— Elbette Frank Sinatra, Elvis Presley ve Bill Haley'lerin dönemi...

— Siz kime hayrandınız?
— Ben, Nat King Cole'a hayrandım. Nat King Cole yumuşak şarkılar söylerdi. Onu severdim, benim romantizmime uyuyordu onun şarkıları. Bizim bir orkestramız vardı. Ben orada davul çalardım ve şarkı söylerdim.

— Sanatın her dalına el atmışsınız! Hangi orkestra?
— Lisedeyken, Eskişehir'de bir ekibimiz vardı, hatta para filan da istemeden düğünlere gider çalardık. Sonra üniversite yıllarında da müziğe devam ettim. Küçük bir orkestra da orada kurduk.

— Neler söylüyordunuz?
— İşte o dönemin, *Que Sera Sera*'ları, *Return to Home*'ları, *Too Young*'ları... Yani romantik ve yavaş şarkıların çoğunu söylerdik. Nat King Cole, Frank Sinatra şarkıları... Tabii Dean Martin...

— Sizin bir müzik eğitiminiz yok, değil mi?
— Hiç! Küçükken babamın yanında öğrendiğim kadarıyla...

— Nasıl orkestrada yer aldınız?
— Çok ilginç bir şey var. Bana bir enstrüman verin, hiç bilmeden çalarım.

— Nasıl, gitar mesela?

— Çalarım, yani usta gibi çalmam, ama çalarım. Keman, piyano, akordeon...

— *Babanız da keman çalıyordu. Ondan mı öğrendiniz?*
— Evet... Babamın bir kemanı vardı, ama ben o kemanla iyi sesler çıkartamazdım. Çalmışımdır, ama mükemmel değil.

— *Müzik grubu ne kadar sürdü?*
— Kendiliğinden bir araya gelmişti, kendiliğinden de dağıldı. Sonra üniversitede devam ettim işte.

— *Sesiniz nasıl peki?*
— Güzeldi. Mesela Münir Nurettin şarkıları, Dede Efendi filan söylerdim.

— *Münir Nurettin'i sever misiniz?*
— Çok! Tanıştım da kendisiyle.

— *Nasıl?*
— Koç'ta çalışırken, Hilmi Rit diye bir kanuncu arkadaşım vardı, Rıza Rit'in kardeşi... Hilmi, Münir Bey'in saz takımında kanun çalardı. Münir Bey'in orkestrasında Cahit Peksayar keman, Ercüment Batanay da tambur çalardı. Bir yere konsere gidilecekse bu takım toplanır, öyle gidilirdi. Babamın etkisi olabilir, ben Münir Nurettin'i çocukluğumdan beri çok sevmişimdir. Çok dinlerdim, evde plakları vardı. Bir Yesari Asım Arsoy vardı, bir de Münir Bey; ikisini de çok severdim. Yesari Bey'in evine de çok gittim. Erenköy'de, demiryolunun yakınındaydı. Aklıma geldiğinde giderdim, yani öyle utanmak filan yok. Sonra da sevdirirdim kendimi. Münir Bey'le de öyle oldu. Münir Bey'in konserlerine gitmeye başladım. Ankara, İzmir, nereye giderse... Bizim orada Münir Nurettin hayranı gruplarımız filan oluştu. Buluşur ve konserden sonra kafa çekmeye giderdik.

— Bugünün fun club'ı gibi?

— Evet... Mesela Münir Bey'in konserlerinde elimde bir viski bardağıyla kuliste dururdum. Münir Bey bir şarkı söyler, boğazı kurur, kulise gelip elimdeki viskiden bir yudum içer, sonra tekrar sahneye çıkardı. Tesadüf, Münir Bey'in kızı Meral, Amerikan Kültür Merkezi'nde çalışıyordu. Benim bir şekilde arkadaşım oldu. Dolayısıyla benim için Münir Bey'le iki taraftan temas imkanı doğdu. Topağacı'nda oturduğum sırada Meral'in evi de yakındı. Nişantaşı'nda Orhan Pamuk'un meşhur ettiği, Gazeteci Alaeddin diye bilinen ünlü bakkalın yanındaki apartman. Birbirimizin evine gider-gelir olduk. Münir Bey de benim evime gider-gelir oldu.

— Ahbap oldunuz yani...

— Tabii... Münir Bey bana geldiğinde bazı kasetlerini çalardım. "Bunları nereden buldun, bende bile yok!" derdi. Onunla buluşmalarımızdan büyük heyecan duyardım.

İKİNCİ BÖLÜM

Mülkiye'ye Başlangıç

Öğrenci olayları 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'nde başladı. Her yerde demokrasi lehine, Menderes ve Demokrat Parti aleyhine sloganlar atılıyordu... O dönemin rektörü Sıddık Sami Onar'dı. Polis üniversiteye girmiş, tanklar üniversiteyi sarmış... Zaten İstanbul'da sıkıyönetim vardı. Rektör Onar, Beyazıt'taki kapıdan çıkarken polis kafasına copla vurdu. Rektör yaralandı, bazı öğrenciler de... Öğrenciler o tanklara doğru yürüdü. O gün Turan Emeksiz polisin ateş etmesi sonucunda öldürüldü.

28 Nisan olayları.

— *Çocukluğunuzdan beri Mülkiye'nin hedefiniz olduğunu söylemiştiniz. Daha doğrusu diplomat olmanın...*
— Evet, ortaokuldan beri ...

— *Liseyi Eskişehir'de bitirince ne yaptınız? Üniversite sınavı yoktu, istediğiniz okulu mu seçiyordunuz?*
— O günlerde fakültelere gidip kayıt yaptırır ve üniversite öğrencisi olurdunuz. Bugünkü gibi merkezi bir sınav yoktu, ama bazı istisnalar vardı. Siyasal Bilgiler, Tıp Fakültesi gibi bölümler kendileri bir sınav yaparak bütün başvuranları sınava tabi tutardı. Lise son sınıfta ben de Siyasal Bilgiler'in giriş sınavları için hazırlanmaya başladım. Sonra da sınava başvurdum. Mülkiye'yi kazanacağım diye inat ettim açıkçası. Sanırım benim de başvuruda bulunduğum bu sınavda Mülkiye'ye 175 kişi alınıyordu. Kazanan ilk 40 öğrenciye de 125 lira burs veriliyordu. Burs alan mezun olduğunda altı yıl kamu kuruluşunda çalışarak borcunu ödemiş oluyordu.

— *Karşılıklı burs yani... Nasıl girdiniz sınava?*
— Ben sınav tarihinde Ankara Cebeci'ye gittim. Sınav, fakültenin içindeki spor salonunda yapıldı. Sonradan öğrendim, İstanbul'dan başvuranlar için de İstanbul'da ayrı bir sınav yapılmış. Binlerce kişi katılmıştı sınava. O kadar heyecanlıydım ki, "Ya buraya gireceğim ya hiçbir yere girmeyeceğim," dedim ve başka hiçbir okula başvurmadım.

— *Tek bir başvuru mu yaptınız? Çok riskli değil mi?*
— Tek... Kazanamazsam o sene açıkta kalacağım yani! Sınavdan sonra hemen Diyarbakır'a gittim. Babam Diyarbakır'da kuvvet komutanı o sırada. Tatil diye onun yanında olmak istedim. Ankara'daki bir akrabamıza da "Listeler asıla-

cak, bak ve bana haber ver," diye haber bıraktım. Heyecanla Diyarbakır'da sonucu bekledik, derken bir gün telgraf geldi: "Alaeddin burslu kazandı." Bu kadar... İki veya üç kelime... Tabii, dünyalar benim oldu. Sınava 1.500 öğrenci katılmış, ben 11'inci olmuşum. Döndüm Ankara'ya, büyük bir telaş... Gidip kaydımı yaptırdım. Tabii dünyanın en mutlu insanıydım. Babam da pek mutlu oldu. Kazanamazsam bir senem yanacak! Benim Mülkiye'de okuma, diplomat olma isteğimi babam da desteklemişti. Mülkiye iyi bir okul, diplomat olmak da iyi bir şey, geleceği var. Mühendis olmama ilişkin beklentileri zaten ortadan kalkmıştı. Neden mühendis olmamı istediklerini bilmiyorum. Galiba o yıllarda herkesin çocuğu mühendis oluyordu; doktor, veteriner, öğretmen değil.

— Aile o sırada nerede?
— Babam Eskişehir'den Diyarbakır'a tayin olmuştu. Biz haberi aldığımızda okullar tatildi, annem de sanırım İstanbul'daydı.

Taşra lisesinden yedi Mülkiye talebesi çıktı

— Fakültedeki ilk günü hatırlıyor musunuz?
— Önce kaydımı yaptırdım, sonra binayı gezdim, sınıflara baktım...

— Ne hissettiniz?
— Mutluluk tabii ki! Rüyada gibiydim. Sanki orası dünyanın en önemli yeri. Aslında hocalar kim olacak, öğrenciler, arkadaşlarım nasıl olacak, ders programı ne olacak, hiçbir fikrim yok! Binayı gezdim, yemekhaneye, yurda baktım... Bu arada Eskişehir Lisesi'nden sınava birlikte girdiğim arkadaşlarım da vardı. Sınavı bizim okuldan yedi kişi geçti. Sınavı kazanan 175 kişiden yedisinin bir taşra lisesinden mezun olması bizi heyecanlandırmıştı. Biz bunu çok önemli bir başarı olarak görmüş ve lise müdürümüze "Biz kazandık!" müjdesini mektupla yazmıştık.

— Kimler vardı sizinle birlikte?
— Doğan Pazarcıklı, İmren Erşen, Atilla Atasoy, Metin Hançer, Sacit Şadalak, Oral Akman ve ben.

— Okula başladığınız gün nasıldı? Kalabalık bir sınıftı herhalde?
— Yüz yetmiş beş kişi, büyük bir sınıftaydık. İlk derste o kadar çok insan yoktu gerçi, yüz küsur kişi vardı. Birinci sınıfın yeri sabitti. Zor bir okuldu, birinci sınıftan sonra neredeyse yarıya yakını dökülmüştü. Dolayısıyla ikinci sınıf o kadar kalabalık değildi. Üçüncü sınıfta ise bölümlere ayrılıyordu. O zamanlar üç bölüm vardı; Maliye-İktisat Şubesi, İdari Şube, bir de Siyasi Şube. Şimdi beş-altı bölüm galiba. Maliye-İktisat Şubesi'nden mezun olanlar Maliye Bakanlığı'nda, Merkez Bankası'nda veya öteki bankalarda çalışabiliyorlardı. İdari Şube'de okuyanlar kaymakam, vali oluyordu. Siyasi Şube'den mezun olanlar diplomat oluyordu.

— Siz nereyi seçtiniz?
— Siyasi Şube'yi seçecektim. Bir yabancı dil sınavı, ayrıca güncel olayları, siyasi tarih ve dünya siyasal olaylarını içeren bir sınav vardı. Bunun dışında üçüncü sınıfa geçerken not ortalaması sekiz olanlar isterlerse Mali Şube'ye geçebiliyorlardı. Geri kalanlar ise İdari Şube'ye devam ediyorlardı. Sınava hazırlandım, sonra sınavı yöneten bir asistan abiyle tartıştık. Canım sıkıldı, bir de gazetecilik yaptığım sürede diplomatları epey tanımıştım. Yavaş yavaş bu işi sevmemeye başlamıştım, diplomat olma fikrinden uzaklaşmıştım biraz. Genelde büyükelçiler veya diplomatlar hep başka büyükelçilerin oğulları, kardeş çocukları, damatlarıydı. Akrabalık ilişkileri vardı aralarında.

— Babadan oğula geçer gibi yani.
— Bir çeşit... Diğer kişilere az imkan tanınıyordu. Hariciyecilerimizi biraz farklı buldum. Genellikle Galatasaray Lisesi, kolej mezunu çocuklardı. Bu hissin üstüne asistanla da tartı-

şınca sınava girmekten son anda vazgeçtim. Not ortalamam da sekiz olunca, gittim Mali Şube'ye kaydımı yaptırdım.

— Pişman oldunuz mu hiç?
— Hayır, hiç olmadım; çünkü yurtdışına çok gittim. Bizim elçiliklerimizi gördüm, "Orada mı, burada mı çalışmalıydım?" diye çok düşündüm ve hiç pişman olmadım.

— Okuldaki hocalar kimlerdi?
— Çok ünlü hocalarımız vardı; örneğin Bahri Savcı vardı, anayasa konusunda otoriteydi. Burhan Köni vardı, ceza hukuku hocası; Aziz Köklü, ekonomi hocası; Sadun Aren de ekonomi hocasıydı; Bedri Gürsoy, maliye hocasıydı; Ahmet Şükrü Esmer vardı, siyasi tarih hocasıydı. Onun yardımcısı Fahir Armaoğlu vardı, sonra Ahmet Şükrü Bey emekli olunca Fahir Bey profesör olarak o kürsünün başına geldi. Yavuz Abadan vardı, sosyoloji hocası ve Nermin Abadan-Unat'ın da kocasıydı. Muammer Aksoy, Mümtaz Sosyal, Turan Güneş, Kemal Fikret Arık, Gündüz Ökçün, Ruşen Keleş, Şefik İnan, Arif Payaslıoğlu, Bülent Daver, Deniz Baykal... Bizim hocalarımız hakikaten müthiş isimlerdi.

— Peki ya öğrenci arkadaşlarınız?
— 1957 girişliyim, yani 1961 mezunlarındanım. Bizim sınıfta bir önceki dönemde kalanlar dışında dört sene beraber okuduğumuz, hatırladığım arkadaşların içinden Kemal Nehrozoğlu vardı, cumhurbaşkanlığı genel sekreteri oldu. Şükrü Er ve Doğan Pazarcıklı vali oldu. Hikmet Uluğbay maliye bakanlığı ve milli eğitim bakanlığı yaptı. Ahmet Karaaslan, şehircilik bakanlığı yaptı. Üç tane kız arkadaşımız vardı, üçü de milletvekili oldular. Birgen Keleş, Tülay Öney ve Sevil Korum. Büyükelçi olan çok sayıda arkadaşımız var. Bunlardan Ertuğrul Kumcuoğlu Kıbrıs'ta büyükelçiydi, maliye müsteşarlığı yaptı. Selçuk İncesu, Kutlu Özgüvenç, Turhan Fırat, Uğurtan Akıncı, Turgut Serdaroğlu, Sami Onaran, Ünal Ünsal büyükelçi oldular. Vali olanlar; Keramettin Köksal, Cen-

giz Bulut, Aykut Ozan, Aydemir Ceylan, Şükrü Er, Ayhan Ergin, Coşkun Akmeriç. Profesör olanlar; Güney Devrez, Erden Öney, Alpaslan Işıklı, Güngör Tunç, İlhan Meriç, Ünsal Oskay. Engin Berker, Gürel Çelikkanat, Güray Koruyan, Selahattin Aras, Cengiz Altuğ gibi arkadaşlarımız yöneticilikler yaptılar.

Sütunlu Salon'un dili olsa da...

— Okul nasıl bir binaydı? Hayalinizde yaşattığınız gibi çıktı mı?

— Okul dört köşe, kunt bir binaydı; hiç estetik görüntüsü, hiçbir mimari güzelliği olmayan, tam dört köşe ve dört katlı bir blok. Birinci kat büyük bir salondu, "Sütunlu Salon" derdik. Hocaların odaları, fakülte genel sekreterliği gibi bölümler vardı burada. Aşağısı yemekhaneydi, arkaya doğru ise yurtlara gidilirdi. Daha üst katlarda da sınıflar vardı. Dümdüz, hiçbir özelliği olmayan bir binaydı, ama bizim gözümüzde Tac Mahal gibi bir yerdi.

— Okulda favori bir mekanınız var mıydı; kantin veya sınıf gibi?

— Sütunlu Salon bizim için en önemli yerdi. Burası birinci kat olduğu için ve başka bölme duvarı olmadığından o sütunlar üzerine kurulmuştu. Bizim bütün hayatımız orada geçerdi. Akşamları, ders dışındaki saatler burada olurduk. Ben büyük ölçüde Ankara'da kendi evimde oturduğum, yurtta kalmadığım halde gece saat 12'ye kadar filan okulda olurdum. Gazetede çalışıyordum, gazeteden çıkıp yine doğru okula, Sütunlu Salon'a giderdim. Akşam yemeklerini arkadaşlarla beraber yer, şarkı söylerdik. Koromuz bile vardı. Münazaralar yapardık. Siyasal tartışmalarımız vardı, herkes de solcuydu.

— Bunların hepsi Sütunlu Salon'da mı gerçekleşirdi?

— Hepsi... Aşağıda kantin de vardı, kantine gidip çay-kahve içilir, sandviç, tost yenir; ama kantin belli bir saatten sonra

cazibesini kaybederdi. Herkes yukarı, Sütunlu Salon'a çıkardı. Ağırlıklı olarak bizim sınıftı tabii, daha büyük ağabeylerin oraya geldiğini pek hatırlamıyorum. Örneğin benden daha büyük ağabeylerden İnal Batu, bizim önceki dönemlerden Üstün Dinçmen, Filiz Dinçmen, Tanju Ülgen, Taner Timur, Hikmet Çetin... Onlar pek gelmezdi, daha çok galiba bizim sınıflar filan toplanırdı ve dört yıl böyle geçti.

— Peki, sizin en iyi arkadaşlarınız kimlerdi? "Biz toplanırdık" diyorsunuz ama kimlerdi o bir araya geldiğiniz arkadaşlarınız?

— Yüz kişi... Herkes en iyi arkadaşımızdı, çok canciğerdik. Anaokulu gibiydi. Hani küçük çocuklar birbirlerine bağlı olur ya, biz kocaman adamlar öyleydik. Sütunlu Salon'da oturulur, şarkı söylenir, Cebeci'deki lokantalarda birlikte yemek yenir, kahvelerde blum, konken oynanır, Kızılay'a, sinemaya gidilir... Bir klandık biz; yani yüz kişi içinde bu söylediğim şeyleri aynı anda yapan en aşağı otuz-kırk kişi olurdu. Burs alınır, arkadaşlarla paylaşılırdı. Kimi zengin çocuğudur, ağa çocuğudur, onların parası gelir, biz kaparız o paraları ve paylaşırız. Böyle bir hayatımız vardı ve onların bir kısmıyla hâlâ buluşuruz.

— "Mülkiye ruhu" buna mı deniyor?

— Evet, böyle bir şey. Mesela yanımızda Hukuk Fakültesi vardı, ama onlarda böyle bir birliktelik durumu yoktu. Diğer öğrenciler bize çok gıpta ederdi. Hatta ara sıra da sinirlenirlerdi bizim halimize. Sınıf arkadaşları arasında müthiş bir dayanışma vardı. Derslerden sonra yemekhanede, lokantalarda, yurtta, neredeyse 24 saat birbirimizden ayrılmazdık.

— Siz bir yandan da çalışıyordunuz, değil mi? Hiç okuldan, arkadaşlarınızdan kopuk değilmişsiniz.

— Hiç kopmadım. Başka çalışanlar da vardı zaten. Akşam muhakkak okula, kürkçü dükkanına geri dönerdik. Her fırsatta Sütunlu Salon'a, yurda koşardık.

— Çocukluğunuzdaki gibi yine çok şeyi aynı anda yapmışsınız sanki... Okul, iş derken, sosyal hayatınız da renkli; şiir, sinema, arkadaş buluşmaları... Bir gününüz nasıl geçiyordu?
— Sabah erkenden okula gidiyordum. Ya derse giriyordum veya ortalıkta ne var ne yok öğreniyordum. Eğer gazeteyle ilgili çok önemli bir işim yoksa, öğlene kadar okulda kalıyordum, sonra da gazeteye gidip akşama kadar çalışıyordum. Akşam okula uğrayıp sonra gece 12'ye kadar çalıştığım da oluyordu. İstanbul'a haberleri telefonla yazdırıyorduk. Sonra eve gidip yatıyordum. Eğer sınav dönemiyse yurtta da kalıyordum.

— Ankara'da yaşamanıza rağmen yurtta da kalıyorsunuz.
— Yurtta kalmayı çok isterdim, çünkü çok keyifliydi. Gece saat 1'lere, 2'lere kadar şamata yapardık, kaynatırdık. Tam kakara kikiri... Sınav dönemleri yurt günlük hayatıma girerdi; onu saymazsanız, okul, gazete, gene okul ve hatta bazen gazeteden çıkıp gece saat 1'de tekrar okula gittiğim de oluyordu. Herkes uyanık olurdu. Biraz takılıp eve giderdim.

Herkesin bir lakabı var: Katastrof Alaeddin

— Peki dersler nasıl bu arada? Oraya git, buraya git, derslere zaman kalıyor muydu?
— Ahmet Şükrü Esmer'in, Sadun Aren'in derslerine giriyordum. Muhasebe hocamız vardı, Mazhar Hiçşaşmaz. Sıfırcıydı, mecburdunuz onun dersine girmeye, yoksa çakardınız. Böyle hocaların derslerini kaçırmazdım. Hiç sınıfta kalmadım, her sene haziranda geçerdim.

— Az önce Sütunlu Salon'u anlatırken bir korodan söz etmiştiniz. Nasıl bir koroydu bu?
— Koro dediğim öyle ciddi bir şey değildi. Kendi kendimize oturup, "Haydi şunu söyleyelim," deyip başlıyorduk. Okulda geç saatlere kadar Dede Efendi, Itri, Münir Nurettin Selçuk, Selahattin Pınar'dan Türk müziğinin en zor şarkılarını söylerdik.

— Koroda kimler vardı? Sesi güzel olanlar mesela...
— Bizim sınıfta Alaeddin Türkay Yörük vardı, onun sesi güzeldi. Sonradan yurtdışında ticaret ataşeliği yaptı. Kemal Nehrozoğlu'nun, Gürel Çelikkanat'ın, Hoşcan Tura'nın sesi güzeldi. Kırmızı Bülent vardı mesela. Bizde herkesin lakabı vardı. O yüzden isimleri hatırlamak biraz zor.

— Herkesin mi lakabı vardı?
— Herkesin vardı. Bir şekilde bulunurdu o lakap. Kırmızı Bülent'in saçları kırmızıydı. Deve Güray'ın boyu çok uzundu mesela. Bana da "Katastrof" diyorlardı.

— O neden?
— Ben böyle ev, iş ve okul üçgeni içinde yaşıyordum. Burs alıyorum, gazeteden de maaş alıyorum, tuzum da kuru yani. Derslere de çalışırdım. Arkadaşlarla genellikle sınav zamanı sınıflarda oturup ders çalışıyoruz. Ben gazeteden sınav zamanları izin alırdım. Okula gittiğimde ders çalışmış olurdum. Ertesi sabah sınav var, çoğu daha o gece ilk defa kitabın kapağını açıyor. Ben çalıştığımdan rahatım, her türlü şaklabanlığı yapıyorum. Çalışamıyorlar tabii! Bahçe hortumunu alıp üzerlerine su sıkıyorum, kitaplarını saklıyorum, birinin defterini öbürünün sırasına koyuyorum, herkes defterini, notlarını arıyor filan... Gene öyle bir anda beni dövdüler.

— İntikam almışlar! Hak etmişsiniz sanki!
— Çok acı intikam oldu. Engin Berker vardı, şimdi yeminli mali müşavir, Maliye Bakanlığı'ndan gelme. Onun lakabı da "Maksi," çünkü uzun boylu. "Sen bela mısın be?" diye bağırdı bana sınıfta. Biri, "O belayı anlamaz, züppedir," dedi, "ona belanın gavurcasını söyle: Katastrof!" Sonra bütün sınıf başladı "Katastrof" demeye. Beni sille tokat sınıfın dışına attılar. Ondan sonra benim adım "Katastrof" kaldı. Böyle herkese isim bulunurdu. Yalak Gürel, Gıcık Cengiz, Köfte Birol, Kel Selahattin... Herkesin özellikleriyle ilgiliydi lakapları. Mesela Kuş Alpay vardı, Türkiye İş Bankası Müdürlüğü de

yaptı. Bir gün sekretere "Alpay Bey'i bağlasana" dedim. Arıyor harıl harıl telefon defterinde, "A"da bulamıyormuş. Soyadına bakıyor, yine bulamıyor. "K'ya bak" dedim, "Nasıl K?"dedi, "Çünkü Kuş Alpay" dedim! Defterlerde bile isimler böyle geçiyor.

— Hâlâ kullanıyor musunuz?
— Tabii... Mesela defterimde Alpay hâlâ "K" harfinde yazılı, Kuş Alpay diye.

— Korodan lakaplara geldik ama koroyu merak ettim. Konser verdiniz mi?
— Kemal Nehrozoğlu'nun nişanı vardı. Sanırım son sınıftaydık. Eşi Müşerref de bizim sınıftandı. Ankara'dan koca bir grup, sırf nişan töreni için Kırıkkale'ye gittik. Nişan töreni orada olacaktı. Gecenin bir vakti de döndük. Orada davul çalmıştım. Orkestrada saz çalanlar da vardı.

— Eğlenceli bir dönem geçirmişsiniz.
— Arada sululuklar yapardık, ama hayatı da, güncel konuları da tartışırdık. Yani siyaset de yapardık. Yaşlarımız 18-20... Bana yapıldığı gibi intikamlar alırdık; mesela kopya çekiyorduk ama yanlış kopyalar veriyorduk, öbürü kötü not alıyordu filan...

Mülkiye'den örnek siyasetçi

— Turhan Feyzioğlu o zaman fakültenin dekanıydı değil mi?
— Turan Hoca ben Mülkiye'ye girmeden evvel dekanmış, aynı zamanda anayasa hukuku hocası. Ben onunla gazetecilik yaparken tanıştım. İktidar karşıtı konuşmalarıyla biliniyordu. Dekan olduğu dönemde, ders yılı açılış konuşmasında, "Nabza göre şerbet vermeyin. Siz üstünüzdeki amirlerin dediğini yapmak zorunda değilsiniz. Doğru olan nedir, onu araştırın," diyor öğrencilere. Menderes de çok kızıyor, "Bu laf bizeydi," deyip dekanlıktan el çektiriyor. Bir dekana işten

el çektirmek çok karşılaşılan bir olay değildir. Ben sonra Turhan Feyzioğlu'nu gazetecilik yaparken tanıdım. Elbette Mülkiyeli olmamdan dolayı da Turan Hoca'yla çok yakın ilişkim oldu. Dekanlıktan sonra Halk Partisi'ne geçti, milletvekili oldu, başbakan yardımcılığı yaptı.

— *Nasıl biriydi?*
— Çok okur ve dünya siyasetini çok yakından takip ederdi. Anayasayla ilgili bir sürü kitabı vardı. Benim Turhan Feyzioğlu'yla ilişkim o kadar yakındı ki nikah şahidim de o oldu. Ben çok genç evlendim, Mülkiye'yi yeni bitirdiğim yıllarda. Gazeteciydim bir taraftan, nikah şahidim olmasını istedim ve kabul etti. Evine çok gitmiş, röportajlar yapmış, ondan bir sürü bilgi almışımdır. Benim için çok saygın bir politikacı olarak kaldı. Daha sonra benim Planlama Teşkilatı'nda çalıştığım dönemde Turhan Feyzioğlu da Halk Partili başbakan yardımcısıydı. Beni hep kollamıştır. Turhan Feyzioğlu, ölünceye kadar her zaman siyasetin içinde kaldı ve Türk siyasetinin en önemli figürlerinden biri oldu.

— *Sizi çok etkilemiş...*
— Doğru, çok etkiledi.

— *Ne öğrendiniz ondan?*
— Siyasi olup ağırbaşlı, dürüst, titiz olunabileceğini; yani bir bilim adamı titizliğinin siyasette de devam edebileceğini... Siyaset sadece Türkiye'de değil, dünyada da genelde katakulliler, yüze gülme, arkadan vurma durumunun egemen olduğu bir alan. Ben Turhan Feyzioğlu'ndan siyasetin aslında öyle olmadığını, dürüstlükle ve titizlikle, bilimsellikle yaklaşıldığında ülke için yararlı şeyler üretilebileceğini öğrendim.

— *Bugün öyle bir siyasetçi var mı sizce?*
— Şimdi bu özellikleri taşıyan bir siyasetçi aradığım zaman otomatikman İsmet Paşa'nın partisine, yani Cumhuriyet Halk Partisi'ne bakıyorum ama kimseyi bulamıyorum. Öbür

partilere baktığım zaman onlarda da yok; çünkü onlar zaten daha genç ve siyaset kültürünü henüz edinmemiş partiler. Bu aslında o siyasi partilerin değil, Türkiye'nin kabahati. Halk Partisi'nden başka köklü siyasi parti yok. Sürekli ihtilaller, muhtıralar olmuş, siyasi partiler kapatılmış, başka siyasi partiler kurulmuş ve siyasetçiler hep acemi olarak kalmış. Halbuki "Halk Partisi'nde daha eski siyasetçiler var, onlar siyasete yön verebilir," diye düşünülebilir, ama gördüğüm kadarıyla eski siyasetçi hakikaten yok. Parti eski, ama siyasetçiler yeni. Dolayısıyla bugün Türkiye'de böyle siyasetçi görmüyorum. Almanya'da Schröder, İngiltere'de Blair, Fransa'da Chirac'ı düşünelim; onların bile siyasetin anlamını bu ağırlıkta taşıyan siyasetçiler olmadığını düşünüyorum.

— Siz Halk Partili miydiniz o dönemde?
— Halk Partili'ydim. Sonra bir ara Hürriyet Partisi girişimi oldu. Ben o yaşlarda partilerin gençlik kollarıyla iç içeydim, ama particilik yapmak için değil. O partilerin gençlik kolları bilimsel çalışmalar yapar, seminerler düzenlerlerdi. Turan Güneş, Aydın Yalçın gibi kendi üyeleri olan önemli siyasetçileri bu seminerlere konuşmacı gibi çağırırlardı. Bu konuşmacılar da zaten bizim hocalarımızdı. Hürriyet Partisi kurulunca ben orada daha aktif rol aldım.

— Peki bugün kendinizi siyasi açıdan nasıl tanımlıyorsunuz?
— Türkiye'de bugün 1960'ların, 1970'lerin sosyalist bir partisi olsa kendimi onun içinde tanımlayabilirim, ama öyle bir parti yok! DTP gibi, İşçi Partisi gibi ekstrem partileri saymazsanız en solda Cumhuriyet Halk Partisi var, ama hiçbiri benim anlayışıma göre gerçekten sosyalizmi savunan partiler değil. Bugün bana, "Gel" deseler, herhalde hiçbirine gitmem.

Siyasi gündem yoğun

— Aslında 1950'li yıllara baktığımızda, hatta sizin üniversiteye başladığınız 1957 sonrası Türkiye'de siyasetin iyice kızıştığı dönem. Öğrencilerin gündeminde neler vardı?

— Herkes solcuydu, herkes Halk Partili'ydi, herkes İsmet Paşa'cıydı. İktidarda Demokrat Parti vardı. 1957'den söz ediyoruz. Oysa 1950'de çoğunluk İsmet İnönü karşıtıydı. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinin nedeni de bu olmuştu. 1950 seçimlerinde büyük çoğunluk Demokrat Parti'yi destekledi. O yıllara kadar İsmet Paşa Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokmadığı için çok sevilen biriydi. Ancak çok uzun zaman iktidarda kalmak yıpratıcıdır. İsmet İnönü'yle ilgili bir sürü dedikodu çıkarılmıştı. 1954 seçimlerinde de benzer bir süreç yaşandı. 1957 seçimlerinde artık Demokrat Parti'nin iktidardaki yedinci senesi dolmuştu.

— Art arda yedi sene iktidarda kalabildiler...
— Ancak aynı iktidar yorgunluğu onlar için de söz konusu oldu. Biz tam o sırada Mülkiye'ye girdik. Üniversitede siyaset okuyorduk ama oy verme hakkımız yoktu. Oy vermek için 21 yaşına gelmemiz gerekiyordu. 1957, benim kişisel tarihim kadar Türkiye'nin siyasal yaşamı için de önemli bir dönem oldu. Bu dönem yavaş yavaş muhalefet fikrinin Türkiye'ye yerleşmeye başladığı yıllardı. "Muhalefet fikri" diyorum, çünkü Türkiye tarihinde ilk defa muhalefet oluşuyordu. Osmanlı'dan sonra zaten Cumhuriyet yeni kurulmuştu ve Atatürk vardı. Ondan sonra İnönü dönemi başladı. Muhalefetin ne olduğunu ilk bu dönemde anladık.

— Aslında 1957 öncesine baktığımızda, iktidardan duyulan rahatsızlığı tetikleyen olaylardan biri olarak aklıma 6-7 Eylül olayları geliyor. Siz hatırlıyor musunuz o günleri? Nasıl bir süreç yaşanmıştı?
— Toplumda bir rahatsızlık vardı. Her kıvılcım, fısıltı gazetelerinin çoğalmasına sebep oluyordu. O dönemde Meclis, "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası" diye bir yasa çıkarttı. Bu yasaya göre gece saatlerinde grup halinde insanların dışarı çıkması, toplanması yasaklanmıştı.

— Neden böyle bir karar alındı?

— 1956'dan sonra bir taraftan özgürlüklerin gittikçe kısıtlanması, diğer taraftan siyasal partilerin, daha doğrusu Cumhuriyet Halk Partisi'nin daha çok sesini çıkarması, ufak ufak bazı muhalif gazetelerin bugünün ölçülerine göre çok masum sayılacak, ancak o döneme göre sert bazı eleştiri yazıları yazması ve bu gazetelerin tirajlarının artmaya başlaması gibi sonuçları da getirdi. Bu süreçte insanlar "Batı'da özgürlük var, bizde niye yok?" demeye başladı. İktidar ise gelişmelerden endişelendiğini gösterdi. O yüzden de emniyet müdürlüklerinde dizginler daha fazla sıkılmaya başlandı. Türkiye'de tansiyon gittikçe artmaya başlamıştı. Bu tansiyon sorunu için bir taraftan da nedenler aranıyordu. Eğer hastaysanız bir taraftan da ateşiniz çıkar mesela, başka şeyler de olur.

— *Öyle bir neden mi aranmaya başlandı?*
— Evet... Kıbrıs ise toplumun önemli konusuydu. Kıbrıs 1878'den beri İngilizler'in hâkimiyeti altındaydı. 1956'da Kıbrıs'ın Yunanistan, İngiltere ve Türkiye tarafından idare edilmesi gibi laflar gündeme gelince toplumda rahatsızlıklar başladı. "Kıbrıs'ı Yunanlılar alacak" söylentisi yayıldı. "Kıbrıs Türkiye'nindir" kampanyası açıldı, basın bunu destekledi ve her yerde "Kıbrıs Türk'tür, Türk kalacaktır" diye mitingler yapılmaya başlandı. Bütün bunlar Yunanistan'la Türkiye arasındaki siyasi ilişkileri geriyordu. Bir gün "Selanik'te Atatürk'ün evine bomba atıldı" haberi çıktı, onun üzerine insanlar galeyana geldi. Sonradan anlaşılıyor ki bu, Kıbrıs'la ilgili uluslararası diplomatik görüşmelerde Menderes'le Celal Bayar'ın İngilizlere, Yunanlılara karşı, "Bakın, benim kamuoyum bu konuda çok titiz, onları durduramam. Dolayısıyla olayı hepimizin eşit haklara sahip olacağı biçimde çözelim," diye uyarma isteğinden kaynaklanıyor.

— *Yani bir kurgu var...*
— "Şurada şöyle bir şeyler yapalım, insanlar biraz sokağa çıksın," diye bir ufak oyun tezgahlanıyor. DP'li Mithat Perin'in çıkarttığı *İstanbul Ekspres* gazetesi de "Ata'mızın evini

bombaladılar!" diye sekiz sütuna manşet atıyor. Gece baskısı yapıyor. Ertesi gün de ne kadar çapulcu varsa toplanıyor, Beyoğlu'nda gayrimüslimlerin dükkanları yağmalanıyor. Buzdolapları, kumaşları İstiklal Caddesi'nde sokağa atılıyor.

— *Yalan haber katliama mı neden oldu?*
— Menderes de "Biz dozunu kaçırdık bu işin" diyor, kalkıp İstanbul'a geliyor. Çok telaşlı olduğu söylenir. Ben o sırada 16 yaşındaydım.

— *Siz zaten İstanbul'da değilsiniz...*
— Eskişehir'deydim hatırladığım kadarıyla, ama sadece İstanbul değil, bütün Türkiye bunları konuşuyordu. Çok pişman oluyorlar yaptıklarından, İstanbul'da sıkıyönetim ilan ediliyor. Orgeneral Nurettin Aknoz, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı oldu. Dünya basını çok yakından takip etti olayları.

— *Azınlık meselesi Türkiye'de hep gündem oldu. Ocak 2007'de de gazeteci Hrant Dink'in öldürülmesiyle sarsıldık. Şunu sormak istiyorum; o dönemde siyasi oyun ve yalan haber sonucu bu saldırılar yaşanırken halkın gayrimüslimlere yaklaşımı nasıldı?*
— Öyle bir şey söylenmiyordu, toplumda hiç böyle bir problem yoktu. Bu problem tamamen yönetimin problemiydi. Atatürk'ün evine saldırı Kıbrıs'a bağlanarak nasıl çıkartılıyorsa ortaya, Varlık Vergisi de böyle bir olaydı. Varlık Vergisi'ni çıkaran Maliye Bakanı sonra kitap yazıp, "Ben ne yaptım!" dedi.

— *Peki gazeteler nasıl verdi 6-7 Eylül olaylarını?*
— Tabii manşette verdi hepsi. Kıyamet koptu diye veriyorlardı.

Türkiye muhalefet fikriyle tanışıyor

— *Babanız tam 1956'da paşa olmuştu. O sırada ne yapıyordu?*

Politik gerginliklerin doruğa çıktığı 1959'da baba Namık Kemal Asna (sağda) ile Hava Kuvvetleri Komutanı İhsan Ongun teftiş sırasında.

— Müthiş çalkantılı bir dönem yaşanıyordu her yerde. 1957'de babam Diyarbakır'da kuvvet komutanıydı. Diyarbakır ve Gaziantep'te Halk Partililer'le Demokrat Partililer arasında epey sorun olduğu biliniyordu. Allahtan babam havacıydı. Karacı olan komutanlar disiplini sağlamak için bayağı uğraşmışlardı. O dönemde Demokrat Parti'nin ve Halk Partisi'nin ayrı ayrı daha güçlü olduğu şehirler var; Gaziantep'te Halk Partisi çok destekleniyor, diğer şehirler biraz da ona bağlı. Bu bölgelerde yeni demokratik hareketler başlıyor; yani mitingler yapılıyor, insanlar sokaklara çıkıyor, nutuklar atıyor... Bu Türkiye için alışılmamış bir şey; yeni, demokratik bir reaksiyon.

— *Ne diyorlar, ne gibi talepleri var?*
— Özgürlük, demokrasi istiyorlar, Halk Partisi'nin ve İsmet Paşa'nın Türkiye'yi daha iyi idare ettiğini, DP'nin iyi idare etmediğini söylüyorlar. Siyasilerin özel hayatına ilişkin de bir sürü dedikodu çıkmıştı. Demokrat Partililer'in özel hayatı hakkında bir sürü dedikodu...

— Babanız ne yapıyor Diyarbakır'da?

— Babamın asker olarak bulunduğu yerde bir sorun yaşanmasına izin vermemesi, disiplini sağlaması lazımdı. Allahtan, dediğim gibi babam karacı veya jandarma değildi; mesela Gaziantep'te insanlar sokaklara çıkmış, anarşi olacak diye korkuluyor. Ankara'dan bir emir geliyor babama, "Oradan uçakları geçir," diyorlar. Uçaklar da zaten eğitim uçuşlarında alçaktan uçar. Babam da bir filoya, "Birlikte uçun, tek tek uçmayın," diyor, çünkü tek uçağın gürültüsü fazla değildir ama dört tane uçak uçarsa insanlar siner. Bu filo uçuyor, iki defa gidip geliyor, kıyamet kopuyor! "Hava Kuvvetleri insanların üstüne saldırdı," diyorlar. Ama böyle şeyler Türkiye'nin her tarafında yaşanıyordu. Mesela tanklar Trakya'da eğitim yapıyorsa "Yunan sınırında bizim birlikler toplanmaya başladı," gibi laflar yayılıyordu.

— Demokrat Parti'nin 1957 iktidarı sırasında basına da büyük oranda sansür uyguladığı anlatılır.

— O, muhalefetin güçlenmesiyle ortaya çıkan bir durumdu. Basına baskı da artıyordu tabii.

— O dönemde art arda açılan partiler var, ama arka arkaya da kapatılmışlar...

— Bunların bazısı, yani kısa dönem ayakta kalanlar iktidarın baskısından kapanmadı aslında. O günün Türkiye'sinin politik koşullarını düşünelim. İlk defa "muhalefet" denen bir kavramla karşılaşıyor toplum; bu bir. İkincisi; ilk defa siyasi partilerle karşılaşıyor. Yani DP 1946'da kuruluyor, ama 1946 seçimleri için hileli deniyor. Yine Halk Partisi iktidarda kalıyor ve 1950'ye kadar da iktidarını sürdürüyor. Büyüklerin konuşmalarını hatırlıyorum 1950 seçimlerinde. 1950'den sonra ilk defa Demokrat Parti geliyor iktidara. Birdenbire İsmet Paşa gidiyor, müthiş bir hadise oluyor. Yerde, gökte, parkta, sinemada, evde, kahvede, ahbap ziyaretlerinde konuşulan hep buydu. "Yok canım, gitmez!" denen koskoca İsmet Paşa birden gitmiş, Adnan Menderes girmişti hayatımıza. O

dönemin en önemli olayı buydu. Türkiye'de rejim değişiyor, demokrasiye geçiliyor. Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi ve 1950 seçimiyle üçüncü bir dönem, demokrasi dönemi başlıyor. Demokrat Parti'nin meclise girmesi sorun değildi, ama gene İnönü kalır diye bekleniyordu. Pat diye gitti! Nedir demokrasi? Bilmiyoruz ki! Ama insanlar bir yandan da "Aman olsun, demokrasi bu," diyordu. 1954'te Millet Partisi gibi, daha sonra 1957'de Hürriyet Partisi gibi küçük partiler kuruluyor. Sistem şöyle işlemişti: Demokrat Parti, Halk Partisi'nden çıkmış bir parti. Millet Partisi de gene Halk Partisi'nin bir başka bölümünden çıkmış bir parti. Hürriyet Partisi ise Demokrat Parti'den bir grubun oluşturduğu parti; yani partiler kendi küçük evlatlarını doğurmuşlardı.

— *Ekonomi nasıldı?*
— 1957 yılında, artık İkinci Dünya Savaşı'nın bozduğu ekonomi toparlanmaya başlamış. Batı ülkeleri daha iyi durumda, sanat gelişiyor, daha çok gazete çıkıyor, insanlar parklarda filan daha çok dolaşıyorlar, sosyal hayat gelişiyor, tiyatro ve sinema salonları yapılıyor, stadyumlar yapılıyor, eğlence hayatı gelişiyor. Mecliste her şey daha çok konuşuluyor, siyasi partiler daha hareketli. Bizde zaten "siyasi parti" dediğiniz iki tane, onlar da birbiriyle kavgalı. Onun için insanlar çok mutlu değil. 1957 seçimlerinde bu mutsuzluğu gösteriyorlar zaten. Demokrat Parti ilk defa 1954 seçimlerine göre daha az oy aldı ve Halk Partisi Meclis'te 175 tane filan sandalye kazandı. Türkiye'de bir siyasal kaos başladı. Bu siyasal kaosu seyredenler ve mutlu olmayanlar içinde askerler çoğunlukta. Askerler ve bütün öteki aydınlar çoğunlukta. 1957 seçimlerinden sonra 1960'a doğru gittikçe birtakım şeyler artık kendini göstermeye başlamıştı.

— *Çalkantılı dönem okula nasıl yansıyordu?*
— Bu bizim okula başladığımız dönemdi. Artık insanların Demokrat Parti'den yavaş yavaş uzaklaşıp Halk Partisi'ne dönmesi gibi bir durum vardı. Bunun bir sebebi de Demokrat Parti'nin yaptığı siyasi hatalardı.

— Neydi bu hatalar?
— Birincisi; Halk Parti üzerinde kurdukları baskıydı. Menderes'in, Celal Bayar'ın İnönü üzerine, hakarete varan demeçleri mesela... İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nde önemli bir figürdü. Dolayısıyla insanlar ona yapılan hakareti kaldıramıyorlardı. Halbuki İnönü değil de Halk Partisi'nin öteki figürleri kavga konusu yapılsa belki bunlar yaşanmayacaktı. İkinci neden ise Demokrat Parti'nin gene aynı yanlışla basın üzerinde baskı kurmasıydı. Hüseyin Cahit Yalçın gibi 80 yaşındaki bir adamın hapishanelere tıkılması! Ankara Cezaevi'ne o kadar çok gazeteci giriyor ve o kadar çok insan ziyarete gidiyordu ki artık gazetecilerin bulunduğu koğuşun adı "Hilton" olmuştu. Çok fazla hata yaptılar. İnönü yurt gezilerine çıkıyor, Uşak'ta kafasına taş atıyorlar. Kayseri'ye giderken treni durduruluyor, "Buradan geçemezsiniz" diyorlar. Bütün bunlar Demokrat Parti karşıtı görüşlerin yaygınlaşmasına sebep oldu.

— O başta yaşanan sempati sona ermişti yani...
— Evet, basın da DP karşıtı olmuştu. Bir tek *Zafer* gazetesi Demokrat Parti'yi destekliyordu, o da partinin gazetesiydi zaten. Onun dışında *Ulus, Vatan, Milliyet, Cumhuriyet, Hürriyet* gazeteleri iktidara karşı oldular.

— Sizin aileniz kimi desteklerdi?
— İsmet Paşa'yı...

— 27 Mayıs'a götüren süreç bu muydu? Yani onu hazırlayan nedenler bunlar mıydı?
— Bu süreçti... 1957'den başlayarak 1960'a kadar süren bir süreç. "27 Mayıs ihtilali olmasaydı 1961 seçimleri yapılacaktı ve Demokrat Parti zaten düşecekti. Boşuna ihtilal yaptılar," denmişti. Bir sürü komplo teorisi vardı, "Amerika hazırladı" deniyordu. Her ne olursa olsun, ihtilalin sebebi, Demokrat Parti'nin çoğunluğu mutlak üstünlük sanan kötü yönetimiydi.

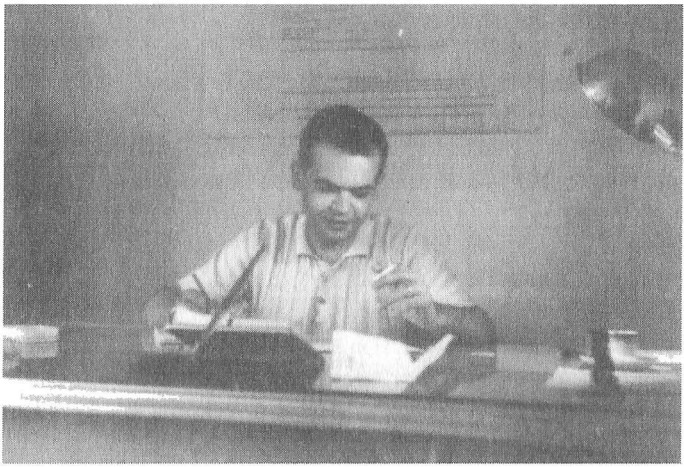
Profesyonel gazeteciliğe geçiş

— Üniversitede gazeteci kimliğiniz de ön plana çıkıyor. Profesyonel gazeteciliğe ne zaman başladınız?
— *The Week* gazetesinde de para alıyordum ama mesleki anlamda ilk profesyonel adımı üniversitedeyken attım.

— Nerede çalışıyordunuz?
— Yeni İstanbul'da... Mülkiyeli bir arkadaşım vardı, Alpay Erdinç. Gazetecilik yapmaya başlamıştı. Onun peşine düştüm. *Yeni İstanbul* gazetesi o zaman Ulus'ta Opera'nın karşısında. Büroya gidip geliyorum, Alpay'a yardım ediyorum. Büro şefi Mehmet Kemal'in dikkatini çekmiş, Mülkiyeli olmam bir avantaj tabii. Yazımı da beğendi, "Gel burada çalış," dedi. Birkaç ay öyle parasız pulsuz çalıştım, sonra da kadroya geçtim. Böylece iki çocukluk rüyam gerçek oldu. Hem Mülkiye'de okumaya başladım hem de gazeteciliğe adım attım. Bu arada radyoya da devam ediyordum.

— Yeni İstanbul *nasıl bir gazeteydi?*
— Sahibi İsviçre'de oturan Habip Edip Törehan diye bir işadamıydı. Ekonomi ağırlıklı bir gazeteydi. Diğer gazetelere göre de farklıydı. Bütün gazeteler kırmızı başlıklı çıkıyordu, bizimki mavi başlıklı. Bütün gazetelerin merkezi Cağaloğlu'ndaydı; bu Şişhane'de.

— İstanbul merkezli miydi?
— Evet. Gazetenin başında Renda Poğda isimli bir genel yayın yönetmeni vardı. Habip Edip Bey gazeteden belki para bile kazanmıyordu. Remington gibi markaların Türkiye mümessillikleri vardı; onlardan para kazanıyordu. Gazete ise bürokrasiyle bir çeşit yakınlık sağlıyordu. Belki de gazeteyi onun için kullanıyordu. *Yeni İstanbul* gazetesinde ilk haberim beş sütun verildi. Haber, "Merkez Bankası plafonlarının (kredi tavanlarının) kaldırılacağı" ile ilgiliydi. İstanbul çok beğenmiş haberimi, imzalı çıktı. Anadolu Ajansı ertesi gün

Gazeteciliğe ve profesyonel dünyaya ilk adım. Alaeddin Asna, Yeni İstanbul *gazetesinde habercilikle tanıştı. 1957 yılında Ankara Ulus'taki ofisten bir anı.*

haberi tekzip etti. Bir hafta sonra ise haberin doğru olduğu ortaya çıktı.

— *Tekzibi duyunca ne yaptınız? Kızdılar mı?*
— Rezil oldum, "Bugün kovuldum, yarın kovulacağım" diye beklemeye başladım ama bir yandan da haberimden çok eminim. Mülkiyeli ağabeylerin birinden almıştım.

— *Kaynak sağlam yani...*
— Benim kaynaklarım Mülkiyeli olmanın getirdiği avantajla hep sağlam oldu. Askeri kaynaklarım da sağlam oldu, idari kaynaklarım da... Dolayısıyla hiç endişem yoktu.

— *Ne dediler size?*
— Surat astılar, habere göndermediler birkaç gün. Çıkan tekzipte "Plafon yok ki kalksın" gibi bir yalanlama vardı. Basın Kanunu hükümlerine göre gazetede tekzip birinci sayfadan "Alaeddin Asna imzasıyla yazdığımız yazı yalandır" diye ya-

yınlandı. Perişan oldum! Mesleğe daha yeni başlıyorum. "Bitti artık, gazetecilik yapamayacağım," diye düşündüm o an. Bir hafta sonra başka bir Merkez Bankası haberinde, "Plafonların artık bilmem ne haline getirileceği" gibi bir haber çıktı. Demek ki plafon varmış... Dolayısıyla benim haberim doğrulandı, büyük itibar kazandım.

— *Ne kadar maaş alıyordunuz?*
— 140 veya 170 lira.

— *İyi bir maaş mıydı?*
— İyi paraydı. Tabii, bir de bursum vardı. Arkadaşlarımın bütün otobüs biletlerini, sinemaya gittiğimiz zaman da bütün biletleri ben alırdım. Sonra sigara içmeye başladım, sigaranın en pahalısı Yeni Harman sigarasıydı; sarı karton kutularda. 2,5 liraydı, ondan sonraki en iyi sigara 90 kuruştu. Bahar, Yenice gibi daha ucuz sigaralar vardı.

— *Kimler çalışırdı* Yeni İstanbul*'da?*
— Erol Ülgen, Erol Aksoy, Ülgen Sözer, Kemal Şener... Mehmet Kemal şefimizdi. Alpay Erdinç vardı, sonra başka gazeteye geçti. Bu kadardık, zaten gazetelerin Ankara büroları üç kişi filan olurdu.

Gazetecilik halleri

— *Hilmi Yavuz var mıydı?*
— Yoktu, Hilmi'yle biz *Vatan*'da beraber çalıştık. *Yeni İstanbul*'da o yoktu, Halit Kıvanç vardı, galiba Ömer Sami Coşar vardı. Zaten ben de 1959'da Mehmet Kemal Kurşunluoğlu'yla beraber *Vatan* gazetesine geçtim.

— *Transfer mi?*
— Transfer olduk.

— *Nasıl bir transfer?*

— O zaman "transfer" dediğinizde, öyle milyon dolarlardan söz edilmezdi. İş değiştirilirdi, o kadar. *Vatan*'ın bürosu daha iyiydi, Kızılay'daydı. Herhalde Kemal Ağabey'in maaşı daha iyiydi. Bizim maaşlarımız fark etmedi ama *Vatan* daha iyi bir gazeteydi. O zamanın ilk üç gazetesi *Hürriyet*, *Vatan*, *Cumhuriyet*'ti. Onları *Yeni Sabah*, *Milliyet*, *Tercüman* takip ederdi.

— Akşam *yok mu?*
— *Akşam* da arkalarından geliyordu. Zaten yedi-sekiz tane gazete vardı. *Vatan* yüz bin, *Hürriyet* de iki yüz bin filan satardı. Öyle büyük gazetelerdi. O dönemde *Vatan* dahil bütün gazeteler beş kuruşa satılırdı. Bunların Kızılay merkezde birkaç apartman dairesinde tutulmuş büroları vardı; örneğin bizim *Vatan* gazetesi bir apartman katındaydı. Her katta iki daire, bir dairede *Vatan*, karşı dairede *Tercüman* gazetesi vardı. Sonra *Vatan*, Gazeteciler Cemiyeti bürosunun üstüne taşındı. Böyle ikişer odalı, küçük yerlerdi.

— *O günün Ankara basınından neler anlatabilirsiniz?*

Vatan *gazetesi kimlik kartı.*

— Ankara basını dediğiniz, benim için yirmi-otuz tane ağabey demekti. Bir de bizim gibi çıraklar vardı, o kadar! En büyük olay haber atlatmaktı. Eğer birinin haberi gazetesinde çıkmışsa, hemen öbürleri "Yok öyle bir şey" diye yalanlamaya çalışırdı. İnsanlar gazetelere öğlen saat 12 gibi giderdi, çünkü gazeteler geç basılırdı. Eve gidişimiz de gece 2'yi bulurdu. İstanbul'a haberler geçilir, İstanbul'dan da haberlerin gelişimine göre talimat gelirdi. Telefonlarla filan konuşulur ve haberler saat 8-9'da İstanbul'a akmaya başlardı. Gazetelerin basımı öyle geç biterdi ki, mesela Ankara'ya gazete öğlen gelirdi. Öyle sabahın 6'sında filan gazete olmazdı!

— *Gazeteci ağabeyler diyorsunuz ya, kimler vardı o dönemde?*
— O ağabeylerden; örneğin Sait Terzioğlu, Ecvet Güresin ve Nizam Payzın *Cumhuriyet*'teydi. Fikret Otyam, Muammer Yaşar, Kemal Bağlum, Cüneyt Arcayürek, kardeşi Dündar Arcayürek, Mehmet Ali Kışlalı, İlhami Sosyal, Doğan Avcıoğlu, Selahattin Sonat yine benden büyük olan gazetecilerdi.

— *Oktay Ekşi, Çetin Altan o dönemlerden mi?*
— Ben gazeteciyken Oktay *Dünya* gazetesinin temsilcisiydi. Sonra askere gitti, bir buçuk sene filan onu görmedik. Çetin Ağabey köşe yazarıydı. *Akşam* gazetesinde "Taş" diye bir köşesi vardı. Oktay Ekşi'nin kardeşi Behiç Ekşi vardı. Mustafa Ekmekçi, Teoman Erel benimle beraber *Vatan*'da çalıştı. İstanbul'da Hasan Pulur, Abdi İpekçi, Nezih Demirkent, Güneri Cıvaoğlu, İlhan Selçuk aklıma gelen önemli isimler.

— Vatan *gazetesinde başka kimler çalışıyordu?*
— Selami Akpınar bizim istihbarat şefimizdi. Oktay Akbal, Orhan Birgit köşe yazarıydı, Hilmi Yavuz yazı işlerindeydi. Dinçer Güner yine yazı işleri mutfağındaydı. Ankara temsilcisi Mehmet Kemal'di. Patron Ahmet Emin Yalman'dı. *Vatan* okul olmuş gazetelerden bir tanesidir. O yıllarda *Vatan*'da çalışanların hepsi başka gazetelere geçtiler ve bugün baktığımızda hep yönetim düzeyinde yer aldılar.

— O kadar mıydı kadro?
— Gökşin Sipahioğlu vardı, sonra Paris'e gitti ve Sipa Press'i kurdu. Avrupa'nın en önemli fotoğraf ajanslarından birinin sahibi oldu, ama sonradan satmak zorunda kaldı. Nail Güreli vardı, Gazeteciler Cemiyeti Başkanı oldu, şimdi *Milliyet*'te. Babür Ardahan, Naim Tirali, Orhan Karaveli vardı. Bir süre sonra bir ayrılık yaşandı. Yalman, *Hür Vatan* gazetesini çıkardı. *Vatan* gazetesi ikiye bölündü. Sonra ne yazık ki ikisi de varlığını sürdüremedi. Birtakım yönetim tartışmaları yüzünden bir dönem kapandı. Emil Galip Sandalcı yazarlardan biriydi, İstanbul Topağacı'nda uzun zaman komşuluk yaptık sonra. Akşamları satranç arkadaşlığımız oldu.

— O dönemin önemli isimlerinden biri değil mi?
— Emil Galip Sandalcı'yla sonra yolumuz Planlama Teşkilatı'nda kesişti, beraber çalıştık. Çok okuyan bir gazeteciydi, ciddi yazılar yazardı. Kalemi sertti, hatta bazen yazılarında sertlik dozunu artırırdı. Bence Türk basınının önemli kalemlerinden biriydi.

— Ne yazıyordu? Kimleri eleştirirdi?
— Genellikle siyaset yazıları yazardı. Bazen eğitim de yazardı, çünkü öğretmen kökenliydi ama siyaset ağırlıklıydı yazıları. 1960'lı yıllar zaten herkesin siyaset yazdığı ve konuştuğu bir dönem. Türkiye 27 Mayıs'a doğru gidiyordu. Aslında her şey politikti.

— Ya Ahmet Emin Yalman?
— Ahmet Emin Bey modern Türk gazeteciliğinin ilklerindendir; Yunus Nadi'ler, Simavi'ler zamanından... Karacan'lardan daha önceki dönemlerden kalan bir gazeteci tipiydi. Karısı Rezzan Yalman dünyanın çeşitli yerlerini dolaşıp oralardan röportajlar yazardı. Oğlu Tunç Yalman da bir taraftan gazetecilik yapar, bir taraftan da tiyatroyla ilgilenirdi. Ailece gazeteciliğe meraklıydılar. Zaten o zamanki gazetecilere bakarsanız, çoğu çocuklarına, yakınlarına gazeteciliği aşılayan kim-

selerdi. Nadi'ler, Simavi'ler, Karacan'lar, Yalman'lar, sonra Ilıcak'lar... Bugünün Türk basınını o gününün gazeteleri kadar beğenmeyişimizin sebebi de bu zaten. Bugün gazeteler, gazetecilik mesleğinden olmayan insanların parayla satın aldıkları ve işlettikleri birer fabrika. Aşağıdakiler profesyonel ama gazete sahipleri profesyonel olmadıklarından, ticari ilişkileri meslekle iç içe girmiş durumda. Siyasetten etkilenmeleri ve baskı hissetmeleri gündeme geliyor. Eskiden olduğu gibi gazetecinin, gazete sahibinin asi tarafı bugün görülmediği için gazetelerin daha etkisiz ve sadece ticari meta gibi algılandığını görüyoruz. Onun için eskinin gazetecileri bugünkülerden farklıydı, onun için o zamanın basını daha etkiliydi, onun için hapishaneler de gazetecilerle dolardı.

Gazetecilik prestijli bir işti

— *Köşe yazarları kimdi?*

— Bir kere gazetelerin başyazarları sahipleriydi; yani *Vatan*'ın başyazarı Ahmet Emin Yalman'dı. *Cumhuriyet*'in başyazarı Doğan Nadi yahut Nadir Nadi, daha evvel Yunus Nadi'ydi. *Hürriyet*'in başyazarı Erol Simavi'ydi. Öğrencilerimle geçen sene yirmi büyük gazeteyi inceledik, 695 köşe yazısı vardı. Bugün 800'ü filan buldu diyorlar. Eskiden her gazetede iki tane filan köşe yazarı olurdu. O köşe yazarları da etkili insanlardı. Yani insanlar "Emil Galip Sandalcı ne yazmış? Burhan Felek ne yazmış? Bedii Faik, Peyami Safa, Abdi İpekçi, Çetin Altan ne yazmış?" diye merak eder ve etkilenirlerdi. Bugün etkilenemezler; bir gazetede yirmi tane köşe yazarı varsa hangisinin etkisi altında kalacaksın! Köşe demek gazetenin ana politikasını, ana fikrini ortaya koyan ve savunan kişi demektir. Bugün o işi sadece Güngör Mengi, biraz da Oktay Ekşi yapıyor. Gazetenin birinci sayfa manşetini köşe yazısı olarak yazılarında kullanıyor. Diğerleri başka konularda yazıyorlar. Siyaset konularında yazıyorlarsa ve gazetenin politikasını izliyorlarsa tamam, ama bir kısmı kedisini yazıyor, öbürü şarkılarını, aşklarını , diğeri tatilde Bodrum'da na-

sıl vakit geçirdiğini yazıyorsa bunlar artık köşe yazısı olmaktan çıkmış demektir.

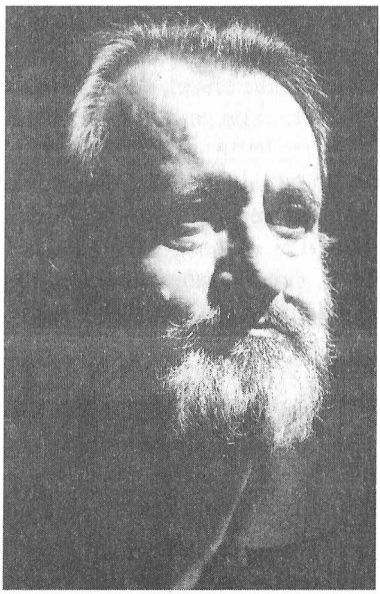
— *Tamamıyla farklı bir anlayış söz konusu!*
— Hakikaten böyle çok önemli bir fark var. Bugünkü köşe yazısı köşe yazısı değil, köşe yazarı da o eski saygın köşe yazarı değil; çünkü saygın olmak için az olmak lazım. Bir gazetede yirmi köşe yazarı varsa, benim o gazetenin içinde sevdiğim bir-ikisi olabiliyor, diğerleri de gözümde kıymetini kaybediyor. Bir gazeteye 25-50 kuruş veriyorsam bir şey öğrenmek için veriyorum. Halbuki haberin yerini bunlar işgal ediyor. Dolayısıyla benim param da, patronun parası da boşa gidiyor. O köşelere reklam alsa daha fazla para...

— *Gazeteci olmanın anlamı neydi o dönemde?*
— Çok prestijli bir şeydi. Gazete sahipleri prestijlerini başbakandan randevu almak için kullanmazlardı, kartvizitlerini bu amaçla çalıştırmazlardı; ama onlar geçtiklerinde insanlar dönüp bakardı. Önemli bir insanın geçtiğini ya da yanlarında olduğunu bilirlerdi. Buna karşılık gazetecilerin önemli maddi zenginlikleri de yoktu. Yani öyle köşkler, hanlar, hamamlar, yatlar, lüks otomobillerin sahibi değillerdi! Gazetelerde otomobil bile yoktu! En zengin gazete, diyelim ki *Hürriyet*'in Cağaloğlu'ndaki binasının önüne baksan en fazla üç arabanın park ettiğini görürdün. Bugün artık nerdeyse stajyerlerin bile otomobili var. Eskiden gazetecilik daha meşakkat isteyen, ama biraz da vatan-millet için yapılan bir meslekti.

— *Sizi o dönem çok etkilemiş biri var mı?*
— Mehmet Kemal... Ben, meslek hayatımda, iletişimle ilgili iki kişinin önemli etki ve faydasını gördüm. Gazetecilikte Mehmet Kemal'di. Çok sert bir adamdı. Benim Türkçemi beğenirdi, ama bir haberi bana beş kere yazdırırdı. Kağıtları yırtardı, bir daha yazardım. Örneğin ben noktalı virgül ve virgülü yazılarımda çok kullanırdım. Kemal Ağabey "Leblebi gibi dağıtıyorsun bu noktalı virgüllerle virgülleri" derdi. Ha-

berleri baştan yaza yaza, iyi yazmayı öğretti bana. Benim o dönemde öğrendiğim haber yazma üslubu beni elli sene götürmüştür. Dolayısıyla Mehmet Kemal çok önemli bir isim. Diğer önemli kişi de Talât Halman'dır. O da benim Amerika'ya gidişimde etkili oldu.

— *Gazetecilik günlerinizde gündemde ne vardı? Hangi haberler ağırlık kazanırdı?*
— Her şey siyasetti. Basında magazin diye bir şey yoktu. Magazin dergileri vardı *Yelpaze* gibi, kadınlar onları okurdu ama gazete tiraj yapsın diye gazetenin içine "bilmem ne güzeli" resmi konmazdı. Zaten televizyon yoktu, ama sinemadan bile çok bahsedip büyük ve dekolte resimler konmazdı. Okuyucu da beklemezdi bunu. Zaten okuyucuya dekolteyi basın öğretti, ondan sonra da "Okuyucu bizden bunu bekliyor," diye yalan söylemeye başladı. Dolayısıyla gazetecilerin de bir araya geldiklerinde konuştukları tek konu siyasetti.

Haber yazmayı öğrendiği ünlü gazeteci Mehmet Kemal Kurşunluoğlu.

— Nerelere takılırdınız peki?

— Kızılay'da bir binanın alt katı meşhur Piknik'ti, onun üstü Gazeteciler Cemiyeti, onun da üzerinde *Vatan*'ın bürosu vardı. Dolayısıyla biz yemeklerimizi Piknik'e inip yer ya da oradan yukarıya getirtirdik. Piknik, 1960'lar Ankara'sının en önemli buluşma noktasıydı. Hayati Bey, Cemiyet'in lokantasının başındaydı, idare müdürü gibiydi. "Patriot Hayati" derdik. Eski komünistlerden ve birçok kez hapse girip çıkmış biriydi. Dünya tatlısıydı, papyon takardı. Akşamları Gazeteciler Cemiyeti'ne gidilirdi. Bir de ağabeylerin evlerinde toplanılır, orada sohbetler yapılırdı. Daha önceleri sık gidilen Karpiç'in modası geçmek üzereydi. 1920'de Ankara'ya göç etmiş iki Rus tarafından kurulan ve Cumhuriyet'in kuruluş günlerinden beri Ankara'ya damgasını vuran Karpiç'te uzun yıllar komi olarak çalışan Serj Homyak, 1943'te lokantanın sahibi olmuştu. Zamanla adını Türkçeleştirmiş, Süreyya Homyak olmuştu. 1970'li yıllarda da İstanbul'a taşınıp Bebek'teki Süreyya Lokantası'nı açmıştı.

— Herkes oralara mı giderdi?

— Ankara Palas vardı bir de, siyasetçiler oraya giderdi. Özelliği, Ulus'ta o zamanki Meclis'in tam karşısında oluşuydu. Onun için oraya politikacılar da, gazeteciler de giderdi. Siyaset konuşulur, ertesi günün haberleri alınırdı. Menderes de gelirdi oraya, Fuat Köprülü de... Bazı gazeteciler de Beyaz Rus aşçı Karpiç'in lokantasına giderdi.

— Haberleri nasıl takip ediyordunuz? Nerelerden haber bulurdunuz?

— Merdivenlerden... Bugünkü gibi hükümet sözcüleri her gün bilgi vermezdi. Bizim bütün günümüz haber peşinde geçerdi. Başbakanlık'ın, Cumhurbaşkanlığı'nın ya da Genelkurmay Başkanlığı'nın merdivenlerinde bekleşiyorduk. Milli Birlik Komitesi üyeleri, Devlet Başkanı Cemal Gürsel, başba-

kanlar filan hep oralara gelir giderlerdi. Ayaküstü de gazetecilerle konuşurlardı. Şimdi insanlarla konuşmak için randevu alınıyor. Biz merdivenlerde beklerdik. 1960'lı yıllar, bundan kırk yıl öncesinin Türkiye'si... Nüfus az, milli gelir az, ekonomi küçük... Dolayısıyla bunlar insanların Ankara gibi merkezlerde birbirlerine yaklaşmasını sağlıyor. Nüfus çoğaldıkça ve telaffuz edilen rakamlar arttıkça bu yakınlaşmalar kalkıyor, kendiliğinden kademeler oluşuyor. O zaman bu yoktu ki! Eskiden bir kademe vardı, bir de en üstteki kademe vardı. Dolayısıyla da iki kademe arasında çok rahat gidilen koridorlar vardı.

— *Peki İstanbul-Ankara çekişmesi var mıydı gazetede?*
— İkisi de birbirini yok sayardı! Bir grup "Gazetecilik Ankara'da yapılır" derdi. Aslında bu doğruydu da, çünkü Ankara merkezli haberler olmasa gazete çıkmazdı. Onu dolduracak magazin, iş dünyası haberleri yoktu. İstanbul'da "Koç şöyle dedi, Sabancı böyle dedi" şeklinde haberler iç sayfalarda yer alırdı. Dolayısıyla haberler Ankara kaynaklıydı. İstanbul da Ankara'yı yok sayardı: "Babıâli her zaman İstanbul'dur. İstanbul olmasa gazete olmaz" anlayışı vardı. İkisi arasındaki rekabet her zaman oldu, ama bence Ankara'da gazeteciliğe başlayıp İstanbul'a gelen gazeteciler her zaman daha başarılı olmuşlardır. Önemli gazeteciler Ankara'nın mutlaka o siyasi havasını koklamış olan gazetecilerdir.

Telefon başında haber telaşı

— *Muhabirlere döndüğümüzde durum nasıldı? Nasıl yazılırdı haberler? Günlük işleyiş nasıldı?*
— Çok zahmetli... Bir kere habere taksiyle filan gidemezsin. Otobüse, tramvaya binersin, yürüyerek gidersin. Parasını alamazsın. Çok zahmetli geçerdi gün. Basın toplantıları ya da halkla ilişkiler şirketlerinin basın bültenleri filan söz konusu değil tabii ki. İğneyle kuyu kazarak bir yerlerden haber almaya çalışırsın. Muhabirler birbirini atlatmaya çalışır. Haberi İs-

tanbul'a telefonla yazdırıyorduk. Celal Bayar'ın Doğu gezisindeydi sanırım, postanede bir tane telefon var, o telefondan İstanbul'a haber yazdırılacak. Faks, teleks gibi aletler yok, onun için herkes telefon kuyruğuna giriyor. Telefonu doğrudan açamıyorsunuz, santrala, "Bana şu numarayı bağla" diyorsunuz. Eğer "acele" derseniz yarım saatte bağlıyor, "yıldırım" derseniz 15-20 dakikada bağlıyor, hiçbir şey belirtmezseniz ertesi gün bağlıyordu. Dolayısıyla herkes telefon sırasına girerdi haberini yazdırabilmek için. Ümit Deniz diye bir gazeteci ağabeyimiz vardı. Çok ilginç bir gazeteciydi, palabıyık, yakasında her gün taze bir karanfil olan, özel rakı bardağı kılıfı cebinde gezen biriydi. Kokteyllerde filan hep rakı kadehini o kılıfın içine koyardı.

— *Nerede çalışıyordu?*
— *Milliyet*'te... Haberini yazdırmak için girdi telefon kulübesine, bir türlü çıkmıyor! Uzattıkça uzattı, dışarıda kuyruk... Tabii çıkmadıkça biz gecikiyoruz. Gazetenin haber alma zamanı belli, sayfa bağlanacak. Baktık ki içerde roman okuyor!

— *Ne romanı?*
— İstanbul'a roman okuyor... Meğer biz haber yazdıramayalım diye telefonu meşgul ediyormuş! Haber atlatmak çok önemli ya! Celal Bayar çok önemli bir şey söylemişse ve siz de gazetenin baskısından sonra İstanbul'a geçerseniz anlamı yok ki! Geç kaldığınız için o haber girmeyecek tabii...

— *Başka da telefon yok! Ne yaptınız?*
— Yaka paça çıkarttılar. Gülüştük epey... Yani bugünkünden çok farklı koşullarda haber kovalanırdı.

— *Siz de çok genç gazetecilerdendiniz. Sizin dönemde de "çömez" şakaları olur muydu?*
— Tabii ki! Benim başımdan da geçti. Bir keresinde İstanbul'a gitmek için izin aldım. Öğrenci birliği kongresi vardı sanırım. Bir gün de fazladan uzadı. Ankara'yı aradım. Güngör

Yerdeş vardır, Kemal Ağabey'den sonraki en kıdemli gazeteciydi. "Güngör Ağabey, idare edin, ben geç kalıyorum" dedim, "Patron kıyametleri koparıyor, burnundan soluyor, seni kovabilir. Onun gözüne girmek istiyorsan İzmit'te trenden in, Çene suyu al bir şişe" dedi. Gece yarısı İzmit'ten geçiyor tren, indim, suyu aldım, az daha treni kaçırıyordum.

— *O ne?*
— Oranın özel suyu! Yörelerin kaynak suları vardır ya... Ertesi sabah telaşla, hiçbir yere uğramadan gazeteye geldim. Elimde koca bir şişe su, götürdüm verdim. Kemal Ağabey baktı suya, kızmış ama, öyle çok değil: "Kemal Ağabey, siz Çene suyu seversiniz diye getirdim" dedim. Suyu duvara fırlatıp parçaladı, "Bu ne?" dedi! "Çene suyu" deyince, "N'apayım ben Çene suyunu?" dedi. Beni de kandırmışlardı böyle.

— *O günlere baktığınızda sizin hedefiniz neydi? Gazetecilik yapıyordunuz, bir yandan da okuyordunuz. İletişim sektörüne devam etmek mi istiyordunuz, yoksa hâlâ diplomasi hayali devam ediyor muydu?*
— Galiba siyaset girmişti aklıma. Gazetecilikten siyasete gidilebileceğini düşünüyordum. Siyasal'a girince herhalde siyasete giden yolun gazetecilikten geçtiğini düşünerek gazeteciliğe devam ettim. Önce gazetecilik beni kendi içine çekti, sonra da bilinçli olarak gazeteciliğe devam ettim.

— *Ama aklınızda iletişimin başka bir alanında çalışmak gibi bir fikir yoktu...*
— İletişimin başka alanı yoktu ki! Televizyon yok, reklamcılık yok, halkla ilişkiler hiç yok.

Basının başındaki bela: Demokrat Parti

— *Demokrat Parti'nin gazetelere yönelik tavrından konuşalım mı biraz? "Hilton"dan söz etmiştiniz...*

— Demokrat Parti çok gazeteciyi hapse attı. Ankara Cezaevi, içindeki gazeteciler nedeniyle artık "Hilton" diye biliniyordu. Gazetecilerin ayrı bir koğuşu vardı. Cezaevi müdürü gazetecileri diğer adli suçlularla aynı yere koymazdı. İsmet Paşa, Kasım Gülek, Nihat Erim gibi politikacılar devamlı ziyarete giderdi. Gazeteciler de giderdi. Onun için orası "Hilton" gibi biraz daha temiz, vazolarında çiçekleri olan bir yerdi. Gazeteci Metin Toker, İsmet Paşa'nın damadı da orada yattı. Yani oraya İsmet Paşa'nın hanımı da, kızları da ziyarete giderdi.

— *O dönemde kapatılan gazeteler arasında* Vatan*'ın da adı geçiyor. Nasıl olmuştu?*
— Aralık 1959'da bir ay kapatıldı. 1960'ta, ihtilalden üç ay evvel de Ahmet Emin Yalman on beş ay hapse mahkum edildi. O sırada Metin Toker bir yıldır hapisteydi. Gazete kapatmak için önemli bir sebep olması da gerekmiyordu! Bir şey yazılır, sıkıyönetim komutanı "Gazeteyi kapattım" derdi, kapanırdı. Bunun ne Anayasa Mahkemesi var, ne Danıştay'da dava açması var... Paşa ne zaman "Açılsın" derse, o zaman açılırdı. Bazen üç gün sürerdi bu, bazen beş gün, bazen de aylar... *Vatan* da sürekli kapanır, açılırdı. Ahmet Emin Yalman cezaevine girdi. 27 Mayıs'tan sonra serbest bırakıldı. Hatta öncesinde Yalman vurulmuş da... Bir suikast girişiminden söz edilir.

— *Ne zaman olmuş? Neler anlatılırdı?*
— Malatya'da 1954 diye hatırlıyorum. Yıllar sonra da onu vuran adam milletvekili adayı oldu. Şimdi televizyonlara çıkıyor, Hüseyin Üzmez diye biri. Şimdi bir gazetede de köşe yazıyormuş. Taksi şoförüydü o sırada. Malatya'dayken vuruyor Yalman'ı. Yalman *Vatan* gazetesinin başında, *Vatan* da Menderes karşıtı gazete... Yalman'ın vurulmasında veya benzer olayların yaşanmasında, o dönemde Menderes'in kışkırtmalarının etkili olduğunu düşünüyorum. Ahmet Emin Yalman, vurulduktan sonra hemen İstanbul'a hastaneye getirildi. Hüseyin Üzmez cezaevine kondu. Bu olay çok yankı

uyandırmıştı. İlginç, ama Yalman sonra Üzmez'i cezaevinde ziyaret etmişti.

— *Metin Toker cezaevine girdiğinde bir açıklama yapılmış, onu gördüm. Muhalefetten birileri sanırım, "18 yılda 811 gazeteciye mahkumiyet kararı verildi" diyor.*
— "On sekiz yıl" derse, 1940'tan itibaren demek ki...

— *Sansür var mıydı? Aslında oto sansürü sormak istiyorum. Ne yazsam veya yazmasam diye bir tereddüt yaşanıyor muydu?*
— Tabii vardı. Kimse yazma demese bile insanlar otomatikman, "Bunu yazmayayım" diye düşünürlerdi. Eleştiri dozu 1960'lı yıllardan sonra iyice artmıştı. TİP milletvekili Çetin Altan'ı Meclis'te dövmüşlerdi. 1950-60 arası ağır bir sansür yoktu, ama tekzipler vardı. Tekzip edilmek de adamı bir çeşit rezil etmek demek! 212 Sayılı Basın Kanunu 1960'tan sonra çıktı. Eski basın kanunu ve eski ceza kanunlarında "basın özgürlüğünü daraltan yayın yasağı, düzeltme hakkı" gibi çok kesin hükümler vardı. Mesela bilmem kimin "... ekonomik yapısına zarar verici şeyler yazılamaz" denirdi. Dava açılır ve hapis cezası verilirdi. Dolayısıyla hapse giriyorlar ama gazete kapanmıyor. Gazete üzerinde sansür güçlü değil; mesela andıç-mandıç çıkmıyor, ya da çıkıyor da bunlar ortalıkta dolaşmıyor.

— *"Demokles'in kılıcı" o zamanlarda da basının tepesinde! Gazeteciler cezaevine girme ihtimali yüzünden kaygı duyarlar mıydı?*
— Cezaevine girmek bir çeşit onur meselesiydi. Yani cezaevine girmeyen, gazeteci sayılmazdı! Aralarında şaka da yaparlardı: "Hadi ya, sen daha cezaevine bile girmedin," diye. Bir gazeteci cezaevine girdiğinde nelerden mahrum kalırdı? Sobalı evine otobüse binerek veya yürüyerek gitmekten... Bu çok özenilecek bir şey değildir ki! Ha evinde oturmuş, ha cezaevinde sobalı bir koğuşta oturmuş! Cezaevine girmek öyle çok korkulacak bir şey değildi. Bugün son model otomobiliy-

le lüks evine gittiği için cezaevinde olmak çok daha caydırıcı bir gazeteci için. Eskiden cezaevine girmek bir çeşit şan-şöhret katardı. Baskı vardı, ama o baskı sopayı kafaya vurmak değil, sadece sopa göstermekti; ama şu var ki sopa gösterilmesinden de korkarsınız.

— *O dönemde Aziz Nesin de cezaevine girmişti. Hatırlıyor musunuz?*
— Evet ama İstanbul'da girmişti. Ben daha gençtim o girdiğinde. Ayrıntılarını hatırlamıyorum. Hatırladığım kadarıyla Aziz Nesin çıkardığı *Marko Paşa* gibi dergilerde yöneticileri gırgıra alırdı. İsmet Paşa zamanında da Aziz Nesin tartışmaları olurdu.

— *Siz ne tür haberler yapıyordunuz?*
— Ekonomi ve dış haberler yapıyordum.

— *Dış politika tartışılıyor muydu?*
— Çok fazla tartışmıyorduk. Solcu olduğumuz için bir kere anti-Amerikancı'ydık. Amerika'nın dünyaya yerleştirmek istediği ekonomik düzenin kapitalist düzen olduğunu biliyorduk. Buna karşı öbür kamp, Sovyetler kampıydı. Sovyetler kampının da komünist düzeni yerleştirmek istediğini biliyorduk. Ancak Amerika'dan daha çok bilgi akıyordu. Dünya basını, hep Amerikan kaynaklı bilgi akışının olduğu bir basın oldu. Hem anti-Amerikancı'ydık hem de haberlerin daha rahat akması hoşumuza gidiyordu. Öte yandan Sovyetler'den hiç haber akmıyordu. Allahtan, üçüncü büyük kuvvet Çin'di. Çin'in varlığı hepimizi rahatlatıyordu, çünkü sadece iki zıt kutup olmaktansa arada bir denge sağlanmış oluyordu. Mesela Doğu Perinçek, o yıllarda Maocuydu.

— *Doğu Perinçek çocukluk arkadaşınızdı, birlikte siyasete giriştiniz mi?*
— Hayır, ama Doğu'yu severdim. Hiç siyaset tartışmadık, belki de tartışırsak kavga ederiz korkusuyla yapmadık. Ön-

ceden de söylemiştim, babası milletvekiliydi. Süleyman Demirel'in 1960'larda başkanı olduğu Adalet Partisi'nin başkan yardımcısıydı. Yani sağcı bir partinin başındaydı, halbuki Doğu solcu bir çocuktu. Ben Siyasal'a girdikten sonra Doğu da Hukuk Fakültesi'ne girdi, orada asistan oldu. Hem çok okuyan yazan hem de aklı çok çalışan bir insandır. Sol fikirlerin siyaset içinde tartışılması gerektiğini, sonra da partileşmeyi düşündü. Belki babasına, yani Sadık Bey Amca'ya veya Adalet Partisi'ne karşı oluşu da teşvik etti onu. Sonra 1971 muhtırasında, 1980'li yıllarda Doğu "aranır" oldu.

Hayat şiirsiz çekilir mi?

— Hep iş, okul, politikayla mı geçerdi günler? Mesela şiir devam etmedi mi üniversitede?
— Devam ettim... Ufak ufak *Varlık*'a, *Türk Dili*'ne şiir göndermeye başladım artık.

— Daha önce sır gibi sakladığınız şiirleri artık paylaşmaya başladınız!
— Yavaş yavaş... Üniversitede olduğum için artık kızlarla ilişkim daha çoktu ve şiir "malzemem"de çoğalmıştı! Sakladığım veya yeni yazdığım şiirleri göndermeye başladım ve 1960'la birlikte *Varlık*'ta şiirlerim yayınlanmaya başladı.

— Nasıl yorumlar alıyordunuz?
— İtibarım vardı. Az sayıda şair vardı tabii o zaman. Örneğin Hilmi Yavuz diyor ki, "Şiir kitabını geç çıkardı."Gerçekten geç kitap çıkardım, demek ki kitap çıkarmam bekleniyormuş. Tabii, o zamanın birçok ünlü şairi var. Ben onların yanında kendimi çırak gibi hissettiğim için çok fazla atak yapmıyordum. Ceyhun Atuf Kansu, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, Attila İlhan... Hemen Behçet Kemal'ler, Nazım Hikmet'lerden sonraki kuşak. Onun için onların içinde benim öyle büyük iddialarım yoktu. Dolayısıyla itibar görüyordum ama tezahürat şeklinde değil. Bizim ya-

şımızdaki insanların şiirleri çıkıyordu ama şiir matinelerinde hiç bizim şiirlerimiz okunmazdı. Hâlâ Cahit Külebi'lerin, Cahit Sıtkı Tarancı'ların şiirleri okunurdu. Aslında bu yaştaki insanların üstünde "haddini bil" havası vardı.

— *Edebiyat buluşmaları devam ediyor muydu?*
— Evet, tabii... Liselerde şiir yarışmaları devam ederdi ama biz üniversitedeydik, katılmazdık tabii. Galatasaray Lokali'ndeki şiir günleri devam ederdi. Devlet Tiyatrosu'ndaki Kartal Tibet'le, Dinçer Sümer'le filan buluşup bir yerlere giderdik. Özel günler düzenlenirdi ve biz orada şiirler okurduk.

— *Meyhane sohbetleriniz olur muydu?*
— Olurdu. O meyhane sohbetlerinde de şiir konuşulurdu. Eğer Cahit Sıtkı gibi ağabeyler geliyorsa bizim ağzımız açılmazdı.

— *Ne yapıyorlardı?*
— Onlar konuşurlardı. Herkesi yerin dibine batırırlardı, bize de söz hakkı düşmezdi zaten, biz kenarda filan otururduk.

— *Nasıl biriydi Cahit Sıtkı?*
— Cahit Sıtkı için çok asık suratlı derlerdi. Ben çok yakından tanımadım, beraber olduk ama bir sürü insanla beraber, aynı masada olduk sadece. İçi yumuşak olan, çocukluğu zor şartlarda geçmiş biriydi. Cahit Külebi öyle değildi. O edebiyat hocalığı nedeniyle öğrenciyle bir arada bulunmanın yumuşaklığını taşıyan biriydi. Attila İlhan Paris'te filan kaldığından, gençliği de İzmir'de geçtiğinden bir kaşı havada bir şairdi. İzmir Türkiye'nin daha Avrupai bir şehridir. Oranın getirdiği etkileri taşırdı. Mehmet Kemal'ler, Fethi Giray'lar filan Ankaralı, yani daha taşra şairleri gibiydi.

— *Ahmed Arif'i de o dönemden saymıştınız.*
— Ahmed Arif, bizim şef Mehmet Kemal'in arkadaşıydı. Akşamları *Vatan*'a gelirdi. Bir gün parasız kaldım, akşam da nö-

betçiyim. Aşağıda Cemiyet'te yemek yiyeceğim, ama hiç olmazsa 2,5 lira filan lazım. O gün gazete bayilerinden iade mi, ilandan mı ne, bir para gelmiş, Kemal Ağabey'de tomarla para var. Akba Kitabevi diye bir kitabevi vardı Ankara'da. Gazetelerin çoğunun bayiliğini o yapardı. Dolayısıyla paraları o toplar ve gazetelere verirdi. Kemal Ağabey de ertesi gün İstanbul'a gönderirdi. Böyle bir tomar parayı cebine koyduğunu biliyorum. Dedim ki, "Kemal Ağabey, param yok." Bir bağırdı Kemal Ağabey, çıktık odasından! Ahmed Arif döndü, cebinde 1 lira mı, 3 lira mı ne vardı, onu bana verdi. "Yemeğini ye" dedi, "Olmaz" dedim ama zorla verdi. Bu insanlar böyleydi. "Tasarruf yapayım da iyi bir evim olsun, iyi arabam olsun" demez, paylaşırlardı. Belki de para olsaydı böyle olmazlardı.

Tiyatro sahnesinde bir deneyim

— Üniversitede tiyatroyla da tanışmışsınız. Lisede konservatuvara gidemediniz ama hayalinizi gerçekleştirmişsiniz.
— Üniversitede tiyatro çalışmaları yoktu o yıllarda, belki bazı fakültelerde olabilir. Bir de çeşitli fakültelerden üniversite öğrencilerinin bir araya gelip yaptığı tiyatro çalışmaları vardı. Benimki bunların bir tanesiydi. Bizim avantajımız, radyodan ve konservatuvardan dolayı bu sanat çevrelerinin yakınında olmamızdı. Tiyatro denemem Sahne Z'de olmuştu.

— Sahne Z nedir? Kimler vardı?
— Bir topluluğun adı. Küçük Sahne'de sahnelerdik temsillerimizi. Adalet Ağaoğlu, Güner Sümer, Kartal Tibet, Üner İlsever, Sermet Çağan ilk aklıma gelenler. Sermet *Ayak Bacak Fabrikası*'nı yazan tiyatrocudur. O da Atatürk Lisesi'nden ağabeylerimdendi. Güner Sümer bizim rejisörümüzdü, genç yaşında öldü ne yazık ki. İyi bir tiyatro adamıydı, rejisörlük yaptı uzun yıllar. Çeşitli oyunlar oynamıştık. Ben başrol oynamıştım birinde, iki veya üç kişilik bir oyundu.

— Nasıl bir karakter canlandırmıştınız?
— Molnar'ın bir oyununda yatalak bir çocuğu canlandırdım. Hep yattığım yerden konuşuyorum, çok ufak tefek hareketler var. O sırada amatör tiyatrolar para kazanmıyor tabii. Kartal ve Erol konservatuvara gittiklerinde ben gidememiştim ya, içimde kalan ukde böylece çözümleniyordu. Bu da benim için büyük keyifti.

— Aynı anda birçok şeyi yapıyorsunuz. Bunları nasıl planlıyordunuz?
— Planlamıyordum ki! Oluyordu kendi kendine; yani gazetecilik var, tiyatroculuk var, fakültede öğrencilik var...

— Edebiyat var, şiir var...
— Edebiyat da var. Bunlar bir saat şuna, iki saat ona diye planlayarak yapılmıyor ki...

— Hepsi enerji, konsantrasyon gerektirmiyor mu?
— İşte 18-20 yaşında çocuğun enerjisi... Allahtan spor yapmadım!

El ele tutuşmak için bir neden bulmalı!

— Peki aşk? İlkokulda flörtlerinize başlamıştınız ya, üniversitede değişme var mıydı?
— Mutlaka yaşıyordum ama önemli şeyler değildi. Yani çok ikinci planda kalmıştı. Bütün koşturmacalar, iş, siyaset... Elbette önemliydi ilişkiler, ama işte bütün o koşturmacanın yanında bir denge gibiydi.

— Kız arkadaşınız olduğunda en çok nerelere giderdiniz?
— Çok az sayıda gece kulübü tipi yer vardı Ankara'da. Dans edilirdi, sinemaya gidilirdi...

— Bugünkü gibi değildi ilişkiler herhalde?
— Eğer bir kızla sinemaya gitmişsen ya da el ele tutuşmuşsan sokakta –ki el ele tutuşmak için bir neden lazım, durup du-

rurken "Ver elini" denmezdi, yol kazılmış da mesela, çukurdan karşıya atlayacaksa kızın elini tutarsın, hazır tutmuşken de üç adım daha öyle tutarak gidersin– böyle şeyler yaşıyorsan müthiş şeylerdi! Bunun için bile şiir yazılabilirdi. Yani bu kadardı sınır. Birisiyle flörtün üç-beş ay sürerse bir senede öpüşme durumuna gelirsin. Öncesinde olmazdı! Kız-erkek ilişkileri böyleydi. Örneğin çaylar filan olurdu, gidip dans edilir, sonra da herkes otururdu. Akşamları her şey bittiğinde erkek erkeğe kalırsın, e tabii yalanlar söylemeye de başlarsın: "Kız bana ilanı aşk etti" diye. Ancak bunlar yaşanabilirdi o dönemde. Onun için evliliklerin çoğu görücü usulüyle yapılan evliliklerdi. Çok nadiren beraberce yıllar geçirip "Haydi artık evlenelim" diyen insanlar çıkardı. Elbette Türkiye'de müthiş bir sosyal gelişme yaşandı. Şimdi bunlardan söz ettiğimde Türk filmi anlatıyormuşum gibi geliyor bana.

— *Siz âşık oldunuz mu o dönemde peki?*
— Hep âşık olduğumu zannettim ama değilmiş. Âşık olmanın ne olduğunu bilmiyorduk ki... Kalbimiz attıysa âşık olduğumuzu zannediyorduk. Âşık olsan on beş gün sonra başkasına nasıl âşık oluyorsun, değil mi? Demek ki olmamışsın... Erken evliliklerin sebebi de buydu. Ben de üniversiteyi bitirdiğimde evlendim. O sıralarda pek çok arkadaşım Mülkiye'deyken evlendi. Başka çaresi yok ki!

— *Birlikte yaşamak gibi bir şık yok!*
— Bakıyorum o sıralarda evlenen arkadaşlarımıza, çok şaşıyorum ve saygı duyuyorum, evlilikleri hâlâ devam ediyor. Demek ki o yıllarda, gerek erkek için gerek kadın için çok fazla alternatif yok. Çıktığı insanla evleniyor, kırk-elli yıl evlilikleri sürüyor.

Bir tutku, sigara

— *Çok sigara içiyorsunuz. Ne zaman başladınız?*
— Üniversite yıllarında, Mülkiye'de başladım; herkes içiyordu. Ders çalışırken de sigara içersiniz, gazetede daktilo başın-

da da... Sigara içmek hem eli oyalama hem de büyüdüğünüzü göstermenin yoluydu.

— *Nasıl başladınız?*
— Bilmiyorum, herhalde bir ağabey verdi.

— *Neredeyse elli yıldır hiç ara vermediniz mi?*
— Verdim, hem de çok, ama yine başladım.

— *E tabii edebiyatla, şiirle bu kadar ilgili biri olunca...*
— Tabii, ama çok defa bırakmayı denedim. Her defasında iki-üç yıl sürdü. Mesela hastalandığımda içmedim. Asla sokakta sigara içmem. Diyelim beş saat yürüsem veya maça gitsem, açık havada oturduğum sürece içmem. Benimki tuhaf bir tiryakilik. Hoş bir dostluk gibi geliyor bana. Tabii kendimi kandırıyorum!

— *Üniversitede boş zamanlarınızda neler yapardınız?*
— Sinemaya ya da tiyatroya gitmek çok önemliydi. Devlet Tiyatrosu'nu düşünüyorum, dört sahnesi vardı. Oyunlara bilet bulmak mucizeydi. Bütün oyunları bir kez mutlaka görürdük. Oyunları izlemeye İnönü de giderdi, genelkurmay başkanı da... Macide Birmeç, Ayten Gökçer, Yıldız Kenter, Müşfik Kenter, Cüneyt Gökçer, Suat Taşer, Yıldırım Önal gibi Ankara'nın başoyuncuları en önemli isimlerdi.

— *Ya sinema? Neler izlenirdi?*
— Türk sineması çok kötüydü! Genellikle Anadolu efsanelerine dayalı "Leyla ile Mecnun" gibi filmler çevrilirdi, aşk filmleri vardı. Yurtdışından gelen filmleri kaçırmazdık. Hollywood filmleri gelirdi, ama bir sene geç tabii! Biz gazetelerde Oscar kazanan filmler diye haberini okuduğumuz o Robert Taylor, Ava Gardner, Ingrid Bergman, Ester Williams, Clark Gable, Elizabeth Taylor'ın oynadığı filmleri çok sonraları görürdük, ama sinemalar dolar taşardı. Ya sinema sayısı çok olmadığından, ya da insanlar sanata düşkün olduğundan... O

yıllarda *Avare* filan gibi Hint filmleri vardı. Amerikan filmleri gelirdi, Fransız ve İtalyan filmleri ise çok azdı. Sophia Loren, Gina Lollobrigida, Rossana Podesta, Brigitte Bardot filan çok popülerdi.

— Siz hangi filmleri veya hangi tiyatro oyunlarını kaçırmazdınız?
— Hiçbir tiyatro oyununu kaçırmazdım; kimse kaçırmazdı aslında. Tiyatro bizim hayatımızın bir parçasıydı, mutlaka oyuna gidilirdi. "Görmedim" denmezdi, diyen ayıplanırdı. Görmeniz yeterli değil, eleştirirsiniz de! Sinemaya da giderdik kızlı erkekli gruplar halinde, ama Türk filmine gitmezdik. Küçümserdik de Türk filmine gideni. "O Türk filmine gider" filan derdik. Yoktu güzel film, onların kabahati değil ki! Teknoloji çok eskiydi. İşte senkronla sonradan dublaj yapılır, müzik tutmaz, ışık tutmaz, film kopar, "Makinist!" diye bağırılır filan... Sinema salonları kötüydü ve kalabalık olurdu. Diyelim dublajda toplam beş sanatçı konuşuyor, arada ekrandaki sanatçı değişse de ses aynı kalıyordu; çok komik olurdu.

"Arkası Yarın" dönemi başlıyor

— İlkokulda, ortaokulda radyoda yıldızınız parlamıştı. Üniversiteye başladıktan sonra radyoyla ilişkiniz bitti mi?
— 1957 sonrasında tabii ki radyoda "Çocuk Saati"nde olmam mümkün değildi, sesim kartlaşmıştı, ama "Çocuk Saati" dolayısıyla yıllarca süren ilişkim, orada bana başka dostluklar da kazandırmıştı. Bu dostlardan biri de Devlet Tiyatrosu Şube Müdürü İsmet Hanım'dı. İsmet Hanım benim yazı yazdığımı da biliyordu. Benden bazı romanları altı veya on iki bölümlük kısımlara ayırmamı ve "Arkası Yarın" diye sürekli skeçler haline getirmemi istedi.

— "Arkası Yarın," radyoların şu meşhur saati?
— Tabii, ta kendisi; ama bir tek bana değil, benim gibi birkaç kişiye daha sipariş verilmişti.

— Temelleri o zaman böyle mi atıldı?
— Evet. Ben bunların içinde Halide Edip'in, Peyami Safa'nın, Yakup Kadri'nin, Goethe'nin, Jack London'ın, Hemingway'ın romanlarını on ikişer bölüm haline getirmeye başladım. Hazırlayıp İsmet Hanım'a teslim ediyordum, onun beğenmediği yerler olursa yeniden bakıp düzeltiyordum. Her gün 20 dakika oynanırdı.

— Saat kaçta yayınlanırdı?
— Galiba sabah saat 11 civarında... Daha çok kadınlar dinlerdi. Ben yazarken başlangıçta hemen 20 dakikayı tutturmakta zorluk çekiyordum. 24 dakika oluyor, 16 dakika oluyor... Bir türlü tam 20 dakika çıkmıyordu. Sonunda öyle hale geldi ki son noktayı koyduğumda tam 20 dakika oldu! Her bölümün içinde müziği, efektleri, geçişleri var; hepsi dahil 20 dakikayı tuttururdum. Yaklaşık otuz tane "Arkası Yarın" hazırladım.

— Seslendirmede görev aldınız mı?
— O dönem seslendirme yapmadım. Tiyatro yazarlığıyla tanıdığımız yazar Turgut Özakman, radyoya ve devlet tiyatrosuna oyunlar yazıyordu. 1960-61'de Ankara Radyosu'nda Söz ve Temsil Yayınları şefi olmuştu. O dönemde program müdürü Güntekin Orkun'du. Ankara Radyosu müdürü de Mahmut Tali Öngören. Turgut Özakman benden radyo personeli için eğitim programları düzenlememi istedi. Ben ona bir eğitim notu hazırladım. Onun üzerinde bir çalışma yapıp hocaları seçti. Benden bir-iki defa spikerlik jürilerinde de yer almamı istemişti. Hatta o dönemde şimdiki spikerlerin bir kısmının radyoya girişlerinde jüri üyeliği bile yapmıştım.

— Sonra devam etti mi radyo?
— Amerika'dan döndükten sonra Turgut Özakman, eğitimle ilgili o notları ders notu halinde getirmemi istedi. Radyoda sesin kullanılmasını, haberin değerlendirilmesini içeren seksen doksan sayfalık bir teksirdi. Sonra radyoda şiir program-

larında sesimi kullanmaya başladım. Suat Taşer, Semih Sergen, Kerim Afşar ve ben salı akşamları yarım saatlik bir şiir programı yapmaya başlamıştık.

Üniversitede gergin günler

— Üniversitedeki politik hayata dönersek, 1959'lara...
— O dönemde Demokrat Parti'den ayrılan Turan Güneş ve arkadaşlarının kurduğu Hürriyet Partisi gençlik kolu çalışmalarına katıldım. Aynı zamanda, Mülkiye'nin öğrenci derneği başkanı arkadaşımız Utku Acun mezun olduktan sonra bir süre de ben başkanlığı devraldım.

— Hangi dernekti bu?
— Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği. Fakültelerdeki bu dernekler bir araya gelir, kongreler yaparlardı. Hepsi Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve Milli Türk Talebe Birliği diye iki tane büyük grup oldu. SBF Öğrenci Derneği, Milli Türk Talebe Birliği bünyesindeydi. Bunların içinden sonradan hep politikacılar çıktı. Milletvekili ve bakan çıkanlar oldu. Kongreler İstanbul'da, Ankara'da yapılır ve çeşitli illerden öğrenciler katılırdı. Gece otellerde kalınır, sabahları seçim için lobiler ve kulisler yapılırdı. Demokrasinin nasıl işlediğini 18-19 yaşlarındaki insanlar burada öğrenirdi. Ayrıca partilerin de kadın kolları, gençlik kolları vardı. 28-29 Nisan olaylarından sonra tüm bu dernekler kapatıldı. Zaten okullar da kapanmıştı. Herkes memleketine dönmüştü. Ben kısa bir dönem başkanlık yapmış oldum, benden sonraki başkan ise ben mezun olduktan epey sonra seçilebildi.

— Siz bu dernekte başkan olduğunuzda farklı gruplar var mıydı?
— Vardı ama grupların ikisi de iktidar karşıtı gruplardı; çünkü dincilik, milliyetçilik yahut ulusalcılık akımı yok. Farklıydılar, birbirlerine rakiptiler, ama hepsi de iktidar karşıtıydı. Biri daha enternasyonal bakıyor, diğeri daha yerel. Zamanla

Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği'nde bir dönem başkanlık yapan Asna bir kongrede konuşma yapıyor. Yıl 1958.

önceden bilinmeyen, "ülkücü" denen grup oluştu. O dönemde okulda bir dernek kurduğumuzda dekanlığın haberi olur, dekanlık da rektörlüğe bildirirdi. Dernekleşmenin ilk amacı da öğrencilerin problemlerini yönetime iletmekti. Bunlar konuşulmaya bile değmeyen ufak problemler olduğu için yavaş yavaş konuşulan konuların içine siyaset girmeye başladı. 1957'lerde iktidar yanlıları ile karşıtları kutuplaşmaya başlamıştı. Siyasetin temelinde "Halk Partili" olmak ve "solcu" olmak ana konu olarak kaldı. Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve Milli Türk Talebe Birliği'nde de bunlar söz konusuydu.

— *Kimler vardı o örgütlerde?*

— Mesela Bedri Baykam'ın babası Suphi Baykam vardı, sonra bakan oldu. Nejat Çerman vardı, gazeteciydi. Orhan Birgit vardı... Türkiye Milli Talebe Federasyonu zamanla ODTÜ kökenli Fikir Kulüpleri Federasyonu'na, o da Dev-Genç'e

dönüşmüştü. Milli Türk Talebe Birliği ise sağa kayarak milliyetçi bir örgüt haline geldi.

28-29 Nisan eylemlerinden önce Türkiye'de örgütlü bir öğrenci eylemi yoktu. O yıl fakülte içinde Naci Yılmaz ve Rıza Akdemir (sonradan vali oldu) isimli iki öğrencinin sağcı oldukları için dövülmeleri, SBF'nin öğrenci ve hocaları ile iktidar karşıtı olduğunu gösteren bir olay olarak bilinir. Aslında bu karşıtlık, zıtlaşma 1955'te Dekan Prof. Turhan Feyzioğlu'nun hükümet tarafından görevden alınması ile başlamıştı. 27 Mayıs asker ve üniversite hareketiydi ama organize bir öğrenci örgütleri hareketi değildi. Bu örgütlenme zamanla gerçekleşti. İlki Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde kurulan Fikir Kulüpleri'nden beşi 1965'te federasyon halinde birleşti. Kısaca FKF olarak bilinen bu oluşum birçok öğrenci eyleminde adını duyurdu. 6 Ocak 1969'da ODTÜ'yü ziyarete gelen Amerikan Büyükelçisi Kommer'in arabasının yakılması ve aynı yıl Amerikan Altıncı Filosu'na karşı düzenlenen eylemler... FKF, daha sonra Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev Genç) adını aldı. Yusuf Küpeli, Deniz Gezmiş o dönemde öğrenci liderleri arasındaydı. 1970-71'de öğrenci hareketleri THKO, TİKKO, THKPC gibi örgütlerle sesini yeniden duyurdu.

— Hürriyet Partisi'nden söz etmiştiniz, çalışmalarına katıldığınız. Kimler vardı, nasıl bir partiydi?

— Aslında bütün partiler Halk Partisi'nden çıkmadır ya! Halk Partisi'nden önce Demokrat Parti, sonra Millet Partisi çıktı. Osman Bölükbaşı'lar, Fuat Arna'lar vs... Demokrat Parti'nin içinde Turan Güneş gibi entelektüellerin olduğu, partiyi daha çok ticaret adamlarının kurduğu bir parti diye gören bir küçük grup çıktı ve 1955'te Hürriyet Partisi'ni kurdu. Başkanlığını Ekrem Hayri Üstündağ ve Feyzi Lütfi Karaosmanoğlu yapmıştı. Daha çok bilimsel-akademik faaliyetler yaptığı için uzun ömürlü olmadı. Türk siyasetinde Menderes'in karşısında, ama Bölükbaşı'nın Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin solunda duruyordu. İlk kongresini Eylül 1957'de

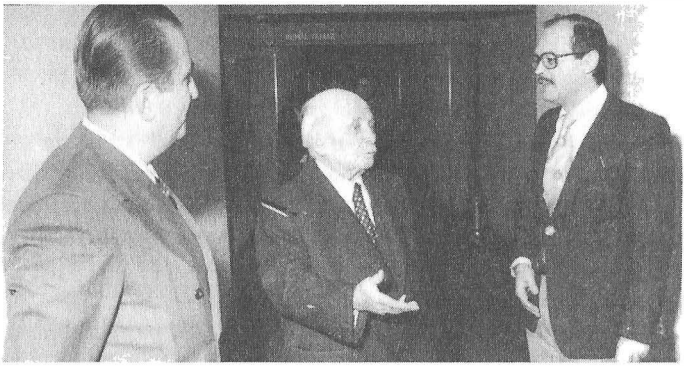
yaptı. 1957 seçimlerinde dört milletvekili çıkardı. 24 Kasım 1958'de kendini feshederek CHP'ye katıldı. Turan Güneş, Ekrem Alican, İbrahim Öktem gibi isimler vardı. Bu grup ülkenin entelektüellerine Halk Partisi'nden daha fazla hitap ediyordu ama entelektüellerin sayısı az olduğu için Hürriyet Partisi hiçbir zaman lider konumda olma şansına ulaşmadı. Halbuki baktığınız zaman en çok oy alacağını sandığınız isimler Hürriyet Partisi'ndeydi. Ben partinin gençlik kolları seminerlerinde zaman zaman görev aldım.

— *O dönem tam da CHP ve DP taraftarları arasında iplerin gerildiği dönem değil mi? Neler yaşanmıştı?*
— Bahar havası çok kısa sürdü ve bitti. Menderes Londra Anlaşmaları'nı imzalamak için Londra'ya gitmişti. Uçak düştü, Menderes kurtuldu. Dönüşünde İsmet Paşa da karşılamaya gitti ve iki partinin arasında buzların eridiği bir an yaşandı. Bir tarafta İnönü-Menderes yakınlaşması devam ederken, bir tarafta partilerin milletvekilleri gerek hazırladıkları yasa teklifleriyle, gerek Meclis oturumlarındaki davranışlarıyla eski hırçınlıklarını sürdürüyorlardı. Yani aslında Halk Partisi ve Demokrat Parti arasındaki değil, İsmet Paşa'yla Menderes arasındaki buzların eridiği görüldü.

— *Gazeteler neler yazıyordu bu ortam için?*
— Gazeteler, "Bahar havası, artık kurtulduk. Bizim siyasetimiz de gelişmiş bir demokrasi haline geliyor" filan diye şişiriyordu, ama on gün sürdü bu! Gerçek şu ki siyasi partiler kavgadan besleniyorlardı.

Cepheleşme her yerde kendini gösterdi

— *Siz* Vatan *gazetesindesiniz o sırada...*
— Evet... Haberler bizde de böyle iyimser bir çizgide yapıldı ama bu işi İstanbul pompalıyordu. Sanırım basından "daha iyi bir Türkiye" içerikli yayın yapılması bekleniyordu. Tiraj da getiriyordu bu, ama ancak beş-on gün sürdü. Ondan son-

Alaeddin Asna, ünlü vali Fahrettin Kerim Gökay'ın Mülkiye'yi ziyareti sırasında öğrenci derneği başkanı Utku Acun ile birlikte.

ra yavaş yavaş iki taraf da kışlalarına çekildi ve gene kılıçlarını çekti. Celal Bayar'ın, Menderes ve İnönü yakınlaşmasından hoşlanmadığı, Menderes'le Bayar'ın bu konuda ters düştükleri de söylenir. Dolayısıyla her şey çok kısa zamanda eski haline döndü. Bir dönem artık insanlar mekanları da bölmüşlerdi. Mesela kahveler bile Halk Partililer'in, Demokrat Partililer'in diye bölünmüştü.

— *Cepheleşme iyice büyüyordu yani...*
— Evet, Demokrat Parti 1960'a doğru Vatan Cephesi diye bir şey çıkarttı. İnsanlar Vatan Cephesi'ne kaydoluyorlardı. Bu kaydın aslında hiçbir bağlayıcı tarafı yoktu, ama "Ben kaydoldum" deyince iş bitiyordu. Onların isimleri de radyolarda, haber bültenlerinde okunuyordu. Özellikle küçük yerlerde insanlar radyodan isimlerini duyunca çok sevinirlerdi. Milyonlarca isim vardı. Neredeyse nüfustan daha çok insan Vatan Cephesi'ne girmiş sayılabilirdi! Yukarıdaki çekişmeler aşağıda da bu çatışmaların olmasına sebep oldu. Fenerbahçe-Beşiktaş kavgası haline dönüştü.

— *Peki sokaklara taştı mı olaylar?*

— Hayır, fiziki çatışma yaşanmadı; ama laf dalaşı her an, her yerde vardı. Okullarda, polisin içinde, kahvelerde...

— O dönemde mi İnönü'nün başına taş atıldı?
— Evet, Çanakkale'de ve Uşak'ın bir köyünde kafasına taş atılmıştı. Kayseri'de de treninin yola devam etmesi engellenmişti. Bunlar tansiyonu tırmandırıyordu. Bir yandan gazeteler de olayın üzerine gidiyor, tiraj kazanıyorlardı.

— Ama gazetelere de baskı olduğunu anlatmıştınız...
— Tabii, ama diyelim ki gazete haberi yazdı, kapandı. Yeniden açılınca tirajı çok daha fazla oluyordu.

— Kaotik bir süreç. Mesela İnönü'nün damadı Metin Toker gibi isimler cezaevine giriyor! Nasıl etki yaratıyordu bu?
— Tabii damat olduğundan etkisi de büyük oldu. Hele İsmet Paşa cezaevine ziyarete gidince arkasından bir sürü gazeteci onu takip ediyordu. Gazetelere haber oluyordu, ama radyoda olmuyordu. Bir tek radyo var, o da iktidar radyosu. Bu tip haberler orada es geçiliyordu. Eğer siz sadece radyoyu dinleyerek Türkiye'ye bakıyorsanız, Metin Toker'in hapse girdiğinden haberdar bile olamazdınız.

— Hatta Türkiye güllük gülistanlık mıydı?
— Evet, aynen öyle... Tabii, Menderes'in gittiği mitingler, Celal Bayar'ın gittiği parti toplantıları uzun uzun anlatılıyordu. Ne kadar çok fabrika açıldığı, ne kadar çok yol yapıldığı filan... Bunlar anlatılıyor, insanlar bunları konuşuyor ve çok mutlu oluyorlardı. Onun için Halk Partililer, muhalifler eleştirilerini söylediğinde diğerleri, "Ya, niçin memnun değilsiniz?" diye şaşırıyorlardı.

Kanlı 28-29 Nisan eylemleri

— Hükümet ne yapıyordu peki?
— 18 Nisan'da Meclis Tahkikat Komisyonu kuruldu. Aslında bu karar Demokrat Parti'yi 27 Mayıs'a götüren olaylar-

dan biriydi diyebilirim. Komisyonun kuruluşunun ilk işaretlerini DP Meclis Grubu bildirisindeki, "Halk Partisi Anayasa hudutları dahilinde çalışmazsa hükümet vatan emniyetinin gerektirdiği her türlü tedbiri alacaktır," cümlesinde, bir de Menderes'in İzmir konuşmasındaki, "Bize yumruk atan İsmet Paşa'yı alır, layık olduğu muameleyi yaparız," sözlerinde görmek mümkün. Komisyon, Halk Partisi'nin çalışmalarının topluma huzursuzluk verdiği, dolayısıyla bu çalışmaların bir komisyon kurularak Meclis'te incelenmesi önerisiyle Demokrat Partili milletvekillerinin oylarıyla kuruldu. Komisyonda, Meclis içinden sadece DP'liler arasından seçilen 15 milletvekiline "ülkedeki karışıklığın nedenlerini araştırmak" görevi verildi. Muhalefetin ve basının eylemlerini soruşturacaklardı. Başlangıçta gayet saf niyetlerle bir şeyleri araştırmak için yapılmış bir çalışma gibi görülse de amacın Halk Partisi'ni bir şekilde suçlu bulup kapatmak, hatta belki de İnönü'ye ceza vermek, hapse atmak olduğu iddiaları ortaya atılınca ortalık iyice birbirine girdi. Komisyon, üye olan milletvekillerine büyük yetkiler veriyordu. Mülkiye'de öğrendiğimiz, yargı-yasama-yürütme ayrımı ilkesini ayaklar altına alıyordu.

— *Muhalefet ne yaptı?*
— Bir gün İnönü'nün Meclis'te söylediği "Böyle devam ederseniz sizi ben bile kurtaramam," lafı tüm Türkiye'ye yayıldı. İnönü on iki oturuma katılmama cezası aldı.

— *Sonra neler yaşandı?*
— Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi: General Namık Argüç Ankara, General Fahri Özdilek İstanbul sıkıyönetim komutanları oldu. Fahri Özdilek 27 Mayıs ihtilalini yapan Milli Birlik Komitesi'nin de üyesi oldu.

— *Öğrenciler neler yapıyordu? Siz gazeteci olarak siyasi gelişmeleri yakından takip ediyorsunuz ama üniversitede hareketli günler yaşanmıyor mu?*

— Yaşandı tabii... Mülkiye anılarımın en çarpıcı günlerini yaşadım o dönem. Nisan ayında, 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci eylemi başladı. Rektör o zaman Sıddık Sami Onar'dı. Polis o gün eylemleri durdurmak için üniversiteye gitti.

— *Öğrencilerin talebi ne?*
— Özgürlük isteniyor, Tahkikat Komisyonu aleyhinde konuşuluyor, demokrasi talep ediliyor... Bunlar her zaman söylenen şeyler aslında, ama rektör de bu kez öğrencilerle birlikte. Rektör Onar, İstanbul Üniversitesi'nin Beyazıt'taki kapısından çıkarken polisler kafasına copla vurmuşlardı. Rektör ve bazı öğrenciler yaralandı. İstanbul'da sıkıyönetim var, askeri idare de tanklar gönderdi üniversiteye. Öğrenciler tanklara doğru yürüdü. Turan Emeksiz polisin ateş açması sonucu öldürüldü. Kenan Özten tank paletinin üzerine çıkarken düşmüş, altında kalıp ezilmişti. Polis ateş açmıştı, mermi Hüseyin Onur isimli öğrencinin sol kasığından girdi ve damarını patlattı. Bacağını dibinden kesmişler. Bu arada Menderes Ankara'da, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Sıddık Sami gibi hocalar hakkında "kara cüppeliler" diyor, "Bir avuç çocuğu sokağa salıyorlar, bu mu ihtilal?" diyor. Biz İstanbul olaylarını Ankara'da haber aldık. O nedenle 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'nde, 29 Nisan'da Ankara Üniversitesi'nde eylemler oldu. Herkes "28-29 Nisan öğrenci eylemleri" diye bilir o günleri.

— *İstanbul'da olup biteni siz Ankara'dan nasıl öğrendiniz?*
— Herkes konuşmaya başladı. Zaten insanlar birbirlerine haber veriyor, "Biz böyle yapıyoruz, siz ne yapıyorsunuz?" filan diye soruyorlar. Tam bu eylemlerin başlangıcında Güney Kore'de üniversitelerde birtakım olaylar olmuştu ve İsmet Paşa bir gün Meclis kürsüsünde "Türk toplumu Kore toplumundan daha fazla uykuda değildir," gibi bir laf etti. Demokrat Parti mebusları ayağa kalktılar, kıyametler kopardılar. Kore'de Sing Man Ree diye bir devlet başkanı vardı, o istifa etti, daha doğrusu devrildi. Kore'deki gibi üniversite ha-

29 Nisan 1960 sabahı Ankara... Öğrenciler fakülte bahçesinde eylemde.

reketlerinin ülkede yönetimi bile değiştirecek boyutta olduğu düşüncesi ortaya çıktı. Zaten Fransa'da da üniversite eylemleri oluyordu, Türkiye'de de başladı. Aslında Türkiye'de üniversite eylemleri Osmanlı zamanından beri vardır.

Eylem Ankara'ya sıçradı

— Peki siz ne yaptınız? Ankara'da neler oldu?

— 29 Nisan sabahı toplandık. Bizim Siyasal Bilgiler'le Hukuk Fakültesi, Cebeci'de iki yakın komşu binadır. Bahçeye geldi herkes, İstanbul'da olanlar anlatıldı. Ankara'da da sıkıyönetim ilan edilmişti. Ankara Sıkıyönetim Komutanı Namık Argüç, öğrencilerin toplandığını görünce askerleri, tankları Cebeci'ye gönderdi, polis de geldi. Onları görünce öğrenciler bu kez daha çok bağırmaya, sloganlar atmaya başladı. Askerler Siyasal'da havaya ateş açtılar. Ben o sırada Siyasal'ın önündeki bahçedeyim. Hukuk'un önündeki bahçede de arkadaşlar var. Polis üstümüze gelince kapılara barikatlar kurduk içeri girmesinler diye. Kapıdan da içeri doğru kaçıştık. O ka-

çışma sırasında polis dipçiğiyle iki arkadaşımız yaralandı. Bir tanesi Tülay Öney, sonradan milletvekili oldu. Bir tanesi de sonradan büyükelçi olan Diplomasi Şubesi öğrencilerinden Altan Güven'di. Dekan ve hocalar toplanıp "Ne yapacağız?" diye konuşmaya başladılar.

— *Hocalardan kimler vardı?*
— Dekan Fehmi Yavuz'du. Aziz Köklü, Sadun Aren, Bedri Gürsoy, Bahri Savcı, Seha Meray vardı. Bir süre sonra hocalar beni çağırdı. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne bir telgraf çekmeye karar vermişler, beni göndereceklermiş: "Geçmiş olsun. Biz de sizinle aynı fikirdeyiz," gibi bir şey yazıyordu.

— *Hangisi çağırdı sizi ?*
— Hocalar ikinci katta toplanmıştı. Sadun Aren, Aziz Köklü, Bahri Savcı, Fehmi Yavuz. Biz aşağıdaki Sütunlu Salon'da beklemedeydik. Balkon gibidir ikinci katta hocaların koridoruna giden bölüm. Sadun Hoca gördü beni, yukarı çağırdı. "Alaeddin çeksin telgrafı" demişler. Cebeci'de Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden bir durak mesafede bir postane vardı. Telgrafı aldım, hemen oraya gittim ama her yerde polisler, askerler vardı. Ben telgrafı verdim. Memur aceleyle aldı, parasını verdim. Telgraf metnini alıp aşağıda bir yere koyarlardı, sonra da telgraf çekilirdi. Ben çıktıktan sonra postanede polisler bakmış "Bu ne telgrafı" diye, peşime düşmüşler. Fakülteye geldim ama giremiyorum, etrafı asker çevirmişti. Dernek başkanıydım ama bu çok önemli değildi. Okulda tanınırdım, gazeteci kimliğim vardı, politik de biriyim. Sanırım o yüzden telgrafı bana çektirdiler.

— *Ne yaptınız peki?*
— Fakülteye geçemedim. Fakültenin yakınında bir ahbabımızın evi vardı. Oraya gittim, ama bu arada izlendiğimden de haberim yok. Babamın emekli albay olan bir arkadaşının eviydi. Biraz oturdum, "Ne oldu?" dediler. Epey merak etti-

ler onlar da... Kahve içip çıktım. Yeniden okula girebilmenin yollarını ararken birileri beni bir arabaya bindirdi. İşte böylece o meşhur Tahkikat Komisyonu'na götürüldüm.

— *Evden çıktığınızda yakalandınız!*
— Evet...

— *Peki o sırada hiç arkadaşlarınızı görebildiniz mi?*
— Hayır, ama büyük bir hareketlilik olduğunu görebiliyordum. Mesela arkadaşım Gürel'in üstünde kırmızı kazağıyla koştuğunu gördüm. O nedenle hep gözümün önünde Gürel vardı. "Gürel'e ateş ettiler mi? Acaba bir şey oldu mu?" diye hep düşündüm. Yalçın Küçük vardı kalabalığın arkasında. O hiç olaylara karışmıyordu. Birtakım insanlar gözümün önünden geçti. Sonra götürüldüm işte. Bir sürü sorular... "Ne yaptınız?" dediler, "Bir şey bilmiyorum," dedim. Sandalyenin üstünde sabaha kadar oturdum. Zaten ahbabın evindeyken gazeteye haber vermiştim, "Gelemiyorum, daha buradayım" diye. Babama da telefon etmiştim, "Merak etmeyin" deyip durumu anlattım. Yani herkese haber vermiştim.

Tahkikat Komisyonu görev başında!

— *Sizi götürdüklerinde neler yaşadınız?*
— "Ne yaptın, kimler vardı?" filan diye sorular sordular.

— *Nereye götürdüler?*
— Meclis'e götürdüler. Eski Meclis binasında bir odada bir sandalye ve masa var. Adamın biri sorular soruyor, "Ne zaman plan yaptınız?" filan diyordu, "Planlamadık, bu sabah oldu" dedim, "İstanbul mu talimat verdi?" dedi, "Hayır" dedim, "Örgüt var mı, elebaşı sen misin?" diye art arda sorular sordular, "Yok böyle bir şey" dedim. Sonra sabaha kadar bekletip bıraktılar. Eve gittim, ama uykusuz ve korkmuş bir haldeyim. Bu arada Kütahya'dan çocukluk komşum Kemal Özer, Tahkikat Komisyonu'nun on beş üyesinden biri. Ben de

orada "Kemal Ağabey'i görmek istiyorum" dedim. Belki yardımcı olur, diye düşünmüştüm ama yardım bir yana, benimle konuşmadı bile.

— *Konuşmak istemedi yani...*
— İster mi?

— *Eve döndünüz, orada neler oldu?*
— Annem tabii telaş içinde, ahbaplara haber vermiş, "Eyvah, bizim oğlan gitti!" diye. Babam da telaşlı, evde değildi ben gittiğimde. Gider gitmez yığıldım, bir-iki saat uyudum, sonra okula gittim.

— *Korkmuş muydunuz?*
— Korkmaz olur muyum? Meclis'teki odada önce konuştuk, bir şey olmadı. Sonra bırakıp gittiler, tek başınayım odada! Ne olacağını bilmiyorum, sonrasında başıma ne geleceği belirsiz.

— *Ertesi gün okula gittiğinizde neler oldu?*
— Kimse yoktu! Kapanmış okul, ders filan yok... O gün akşama doğru, yani ben sorgulanırken sanırım Bakanlar Kurulu'ndan "Yükseköğrenime ara verilmiştir" diye karar çıkmış. Hocalar da öğrencileri memleketlerine göndermiş. Biz Ankara'dayız tabii. Ben de gazeteye gittim, çalışmaya devam ettim.

— *Neler olduğunu öğrenebildiniz mi?*
— O gün ateş edilmiş. Bizim çocuklar içeri kaçışmışlar. Sıralar, tahta, ne varsa kırılmış. Ellerine bir şeyler almışlar polis gelirse kendilerini korumak için. Polisten dayak yemişler, dipçik yemişler, camlar kırılmış... Hadise asıl Siyasal'da yaşanmıştı. Duvarlardaki kurşun delikleri senelerce kaldı.

— *Hâlâ var mı?*
— İdare değiştirmemişti. Yakın zamanda boyanmış galiba tekrar.

Gençler ilk kez eylem yaptı

— Arkadaşlarınızla haberleşebildiniz mi?
— Herkes gitmişti. Telefonla filan konuştuk. Neler olduğunun farkında değildik. Miting, gösteri yapıyoruz ama gösteri de yarıda kalmıştı.

— Olay sizin beklediğinizden daha büyüktü...
— Evet...

— Siyasi yansımaları oldu mu?
— Gazeteler kıyameti ertesi gün kopardılar. Herkeste sekiz sütuna manşet...

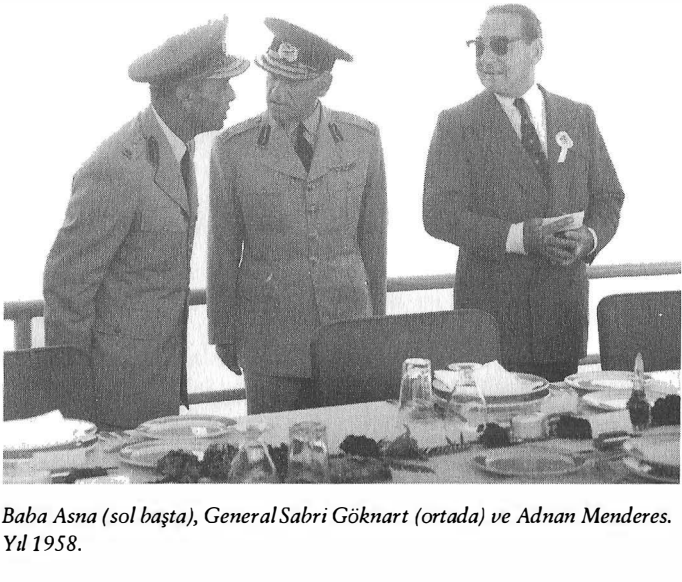
— Ne diyorlar?
— "Siyasal Bilgiler basıldı, insanlar öldürüldü. Öğrenciler yakalandı, Konya'ya gönderildi. Konya'da kıyma makinelerinde kıyma yapıldı!" Bu aslında bir dedikodu, aslı filan yoktu, nerden çıktığı belirsiz. Gazeteler de yazdı.

— Ne demek bu?
— Yok öyle bir şey! Herkes kendince bir şeyler uydurmaya, söylenti çıkarmaya başlamıştı.

— Ölen olmuş muydu?
— Hayır, bizde yaralanan vardı. İstanbul'da Turan Emeksiz ölmüştü.

— Sonra da yemekhaneye adı verildi, değil mi?
— Vapura da verildi.

— İnsanların tepkileri ne oldu?
— Müthiş bir dedikodu dolaşıyordu, "Gençler telef edilmiş, okullar bir daha açılmayacak" gibi. Sonra biz eylülde girdik imtihanlara. 27 Mayıs ihtilalinden çok sonra dersler başladı.

Baba Asna (sol başta), General Sabri Göknart (ortada) ve Adnan Menderes. Yıl 1958.

— *Babanız Diyarbakır'da mıydı o sırada?*
— Hayır, 1957'de Diyarbakır'daydı. 1960'ta Ankara'ya dönmüştü. Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda generaldi.

— *Aileniz nasıl karşıladı bu eylemlere katılmanızı?*
— Annem çok merak etmişti beni, endişelenmişti. O güne kadar bizim yaşımıza, bizim seviyemize kadar inen hiçbir eylem, hareket yoktu. Sadece meydanlarda bazı olaylar yaşanıyordu. Mesela 28-29 Nisan diyorum ya, asıl önemli olaylar mayıs ayında sokakta yaşandı. 555K mesela...

İlk sivil itaatsizlik eylemi

— *Nedir 555K?*
— 555K bir parolaydı: "Beşinci ayın beşinci günü saat beşte Kızılay'da buluşalım" demekti. Miting, yürüyüş vardı, onun parolasıydı. Bir taraftan Osman Paşa'nın Plevne Marşı'nı ıs-

lıkla çalarak, "Olur mu, böyle olur mu? / Kardeş kardeşi vurur mu?" diyerek yürüyordu insanlar.

— *Hükümet mi protesto ediliyor?*
— Evet, hükümet karşıtı bir miting. Duyurusu önceden yapıldı. Herkes biliyor o gün miting olacağını, polis de tedbirini almış. İlginç bir şey yaşandı o gün. Menderes tesadüfen oradan geçiyor. Çankaya'ya doğru gidiyorlarmış. Kalabalığın arasında araba zar zor gidiyor. Menderes durduruyor arabayı, iniyor, "Ne istiyorsunuz?" diyor halka. Halk da "Senin istifanı istiyoruz" diye bağırıyor. Bir de gözümle görmediğim bir olay anlatılırdı. Deniz Baykal da güya oradaymış ve Menderes'in yakasına asılmış. O kalabalık içinde daha sonra Menderes'i gördüm. Kravatı kaymış, sinirli... Kendi arabasına ulaşamayınca bir Volkswagen'e bindirdiler. Volkswagen de bizim Emin Karakuş'un arabası. Emin Ağabey *Hürriyet* gazetesinde çalışıyor. Pencereden kalabalığı görüyor, arabasını da daha yeni almış, hatta borcunu bile ödememiş! Aman arabasına bir şey olur diye giderken bakıyor ki Menderes orada! Menderes'e "Atla içeri" diyor. Arabayla Bakanlıklar'a kadar gidiyorlar. Menderes orada kendi arabasına biniyor.

— *Islık çalınıyordu dediniz. Mitinge katılan herkes mi çalıyordu?*
— Evet, eylem şekli olarak buna karar verilmiş, ıslık çalınıyordu.

— *Nasıl bir görüntü vardı? Kalabalık mıydı?*
— Çok... Kızılay iki taraflı, geniş bir caddedir. Olay daha çok Çankaya'dan Ulus'a doğru bakarken sağ tarafta, Büyük Sinema'nın önünde olurdu. Orası tıklım tıklımdı. Sanırım 40-50 bin kişi vardı.

— *Hepsi de ıslık çalıyor!*
— Evet... İnsanlar günlerce akşamüstleri o caddede toplandılar.

— İnanılmaz bir görüntü! Sokakta bunlar yaşanırken gazetelerde de yoğun bir çalışma olsa gerek.
— Gazetelerin çoğununun bürosu oradaydı. Dolayısıyla herkes pencerelerinden olayı görüp takip edebiliyordu.

— Radyoda haber oldu mu bu eylem?
— "Ufak çaplı bir gösteri olmuş ve durdurulmuştur," diye bir haber oldu!

— Menderes'e ne olduğu, gelişmeler verilmedi yani?
— Hayır. 21 Mayıs'ta da Harbiyeliler Atatürk Bulvarı'nda sessiz bir yürüyüş yaptı. O gün radyolar Menderes'i İzmirliler'in sevgi gösterileriyle karşıladıklarını bildiriyordu. Programına göre sonra da Eskişehir'e geçecekti.

Darbenin ayak sesleri...

— Babanız ne yapıyordu o dönemde?
— Çok ilginç ama babam bu konuları hiç açmıyordu, konuşmuyorduk.

— Görevdeydi ama değil mi?
— Evet, tabii...

— Aranızda bir sürtüşme filan var mıydı? Eylemlere katıldığınız için size kızar mıydı?
— "Ne oluyor?" diye soruyordum ama hiçbir şey söylemiyordu. Mesela 27 Mayıs sabahı giyindi, kuşandı, işine gitti.

— Ne oldu o sabah evde?
— 27 Mayıs sabahı Albay Alpaslan Türkeş sert sesiyle radyolarda bildirgelerini okudu. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin "Kardeş kanı dökülmesini önlemek için ülkede yönetimi ele aldığını" bildiriyordu. Sabah saat 7 filan... Cip gelmiş, babam da bindi, Hava Kuvvetleri'ne gitti. "Neler oluyor?" dedim, "Bir şey yok," dedi. Telefonda Hava Kuvvetleri'yle ko-

nuştu, Komutan İhsan Ongun Paşa'ya "Geliyorum Paşam," dedi ve gitti. O tarihte Menderes'in İzmir'de mitingi varmış. Giderken de 26 Mayıs gecesi Kütahya'da askerlerle, oradaki Kuvvet Komutanlığı'nda yemek yemişler. Orada soğuk mu davranmışlar, subaylar sırtlarını mı dönmüş ne... Sonra "Menderes kayıp" diye haberler çıktı. Ertesi gün Kütahya'da yakalandı ve Ankara'ya getirildi.

— *Gözaltına mı alındı yani?*
— Evet...

— *Sonraki gelişmeler neydi?*
— Çok kaotik günler yaşandı... Ankara'da milletvekilleri evlerinden toplanıp gözaltına alındı. Kabine üyeleri de tabii... Celal Bayar Köşk'te. Köşk'e tanklar gitti. Celal Bayar'ın elinde tabanca olduğu ve "Ben teslim olmayacağım, vurun beni!" dediği söylenir. 15 Ekim 1961 seçimlerine kadar ülkeyi yönetecek olan Milli Birlik Komitesi, Cemal Gürsel başkanlığında kuruldu. Radyoda devamlı marşlar çalınıyor ve tebliğler tekrar tekrar okunuyordu. Gözaltına alınanları önce Harp Okulu'na, sonra da İstanbul'a götürdüler. Yassıada özel olarak hazırlanmıştı. Harp Okulu'nda Sıtkı Ulay, Yassıada'da Tarık Güryay komutan. Önce Ankara'da soruşturma komisyonları kuruldu. O sıralarda soruşturma komisyonunda Hayrettin Şahin Perk vardı. O başkanken bir röportaj yaptım. *Vatan*'da da haberim manşet oldu. Soruşturma komisyonu neler yapacak, hangi kanunlara bakarak yargılama yapacak gibi bilgiler vardı. "Anayasa'yı tahkir ve tezyif etme" teşebbüsünden yargılayacaklardı. Cezalar arasında idam da müebbet de var. Sonra Yargıtay hâkimlerinden Yassıada Mahkemesi kuruldu. Başkan da Salim Başol'du.

— *27 Mayıs sabahı İnönü'yü neden ziyaret ettiniz?*
— Benim İsmet Paşa'yla birkaç yoldan bağlantım vardı. Mesela öğrenci derneği başkanı olarak muhalefet lideri İsmet Paşa'yı ziyaret ettiğimiz olmuştu. İkinci şapkam gazeteci ol-

27 Mayıs sabahı, İsmet İnönü'nün Bahçelievler Ayten Sokak'taki evine bir ziyaret. Arkada Bülent Ecevit de görünüyor.

mamdı. Devlet yetkililerinin, siyasilerin açıklamalarına, basın toplantılarına beni gönderirlerdi. Bu Halk Partisi için de söz konusu oldu, 27 Mayıs'tan sonra Milli Birlik Komitesi üyeleri için de. Bu açılardan Bahçelievler'deki İsmet İnönü'nün evi benim sürekli gittiğim bir yerdi. İsmet İnönü'nün, "Mülkiyeli genç çocuk, kafası da çalışıyor" şeklinde düşünüp bana özel bilgiler verdiği de oluyordu. Eve gittiğim zamanları hatırlıyorum, 19-20 yaşlarındayım. Mevhibe Hanım tepsi içinde bana çay ikram ederdi. Bana tuhaf gelirdi bu, "Koskoca İsmet Paşa'nın hanımı Mevhibe Hanım bana çay getiriyor," diye... Aynı şeyi Ecevit de yaptı sonra. Ecevit'in hanımı Rahşan Hanım da çay ikram ederdi, ama daha çok Bülent Bey kendisi getirirdi çayları. İşte bu sırada İsmet Paşa'yı hem çok önemsiyordum hem de dedem gibi görmeye başlamıştım. Tonton bir politikacı olarak kabul ediyordum. Kulağı az işitirdi, dolayısıyla bağıra bağıra konuşurduk. Bu hayatın parçasıydı işte,

onunla öyle konuşulurdu. Artık benim de hayatımın parçası haline gelmişti. 27 Mayıs sabahı ben hem gazeteci olarak hem de öğrenci derneği başkanı olarak gittim. O gün ev ana baba günüydü. Partililer de gelmişti, Bülent Bey de oradaydı. Erken gittim, insanlar daha sonra gelmeye başladılar. İsmet Paşa dışarı çıkmak ihtiyacı duydu. Beni de tuttu kolumdan, iki-üç saat yaveriymişim gibi İsmet Paşa'nın yanında durdum.

Görevden alınmalar başladı

— *Peki nasıldı o gün? Ne hissediyordu?*
— Şaşkınlık içindeydi İsmet Paşa. İnsanlar ona inanmıyorlardı. 27 Mayıs'ı onun planladığı şeklinde bir tartışma vardı. O sabah ben gittiğimde şaşkındı, ama üzgün değildi. "Olacak neyse oldu" der gibi bir hali vardı. Belki de üzgün bir ifadesinin olmaması da lazımdı, yani insanlara gözyaşı döken bir parti lideri gibi görünmek istemeyecekti.

— *Millet panik içinde miydi?*
— Yok, hayır.

— *Gazeteler nasıl aktarıyordu olayları?*
— Gazeteler haberleri düzgün veriyordu. İnsanlarda panik yoktu ama genel bir keyif vardı.

— *Zafer gibi mi?*
— Kendi zaferleri gibi bakmıyorlardı, ama "Şükür, bu iş de bitti!" yaklaşımı vardı. Zaten hemen "Seçim mi olacak? Halk Partisi mi gelecek?" diye konuşmalar başladı.

— *O dönemde birçok asker, öğretim üyesi de görevlerinden alınmıştı...*
— 147 öğretim üyesi alındı, 7 bin asker emekliye ayrıldı. 235 tanesi general olan 7 bin subay... Milli Birlik Komitesi üyeleri birtakım komiteler kurdular. Onlar da belirli kararlar alıyor-

lardı. Bir tanesi de buydu o kararların. Yetenekli birçok hoca uzaklaştırıldı.

— *İsimler belirli miydi?*
— Tabii... 147 öğretim üyesi belliydi. Bir tanesi Mukbil Özyörük'tü mesela. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doçentti. Demokrat Parti ilk iktidara geldiği zaman Adalet Bakanı olan Halil Özyörük'ün oğluydu. O dönemde bir sürü ihbar mekanizması da çalıştı. Herkes birbirini ihbar etti filan, ama bir sürü de haksızlık yapıldı. Sonra birçok general ayrıldı. Milli Birlik Komitesi üyelerinin içinde albaylar, yarbaylar, yüzbaşılar, binbaşılar, birkaç tane de general var. Dolayısıyla onlar ordunun üstünde Türkiye'yi idare ediyorlar. Emir-komuta zinciri bozulmasın diye, mümkün olduğu kadar yüksek rütbeli generalleri istemiyorlardı. En yukarıdaki 235 generali emekli ettiler. Hava Kuvvetleri'nde bir orgeneral bıraktılar.

— *Babanız peki?*
— Babam da emekli oldu. Babam veya arkadaşı İrfan Tansel Hava Kuvvetleri Komutanı olacaktı. Tansel kaldı, komutan oldu.

— *Bekliyor muydu bunu?*
— Yok, beklemiyordu... Böyle bir hazırlık olduğunu kendileri de bilmiyorlardı ki!

— *Babanız üzgün müydü?*
— Bu 27 Mayıs'tan üç-dört ay sonra oldu. Kayseri'deydim, annemin akrabaları Kayseri'de yaşardı, oraya gitmiştim. Bazen tatillerde annemin teyze oğlu Bekir dayının evine giderdim. Bekir dayı beni, "Üniversiteli yeğenim" diye ahbaplarına tanıştırır, çevre köylerde Ford arabasıyla gezdirirdi. İşte yine oradayken haber geldi, babama telgraf çektim. Sanırım o gün radyodan öğrenmiştim. "Tebrik ederim seni, üzülme" dedim. Baktım oralı değil, sanırım gizliden bir tahmin de varmış aklında. Milli Birlik Komitesi'nde üsteğmene kadar inin-

ce yukarıdakilerin gitmesi gerekiyordu tabii! Ama babam emekliliğinin birinci yılında ilk enfarktüsü geçirdi.

— *Sonra neler oldu?*
— İhtilali yapan Milli Birlik Komitesi ikiye bölündü. Alparslan Türkeş ve 14 subay yurtdışına gönderildi. Ben gazeteciliğe devam ettim. 27 Mayıs'tan sonra birtakım yeni örgütlenmeler oldu. Bir taraftan Planlama Teşkilatı kuruluyor, Milli Eğitim Bakanlığı yeniden yapılanıyordu. Dışişleri'nde emekli olanların yerine yeniler gelmiş, Merkez Bankası'nda değişiklikler oluyor... Ankara haberleri elbette çok önemliydi.

— Vatan *gazetesinin "star"ları arasına mı girdiniz siz de?*
— Herhalde... Çünkü Ankara'da *Vatan* gazetesinde zaten dört kişiyiz. Herkes star! Ama o aylarda birçok haberim birinci sayfadan yayınlandı.

Darbe çözüm müydü?

— *Okul ne oldu?*
— Çaktık, hep birlikte eylülde sınavlara girdik, Bütünlemelerde geçebildik ancak.

— *Okul ne zaman normale döndü?*
— Kasımda dersler başladı. Bizim hocalardan da emekli edilenler olmuştu. Dersler, program şaşırdı. Son sınıfta palas pandıras okuduk biraz. Derslere asistanlar girmeye başladı. Dersleri bilmiyorlar, okuyup çalıştılar, bize anlattılar.

— *Ama arkadaşlarınızla aylardır süren kaostan sonra ilk kez bir araya gelmiştiniz.*
— Evet, herkeste bir memnuniyet dalgası vardı.

— *Hayat normale dönmüştü yani...*
— Yine şiir, edebiyat devam ediyordu. Ben radyo programlarımı yapmaya başladım. Akşamları da Ethem'in kahvesine, Sakarya Caddesi'ndeki meyhanelere gidiyorduk.

— İhtilali değerlendiriyor muydunuz? Demokrat Parti'nin uygulamalarına karşıydınız ama "İhtilal de bunun karşılığı mıydı?" gibi düşünceler var mıydı?
— Vardı tabii... Bir de "Zaten 1961'de seçimler olacak ve Demokrat Parti nasıl olsa gidecekti. Bu adamların böyle yargılanmalarına, ceza almalarına, İçişleri Bakanı Namık Gedik'in intihar etmesine gerek yoktu," deniyordu. Biz de, "Yok, gitmezdi bunlar, seçim-meçim yapmazlardı" diyorduk. Hangisi doğru çıkardı bilmiyorum, ama 27 Mayıs ülkede yeni olaylara yol açtı. Örneğin bir süre sonra Talât Aydemir iki ihtilal girişiminde bulundu. İkincisinde asıldı...

— Bugünden baktığımızda "tek ilacı ihtilaldi" diye mi görüyorsunuz?
— Bugünden baktığımızda sadece o değil ki, 1971'de 12 Mart muhtırası var, 1980'de 12 Eylül var. Bunların olmasının Türk siyasi hayatında bir sürü kesintiye yol açtığını düşünüyorum. Türkiye devlet yönetiminde birtakım aksaklıklar yarattığı kesin.

— Aslında bunu biraz da iletişimci olarak sormak lazım. Bir iletişimci olarak bu tip darbelerin veya bu tip kesintilerin bir ülkenin tarihinde nelere yol açtığını gözlemliyorsunuz?
— Kadroların bir kısmını değiştiriyorsunuz, tecrübeliler gidip tecrübesizler geldiği için işler düzgün yürümüyor. Türkiye'de ekonomide, sosyal yapı içinde, siyasi yapı içinde bu tip olaylar birtakım aksamalara yol açmıştır. 12 Eylül, 27 Mayıs olmasaydı, belki bazı sıkıntılar çekilirdi; ama sonrasında belirli, düzgün yerlere gelinirdi sanki.

— Sizin hayatınızda neler değişti?
— Babam emekli olduktan bir süre sonra 1961'de ailem İstanbul'a taşındı. Babam Ankara'yı sevmezdi zaten. Emekli ikramiyesini aldı. Bir dairenin üçte biri kadar bir parası vardı. Ankara'daki evi de sattılar ve İstanbul'a gittiler. Göztepe'de ancak bir daire satın alabildiler.

Yassıada yargılamaları

— Yassıada mahkemelerini hatırlıyor musunuz?
— Salim Başol isimli bir hâkimin başkanlığında bir mahkeme heyeti vardı. Mahkeme heyetinin duruşmaları radyolardan naklen veriliyordu. Dolayısıyla oradan herkes duruşmaları dinliyordu.

— Kamuya açık bir anlamda...
— Kamuya açık... Salim Başol'un her duruşmanın öncesi söylediği rutin lafları var. Herkes ezberlemişti: "Sanıklar getirildiler, bağlı olmayarak yerlerine alındılar", yani ellerinde kelepçe yok. "Müdafiler hazır. Açık olarak duruşmaya devam edildi." Ondan sonra Savcı Altay Egesel iddiasını söylüyor, kimin duruşmasıysa o da savunmasını yapıyordu. Bunları dinleyenler bir sinema filmi gibi takip ediyorlardı olup biteni, ama bir tarafta da yargılananların aileleri vardı. Tamamen bir dramdı. Hepsini öldürecekleri endişesi içindeydiler. İçişleri Bakanı'nın intihar etmesi, Celal Bayar ve Adnan Menderes'in intihar teşebbüsleri çok etkilemişti onları. Yassıada'da Türkiye'yi on sene idare etmiş olan bir

VATAN

VATAN AÇIKLAMIŞTI

...da yeni dâvalara bakılacak

...vana Anayasa dâvasından sonra 248 dosya gelecek

C. Gürsel partilerin birleşmesi ...

Yüce Divan'a yeni dosyaların geldiğini bildiren on üç Temmuz tarihli VATAN gazetesi...

Divana yeni dâvalar geliyor

Bayar, Ökmen ve diğer bazı sabıkların yolsuzlukları açıklandı

Üniversite öğrencisi Alaeddin Asıa bir yandan da Vatan *gazetesinde çalışıyordu. Yassıada davalarını* Vatan *gazetesi muhabiri olarak takip etti.*

kadroyu yargılıyorsunuz. Bir kısmını idam edeceksiniz, bir kısmını müebbet hapse mahkum edeceksiniz. Onların ailelerinin trajedisi bir yanda... Bir taraftan da Türkiye'nin ekonomisini, eğitimini, sağlığını normal bir ülkeymiş gibi yürütmek zorunluluğu var.

— Kurulan hükümet sağlıklı bir şekilde yürütebiliyor muydu işleri?

— Artık insanlar Yassıada'yı bir zamanlar olmuş ve bizi bir badireden kurtarmış bir olay diye görüyorlardı. Türkiye, ilk defa karşılaştığı bir rejimle idare edilmeye başlanmıştı: Koalisyon. O zamana kadar tek parti iktidarları varken, artık Türkiye Partisi lideri Ekrem Alican ile Osman Bölükbaşı'nın lideri olduğu Millet Partisi'nden Hasan Dinçer'in Başbakan Yardımcısı olduğu, farklı görüşten insanların oluşturduğu bir hükümetle idare ediliyordu Türkiye. Tabii problemler çıkıyordu, siyasal uyuşmazlıklar yaşanıyordu. Sonra ayrılıklar da oldu zaten.

— Uzun süre siyasi çalkantılar bitmedi ama, değil mi?

Bir Mülkiye klasiği... Fakültedeki mezuniyet töreninde düzenlenen geleneksel İnek Bayramı'nda Alaeddin Asna ferman okuyor. Yıl 1961.

— 1961'den sonraki iki yılda, 22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963'te Talât Aydemir'in komutan olduğu Harp Okulu öğrencileri tarafından girişilen ayaklanmalar oldu. Bu iki ihtilal teşebbüsünün bastırılması önemlidir. Harp Okulu'nun 27 Mayıs'ı sürdürmesi gibi bir isteği söz konusuydu bu ayaklanmalarda. İsmet Paşa ilk girişimde onları affetti, ancak bir yıl aradan sonra tekrar edince ceza aldılar. Albay Talât Aydemir ve Binbaşı Fethi Gürcan idam edildi. Dündar Seyhan ve daha birkaç subay ve Harp Okulu öğrencisi genç hapse atıldı. Aslında bu yaşananlar Türkiye'yi ve Türkiye'nin dışarıdaki görüntüsünü sarsıyor, Türkiye artık ihtilaller memleketi haline gelmiş görünüyordu.

— *Siz* Vatan *gazetesine devam ediyor muydunuz o tarihte?*
— Ediyordum.

— *Ne kadar çalıştınız gazetede?*
— Mezun olana kadar sürdü. Yani 1961'e kadar... Okuldan mezun olduktan sonra Planlama Teşkilatı'na girdiğim zaman da gazeteciliğe devam edebilmek için memur kadrosuna girmedim, bir süre sözleşmeli devam ettim; böylece hem gazeteciliğe devam ediyordum hem radyoda program da yapabiliyordum. İzmir'deki *Ege Ekspres* ve Adana'daki *Yeni Adana* gazetelerine de ücret karşılığı köşe yazıları yazıyordum.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Planlamada Halkla Münasebetler

Herkes bana deli muamelesi yapıyordu. Hiç unutmam, arkadaşlarım mesleğini söylerdi; mühendis, doktor, öğretmen, iktisatçı... Bana sorduklarında, "Halkla münasebetler" derdim ve kısa bir şok geçirirlerdi. "O ne demek?" diye suratıma bakarlardı. Ben Amerika'ya gidip o kadar okumuş, gelmişim, ama onlar bana "Okuyacak başka bir şey bulamadın mı?" derlerdi.

Asna, ABD başkan adayı George Romney ile Milliyet *gazetesi için röportaj yaptı.*

— Üniversite, daha doğrusu öğrencilik döneminiz Türkiye'nin en çalkantılı günlerinde geçmiş. Mezun olunca hemen çalışmaya başladınız mı?
— Evet, Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalıştım.

— Nasıl başladınız?
— Devlet Planlama Teşkilatı ihtilal yönetimince 1960'ta çıkan yeni kanunla kurulmuştu. Hiç unutmuyorum, 91 Sayılı Kanun... Biz Mülkiyeliler, mezun olunca bir devlet kuruluşunda işe girmeyi hayal ederek okurduk. Özel sektöre gitmek kimsenin aklına bile gelmezdi. Koç'ta, Sabancı'da, Eczacıbaşı'nda çalışmayı düşünmezdik, illa devlete girilecek! Elbette bu isteğimizde aldığımız eğitimin de etkisi vardı. Bir de o yıllarda Mülkiyeli olsun olmasın, herkesin devlette çalışma arzusu olurdu. Anne-babalar çocuklarını devlet memuru olmaları için yetiştirirdi. Devlette çalışacak, sonra da büyük adam olacak...

— Geleceği güvence altına alma isteği galiba...
— Bir çeşit... Evet, anne babalar açısından baktığımızda, çocuklarını güvence altına alıyorlar. Çocukları devlete ait bir birimde çalışırsa kovulmaz, işsiz kalmaz. Aileler için bu önemliydi ama çocuklar için durumun öyle olduğunu pek düşünmüyorum. Çocuklar ileride kovulmayacağım bir iş bulayım kaygısıyla yaşamazlar pek. Gözlerini daha karartabilirler, ama Mülkiyeliler'in dersleri, eğitim programları hep devlette çalışmak üzerine kurulu olduğundan, yaşadığımız durum farklıydı. Gelecek hayallerimiz devlette çalışmayla ilgiliydi. Mülkiye'nin Maliye-İktisat Şubesi'nden mezun olduğunuzda, ki ben de oradan mezun oldum, şıklarınız belliydi: Maliye

Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Vakıflar Bankası gibi ekonomiyle ilgili bakanlıklar ve kamu bankalarında çalışmak...

— *Siz nerede aldınız soluğu?*
— 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı kuruldu ve dolayısıyla maliye, ekonomi eğitimi görmüş Mülkiyeliler'e yeni bir kapı açılmış oldu. Ben de öteki arkadaşlarımla beraber oraya müracaat ettim. Maliye Bakanlığı'na ya da Ticaret Bakanlığı'na müracaat etmedim.

— *Planlamanın özel bir anlamı var mıydı sizin için?*
— Yeni bir kurumdu. Dolayısıyla daha genç bir yapı içinde çalışmam söz konusuydu. Bizden bir yıl önce mezun olan ağabeyler, ablalar da Planlama Teşkilatı'na girmişti. Biz Planlama Teşkilatı'nda işe başlayan ikinci grup olduk. Benim için önemli ikinci bir nokta şu ki ben orada sözleşmeliydim. Kadrolu devlet memuru olmadım, böylece gazeteciliğe de devam edebildim.

— *Kimler vardı Planlama'da?*
— Bir sene önce giren gruptan Hikmet Çetin, Güngör Uras vardı. Bizim sınıftan; Birgen Keleş, Oral Akman, Şener Oktay, Tülin Öney... Doçent Nejat Erder de oradaydı. Mülkiye'de asistandı, Planlama'da Sosyal Planlama Daire Başkanı oldu. Atilla Karaosmanoğlu da asistandı, Planlama'da İktisadi Planlama Dairesi Başkanı'ydı. Aslında Planlama, Mülkiyeli mezunlar çalıştıran bir devlet kuruluşu gibiydi.

Yayın ve Temsil Şubesi'yle tanıtım fikrine adım

— *İşe nasıl başladınız? Başvuran çok muydu?*
— Sınavla işe alıyorlardı. Sınavı genelde Mülkiyeliler kazansa da istisnalar olurdu. Ben de o sınava girdim. Beni Yayın ve Temsil Şubesi adında, planlı kalkınma fikrinin tanıtılması ya da halk desteğinin planlı kalkınma fikrine çekilmesi için ku-

rulmuş olan bir şubede görevlendirdiler. O şubede, o sırada İstanbul'da askerliğini yapmakta olan Talât Halman vardı; yedek subaydı ve geçici görevdeydi. Yedek subaylardan oluşan bir kadro, bilgilerinden yararlanmak için geçici görevlerle Planlama Teşkilatı'na atanmıştı. Böyle başka askerler de vardı. Örneğin Süleyman Demirel de yedek subaylığını yapıyordu ve Planlama'da uzman kadrosunda çalışıyordu. Haluk Ceyhan, Şadi Cindoruk vardı... Benim şansım Talât Halman'la beraber olmak oldu.

— Sizin çalıştığınız birim, Yayın ve Temsil Şubesi ne yapardı? Yeni bir birim miydi?

— Yeniydi, benzerleri yoktu. Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü bazı yönleriyle benzer olarak düşünülebilir, ama onlar dış basında çıkan Türkiye'yle ilgili haberleri toplayıp dış basına da Türkiye'yle ilgili haberleri gönderirdi. Dolayısıyla bir çeşit basınla ilişkiler çalışması yaparlardı. Dış basında çıkan haberleri de Dışişleri Bakanlığı'na gönderirlerdi, bakan Almanya'da, Fransa'da, Amerika'da gazeteler Türkiye hakkında ne yazıyor, onları görsün diye. Dolayısıyla bizim birim gibi bir yer değildi. Bir de Milli Savunma Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı diye bir daire vardı. Onlar da aynı şeyi Türk ordusu için yaparlardı. Basında ordu hakkında neler çıkıyor diye takip eder ya da ordunun basına göndereceği bilgileri yazıp, fotoğraflayıp dosya halinde gönderirlerdi. Planlama'da ise Yayın ve Temsil Şubesi'nin amacı, planlı kalkınma fikrinin, halka kabul ettirilmesi ya da halkın desteğinin alınmasıydı. Planlama Teşkilatı, Hollandalı Profesör Jan Timbergen başkanlığındaki bir ekip tarafından kurulmuştu. Kendisi, dünyaca ünlü bir planlama uzmanıydı. Bir-iki yardımcısı ile 437 sayılı Planlama Kanunu'nu, amacını ve örgütlenmesini hazırladı. Ona Türkiye'den Osman Nuri Torun, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Doç. Necat Erder ve Dr. Atilla Karaosmanoğlu ile Ayhan Çilingiroğlu ve Atilla Sönmez yardımcı oldu.

— Neden Yayın ve Temsil Şubesi istendi?

— Planlama Teşkilatı'nın örgüt şeması yapılırken böyle bir bölüme şiddetle ihtiyaç olduğu ileri sürülerek hayata geçmiş. Onun için bizim şube kurulmuş ve tesadüfen de benim gittiğim yıl faaliyete geçmişti. Amerika'da yıllarca yaşadığı için halkla ilişkiler mesleğini tanıyan ve konuyu iyi bilen Talât Halman'ı görevlendirmişlerdi. Ben girdikten bir müddet sonra Mahmut Tali Öngören de geldi. Onunla radyodan tanışıyorduk. Talât Halman'la da teyze çocuklarıydılar. Sağlam bir kadro oluşturuldu. Orada kalkınma planlarının nasıl duyurulacağını planlayan bir ekip olarak faaliyete başladık. Yardımcı elemanlar... Örneğin bize bağlı olan bir tercüme bürosu da vardı yanımızda. Dış basından gelen bilgileri tercüme ederlerdi. Oradaki çalışanlardan biri de Alev Alatlı'ydı. Çalışmaya orada başlamıştı. Yani çeşitli okullardan yabancı dillere hâkim, iyi bir kadro oluşmuştu.

— Devlet Planlama binası neredeydi?

— 1950 seçimlerinde Demokrat Parti iktidara geldiği zamanki Meclis, Ulus'ta Ankara Palas'ın olduğu binanın tam karşısındaki Millet Meclisi'ydi. Eski bir yapıdır. Onun yanında da ilk Meclis vardı. Ben gazeteciliğe başladığımda Millet Meclisi'nde haber takip ederdim. Merdivenin altı kulis dediğimiz yerdi, yukarı çıkan ahşap merdivenlerin altındaydı. Bugünkü Meclis, Demokrat Parti iktidarı döneminde yapıldı. İki binadan oluşan bir kampüstü ve 27 Mayıs olmasaydı bir müddet sonra Meclis oraya taşınacaktı. Ancak 27 Mayıs nedeniyle taşınma işi kaldı. O yüzden bomboş, ama çok hoş bir binaydı. İşte o binada bir bölümü Devlet Planlama Teşkilatı'na verdiler. Bizim çalıştığımız bölüm bugünkü Meclis'in kanatlarından bir tanesi, söylentiye göre Adnan Menderes'in çalışma odası olarak yapılmış bir bölümdü. Hemen yanımızda içinde küveti, duşu, mermerden kurnası olan çok lüks bir banyo vardı; gerçi tesisatı kurulmamıştı. Biz orayı tuvalet olarak kullanmazdık. Meclis'in içinde büyük kristal avizeler vardı. Oralarda voleybol oynardık. Top avizeye çarpar, o kristallerden parçalar düşerdi...

— Hiç yakalanmadınız mı?
— Hem de İnönü'ye yakalandık! Öğle tatilinde orada oynarken İnönü ile zamanın İmar ve İskan Bakanı Fahrettin Kerim Gökay geldiler. İnönü görmemiş gibi yaptı. Ne desin koca adamlara? Orası Devlet Planlama Teşkilatı binası. İki katlı, kocaman bir yer. Çalışanlarsa ancak yüz küsur kişiydi, yani biz odalara rahat sığıyorduk. Alt katta Yayın ve Temsil Şubesi, yanımızda Tercüme Bürosu vardı. Üst katta da İktisadi Planlama Dairesi, Sosyal Planlama Dairesi ve Koordinasyon Dairesi vardı.

Dünya evine büyük adım

— Siz o dönemde mi evlenmiştiniz? "Üniversiteden mezun olduğumda evlendim" demiştiniz.
— O dönemde tek başına ev tutmak zordu. Ben de evden ayrılmak istiyordum. Artık üniversiteyi bitirmişim, koskoca adamım ama "Baba, ben ev tuttum, kendi başıma oturacağım" desem, babam herhalde çok kızar ve izin vermezdi; ama evlenince mecbursunuz başka bir eve çıkmaya. Bir de Ankara'da ailesi olmayan arkadaşlarım tek başlarına ev tutarlardı ve ben onlara çok özenirdim. Bu da beni evliliğe sürükleyen süreç oldu.

— Babanız ne demişti evleneceğinizi söylediğiniz zaman?
— Hiç hoşlanmadı! Çok erken olduğunu düşünüyordu ama ben gerçek nedeni söyleyemezdim. Yeni işe girmişim, annem babam benim mürüvvetimi görmemişler, onlara hiçbir faydam olmamış filan... Halbuki ben gazeteciyim, habere gidiyorum, gece saat 12'de, 1'de geliyorum. Bazen haber peşinde koşuyoruz, bazen barda oturuyoruz. Kimi zaman o barlardan bile haber çıkarırdık. Eve geliyorum, babam hâlâ uyumamış, beni bekliyor. Merak ediyor araba mı çarptı bana, neden geç kaldım diye. Tabii çok sıkıcı bir şeydi, halbuki kendi evim olsa böyle bir problem olmayacaktı! "Bari evleneyim de ayrı evde olurum, gece kaçta geleceğim belli olmaz," diye düşündüm.

— Kiminle evlendiniz?
— Kız kardeşimin Ankara Koleji'nden arkadaşı olan Oya'yla evlendim. Ondan daha üst sınıftaydı, evleri de bize yakındı. Türk-Amerikan Kültür Derneği üyesiydim ben. O dönemde Ankara'daki gençler ya Fransız Kültür Derneği'ne, İngiliz Kültür Derneği'ne ya da Amerikan Kültür Derneği'ne takılırdı. Benim de yabancı dilim İngilizce'ydi, arada Amerikan Kültür Derneği'ne giderdim. Etkinliklerini bazen takip ederdim. Oya Gündoğdu da genel sekreteriydi derneğin. Oradaki etkinliklere gittiğimde tanıştım. 1961-62 yıllarıydı, yeni mezun olmuştum daha. Tek başıma ev tutsam annem-babam razı olmayacak derken evlendim.

Yoğun gazeteci ziyaretleri, kendini anlatma gayreti

— Tabii, planlamanın ne olduğu o yıllarda bilinmiyor. Halka tanıtmak veya onların desteğini almak açısından önemli bir iş sizi bekliyor. Neler yaptınız?
— Üstelik yaşım da 21! Ömrümün büyük bölümü İstanbul'da geçiyordu. Gazeteleri dolaşıyordum. Gazetelerin yetkili kişileriyle dostluklar kurdum. Bir kısmıyla gazetecilikten gelen dostluklarım vardı, bir kısmı da *Vatan* gazetesinden de arkadaşlarımdı. Büyük bölümü de beni Planlama Teşkilatı'nın temsilcisi olarak Ankara'dan gelen Alaeddin olarak karşıladı. Planlamayla ilgili bir sürü doküman verdim. Planlamanın amacını, neler yapılacağını anlattım. Tabii bütün işleri Ankara'da planladık. Başta Talât Halman bizi yönlendiriyordu, geldikten sonra Mahmut Öngören'le ben de işin stratejisini ya da taktiğini hazırlamada yardımcı olduk. İstanbul'da yaptığım şeylerden biri de *Milliyet* gazetesinde *Kalkınma* ilavesi hazırlamaktı. Abdi İpekçi o sırada *Milliyet* gazetesindeydi ve bu ilave için onu ikna ettik.

— Siz gazetecileri ziyaret ettiğinizde size tepkileri nasıl oluyordu?
— Onların ilgisini çekiyordu. Herkes 27 Mayıs öncesi Demokrat Parti iktidarı sırasında Türkiye'nin plansız ekono-

mik faaliyetlerinden şikayetçiydi. Milletvekilleri, hemşerilerinin "Bizim köye çeşme yapalım, ilçeye hastane yapalım" gibi isteklerini hiç düşünmeden Ankara'ya getirirlerdi. Bu milletvekillerinden kimin etkisi varsa bakanlar üzerinde, onların söyledikleri yapılırdı. Bunlar önceden planlanmamış, yani havaya gidecek paralarla yapılmış işler olurdu. Gazeteciler de plansız uygulamaları çok iyi biliyorlardı. Onun için Planlama Teşkilatı'nın kuruluşu kamuoyu ve gazeteler tarafından olumlu karşılandı. Kimse de bana "Yahu mecbur muyuz senin söylediklerini yazmaya? Niye geldin kardeşim?" demedi.

— Peki halkın tepkisi? Haberlerin, duyuruların geri dönüşü nasıldı?

— Biz öncelikle "Böyle bir kuruluş kuruldu, bu kuruluşta Türkiye'nin çok önemli uzmanları çalışıyor ve genç bir kadrosu var" diye kurumu tanıtmaya çalıştık. Yurtdışından da planlama konusunda uzman kişiler gelmiş, Türkiye'nin iktisadi ve sosyal planını hazırlayacaklardı. Sadece iktisadi değil, işin sosyal yanı da olacaktı. Nüfus planlaması, çocuğun doğumu, eğitimi, sağlığı hep konu edildi. Bir taraftan nüfus artış hızı ve sosyal yapıyı hareketlendirecek planlar söz konusu edilirken, bir taraftan da iktisadi planlama; yani yatırımların yapılması, yolların yapılması, fabrikaların, hastanelerin, okulların açılması ele alınıyordu. Bu iki yönlü bir uygulamaydı. Önce bütün bunları anlattık. Haberleri yapıldı, insanlar okudu. "Hakikaten bizim böyle bir şeye ihtiyacımız varmış. Şimdiye kadar niye yapamıyorduk?" denmeye başlanmıştı. Gazetelerde haberler oldu, köşe yazarları yazdı. Olayın aleyhinde yazan kimse yoktu, çünkü gerçekten olumsuz yanı yoktu. Ben gazetelerin yazı işleri, istihbarat gibi birçok bölümlerini geziyordum. Sık sık İstanbul'a gidiyordum. Köşe yazarlarını ziyaret ediyordum. Mesela Refii Cevat Ulunay'a yaptığım ziyareti hiç unutamam.

Kötü sürprizlere hazırlıklı olmalı

— *Nerede yazıyordu?*
— *Milliyet*'te köşe yazarıydı, rahmetli. Refii Cevat Ulunay, Osmanlı gazeteciliğinden kalan bir gazeteciydi. Cumhuriyet'in kurulması sırasında 150'liklerle beraber sürgüne gönderilmiş birisiydi. Cumhuriyet ve Atatürk karşıtıydı. Sonra da böyle yazılar yazmaması şartıyla geçmişin rüzgarı okuyucuya yansıtılsın diye *Milliyet*'te kendisine bir yer verilmiş. 1950'ler, 1960'lar Türkiye'sinde 50-60 yaşında olan çok sayıda okuyucusu vardı.

— *Nasıl biriydi?*
— Refii Cevat, Cumhuriyet döneminden kalan çok az sayıda gazeteciden biriydi. Refik Halit Karay, Falih Rıfkı Atay gibi... Refii Cevat, Kartal'ın da ilerisinde, Yunus'ta oturuyordu. Oradan yavaş yavaş Cağaloğlu'na gelirdi, ama asıl nasıl geldiği önemli. Evden çıkıyor, eşeğe biniyor, tren istasyonuna geliyor. Bir adamı var, eşeği alıp tekrar evine götürüyor. Ulunay trenle Haydarpaşa'ya geliyor, oradan da vapurla Sirkeci'ye... Dönüşte de aynı şekilde evine dönüyor! Gazetedeki odası rahat, ferah bir oda, her şey var. Namaz seccadesi, tahta kaşıklar, bir sürü tespih... Bir de kuş kafesi hatırlıyorum. Duvarlarda eski sureler, dualar asılıydı. Unutmadan, bir de sobası vardı! Hatta kahve pişirirdi üstünde. Refii Cevat Bey'in odası böyle şaşırtıcı bir odaydı.

— *Gazetedeki odasında mıydı bütün bunlar?*
— Evet... Bu oda *Milliyet* gazetesindeydi. Eski gazete bürolarında bir odada üç-beş kişi çalışırdı. O tek başına adeta kendi cumhuriyetini kurmuştu. Neyse, görüşmeye gittim. Abdi Bey özellikle istemişti onunla tanışmamı. Ben çok telaşlandım, ürkek şekilde oturdum. Beyaz saçlı bir adam, üstünde yeleği, köstekli saati... O sormadan konuşmadım. Sonuçta başladık; "Planlama'da amacımızın ne olduğunu, planlı kalkınma fikrinin ancak halkın desteğiyle olabileceği-

ni" anlattım. Dinledi, başını salladı. "Siz de bu konuda yazarsanız çok iyi olur," dedim. O da "Tabii, yazmaz olur muyum?" dedi.

— *Peki ne yazdı?*
— Ne yazdı biliyor musunuz? Yeni inşaatları, ev planlarını mimarlar kötü yapıyorlarmış. "Eh, şimdi yeni mimar çocuklar ev planları yapıyorlar, fena değil ama odaları küçük yapıyorlar. Bizim bildiğimiz büyük misafir odaları olur, plan dediğin budur. Bu şimdiki planlar nedir?" filan diye bir yazı...

— *Alakasız bir yazı! Ne yaptınız görünce?*
— Hiçbir şey yapamadım, ne yapayım? Üç saat anlattığım her şey havaya gitti. Aynı gün Bedii Faik'e de gitmiştim, o daha da ilginçti. Bedii Faik daha genç kuşak. Planlama Teşkilatı'nı anlattım, kadroyu sordu: "Nasıl insanlar, genç mi, yaşlı mı?" "Çok genç kadro" dedim. Herkesin tek tek yaşını sordu, saydım. Daire başkanı Atilla Karaosmanoğlu 32 yaşında, Hikmet Çetin 26 yaşında filan... Ben söylüyorum, Bedii Faik alt alta yazıyor, notlar alıyor. Sonra topladı, böldü, ortalamasını aldı ve "Sizin yaş ortalamanız 70" dedi.

— *Neden?*
— Çünkü Başbakan İsmet İnönü 77-78 yaşlarında. Onu da yazmış listenin sonuna. Bedii Faik, İsmet Paşa karşıtıydı. İlle de İsmet Paşa için böyle zıtlıklar yapardı. Bedii Faik de "70 yaşında planlamadan hayır mı gelir?" diye bir yazı yazdı.

— *Bu yazılar can sıkıcı olmuştur herhalde...*
— Diğer yazılar ve haberler olumlu olduğu için aslında pek bir şey olmadı. Zaten hemen *Milliyet* gazetesinde *Planlı Kalkınma* eki çıktı. Biz Turan Aytül'le o eki çalıştık. Turan, Babıâli'nin en iyi sayfa sekreteriydi. Gazetede öğleye kadar çalışır, sonra yemeğe gidip içki içerdik.

Halkla münasebetlerde ilk adımlar

— Siz basın ziyaretleri yapıyordunuz ama daha halkla ilişkileri bilmiyordunuz. Talât Halman'ın birimin başında olduğunu söylemiştiniz. O mu planlıyordu?

— "Halka ilişkiler", yani "halkla münasebetler" dendiği zaman, ne yapacağımızı genel anlamda biliyorduk. Planlama Teşkilatı'nın kuruluş kanununu çıkaran Hollandalılar, Koordinasyon Dairesi'ne bağlı bu birime özel bir önem veriyorlardı, çünkü böyle bir birim olmadan planlama olmayacağını biliyorlardı. Dolayısıyla birimin varlığı ve önemine ilişkin rahatız. Biz de bu çerçevede ne yapacağımızı bildiğimiz için sorunumuz yoktu, ama yöntemi daha bilmiyorduk, onu da öğreniyorduk.

— Nasıl ilerlediniz peki?

— Yöntemde Talât Halman bize yardımcı oldu. Talât Amerika'da uzun zaman kalmasından ve çevresindeki kişilerin New York'ta yaşamasından dolayı kurumların halkla ilişkiler konusunda neler yaptıklarını görmüş, incelemişti. El yordamıyla da olsa yöntemi biliyordu, onları bize öğretti. Biz bu şekilde adım adım işi yürütmeye başladık, ama bu arada Talât'ın askerliği bitti, Amerika'ya döndü; Demirel'in askerliği bitti, Devlet Su İşleri'ne döndü; Haluk Ceyhan'ın askerliği bitti, özel sektöre geçti. Bir diğer nokta da Planlama kurulurken sağlanan yurtdışı burslarıydı. Planlama'da çalışanların bu burslar aracılığıyla gidip belirli konularda eğitim görmeleri istenmiş. Planlama Teşkilatı'nın müsteşar ve daire başkanı düzeyindeki çalışanları ve benim bağlı olduğum Koordinasyon Dairesi yöneticileri bu planı uyguladılar. Bana da "Alaeddin git, Amerika'da halkla münasebetler konusunda oku, öğren ve artık bu işi el yordamıyla yapmaktan kurtulalım," dediler. Kabul ettim ve Amerika'da master yaptım.

— Amerika sizin hayatınızda önemli bir süreç ama ona geçmeden önce birkaç sorum olacak. Mesela Abdi İpekçi'den söz ettiniz. İpekçi'yle nasıl tanıştınız?

— Abdi Bey Ankara'ya sık sık gelirdi. Planlama Teşkilatı kurulduğu zaman bizim ofise de gelirdi. Talât Halman'la da arkadaştı. Toplantıların hepsine katıldığım için Ankara'da tanıştım Abdi Bey'le. Sonra ben İstanbul'a geldiğimde *Kalkınma* ilavesi için doğrudan Abdi Bey'e gittim. Zaten bu konuda bizim yöneticilerle anlaşmışlardı. *Vatan*'da çalıştığım zaman da ara sıra İstanbul'a giderdim. *Vatan* gazetesinin bürosu Cağaloğlu'nda, *Hürriyet* gazetesinin karşısındaki sokaktaydı. Onun karşısında da *Milliyet* gazetesi vardı. *Milliyet*'te arkadaşları ziyaret eder, o sırada onu da görürdüm.

— *Nasıl bir izlenim bırakmıştı sizde?*
— Abdi Bey ilginç biriydi, çok otoriterdi. Gazetede gördüğümde yüzü gülmez diye düşünürdüm ama ahbaplığımız arttıkça Abdi İpekçi'nin çok gülen bir insan olduğunu keşfettim.

— *Siz suikast haberini nasıl aldınız?*
— İzmir'deydim. Bir-iki gün sonra İstanbul'a geldiğimde ortalık ayağa kalkmıştı. Yıl 1979; ortalık birbirine giriyor. Abdi İpekçi gibi bir gazetecinin, hem de evinin önünde öldürülmesi inanılması güç bir olaydı! Bir gazeteciyi kimse öldürmez ki, kimseye bir zararı yok! Sonrasında Türkiye'de benzer olaylar yaşandı. Uğur Mumcu'lar, Çetin Emeç'ler öldürüldü. Oysa İpekçi öldürüldüğünde tanıdık bir olay değildi. Büyük şok yaşamıştık.

Talât Halman, hayatın gidişatını değiştiriyor

— *Gazete ziyaretleri, koşturma derken sevdiniz mi yeni işinizi? Siz bir gazeteci olarak iletişim sektörüne adım attınız ama halkla ilişkiler, daha doğrusu halkla münasebetler de hayatınıza girmeye başladı...*
— Ben bir kere çocukluğundan itibaren bu işe heves eden, lisedeyken duvar gazetesi çıkaran, evindeyken gazete çıkartmak için resimler yapıştıran biri olarak gazetecilik mesleğini sevmiştim. Gazetecilik mesleğinin okuyucuya belirli mesajlar

verme fonksiyonu olmasını sevmiştim. El yordamıyla o yaşlarda bile gazeteciliğin temel işlevinin halkı bilgilendirmek olduğunu kavramıştım ben. Bana bu işin ismini sorsanız "halkla ilişkiler" demeyecektim belki, ama halkın eğitilmesi, bilgilendirilmesi diyecektim. Arada çok bir fark olmadığını hocalık yaptığımda da yıllarca söyledim. Dolayısıyla biliyordum ki halka bir şeyi anlatmak için, mesela köylerde davul zurnayla, yahut minarelerden anons edip duyurursunuz. Büyük şehirdeyseniz kitle iletişim imkanlarından yararlanırsınız. Ben Planlama Teşkilatı'nda çalışmaya başlayınca, Amerikan Kültür Merkezi'nin kütüphanesine gidip kitaplar da karıştırmaya başlamıştım. Halkla ilişkiler denen şeyin nasıl yapıldığını kaba hatlarıyla okumaya çalıştım.

— Talât Halman sizi nasıl etkiledi bu süreçte?
— Talât Halman bana, içimde bir yerlerde gizli duran ve ismini koyamadığım bir bilginin, ilginin ortaya çıkmasını sağlamada yardımcı oldu. Bir kere Talât Halman'dan, Batılı bir insanın sadece meslekte değil, genel yapısıyla nasıl bir insan olduğunu öğrendim. Duruşuyla nasıl bir insandır, işe hangi saatte gelir, randevusuna hangi saatte gider, işten hangi saatte çıkar, işle eğlenceyi, arkadaşlığı nasıl ayırır, lokantaya nasıl girer, nasıl yemek yer, otobüse nasıl biner... Talât, Planlama'ya gelmeden evvel on küsur sene Amerika'da kalmış ve çocuk yaşta gittiği için birtakım şeyleri bir Amerikalı gibi özümsemişti. Bu benim çok hoşuma gitti. Ben babası subay olan ama bir taraftan keman çalan bir ailenin çocuğuydum. Bazı eğilimlerim olsa da eğitimim yoktu. Talât benim için bir rol modeli oldu gerçekten. O da bir asker çocuğuydu.

— Halkla ilişkiler sevdasının sizde Talât Halman aracılığıyla oluştuğunu söyleyebilir miyiz?
— O beni yönlendirdi ama halkla ilişkiler sevdası Amerika Devlet Başkanı Eisenhower'ın basın sözcüsü, Pierre Salinger'ı tanımamla oldu aslında.

— Amerika'da mı?
— Hayır, Türkiye'de. Gazetelerde hep Pierre Salinger'ın adı geçerdi. "Başkanın demecini gazetecilere açıklayan Pierre Salinger dedi ki..." gibi ifadeler geçerdi. Başkan kendisi konuşmuyor da adamı konuşturuyordu. Ben de Talât'a "Neden?" diye sorardım. Amerika'ya gittiğim zaman da Washington'da "Ne görmek istiyorsun?" dediler, "Pierre Salinger'la tanışmak istiyorum" dedim. Pierre Salinger'ı çok yakışıklı, film artisti gibi bir adam zannediyordum! Karşıma 120 kilo, ama çok sempatik, devamlı gülen biri çıktı. Düşünün, bir şekilde iletişim sektörünün içine giriyordum. Çocuk yaşta gazetecilik, sonra radyo, Planlama ve derken Pierre Salinger... Demek ki kendiliğinden gelişen bir süreç de var.

— Planlama Teşkilatı'nda ne kadar çalıştınız?
— Fakülteden mezun olunca başladım, 1962'de Amerika'ya gidene kadar sürdü. Amerika'dan döndükten sonra gene orada çalışmaya devam ettim.

Planlayarak yaşamak

— Planlama'dayken yoğun iş hayatına başlamıştınız. Bu radyo, edebiyat gibi uğraşlarınızın sonu mu oldu?
— Aslında Ankara'dayken radyoyla ilişkim hiç kesilmedi. Program yapayım yapmayayım, haftada bir-iki kez uğrardım. Beni gören "Şu işe yardım etsene" deyip, bir sürü iş isterdi. Radyoda "Haftanın Portresi" programım vardı. Haftanın bir akşamı, bir saat süren güncel bir programdı. Konular seçip o konularla ilgili doğal ses kayıtları hazırlıyordum. Müzikler bulurdum, olayı anlatırdım. Müziklerle ve efektlerle desteklenen bir belgesel gibiydi. Ses ağırlıklı bir programdı. Bir dönem de Suat Taşer, Sunullah Arsoy, Ercan Belen, Semih Sergen'in katıldığı şiir programları yaptık. Bunlar birkaç yıl devam etti. *Vatan* gazetesinde çalışıyorken Adana'da *Yeni Adana* diye yerel bir gazeteye ve İzmir'de *Ege Ekspress* diye bir gazeteye köşe yazıyordum. Hep tempolu devam etti hayatım.

— Bu kadar çok şeyi bir arada yapıyorsunuz. Koşturma içinde kendinize zaman ayırabiliyor muydunuz?
— Bunlar benim zamanımdı...

— Nasıl?
— Yani benim yaşamım bunlarla örülü bir yaşamdı. Ne yapacaktım? Çocukluğumdan beri durum böyleydi. Normal bir çocuk ne yapar? Ders çalışır, sinemaya gider... Benim hayatımda şiir, radyo, gazete bunların yerini almıştı. Bunları yaparken gene arkadaşlarımla beraber yapıyordum. Ben bunları "iş" diye yapmıyordum ki! Bunlar benim yaşamımı örgütleyen olaylardı. "Vaktim yok, eyvah, çok yoruldum" filan demiyordum, hiç dertlenmiyordum da.

— Birçok işi aynı anda yapıyor olma özelliğiniz var. İyi planlıyorsunuz demek ki... Bunun halkla ilişkilere etkisi oldu mu?
— Olmuştur herhalde. Halkla ilişkiler bir planlama çalışmasıdır. Ben derslerde de halkla ilişkilerde başarılı olmak için iyi planlama yapmanın şart olduğunu anlatırım. Eğer önceden planlamazsanız olayları iyi yönetemezsiniz. Dolayısıyla bir krizin geleceğini bile önceden "ya gelirse" diye planlamış olmanız lazım. Yoksa her şey karmakarışık olur. Krizler geldiği zaman düğmeye ona göre basılır. Kurumda çalışan personel bellidir, kriz gelirse ne yapılacağı, kimlerin görev alacağı bellidir, önceden planlanmıştır.

— Bir halkla ilişkilerci olarak bir şirketi alıp bir yerden bir yere getiriyorsunuz. Kendi hayatınızda hiç planlı hareket etmediğinizi söylemiştiniz. Hiç aklınıza aslında bunların arkasında bir plan vardı diye bir şey geldi mi?
— Düşünmedim, ama herkes benim her şeyi planlayarak yaptığımı söyler. Böyle bir izlenim veriyorum demek ki... Belki de gerçekten böyle yapıyorum da farkında değilim. Bu, hayatımın bir parçası olmuş. Sabah uyandığımda o günün planını biliyorum. Hasta olsam bile hasta günümün ya da dalga geçeceğim günün planını biliyorumdur. Diyelim ki maça gi-

deceksin, öğleden sonra havanın vaziyetine göre ayakkabını seçeceksin, ne kazak giyeceğini planlayacaksın... Bence bunlar insanların "son dakikada yaparım" diyeceği şeyler değildir, ama böyle yaşayan milyarlarca insan olduğunu da biliyorum. Nasıl yaşadıklarına da çok şaşarım. Önceden planlamadıkları şeyi nasıl yaparlar? Ben de bunları oturup kağıtla kalemle planlamam tabii, kendiliğinden olur. Bu benim hayatımın parçası olduğu için herhalde böyle gelişti.

— *"Planlı yaşamak başarının püf noktası" dersek, örnek gösterebileceğiniz isimler var mı?*
— Benim bildiğim Vehbi Koç mesela... Yakınında da çalıştığım için şahit oldum, Vehbi Bey'in her dakikası planlıydı, ama Vehbi Bey kendini planlamaya göre yönlendirmiş, özel olarak bunun eğitimini almış biri değildi. Planlama insanın doğuştan içinde olan bir niteliktir. Nejat Eczacıbaşı da planlı bir adamdı. Ata biner, keman çalar ve Eczacıbaşı Grubu'nu yönetirdi. Bazı iş adamlarımız öğleden sonra uyurlar. Mesela Vehbi Koç. Vücut saati ona göre çalışırdı. Ben çok istememe rağmen beceremedim bunu. Uyumaya çalışsam da bir sonraki programım aklıma gelir, uyuyamam. Bir kısım insan bilerek planlı yaşar, bir kısmını da vücut saatleri yaşamın akışına göre planlı yaşamaya iter.

Radyo programında kriz

— *"Haftanın Portresi" programınız ne kadar sürdü? Nasıl bir programdı?*
— Yaklaşık iki yıl sürdü. O dönemde dünyadaki olaylar çok fazlaydı. Mısır'da Kral Faruk devriliyor, Cezayir olayları var, Fransa'da 4. Cumhuriyet başladı, NATO'da, Kore Savaşı'nda gelişmeler oldu... Bunlar dünyayı ilgilendiren, benim de yakından takip ettiğim konulardı. Radyo programlarımda bu konuları işledim.

İşte o programların birinde başıma ilginç bir olay geldi. Kral Faruk'un Mısır'ı, İngilizler'le yakın ilişki içinde bir ül-

ke. Faruk'tan sonra askerler Sovyetler'e yakınlaşma politikası izlediler. Dolayısıyla Faruk'un devrilmesinden sonra İngiliz yakınlığı Mısır'da çok azaldı. Programımda bu konuya değindim ama bunu yaparken cümlelerin içine top seslerini, Mısır müziğini, İngiliz, Rus müziğini koyduk. Cümleler şöyle: "Kral Faruk devrilip de yeni devlet kurulduğunda, o sırada Mısır'ı ziyarete gelmiş olan, İskenderiye açıklarındaki Sovyet gemilerinden top sesleri duyuluyor. Yeni Mısır hükümetini ve yeni politikayı kutlamak için direklerdeki İngiliz bayrakları indiriliyor." Bu ne demek? 1960'lı yıllar, Sovyetler Birliği'nde komünizm var. Mısır'da komünizmin başarısını ve İngiliz kapitalizmin başarısızlığını gösteren bir şey! Bu örnek, "Batı yanlıları, siz de böyle yapın. Direklerdeki bayrakları indirin, sizin ülkenize de Sovyet gemileri gelsin, top atışlarıyla sizi selamlasın," gibi bir anlam taşıyabilir! Öyle bir anlam vermek isterseniz tabii... Bunu birileri ihbar etmiş. Benim her programımın içeriğine, neler olacağına dair ilgililerin imzası var. İmza, onay olmasa zaten program yayınlanamaz, banda alınamaz, efekt işlerini yapan memurlar görevlendirilemez...

— Bu metin size ait değil mi?

— Metinlerin hepsini ben yazıyorum. Bu metinler normalde Söz-Temsil Yayınları Şefi Turgut Özakman'a gidiyor; Turgut Bey imzalıyor, oradan Program Müdürü Güntekin Orkut'a gidiyor, o imzalıyor, Radyo Müdürü Mahmut Tali Öngören'e gidiyor, o da imzalıyor. Ayrıca ben radyo memuru olmayan, dışarıdan program yapan bir adam olduğum için bu imzalar çok önemli. İhbar geliyor, "Devlet radyosunda böyle bir komünist program yapılıyor," diyorlar. Hazırlayan da Alaeddin Asna, *Varlık* dergisinde şiirleri, hikayeleri çıkıyor, yani komünist! Türkiye'nin de Mısır'la siyasi ilişkileri yok, elçilerimizi filan geri çekmişiz. Yani dostumuz olmayan bir ülke için böyle bir yayın yapılıyor ihbarı. Bu ihbar İsmet İnönü'ye kadar gidiyor. İsmet İnönü Başbakan, Turhan Feyzioğlu da Başbakan Yardımcısı...

— *Ve sizin her ikisiyle de ilişkiniz var.*
— Var... İsmet İnönü dosyayı Turhan Feyzioğlu'na gönderiyor. Müfettişler filan bakmışlar. Bana bir zararı olmayacak ama Mahmut Öngören'e, Turgut Özakman'a, Allah rahmet eylesin, Güntekin Orkut'a olacak filan... Bana Güntekin ya da Mahmut "Yahu, senin yüzünden başımız derde girdi" dedi. Onlar metinleri ben yazdığım için "Nasılsa iyidir" diye, okumadan onay veriyorlar hemen. Nedir diye anlamaya çalıştım. Sonra da Turhan Feyzioğlu'na telefon ettim. Turhan Bey de benim hem hocam hem nikah şahidim... "Hocam, böyle böyle bir şey olmuş" dedim, "Sorma! Biri ihbar etmiş, bir komünist program yapmış diye. Dosya duruyor masamın üstünde" dedi, "Hocam, o komünist dediğiniz benim" deyince, "Nasıl sensin?" dedi, daha bakmamış dosyaya. Biliyor ki ben kötü bir şey yapmayacağım, kötü niyeti olan bir insan değilim, "Dur dosyaya bakayım, sen akşam bana tekrar bir telefon et" dedi. Bir bakmış, olayı çok negatif yorumlarsanız ancak içinden böyle bir şey çıkartabilirsiniz, yoksa yok öyle bir şey. İşte İsmet Paşa'ya da, "Bir yanlışlık olmuş, yok böyle bir şey. Bu yerinde bir ihbar değildir" demiş. Sonra "Hocam, ne oldu?" diye aradım, "İyi ki telefon ettin, yoksa ben de birine verip 'o gözle bak' diyecektim" dedi. Böylece kurtardık.

— *Gereksiz olduğu anlaşıldı.*
— Anlaşıldı, ama 27 Mayıs Türkiye'ye düşünce özgürlüğü bakımından bir rahatlık getirmişti. Bu olaya biraz da böyle bakmak lazım.

Genç hükümet görev başında

— *Siz Planlama Teşkilatı'ndayken 27 Mayıs sonrası genç bir hükümet vardı. Neler oluyordu memlekette? Vatandaş sakinleşmiş miydi?*
— Vatandaş çok heyecanlıydı. Özellikle son dönemlerde basın Türkiye'nin DP tarafından ekonomisi kötüye giden, öz-

gürlükleri kısıtlanan, geri kalmış bir ülke haline getirilmekte olduğunu yazıyordu. 27 Mayıs ihtilali yapılıp da iktidarın devrilmesi, ülkedeki Demokrat Parti yanlıları, iş başındakilerin akrabaları, aileleri dışında herkes tarafından çok mutlu bir olay gibi karşılandı. İnsanlar o mutluluğun sarhoşluğu içindeydiler. Yeni iktidar geldiğinde ne olacağını bilmiyorlardı. Herkes bir heyecana kapılmış gidiyordu. Yeni iktidarın mutlaka eskisinden iyi olacağını düşündüler. Hele o iktidarın iş başına getireceği kişi İsmet İnönü'yse... İnönü savaş kahramanı, Atatürk'ün en yakını, Türkiye'yi kurtarmış, Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokmamış... Görüntü, "İsmet Paşa geldi, artık hayatımız kurtuldu" şeklindeydi. Kimse salim kafayla oturup düşünmüyordu. "Menderes gitti ya, artık kim gelse iyi olur" diyorlardı.

— Aynı yıllarda Türkiye önemli gelişmeler yaşadı ama...

— Tabii... 27 Mayıs'ın ardından bürokrasinin yaş ortalaması düştü, daha genç ve daha particilikle ilgisi olmayan insanlar iş başına geldi. Bunlar daha dinamik, daha atak bir yönetim biçimi getirdiler. Tabii bazı yanlışlar da yapıldı. Bürokraside Demokrat Parti'nin yakını olanlar ayrıldı. Aşağı kademedekiler ayrılanların yerlerine terfi etti. Yönetimde yaş ortalamasının düşmesine bağlı olarak devlet deneyimi de azaldı. Her ihtilalde öyle oldu zaten. 12 Mart'ta, 12 Eylül'de... Planlama Teşkilatı buna çok iyi bir örnektir. 20'li, 30'lu yaşlarda Mülkiyeliler orada daire başkanı, uzman olarak çalıştılar. Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye'ye 27 Mayıs'ın getirdiği en önemli yeniliklerden biridir. Kalkınmanın planlı bir biçimde yapılması gibi yeni bir düzen getirildi. Eskiden kendi ilişkileri için memleketlerine üniversite, baraj yaptıran siyasiler vardı. Devlet Planlama Teşkilatı bunları bütün Türkiye için planlıyordu. Teşkilatın birimleri çalışıp Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı hazırladı. Bu Türkiye için çok yeni bir adımdı. Yıllardır da devam ediyor.

"Halkla ilişkiler eğitimi ne ola ki? Hem de Amerika'da!"

— Türkiye yeni bir döneme adım atarken tanıklık etmişsiniz... Sizin Amerika'ya gidişe dönelim mi? Nasıl gerçekleşti?
— Planlama Teşkilatı'ndaki burstan yararlandım ben de. Hollandalılar hem bir örgüt şeması çizmişler hem de birtakım uluslararası kuruluşlarla konuşarak eğitim bursları sağlamışlardı. Planlama fikri daha iyi öğrenilsin diye eğitime önem vermişlerdi. O dönemde çok sayıda arkadaşımız Amerika'ya gidip ekonomi, sosyal planlama gibi konularda farklı üniversitelerde okudu. Sanırım Amerika'ya giden kızlı-erkekli on beş kişiydik.

— Kimler vardı sizin ekipte?
— Örneğin sonradan milletvekili olan Birgen Keleş vardı, sonra gene bizim arkadaşımız olan Atilla Candır ile evlenen Tülin vardı, karı-koca Planlama'da çalıştılar. Bir de Tülin Öney, Serim Yurtören, Şener Oktay, Yılmaz Sezek, Oral Akman ilk aklıma gelenler... AID (Agency for International Development-Uluslararası Kalkınma Ajansı)'nin organize ettiği burslarla lisansüstü eğitim için yurt dışına gönderildik.

— Nasıl bir burstu bu? Gidip okuyorsunuz, dönüşte de çalışıyor musunuz?
— Evet, dönüşte mecburi hizmet gibi çalışıp devlete ödüyorsun. Karşılıklı bir burs yani..

— Nasıl karar verdiniz? Hemen kabul ettiniz mi Amerika'ya gidip okumayı?
— Ben çok zor karar verdim. Gitsem mi, gitmesem mi, diye hep tartıştım kafamda. "O yaştaki bir çocuk düşünür mü? Atlar gider" diyeceksiniz ama ben düşündüm. Bu arada Talât Halman'ın görevi bitmiş, Planlama'dan ayrılmıştı. Planlama'da müdürlükler oluşturuluyordu. Eğer kalırsam müdür olma ihtimalim de vardı. Yayın ve Temsil Şubesi Müdürü olabilirim. Zaten az sayıda insanız, hatta daire başkanı bile

olabilirim ilerde. Öte yandan Amerika'da eğitim şansını bir daha nerde bulurum diye düşünürken kararsız kaldım. Birçok insana danıştım, "Bunu sorduğun için delisin" diyenler oldu. Epey zor karar verdim ama sonunda gittim. Burs alan herkes belli bir alanda okumak üzere yurtdışına gidiyordu. Ben de Talât'la konuştum, halkla ilişkiler eğitimi almak istediğimi söyledim. Talât da "Git, oku" diyerek destek verdi, ama nerede hangi okulda okuyayım, bilmiyorum. Amerika'ya gittiğimde aklımda iki şey vardı: Birincisi okulu bulmak, ikincisi de Pierre Salinger'la tanışmak.

— *Siz çocukluğunuzdan itibaren diplomat olma hayallerinin peşinde koştunuz. Bu halkla ilişkiler okuma kararınızı etrafınızdakiler nasıl karşıladı?*
— Deli muamelesi yapıyorlardı bana! Hiç unutmam, askerlikte yedek subay okulunda herkesin bir mesleği var; mühendis, öğretmen, iktisatçı filan... Bana soruyorlar, "Halkla münasebetler" diyorum. O zamanlar halkla ilişkilere "halkla münasebet" denirdi. Ben işimi söyleyince herkes o ne demek, diye anlamaya çalışırdı. Ben Amerika'ya gidip okumuşum gelmişim ya, "Okuyacak başka bir şey bulamadın mı?" derlerdi.

— *Ya aileniz, onlar nasıl karşıladı?*
— Ailemin bir şey söyleyecek hali yoktu. Ben Amerika'ya gitmek gibi fevkalade bir olanak yaratmıştım. Onlar için önemli olan benim bu olanağı iyi bir şekilde değerlendirmemdi. Tabii kafalarında iktisat, ekonomi vardı, ama halkla ilişkiler konusunda isteğimi görünce "Bir bildiği vardır elbet" diye düşündüler.

— *Aklınıza hiç şüphe düşmedi mi? Risklerini düşündünüz mü?*
— Hayır, hiç şüphe duymadım. Bir kere gazetecilikten uzaklaşmıyorum, ki bu benim için çok önemliydi. Eğitimimi yaparım, Planlama Teşkilatı'na dönerim, beğenmezsem istifa

eder, gazetecilik yaparım. "Dışarıda master yapmış biri olarak gazeteciliği daha da iyi yaparım," diye düşündüm. Dolayısıyla hiçbir endişem olmadı.

— Ne kadar kaldınız Amerika'da?
— Washington'da Uluslararası Kalkınma Ajansı'nda çalıştıktan sonra gönderildiğim ilk yer Puerto Rico oldu ve iki ay kaldım orada. Sonra tekrar Washington'a döndüm. Puerto Rico benim için çok ilginç bir yerdi. Küba yakınında, Amerikalı turistlerin çok gittiği, kumarhanelerin, otellerin olduğu bir yer. Bir yanda yoksul, ama diğer taraftan baktığınızda turistlerin getirdiği bir zenginlik vardı. Şubat ayında gittim. "Sıcak bir ülke, mayo al, ince giysiler giy" dediler ama ben inanmadım. Şubatta Washington eksi 20 derece. Ben tabii normal kıyafetimleyim. Uçak indi, çıktım. Üstümde palto, atkı, kafamda fötr şapka... Uçağın merdiveninden aşağıya inerken çarptı yüzüme sıcak. Ben merdivenlerde bir taraftan striptiz yaparak önce paltomu çıkardım, sonra şapkamı, ceketimi çıkararak indim. Tabii, oradayken bir daha da giymedim onları. Öyle bir cennetti Puerto Rico.

— Eşiniz sizin bu seriveninizi nasıl karşıladı? Sizinle birlikte mi geldi o da?
— Hayır... Önce ben yalnız gittim, sonra da o geldi. O sırada zaten eşimin annesiyle problemlerimiz çıktı! Annesi benim bir daha dönmeyeceğimi düşünüyordu. Bazı problemler yaşadık.

— Ama sonra gelmiş eşiniz Amerika'ya, çözülmüş sorunlar.
— İşte, çözülmediği sonra belli oldu.

Bir düşün peşinde

— ABD'ye gidişiniz ilk yurtdışı geziniz miydi?
— Evet; çok da eğlenceli olmuştu. Aslında trenle Yunanistan'a gidişim var, ama bu başkaydı. Okyanusu da aşıyor-

sun... Bürokratik işleri halledip kalktım gittim. Önce Londra'ya gittim, Oktay Ekşi de orada basın ataşesiydi.

— *Neden Londra'ya gidiyorsunuz?*
— Amerika'ya doğrudan uçuş yok tabii o zamanlar. Bir gece Londra'da kaldım. Tanju Ülgen Mülkiye'den ağabeyimiz. Sefarette ikinci katip. Oktay, Ankara'dan gazeteci ağabeyim. Onları da görünce Londra benim için yabancı bir yer olmaktan çıktı. Biraz şehri gezdim.

— *Onlara anlattınız herhalde halkla ilişkiler okuyacağınızı...*
— Söyledim, anlamadılar ama "Sen sonunda ekonomi de okur, öyle gelirsin" dediler.

— *Ertesi gün yolculuk...*
— Uçakta yanımda bir subay vardı, o da eğitim için gidiyormuş. Mülkiye'den bir arkadaşım vardı. Başka bir bakanlıkta çalışıyordu, burs almış gidiyor. Birkaç kişi daha vardı. Yaklaşık on saatte Londra'dan Washington'a indik.

— *Tedirgin miydiniz?*
— Önümdeki günler dolayısıyla biraz tedirginim. Giderken bana "Bir tane küçük halı götür, para lazım olursa satarsın. Halı Amerika'da kıymetli bir şeydir," demişlerdi. Ben hem halı hem de sigara götürdüm. Yeni Harman diye bir sigara vardı, Türkiye'nin en iyi sigarası o zamanlar; filtresiz, büyük sarı paketler. Halıyı da bavulun içine koydum. Zaten çok fazla eşyam yok, halı da küçük. Gümrük görevlisi "Neler var çantanda" diye sordu, "Bir şey yok" dedim. Açtı ve halıyı gördü. "Müslümanım, namaz kılıyorum" dedim, "Nasıl kılıyorsun, göster" dedi. Çıkarttım halıyı, serdim yere, gösterdim. "Tamam" deyip yolladı. O adam, Müslümanlıktan biraz anlıyor olsa, "Şu duaları yüksek sesle oku" dese yanacağım.

— *Peki halıyı sattınız mı Amerika'da?*
— Epey kullandım evimde, herkes çok beğenirdi ama dönüşte sattım. Bir daha taşımak istemedim.

— *Kaça sattınız?*
— Sanırım birkaç bin dolardı.

— *Gidişinize dönsek yine... Çıktınız havaalanından. İlk izleniminiz?*
— Önce AID'nin Washington bürosuna gittim. Oraya gidene kadar belli bir üniversite yoktu aklımda, büroda halkla ilişkiler-iletişim alanında lisansüstü eğitim veren üniversiteleri inceledik ve Michigan Devlet Üniversitesi'nin programının en iyisi olduğuna karar verdik.

Onlar otelin adresini verdiler ve serüven başladı. Washington, o yıllarda neredeyse yarısını siyah nüfusun oluşturduğu bir şehir. Benim kaldığım bölge tamamen siyah mahallesi, herkes siyah etrafımda. Onların İngilizce'si bile benimkinden farklıydı, anlamakta çok zorluk çekiyordum. Eskişehir'de bazı Amerikalı siyah askerler olurdu, ama burada herkes siyahtı. O günlerde Amerika çehresi benim için Washington'daki o bölgenin çehresiydi.

— *Amerika'ya gittiğiniz zaman* Vatan *gazetesinden ayrılmış mıydınız?*
— *Vatan* gazetesinden ayrılmıştım, ama Abdi İpekçi'yle *Milliyet*'e haber gönderme konusunda bir anlaşma yapmıştım. Amerika'dan bazı röportajlar gönderdim. Michigan Valisi George Romney o yıl Kennedy'nin rakibi olarak, cumhurbaşkanlığı seçimlerine girecekti. Romney'le röportaj yaptım.

— *Başka haberler gönderdiniz mi?*
— Gönderdim, *Milliyet*'te çıktı haberlerim.

— *Kennedy siz oradayken mi öldürüldü?*
— Evet, dersteydim duyduğumda. Büyük bir panik yaşandı. Teksas'ta Başkan'ı öldürmüşler! Televizyonlara koştuk, izledik. Televizyon günlerce nerdeyse 24 saat olayı verdi. Başkan'ı öldüren Lee Harvey Oswald da öldürüldü! Karısı Jacqueline, Amerikalılar'ın çok sevdiği, Fransız orijinli bir ka-

Asna, ABD başkan adayı George Romney ile Milliyet *gazetesi için röportaj yaptı.*

dındı. Olay, Amerikan kamuoyu kadar dünya kamuoyunu da büyük ölçüde etkiledi. Çok önemli bir olaydı. Tabii gazeteci olarak bakınca, ne kadar trajik bir olay olsa da o olayın içinde olmak belki de şanstı!

— Haberini yaptınız mı?
— Yapmadım, ajanslardan zaten geçmişti haber. Bizim göndereceğimiz haberler çok gecikecekti.

Yeni bir heyecan sardı...

— Okulda halkla ilişkiler eğitimine adım attınız. Hep merak ettiğiniz, hatta Talât Halman'dan öğrenmeye başladığınız konuların derslerine girdiniz. Nasıl bir eğitim gördünüz?
— Herkesin hocalardan bir danışmanı vardı. O hocayla ne istediğini, kafandan geçenleri konuşuyorsun önce. Halkla

ilişkiler okumak istediğimi söylediğimde bana üniversite eğitimimi sordular. Daha önce üniversitede aldığım dersleri düşünce, kaç sömestr okuyacağımı sordular. Benim öyle çok vaktim yok! Normalde iki senede bitmesi gereken bir programı on üç aya sığdırdım. Çoğu insan yazları tatil yapıyor ama sıkıştırılmış eğitim görenler yazın da okuyor. Ben de öyle yaptım. Toplam üç sömestr okudum, halbuki normalde dört sömestr okunuyordu. Derslerimin arasında editörlükten sayfa çizimine, spordan ekonomi gazeteciliğine varıncaya kadar gazetecilikle ilgili birçok başlık da vardı. Radyo programcılığı, program yöneticiliği, televizyonda ışıkçılık dersi bile aldım. Tepelere tırmanır, ışıkları ayarlardık. Stüdyo rejisörlüğü, rejisörün yardımcısı olan işçinin; yani kabloları taşıyan, kameraları itip çeken adamın yaptıkları da bir ders konusu... Elbette iletişim kuramlarıyla ilgili derslerim oldu. Gramer de vardı, çeşitli dillerin birbirleriyle ilişkileri, sosyoloji ve drama da vardı...

— *Sevdiniz mi okulu, dersleri?*
— Çok hem de... Seviyordum ama iletişimle ilgili teorik derslerde felsefe, psikoloji okuyorduk. O dersler beni biraz sıkıyordu; çünkü gazeteci ve radyocu olarak işin uygulamasına geçmiştim. Teoriyi istemiyordum, ama okumak zorundaydım. O derslerden sürekli kötü not alıyordum. Bir gün hocanın biriyle kavga ettim: "Neden bu dersleri alıyorum? Bu ayakkabı bağlamayı yeniden öğrenmeye benziyor. Ben bunları farkında bile olmadan yapıyorum zaten," dedim, "Bunları bilirsen hayatın boyunca sana lazım olacak," dedi ve haklı çıktı. Hakikaten hayatım boyunca, bütün iletişim hocalığı süresince bana o dersler lazım oldu, o kuramsal bilgiler çok yardım etti.

— *Peki hayat? Kolay adapte oldunuz mu?*
— Önce Washington'daydım, ama dediğim gibi iki aylığına Puerto Rico'ya gittim. Okulumun Michigan State, yani Michigan Devlet Üniversitesi olması kabul edildi. Michigan eya-

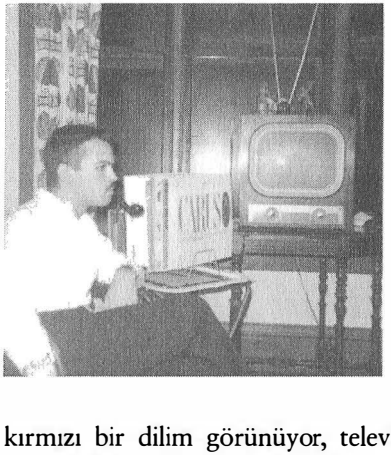
letinin başkenti Lansing. Ben de Lansing'de Michigan Devlet Üniversitesi'ne gittim. Lansing doğu ve batı diye ikiye ayrılmıştı. Arası boştu, ev bile yok! Batı Lansing asıl şehrin olduğu yer; devlet memurları, meclis, vali filan orada oturuyor. Doğu Lansing'de ise sadece üniversite var. Üniversitenin 35 bin nüfusu vardı o yıllarda. Dolayısıyla hocaları, öğrencileri, personeliyle bir üniversite şehri haline gelmişti. Herkes orada oturuyor, yurtlar da orada. Ben inat ettim ve şehri tanımak için Batı Lansing'de ev tuttum. Sabahları otobüsle Doğu Lansing'e gidiyorum. Otobüste Amerikalı'yla tanışma olanağı buldum. Otobüs yolcuları, otobüs şoförü, biletçisi, Lansing'deki insanlar...

— *Hayatı öğreniyorsunuz yani...*
— Ben hayatı orada öğrendim, çok doğru. Çarşısı, pazarı, lokantaları... Doğu ise entelektüel. Dünyanın çeşitli yerlerinden master, doktora yapmaya gelen üniversite öğrencileri... Dolayısıyla bana iki ayrı Amerika'yı tanıttı orada geçirdiğim dönem.

Siyah-beyaz büyülü dünya televizyon ve fiyakalı Chevrolet

— *Aklıma geldi, siz oraya gittiğinizde Türkiye'de televizyon yoktu değil mi?*
— Yoktu. Teknik Üniversite'nin bir televizyonu vardı ama bir-iki saat süreyle, küçük bir bölgeye yayın yapardı. Onun dışında 1966'da, Altemur Kılıç zamanında TRT'de bir istasyon yayın yapmaya başladı.

— *Ama Amerika'da televizyon vardı...*
— Evet... Zaten ben okula başladığımda hemen ev tuttum. 70 dolara, bir evin bahçesinde müştemilat gibi bir yer. Kapısı da arkadan bahçeye açılan mobilyalı bir evdi. İçinde televizyonu da vardı, siyah bir kutu; siyah-beyazdı. O beni heyecanlandırdı tabii. Bir de orada her mevsim her meyve, sebze vardı. Şubat veya mart ayıydı, karpuz aldım. Karpuzu kestim,

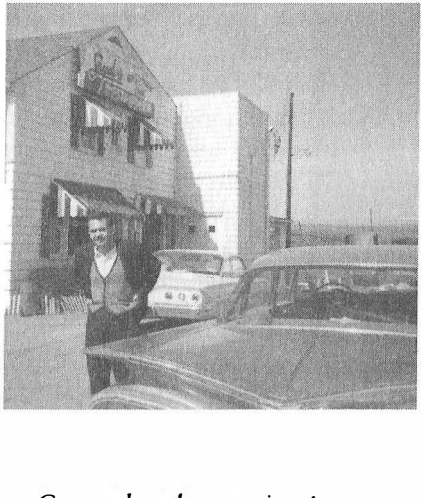

ABD'de televizyonla ilk tanışma (1964).

kırmızı bir dilim görünüyor, televizyonun başına geçtim ve resim çektirip hemen İstanbul'a gönderdim. O sırada Türkiye'de ne televizyon var, ne de karpuz... Ailede epey şamata konusu oldu. Heyecanla yaptığım ikinci şey ise dersler ve okul işi oturduktan sonra bir otomobil almak oldu.

— *Zaten otomobil tutkunuz vardı.*
— Hep oldu ama babam korkup almamıştı. Hep otomobilim olsun istedim. Babamın arkadaşları, hiç olmadı motosiklet alıyorlardı. Bizim peder ise hiçbir şey almıyordu bana. Maddi imkanı yok, tamam da ucuzunu da almıyor. Kaza yaparsam diye korkuyor. Ben de Amerika'ya gittiğimde 5 kuruş maaşımı biriktirdim ve taksitle bir tane Chevrolet aldım, ama böyle arkasının kanatları olan, kocaman bir araba.

— *Fiyakalı!*
— Çok... Okula onunla gidiyordum. Ben araba tutkusunu hep yaşadım. Küçükken ara sıra alaya gittiğimde babam uçuştayken alayın otomobillerini alır, ağabeylerle beraber pistin üzerinde kullanırdım. Otomobil kullanmayı da, uçak kullanmayı da biliyordum. Bazen yakalanırdık babama. Babam beni görünce arabayı veren asker ağabeye ceza verirdi.

Hep arabaları olsun istedi ama kötü kullanır, başına bir iş gelir diye babası araba almadı Alaeddin'e. Ama Alaeddin ABD'de kendine bir yol arkadaşı buldu: Chevrolet.

— *Cezayı da askere veriyor!*

— Tabii, ona ceza veriyor ama benimle de konuşmuyordu. Benim acayip bir otomobil sevdam vardı, ama aldıramadım babama... Hep bir kusur buluyor arabalarda, almıyor, çok bozuluyorum. İşte o yüzden Amerika'ya gittiğimde ilk işim araba almak oldu, ama bu arada duydum ki babam da araba almış!

— *Siz gidince hemen!..*

— Evet... İllet oldum, ben gideyim diye beklemiş. Peugeot bir araba almış, çok uzun zaman kullandı. Küçük bir araba, benimki kocaman! Ben de kendi arabamın resimlerini çekip gönderdim. "Bak, benim de arabam var" dedim. Sonra ben Türkiye'ye döndüğümde arabamı da getirdim. Büyük amcam Karaköy'de Deniz Yolları'nın olduğu bölümde telsiz şefiydi. Bir gün babam ona gitmiş, beni de çağırdılar. En üst katta bir ofis. Kapının önünde arabalar dikine park ediyor. Babamın Peugeot'sunu gördüm, yanına park ettim, ama benim arabam onunkinin tam iki misli. Yukardan balkondan "Arabamı görmek ister misin?" dedim, amcam da yanımda. Amcam baktı arabaya, "Ağabey, senin arabayı

Alaeddin'in arabasının bagajına koyalım mı?" dedi. Babam şaşırdı kaldı tabii, ben de zaferimi ilan etmiş oldum.

— *Yılların intikamını almışsınız. Tekrar Amerika'ya dönsek... Öğrenciliğin yanı sıra çalışıyor muydunuz?*
— Hafta sonları hep çalıştım. Üniversitenin belirli yerlerinde duvar panoları olurdu. Oralara eleman arayanların ilanları asılırdı. Cam silecek, çim biçecek birileri aranırdı. Böyle bir günlük, hafta sonu iki günlük işler çıkardı. Ben çoğunlukla yaşlı, kocaları ölmüş hanımların evlerinde çim biçmek, cam silmek, bahçe düzeltmek gibi işler yaptım. Saati 1 dolar filandı. Her cumartesi-pazar çalıştım, arabayı da o paralarla aldım. Günde 10 saat kadar çalışıp iki günde 20 dolar kadar kazanıyordum. Ayda 80 dolar yapıyordu. Bursum da 150 dolar kadardı.

— *Günlük hayat nasıl geçiyordu?*
— Oradayken arkadaşlarım bana dergiler gönderiyordu. Edebiyatımızı izleyebiliyordum. Amerikan edebiyatını izliyordum, oradaki kitapları okuyordum. Ben çabuk adapte olan bir insanım. Oraya da çabuk adapte olmuştum. Amerikalı arkadaşlarım vardı. Amerikan çalışma düzenini, eğlencesini öğrenmiştim. Arabama binip Niagara'ya, Chicago'ya gidiyordum. Detroit ve Chicago'da beyaz peynir, sucuk, pastırma satan dükkanlar buldum. Hepsinin sahibi Türkiye'den (çoğu Elazığ'dan) gitme Ermenilerdi. Çok dostluk ettik, sohbetler ettik. Çok uzak mesafeydi ama ona gidip her hafta beyaz peynirimi, sucuğumu, pastırmamı alıyordum.

— *Yoksa buradan mı gidiyordu onlar!*
— Hayır, orada yapıyorlardı. Onlar buradan giden Ermeniler olduğundan sucuk, pastırma, Türk ürünü diğer şeyleri de pek güzel yaparlardı. Ahbaplık kurmuştuk. Onların eskide kalmış bilgilerini güncelliyordum. Kahvelerine gider otururdum. Türkler ve Ermeniler bir aradaydılar. Oralar-

dan alışveriş ederdim. "Tehcir" kelimesi bir kez bile kullanılmadı. Hâlâ yurtdışında pek çok Ermeni arkadaşım var. Siyaset konuşuruz, Fener-Beşiktaş konuşuruz, tehcir lafı edildiğini hiç hatırlamıyorum. Tıpkı Kıbrıslı Rum arkadaşlarımla savaş konuşmadığımız gibi.

İsmet İnönü: "Alaeddin dönsün!"

— Kariyenizde bir yere gelmiştiniz. Amerika'da tekrar öğrenci oldunuz.
— Ama orada da çok çalıştım... Reklamcılarla çalıştım, reklam şirketlerine "storyboard" dedikleri reklam panolarını hazırlıyordum. Radyo kanallarına gidip programlarının akış planlarını hazırlıyordum. İlanları takip ediyordum. Ben derslerin dışındaki saatlerde gider, parça başı iş yapardım. Hem mesleğimi geliştiriyordum hem de para kazanıyordum. Hatta Türkiye'ye döneceğim zaman reklam ajansındakiler bana kalmamı teklif ettiler: "Metin yazarı olabilirsin, planlama yapabilirsin" dediler.

— Kalmayı düşünmediniz mi hiç?
— Düşünmez olur muyum? Ama Türkiye'ye dönmem lazım. Birincisi bursluydum, mecburi hizmetim var. İkincisi de bana "İsmet Paşa acele seni çağırıyor" diye haber geldi.

— Neden?
— İkinci Beş Yıllık Plan'ın hazırlıklarına başlanacakmış. Oysa ben de vapur bileti almıştım. Dönüşte New York'a ineceğim, bir gece Talât'ta kalacağım, New York'tan arabamı da vapura koyup Fransa'ya geçeceğim. Oradan arabayla Avrupa'yı dolaşa dolaşa İstanbul'a gideceğim. Planım buydu, ama "İsmet Paşa çağırıyor" diye haber gelince bileti geri verdim. Arabayı vapura yükledim, uçak bileti alıp geldim, ama işe gittiğimde bana, "Kim çağırdı seni?" dediler, "İsmet Paşa istiyor dediniz ya!" dedim, "Yahu, bu o zamandı, geçti!" dediler.

— Dönüşünüz apar topar oldu yani... Toplam ne kadar kalmış oldunuz Amerika'da?
— İki yıl üç ay kadar...

Gönülsüz dönüşün hüsranı

— Türkiye'ye acil çağrıldınız. Sizi ne bekliyordu Türkiye'de?
— Ben giderken Planlama Teşkilatı çok etkin bir kuruluş haline gelmişti bile. Büyük ümitler, beklentiler vardı, fakat dönüşümde koalisyon hükümeti başlamıştı. İsmet Paşa Başbakan'dı ama ondan sonra gelen Ekrem Alican'ın kurduğu bir Yeni Türkiye Partisi vardı. Alican da Başbakan Yardımcısı'ydı. Bir de Millet Partisi vardı. Sorun, partiler arası çekişmelerin planlama fikrini tavsatmaya başlatmasıydı. O yıllarda Planlama'da üst düzeyde olan Ayhan Çilingiroğlu, Atilla Karaosmanoğlu, Nejat Erder istifa etmişlerdi. Onların yerine başka insanlar geldi ve diğer kuruluşlarda olduğu gibi burada da Adalet Partisi hâkimiyeti yavaş yavaş ortaya çıktı. Meşhur "Plan mı, pilav mı?" tartışmaları o yıllarda ortaya çıktı ve sonuçta planlama gözden düştü. Kıskanıldı da biraz... Hem daha fazla maaşın verildiği bir bölümdü hem de araştırma bütçeleri daha büyüktü. Ben döndüğüm zaman Planlama Teşkilatı'nın o eski cazibesi kalmamıştı.

— Ekip arkadaşlarınız yerlerinde miydi?
— Bir kısmı ayrılmıştı. Atilla Karaosmanoğlu Dünya Bankası'na, Nejat Erder New York'a gitti, Atilla Sönmez Afrika'da çalışmaya başladı. Evren Ergun ve başka arkadaşlar da daire başkanlıklarına geldiler. Mahmut radyoya geri döndü. Talât zaten artık Amerika'daydı. Niyazi Bicioğlu, Emil Ağabey'den sonra benim yerime şube müdürü olarak geldi. Bana da tercüme bürosunda iş düştü. Alev Alatlı da oradaydı.

— Neler yaptınız? Size göre bir iş değil gibi...

— Hiçbir şey yapmadım. Planlama'da çalışamadığım için ayrılmak istedim. Akşama kadar oturup bir yazı tercüme ediyordum, yani bir şey yaptığım yoktu. Nusret Fişek o sıralarda Sağlık Bakanlığı Müsteşarı'ydı. Nüfus Planlaması Kanunu da çıkmak üzereydi. Fişek de Nüfus Planlaması Müdürlüğü'nü örgütlemek istiyordu. Doğum kontrolü, aile planlaması, Planlama Teşkilatı'nın öngördüğü konulardan biriydi. Onu uygulamak istiyorlardı. Nusret Bey benim onlarla çalışmamı ve halkla ilişkilerini yapmamı istedi.

— "Nüfus planlaması" kavramı herhalde ilk kez gündeme geliyordu.

— O dönemde ilk defa geliyordu. Bunun doktorlar açısından ismi doğum kontrolü. Türkiye'de nüfusun yüzde 3 gibi yüksek bir hızla arttığı düşünülüyordu. O dönemde Amerika'da Population Council diye bir konsey var. İngiltere'de Planned Parenthood Federation (Planlı Nüfus Federasyonu) isimli bir örgüt var. Uluslararası Sağlık Örgütü WHO'nun bu konuda Hindistan, Pakistan gibi nüfusu hızla artan ülkelerde çalışmaları var. Bu çalışmalar kapsamında Türkiye'den yapılan başvurular kabul edilmiş. Doğum kontrolü konusunda eğitimler verilmesini sağlayacak bir örgüt kurulacak. Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde, ama Sağlık Bakanlığı'nın içinde olacak. Nusret Fişek böyle bir örgüt kurmak için ilk olarak beni istedi Planlama Teşkilatı'ndan. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Ziya Müezzinoğlu da, "Alaeddin bana çok lazım, vermem" dedi. Kapristi bence, orada bir şey yapmıyordum ki! Tercüme bürosunda akşam beş oldu mu işten çıkıyorum. Arkadaşlarımla oturuyorum, "Ne olacak bu memleketin hali?" tartışmalarına giriyorum. Amerika'dan döndüğüme de çok pişman olmuştum. Bu, hayatımın en kötü dönemiydi.

— Ne kadar sürdü böyle?

— Herhalde altı-yedi ay... Bu arada Nusret Bey'le Ziya Bey anlaştı. Ben Nüfus Planlaması'ndaki yeni işime başladım.

Türkiye nüfus planlamasıyla tanışıyor

— Yeni bir oluşumun içine girdiniz. Neler yapıyordunuz?
— Nüfus Planlaması'na Amerika'dan Russel Dawis isimli bir uzman gelmiş. Kendisinden çok şey öğrendiğim bir isimdir. Biz örgütlemeyi onunla yaptık. Önce bir örgüt şeması hazırladık. Planlama'da olduğu gibi bir yol izlenmişti. Genel müdüre bağlı çalışan bir Tanıtma ve Halk Eğitimi Şubesi oluşturduk. Bir de Araştırma, İstatistik ve Demografi Şubesi kurduk. Başına Mülkiye'den sınıf arkadaşım Serim Yurtören'i getirdik. Serim, demografik çalışmalara başladı, biz de eğitim konusunda ne yapılabileceği üzerinde durduk. Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı personelinden, yerel yönetimlerden nasıl yardım alabileceğimizi düşünüyorduk. O sıralarda "sosyalizasyon" diye, Doğu'da sağlık programlarının geliştirilmesiyle ilgili bir proje vardı. O projenin içine nüfus planlamasını kattık. Haritayı önümüze koyup ileride hangi bölgelerde çalışılacağını planlıyorduk. Sağlık ocaklarındaki insanlar, Nüfus Planlaması İl Başkanı, İlçe Başkanı filan gibi görevlerle bu işe dahil olacaklardı. Bu birimler için ayrı merkezler olacak, kadınlar istedikleri zaman gelip rahatlıkla danışabileceklerdi. Sağlık uzmanlarıyla, hemşirelerle ve nisaiye mütehassıslarıyla buluşmalarını sağlayacak bir örgütlenme çalışması içine girdik. Buna müthiş tepkiler oldu.

— Sizin oradaki tam göreviniz neydi?
— Tanıtma ve Halk Eğitimi'yle ilgili Genel Müdür Yardımcısı'ydım.

— "Tepkiler" dediniz, nasıldı?
— İki türlü tepkiyle karşı karşıya kaldık. Biri sağcılardan gelen "Rusya yukarıdan gelsin, bizi yutsun diye nüfusumuzu azaltmak istiyorlar" tepkisiydi. Solcuların tepkisiyse bunun bir Amerikan oyunu olduğu şeklindeydi. Amerikan malzemelerinin satılması için bir pazar yaratıldığını iddia ediyorlardı. İşte bu durumda Meclis'te bir taraftan kanunun çıkması için

Nusret Fişek'le ben lobicilik yapıyoruz, milletvekilleriyle görüşüyoruz, bir taraftan da örgütü kurmaya çalışıyoruz. Amerikalı Russel Dawis de şaşkınlık içindeydi. Yer buluyoruz, apartman daireleri kiralıyoruz, kırtasiye malzemeleri alıyoruz, personel tutuyoruz... Böyle bir çalışma dönemi içine girdim, müthiş mutluydum. Yeniden gazeteleri dolaşmaya başladım. Uzun çalışmaların sonucu kanun çıktı ve biz uygulamaya başladık, ama bu kez de bazı kadın doğumcular bize karşı çıktı. Doktorlar kürtajdan para kazanıyorlardı. Doğum kontrolü bu duruma uygun değildi. Bunun üzerine bir kanun çıktı, her kadının taktığı spiral başına doktora 2,5 lira kadar bir ödeme yapıldı.

— *Gazeteler nasıl yer verdi gelişmelere?*
— Sağcı gazeteler dışında olumlu haberler çıktı. Sağcı gazeteler bunun dine karşı olduğunu yazdı. Biz de Kahire'deki El Ezher Üniversitesi'nden, "Doğum kontrolü Müslümanlığa karşı değildir" diye fetva aldık. Türkiye'de birtakım şeyleri yapmak kolay değil, dışarıdan kolay görünse bile sorunlar yaşanıyor!

— *Bu görüşmeleri kim yapıyordu?*
— Çoğunu ben yapıyordum, Nusret Bey de yapıyordu, kimi zaman Russel da... Çalışmalarımız esnasında bir Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü kuruldu. Genel müdürün konuyla ilgili bir kadın doğum uzmanı olması istendi. Kemal Demir o sırada Sağlık Bakanı, Bolu'dan milletvekili. Bolulu bir doktor arkadaşını getirdi. Bu kişi sekiz sene Amerika'da doktorluk yapmış, karısı ve çocukları çok iyi İngilizce konuşuyorlar, ama o İngilizce bile öğrenememiş. Geldi ve bütün derdi de ben oldum. Onun yerine ben genel müdür olacağım zannediyor. Halbuki olamam, kanun "Genel müdür kadın doğum doktoru olacak," diyor. Bu kesin olarak belirtilmiş.

— *Uzun zaman çalıştınız mı birlikte?*
— Yok, ben ayrıldım ama o devam etti.

Halkla ilişkilerin ilk büyük projesi

— Doğum kontrolü hassas konu. Zor bir alan değil miydi?
— Tabii... Biz bunu Serim'le beraber yaparken bir taraftan kendi uzmanlarımızla Türkiye'yi dolaşıyoruz. Nüfus planlaması yılları, meslek yaşamımın çok keyif aldığım bir dönemidir. Serim ve diğer arkadaşlarla Türkiye'yi bucaklara kadar dolaşarak konuyu anlattık. Kuzey, Orta ve Doğu Anadolu'yu adım adım gezdik. Nüfus artışı oralarda yüzde 3'ün üstünde. Kahvelerde konferanslar verdik. Orada gördük ki kadınlar taş, çivi, tavuk tüyü kullanarak gebelikten kurtulmaya çalışırken mikrop kapıp ölüyorlar, ama kocaları da çocuk istiyor; çünkü erkek çocuk bedava işgücü, kız çocuk da evlendiğinde başlık parası demek. Bakıyoruz, on beş çocuklu, sekiz çocuklu aileler... Kadınlar, "Bıktık, bakamıyoruz" deyip ağlıyordu. Bu iki sene boyunca bir taraftan sahada çalıştık, bir taraftan da bizim genel müdürle uğraştık. Ondan sonra Nusret Bey'e, "Askere gidiyorum" deyip ayrıldım.

— Bu süreci düşünürseniz Amerika'da öğrendikleriniz sizi ne kadar etkilemişti?
— Negatif etkiledi, çünkü Amerika'da her şeyin nasıl yapılacağını öğrendim, ama burada hiçbirini uygulayamıyordum ki! Bir yandan genel müdürle, siyasi partilerin politikalarıyla uğraşıyorum... Böyle bir şey öğrenmedim ki ben Amerika'da. Yapılacak şeyler vardır; söylersin, yapılır; düğmeye basarsın, planlar yürür. Burada bir sürü engel... Uğraş dur!

— Bu proje için halkla ilişkilerin uygulandığı ilk büyük proje diyebilir miyiz?
— Evet, tabii... İki yıl içinde 250 bin kadın bizim çalışmalarımız sonunda doğum kontrol yöntemlerini uygulamaya başladı. Bu az bir rakam değil.

— Büyük bir başarı!
— Ne yazık ki sonra ilerlemedi. Nusret Bey Sağlık Bakanlığı'ndan ayrıldı, bakanlığa Adalet Partili bakan geldi, 70 ya-

şında biri... Adalet Partisi zaten bu projeyi desteklemiyordu, bıraktığımız yerde kaldı. Yaklaşık on sene sonra Vehbi Koç, Aile Planlaması Vakfı'nı kurduktan sonra yeniden çalışmalar yapıldı.

— Siz istifa edip hemen mi askere gittiniz? Bir bezginlikle gitmiş gibi anlatıyorsunuz, yani "artık yorulmuştum" der gibi bir haliniz var.
— Yapacak bir şeyim yoktu! Nüfus Planlaması'ndaki keyifli dönem benim için sona ererken en büyük kazancım, genç yaşta ülkemin her yanını tanımak oldu. Benim ideallerim, hayallerim var, gencecik adamım, ama olmuyor kardeşim, bir sürü engel! Yaşım da 24, "En iyisi askere gideyim" dedim. O zaman iki yıldı askerlik. Gündemde bir buçuk yıla indirilmesi vardı, ben de bekledim ama olmadı bir türlü. Gittim, askerliğimi yaptım, terhis oldum, bir buçuk yıla indi!

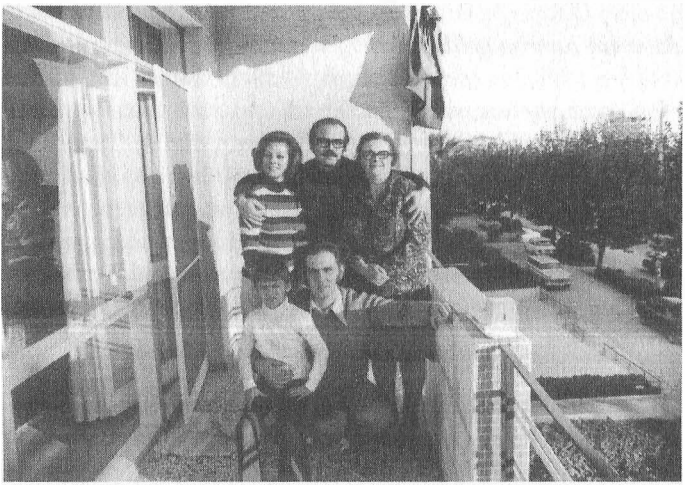
— Amerika'da öğrendiklerinizi uygulayamadığınızı söylediniz. Nüfus planlamasında çalışırken ve sonrasında neden halkla ilişkiler okudum diye pişmanlık duydunuz mu?
— Hayır... Her şeyin bir zorluğu olduğunu düşünüyordum.

— İş çok önemli bir yerde duruyor sizin hayatınızda. Hep yoğun çalışmışsınız. Sizin hayatınızda her zaman asıl yeri iş mi kapladı?
— İş benim bütün hayatımı dolduran şeydi. İşimde başarılı olduğumu da zannediyordum. Başarının bir ölçüsü de kavga etmekti. Hep kavgalarla geçti iş hayatım. Onu yenip, buna yenilmeden ne yapabilirsin ki... Bunları yaparken amacım terfi etmek, daha çok para kazanmak değildi. Aldığımız iş başarılı olsun diye uğraşırdım. Babam 50'li yaşlarda, erken emekli oldu. Onun da Hava Kuvvetleri Komutanı olma beklentileri vardı. O da olmayınca... Örnek var önümde, öyle çok çalışıyor, daracık jet uçağının içinde gece-gündüz uçuyor, hizmet ediyor senelerce ailesinden uzak.. Bunları bir şey için yapıyor. Sonunda emekli oluyor! Ben "düzelmiyor" travma-

sını 20 yaşlarımda yaşadım. Yani hayata kötümser başladım. Sonra askere gittim, çok hoş bir askerlik hayatı yaşadım.

— *Aileniz, yani anne-babanız neler yapıyordu o dönemde?*
— 1964'te askere gittim. Babam emekli olmuş, İstanbul'a taşınmışlardı. Kız kardeşim de 1966'da evlenmişti, İstanbul'da oturuyordu. 1968'de de yeğenim Burak doğdu. Bizim aramız çok iyidir. "Oğlan dayıya benzer" derler ya, o da bana çok benzer. Çok cana yakındır. Burak tıp okudu ve ortopedist oldu. Arada buluşuruz; sinemaya gideriz, yemek yeriz... Çok keyif alırım onunla vakit geçirmekten.

— *Kardeşiniz kimle evlendi?*
— Kız kardeşim çok erken evlendi. Aslında ben onun böyle erken yaşta evlenmesine taraftar değildim, çünkü onun daha okumasını çok istiyordum, ama damat adayıyla çok âşıktılar birbirlerine. Kız kardeşim Ankara Koleji son sınıftaydı o

Alaeddin Asna erkek yeğenin dayıya benzediğini düşünüyor. Yeğen Burak, anne Müeyyet, kız kardeş Nurtaç ve eşi Sedat ile birlikte ailenin Göztepe'deki evinde (1975).

sırada. Damat Sedat Boynuk Hukuk'ta öğrenci. İkisi için de daha erken! Hukuk'ta öğrenci daha ama bir yandan da damat adayı iyi biri. Babası Celal Boynuk da Eskişehir'de ünlü bir avukattı. Bir ara milletvekilliği de yaptı. Ne yazık ki Sedat ve kardeşi Sinan çok genç yaştayken, daha kardeşimle evlenmeden önce anne ve babalarını trafik kazası sonucu kaybetmişler.

— *Anne-babanız destekliyor mu evliliği?*
— Babam kardeşimin evlenmesini hiç istemiyor, annem ise isteyen taraf. Damadın hali vakti iyi. Bu durumda ailede babamı ikna edecek tek kişi benim. Annemi dinlemiyor, çok katı; çünkü hiç istemiyor ama ben içimden gelmediği halde, sırf kız kardeşim istiyor diye ikna ettim babamı. Bu benim için çok önemlidir. Kız kardeşimle birbirimizi hep sevdik. Sedat mezun olduktan sonra evlendiler, Nurtaç ise Ankara kolejini bitirip İstanbul Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrenciliğini yarıda bıraktı.

Askerlik zamanı geldi

— *Nerede yaptınız askerliği?*
— Ben Mamak'ta başladım, muhabereci olarak. Kayıtlarda Amerika'daki eğitimim "komünikasyon" diye geçiyordu. Bunu muhabere olarak çevirmişler ve beni muhabereye vermişler. Halbuki muhabere telsiz işleri filandır, yani iletişim değil aslında. Mamak'a gittiğim zaman iki grup arkadaş vardı gelen. Ben Michigan'dan gelmişim, biri Sorbonne Üniversitesi'nden, biri İsviçre'den, öteki Oxford'da okumuş. Rıza Türmen gibi diplomatlar var... Biz böyle sudan çıkmış balık gibi olduk. Mamak'ta talim yaptığımız, okuduğumuz, geceleri yattığımız yatakhane yirmi beş kişi için yapılmış bir yer, biz orada iki yüz elli kişiydik! Mesela üç tane lavabo var, elimizde diş fırçasıyla kuyrukta bekliyoruz. Her şeye rağmen Mamak'ta çok hoş altı ay geçirdik. Bu süre bittikten sonra asteğmen olduk. Bayağı dersler filan görüyor, sınavlara giriyor-

duk. Başarısız olursan çavuş oluyorsun, önemliydi dersler yani. Bir arkadaşımız var Sorbonne mezunu, şimdi Ege Üniversitesinde dekan, Ahmet Abdik. Müthiş Fransızcası vardı. İki yüz elli kişiye kaputlar potinler dağıtılıyordu. Biz kaputlar yere değiyor diye iğne-iplikle boyunu kısaltıyoruz ama bizim Abdik'in boyu 1,60 olmasına rağmen hiçbir şey yaptırmıyor, öyle uzun kaputla geziyor, paçaları yerleri süpürüyor. Bizim bölüğün maskotu olmuştu Profesör Abdik. Bir yanıyla Uğur Mumcu'nun Sakıncalı Piyade kitabındaki karakteri andırır. Orada da Sakıncalı Piyade, askere gelir ama anlamaz nerede olduğunu, Ahmet Abdik de öyle biri, şaşkın bir hali vardı. Altı ay sonra mezun olduk, herkesin tayini çıktı, farklı yerlere dağıldık. Çok keyif almıştık Mamak'ta.

— Askere gittiğinizde evli miydiniz?
— Evliydim. Çoğu da evliydi bizim arkadaşların, kimisinin çocuğu bile vardı, ama bu grubun dışında bir de başka grup var. Yeni üniversite mezunu, 20-21 yaşında çocuklar. Sabah altıda kalkıp yataklarımızı topluyoruz. Üstlerindeki pikeleri öyle geriyoruz ki komutanlar gelip para atıyorlar pikenin üstüne, kural paranın pikenin üstünde zıplaması. Pike o kadar gergin olacak, ölçü bu. Biz bütün bunlara sanki küçük çocukmuş gibi sıfırdan razı olduk.

— Siz zaten asker bir aileden geliyorsunuz.
— Denizcilerin ve havacıların askerliği karacılardan biraz daha iyidir. Gittikleri şehirler azdır. Karacılar her yere gider. Biz karacıların şartlarındaydık. Çocukluğumda mesela bu yaşananları hiç görmemiştim.

— Hem radyoda çalışıyordunuz hem de gazetede... Askerken sizi tanıyanlar çıktı mı?
— Vardı tabii... Askerdeyken de etkinlikler düzenledik zaten. Yedek subay okullarında edebiyat günü, moral günü gibi bazı günler düzenlenirdi. Bunların organizasyonunu ben yapardım. Birçok organizasyon, toplantı yaptık, herkesi davet et-

tik. Bana "Spiker" adını takmışlardı. Bu arada Hıncal Uluç da bizim dönemdendi. Asteğmen olarak o da Mamak'ta kalmış. Hıncal benim asteğmenimdi. Bizim sınıftan beş kişi vardı Mülkiye'den. Okuldan hepimiz Hıncal'ın abisiyiz, ama Hıncal askerde bizim komutanımız. Hıncal da bize muzurluk olsun diye olmayacak eziyeti yaptırıyordu. "Hıncal, bu işin sivilliği de var, yarın terhis olacağız" diyoruz, o gülüyor. Altı ayı burnumuzdan getirdi Hıncal.

— *İntikam aldınız mı sonra?*
— Alamadık, yani denk gelmedi bir türlü.

— *Peki Mamak'tan sonra?*
— Mamak bitti, herkesin tayinleri yapıldı. Beni de Milli Savunma Bakanlığı Basın ve Halkla Münasebetler Daire Başkanlığı emrine verdiler. Dolayısıyla yine Ankara'dayım ama bu kez Bakanlıklar'a geldim. Görevimiz "halkla münasebetler" deniyor, ama bir şey yaptığımız yok. Gazetelerde askerlikle ilgili haber varsa kupürleri kesiyoruz. Akşama kadar oturuyoruz. Ben bir laf çıkarttım: "Alaeddin Teğmen iyi kahve falı bakıyor" diye, sonra bu iyice yayıldı. Sürekli albaylar filan koluma girip beni kantine götürürdü. Ben de günde beş tane filan kahve içerdim. "Yıldız görünüyor, paşa olacaksınız" der, uydururdum. Onlar da çaresiz dinleyip kahvemi ısmarlıyorlardı.

Askerin Cemal Paşa korkusu

— *"Askerlik" derken, insan sert bir kahraman, sıkı disiplin getiriyor aklına ama siz eğlenmişsiniz. Hiç korktuğunuz kimse yok muydu?*
— Ben askerlik yaparken Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'dı. Çok sert bir komutan. Müthiş korkuyoruz tabii. Sivil nitelikleri, yani müsamahası filan yok. Askerlikte sürekli nöbet tutmak vardır. Milli Savunma Bakanlığı'nda nöbet tutardık. Bir teğmen, bir yüzbaşı, biz sabaha kadar orada silahı-

mızla nöbet tutuyoruz. Benim nöbetçi olduğum bir gecenin sabahında nöbeti devrediyoruz yeni gelenlere. Bir arkadaşımız tabancasını kemerinden çıkardı, öteki arkadaşa verdi. O da şakalaşıyor, tabancayı çıkartmış. Sabah saat altı filan... Tetiği çekti, boş zannediyor! "Dannn" diye içinden mermi çıktı, beni sıyırdı geçti, karşı duvara saplandı. Çocuk bembeyaz oldu. "Aman kimseye söylemeyelim" derken, hemen çağırıldı bu çocuk. Meğer Cemal Paşa üst kattaymış! Cemal Paşa'nın bir huyu vardı, diyelim koridorda o yürürken siz karşıdan geliyorsanız ya hemen bir yere saklanacaksınız, ya da selam vereceksiniz. Aksi takdirde "Sırtını dön" der, elinde tebeşir, bir yer adı yazar sırtına, ertesi gün oraya tayininiz çıkardı.

— *Çocuk da gidici yani!*
— Öyle uzun uzun kağıtlara, evraklara lüzum yoktu. "Sen git Personel'e" derdi, o kadar... "Bu çocuk da gitti" dedik ama beklediğimiz gibi olmadı. "Tabanca yere düştü" filan demişler, kurtulmuş. Askerdeyken başıma çok da güzel bir olay geldi. Siyasal Bilgiler'den Genelkurmay Başkanlığı'na "Bizim yeni okulumuz açıldı. Alaeddin'in haftada bir gün bizde ders vermesine izin verin" diye bir yazı yazılıyor. O güne kadar kimseye böyle izin vermemiş Cemal Tural. İyi tarafına rastlıyor, kabul ediyor. Yedek subayken salı günleri müsteşar yardımcısının emir subayı olduğum için onun makam arabasıyla Cebeci'ye gidip ders vermeye başladım. Askerliğimin bir hoş tarafı da bu oldu.

Askerlikte bile halkla ilişkiler: Okulda ilk ders

— *Ne okuluydu bu?*
— Profesör Dr. Nermin Abadan-Unat, Profesör Dr. Cemal Mıhçıoğlu, Feyyaz Gölcüklü gibi Siyasal Bilgiler Fakültesi hocaları Gazetecilik Yüksekokulu kurmuşlardı. Bugünkü adıyla İletişim Fakültesi. Ders programlarını hazırlamışlardı. Derslerden biri de halkla ilişkiler. Birtakım üniversitelerden hem hoca istemişler hem de ders programlarının içerikleri, süreleri filan

konusunda bilgi almışlar. Bu üniversitelerin arasında Michigan Devlet Üniversitesi, yani benim Amerika'da master yaptığım üniversite de varmış. Bunlara danışınca üniversitedekiler, "Alaeddin Asna diye bir mezunumuz var. Onunla temas kurun," demişler. Onun üzerine Nermin Hanım beni buldu ve resmî izin istedi. Milli Savunma Bakanlığı'na müracaat etmişler. Milli Savunma Bakanlığı'ndan ve Genelkurmay Başkanı'ndan alınan özel izinle haftada bir gün üniformamla dersler vermeye gittim.

— Zor bir iş değil mi ders vermek? Hiç böyle bir deneyiminiz yoktu.

— Tersine, çok kolaydı, çünkü okul da, program da yeniydi. Ben üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine ders veriyordum. Öğrencilerin yarısı Gazeteciler Cemiyeti'nden geliyordu. Okulla yapılan anlaşmaya göre Gazeteciler Cemiyeti de kendi içlerinden belirli bir kontenjanla öğrenci gönderiyordu. Zaten bazısı eski arkadaşlarım, daha doğrusu ağabeylerim... Gazetecilik yaparken onlarla beraber çalışmıştım: Erdoğan Tokatlı, Şemsi Kuseyri, Orhan Tokatlı, Esin Talu, Teoman Civelek... Bir de üniversitede okuyan ve üçüncü sınıfa geçen öğrenciler vardı. Onların arasında da Ertuğrul Özkök, Atilla Girgin, Korkmaz Alemdar, Turan Erdemgil var. Dolayısıyla küçük bir sınıf yarı yarıya bu gruplarla dolmuştu. Bir üniversitede ciddi bilimsel çalışmaya giriyormuşuz gibi olmadı. Bazen kantine iner, dersi orada yapardık. Bazen havalar çok güzel olur, bahçeye çıkardık. Bazısı benim ağabeyim, bazısı da 20 yaşında. Dolayısıyla zorlanmadım, birlikte yaptık o dersleri. Komik olaylar da oluyordu. Sınıf kapısında o ağabeylerle karşılaştığımda onlara yol verirdim, onlar, "Olur mu, siz önden buyurun," derlerdi.

— Neler anlatıyordunuz derslerde?

— Halkla ilişkiler anlatıyordum. Genelde Amerika'da öğrendiklerimi anlatıyordum. Bu konuda da kolay bir yol bulmuştum. Benden evvel James Orrick diye bir Amerikalı gelmiş,

yirmi-otuz sayfalık bir iletişim notu hazırlamış. Öğrencilerde incecik bir teksir vardı. Bir de ben anlatırken notlar tutuyorlardı. Ben Amerika'daki uygulamayı, Türkiye'de neler yaptığımızı anlatıyordum. Dersi beraber yürütürdük, temelleri öğrencilerle beraber attık diyebilirim. Bu ders verme olayı 1970'e kadar sürdü.

— *Sevdiniz mi okulu, ders vermeyi?*
— Kolay tarafından başladığım için sevdim. Neredeyse herkes yaşıtım ya da ağabeylerim. Daha yukarıdan başlasaydım belki daha çok ciddiye alacaktım ve işi sevmeyecektim, ama biz oyun oynar gibi ders yaptık. Dolayısıyla bu başlangıç benim için iyi oldu. "Demek ki hocalık böyle bir şey, yani ille de afra tafra yapmak zorunda değilsin, insanlara sıfır not vermek zorunda değilsin, bağırıp çağırmak zorunda değilsin" diye düşündüm. Genç olmam olumsuz bir durum yaratmadı, tersine iyi oldu. Kahve sohbeti yapar gibi ders yapıyorduk. Gördüm ki beni dinliyorlar ve not alıyorlar. Sonra sınavlar yapılıyor, sınavlarda iyi notlar alıyorlar. Bu arada askerlik devam etti. Bir de MAİS'e danışmanlık yaptım.

— *Siz askerlikte de yine aynı anda birçok iş yapmışsınız! MAIS nasıl oldu?*
— Biraz öyle oldu galiba. MAİS, Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun kurduğu bir şirket. Ordu Yardımlaşma Kurumu otomotiv endüstrisine girmek istiyordu. O sıralarda Volvo otomobillerinin Türkiye'de yapılması projeleri var. Sonra o projede Volvo'nun yerini Renault aldı ve Oyak-Renault adını aldı. Benim planlamadan birtakım arkadaşlarım "Akşamları gel, bize yardım et" diye çağırmışlardı. Akşamları Milli Savunma Bakanlığı'ndaki görevim bitiyordu, sonra oraya gidiyordum. Onlara bir halkla ilişkiler planı hazırlıyordum.

— *Nasıl bir plan hazırladınız?*
— Mesela İzmir Fuarı'na katılmaktan, orada bir pavyon açmaktan tutun da Volvo için Türkiye'de kurulacak bir basınla

ilişkiler grubunun Volvo otomobilleri ya da Volvo markasının tanıtılmasında çalışmasına kadar her şey vardı. Daha ne üretim var, ne de fabrika... Üstelik Volvo Türkiye'de çok bilinen bir otomobil markası değildi. Ben çalışmaları kağıt üzerinde hazırlıyordum. Akşamları beşten sonra oraya gidiyordum. Türkiye'de üretimine geçmeden önce bu otomobile yakınlığı sağlamak için bir miktar Volvo otomobil ithal etmeyi önerdim. "Mademki bu bir Oyak kuruluşu, önceliği subaylara verelim" görüşü vardı. Talep listeleri hazırlandı. İnsanlar sıraya girip numaralarını ve isimlerini yazdırıyorlardı. O sıralar 20 Ağustos filan... İzmir Fuarı o tarihlerde açılıyordu. Fuarda bir pavyon yapıldı, Volvo'dan otomobiller getirildi, hatta o pavyona Yıldız-Müşfik Kenter de davet edildi. Halk onları tanıyor, ilgi çeker düşüncesiyle böyle bir tanıtım yapıldı, broşürler dağıtıldı.

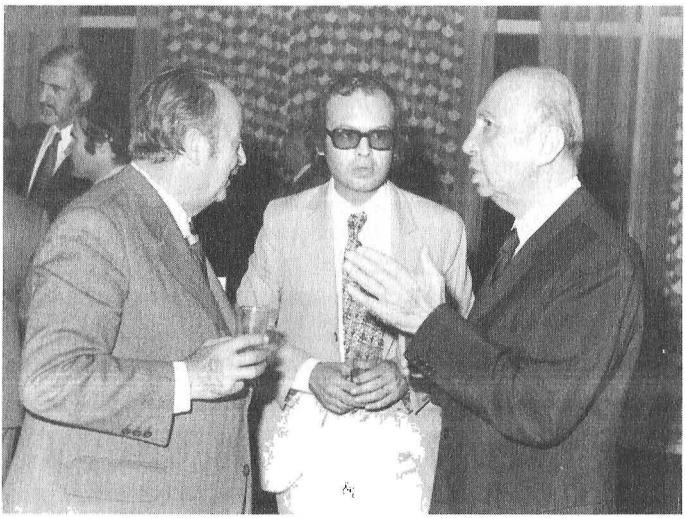
— Ne kadar sürdü bu çalışma?

— 20 Eylül'e kadar fuarda sürdü. Sonra tekrar Ankara'ya dönüldü. Benim çalışmalarım da kağıt üzerinde bitti. Çok önünü görmediğim bir proje diye bakıyordum olaya. Ekimde de zaten terhis oldum. Dolayısıyla bir başlangıç çalışması yaptım diyebilirim. Volvo'yla anlaşamadılar ve o proje kaldı ama Oyak sonraki yıllarda Renault'la bir anlaşma yaptı. Renault Türkiye'de rağbet gören bir model olarak çıktı ve gelişti. Türkiye için otomobil o yıllarda çok yeni bir kavramdı. Hatırlarsınız, 27 Mayıs'ta "Devrim" diye bir otomobil yapılmıştı. Cemal Gürsel, Devrim'in içine bindi, sonra otomobil yürümedi! Meğer benzin koymayı unutmuşlar. Sonra Anadol ortaya çıktı. Otomotiv sektöründe Türkiye emekleme dönemindeydi. Şimdi Türkiye ihracatının büyük miktarını otomotiv sektörü karşılıyor. Çok büyük yol alındı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Zor Karar: Özel Sektöre Geçiş

Halkla ilişkiler bölümü ilk Koç Holding'de kurulmuştu. Bir yıl içinde Sabancı Holding'de de böyle bir bölüm kuruldu. Ardından diğer büyük şirketler de birer birer halkla ilişkiler bölümlerine kavuşmaya başladı.

Ankara'dan İstanbul'a taşınan Alaeddin Asna aynı zamanda kamudan özel sektöre de adım atmış oldu. Vehbi Koç ve Koç'un genel koordinatörü Hulki Alisbah ile birlikte (1970).

— Askerlik bittiğinde ne yaptınız? Planlama'da mı çalışmaya başladınız?

— Kadrom Planlama Teşkilatı'ndaydı zaten. Oraya döndüm ama hiçbir iş yapmıyordum. "Artık teklifleri değerlendirmenin zamanı geldi" diye düşünmeye başladım. Birkaç tane teklif vardı zaten. Biri Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ndendi. O zamanki müdür beni basın ataşesi olarak bir yerlere göndermek istiyordu. Londra Basın Ataşeliği ihtimalinden söz etmişti ki ben de istiyordum, ama Karaçi de olabilirdi, Lefkoşa da... Oralarda da boşluk vardı. Bir gün gidip müdürle görüştüm, o da Başbakan Süleyman Demirel'in bir liste istediğini söyledi. Biyografileri de vermek gerektiğinden, ben de o zamana kadar yaptıklarımı anlattım. Notlar aldı, sonra da "Kaç yaşındasınız" diye sordu, 27-28 yaşımda olduğumu söyledim. Bir hesapladıktan sonra, "Bu yaptığınız işlere göre 71 yaşında çıkıyorsunuz. Bu kadar iş yapmışsınız, üç yıl biri, dört yıl öbürü" deyince, bunların çoğunu aynı anda yaptığımı anlattım. Epey gülüştük sonra.

— Bir sürü işi bir arada yapmanız onu da şaşırtmış belli ki... Diğer alternatifler neydi?

— Koç Holding'den bir teklif vardı. Öte yandan eski Sağlık Bakanı Suphi Baykam benim gazetecilik yaptığım dönemde yakın ilişkim olan bir siyasetçiydi. O da Hastaş diye bir şirket kurmuş, beni oraya çağırıyordu. Suphi Ağabey, Bedri Baykam'ın da babasıdır. Hastaş, "halk sektörü" anlamına geliyordu. Halka açık bir şirket olacak, yani halk işin içine girecek diye bir plan vardı. Yedek subayken Ordu Yardımlaşma'da çalışmıştım, Prof. Ali Bozer ve Özer Derbil de yeniden onlarla çalışmamı istiyorlardu. Nermin Hanım üniversitede

ders vermemi istiyordu. Hangisini seçeceğimi bilmez bir halde kafam karışmıştı. İstanbul'a gelip Koç Holding'de Rahmi Koç'la görüştüm. Suna Kıraç'la konuştuk. Koç Holding Personel Müdürü Filiz Ofluoğlu bir akşam beni Divan Oteli'ne yemeğe götürdü. Sonra da tiyatroya gittik. Ben İstanbul'dayken Kenter Tiyatrosu yeni açılıyordu, koltuklar da isimlere göre satılmış. O gün Vehbi Koç'un isminin yazılı olduğu en ön sıradaki koltuğa ben oturdum! Koç Holding'dekiler beni çok iyi ağırladılar. Aklıma takılmadı değil. Onlarla görüşmelerim sonucu düşüneceğimi söyleyip Ankara'ya geri döndüm.

— *Ciddi kafa karıştırıcı teklifler... Kimseye danıştınız mı?*
— Danıştım tabii... Her genç gibi solcuyum ya! "Bir solcu Koç'ta nasıl çalışabilir?" diye fena halde kafama takıldı. Bazı ağabeylerle gidip konuştum. İlhami Soysal, Mehmet Kemal, Doğan Avcıoğlu filan, "Deli misin? Solcu da olsa, sağcı da olsa herkes hayatında bir patronla çalışır. Biz gazetelerde çalışıyoruz, bizim patronumuz yok mu?" dediler. Bana, "Yeter ki düzgün işler yap" diye nasihat verdiler. Yeniden İstanbul'a gittim. Her konuşmada da benim maaşımı yükseltiyorlardı. Zannediyorlar ki ben maaştan dolayı endişeliyim! Üniversitede kalmak da cazip geliyor ama en az parayı onlar veriyor. Annem-babam İstanbul'a taşınmışlar, onlar da benim İstanbul'da yaşamamı istiyorlar. Son defa gittim Koç Holding'e ve el sıkıştık, 1969 yaz sonunda Koç'ta başlamış oldum. Halkla Münasebetler Müdürü olmuştum.

— *Sonunda zor da olsa karar verdiniz!*
— Evet, böylece özel sektöre geçtim. Bu arada her solcu bıyıklı olur ya, o el sıkışma sırasında ben bıyıklıyım! Meğer Vehbi Bey bıyığı sevmezmiş. Vehbi Koç, Rahmi Koç, Genel Koordinatör Hulki Alisbah, oturuyoruz. Bir tek Hulki Bey'in bıyığı var ama onun bıyığı da badem bıyık gibi. O görüşmede Vehbi Bey dış görünümün halkla ilişkilerde önemini anlattı. Tıraş olmanın önemini, bıyık olmaması gerektiğini söyledi. Ben bir anda kendiliğinden ellerimle bıyıklarımı kapattım.

O sırada gözüm Hulki Bey'e takıldı. Vehbi Bey bunu hiç kaçırmadı, "Evet, ama Hulki Bey hem yaşlı, hem bıyıkları beyaz, hem de küçük. Seninki gibi değil" dedi ve meşhur kahkahasını attı. O an Vehbi Koç'un zekasına, dikkatine baktım. Benim gözümün nerede olduğunu ve kafamdan geçeni biliyordu.

— Özel sektöre adım attınız, ama "Kamuda çalışmak önemliydi" demiştiniz. Tereddüt yaşadınız mı?

— Yaşadım tabii... Özel sektör cazip hale gelmeye başlamıştı. Ücretler yüksek, insanların çalışma koşulları daha iyi, ama bir solcunun gitmesi, ihanet etmiş gibi oluyor. Devleti bırakıyorsun, solculuğu bırakıyorsun, bırakmasan bile içinde bir yerde tutmak zorundasın. Ankara'daki ağabeyler de destek verince devam ettim. Kendimi "Burası da devlet gibi bir yer, binlerce insan çalışıyor, bir sürü şirket var" diye ikna etmeye çalıştım. İçlerinden bir sürü siyasete atılan, milletvekili olmuş insanlar var. Koç Grubu'na önemli bir grup olarak bakılıyor Türkiye'de. Öteki özel holdinglere de keza... Olayı kendi kendime cazip hale getirmeye çalıştım.

— Başka hangi özel şirketler vardı?

— Koç, hiç şüphesiz en önemlisi... Yabancı şirketlerle ortaklıkları açısından da durum öyleydi. Sonra Sabancı geliyordu, onların daha çok tekstil şirketleriyle ilişkileri vardı. Sanayi alanına çok fazla girmemişlerdi, tarıma dönük bir şirketti. Eczacıbaşı vardı sonra, onlar da ilaç alanına dönük bir şirketti. İzmir'de Yaşar Holding vardı. Hepsi büyük şirketler ama farklı alanlarda çalıştıkları için Koç o yıllarda ön plandaydı. Çok uzun zaman da oradaki liderliğini korudu.

— Arkadaşlarınız, aileniz sizi nasıl etkiledi Koç'la çalışma konusunda?

— Çevrem müthiş övdü ya da gıpta etti. Koç'ta çalışmak çok önemli bir olaydı. O yıllarda arkadaşlarım genç yaşta o kadar önemli bir göreve gelmemi konuşurdu. Çok önemli bir

adımmış meğer dışarıdan bakıldığında. Gerçekten, şimdi bakınca Koç şirketlerinden birinin genel müdürünün ya da bir idarecisinin demeci, haberi gazetelerde birinci sayfalarda oluyor. Diyelim ki gazeteci olsan birinci haber yapmayacağın şey, bakıyorsun ki o topluluğa ait olduğu için önemli bir yere sahip olabiliyordu.

— *Türkiye'de ismi geçen, gücü olan bir yapı..*
— Evet, tabii... Çok önemli, Türkiye'nin ekonomisine katkı yapan gruplar... Mesela bu insanlar Ankara'ya gidiyorlar, genellikle çok önemli kişiler. Kanunların hazırlanmasında bile etkin oluyorlar.

Transfer dedikoduları aldı başını gitti

— *Siz Mülkiye'ye diplomat olmak için girmek istemiştiniz. Basın ataşeliği teklifinin size daha cazip gelmiş olabileceğini düşünmüştüm.*
— Zaten onun için görüştüm, ama sonunda işin içinden Kıbrıs Basın Ataşeliği çıktı. Londra'ya torpilliler gidiyormuş. Benim gibi çocuğu gönderirler mi Londra'ya? Dolayısıyla o ihtimal düştü. İyi ki onların da teklifini kabul etmemişim.

— *İstanbul'a yolculuk nasıldı?*
— İstanbul'a gelmem tabii zor oldu; yer bulmak, evi taşımak, Ankara'dan sonra İstanbul'un maddi hayatına alışmak... Rahmi Koç beni İstanbul iş âleminin üst düzeyleriyle tanıştırmak için Rotary toplantılarına, Lions toplantılarına götürmeye başlamıştı. O zaman öğrendim ki "Ankara'dan, devletten adam transfer etmişler. Otomobil vermişler, milyonlarca lira transfer parası vermişler" diye büyük bir dedikodu var.

— *Transfer parası var mıydı o dönemde?*
— Yok canım... 5 bin liralık maaşım ve bir tek Anadol otomobil var. O da bana sadece kullanmam için verildi, yani sahibi değildim. İstanbul'da otomobil şarttı zaten. Maaşım An-

Koç'ta çalışmak yeni bir dünyayla tanışıklığı da beraberinde getirmişti. Rahmi Koç ile Divan Oteli'nde bir toplantıda.

kara'dakinden fazlaydı tabii, ama ev kiram da on misli fazlaydı. Dolayısıyla İstanbul'da hayatın böyle çok kolay olmadığını anladım hemen. İstanbul'a geldiğim için annemin babamın gönlü olmuştu. Hastaş'a gitmedim diye ne yazık ki Suphi Baykam Ağabey küstü bana.

— İstanbul'a hızlı bir giriş yapmışsınız Koç'larla birlikte. Davetler, toplantılar...

— İstanbul'a Ankara'dan gelen biriydim. İstanbul'da büyük holdinglerde üst düzeyde çalışmak için ya Galatasaray Lisesi'nden olacaksın, ya Robert Kolej'den, ya da Boğaziçi'nden... Halbuki ben Anadolu'nun bağrından bir adamdım. Allahtan Amerika kurtarıyordu durumu, yoksa Siyasal Bilgiler filan da kurtarmayacak. Alanım ekonomi olsa neyse, ida-

re eder. Oysa bu görev de kolay değil, ama İstanbul'daki edebiyat ve basın dünyasıyla ilişkilerim bana çok yardımcı oldu. Koç'un o dönemde aralarında Arçelik, Beko, İzocam, Kav gibi dev isimlerin olduğu 129 tane şirketi vardı. Ben Koç Holding'e geldiğim zaman hepsinin halkla ilişkiler sorumlusu oldum. Hepsinin basınla ilişkilerinden, organizasyonlarından sorumluydum. Holding binasında Vehbi Koç'un en küçük kızı Suna Kıraç ve onun sağ kolu Filiz Ofluoğlu ile genç mühendislerin oturduğu ikinci kattaki bir odaya yerleştim. İçimde telaş, merak, sevinç, korku ve gurur karışımı duygular...

Ankaralı genç, koca şehir İstanbul'da

— Koç Holding'i düşündüğümüzde eski bir aile kuruluşu. Oysa halkla ilişkiler çok yeni, hatta Türkiye'de yoktu. Geleneksel bir işleyişle karşılaşırım, zorlanırım endişeniz oldu mu?

— Zaten Rahmi Bey'in anlattığına göre Vehbi Koç'u halkla ilişkiler ünitesi açmak konusunda ikna etmek için kardeşi Suna Hanım'la birlikte beş yıl uğraşmışlar. En sonunda kabul etmiş, çünkü Vehbi Bey için çok yeni bir şeyken Rahmi Bey ve Suna Hanım için durum öyle değil. Yurtdışında eğitim gördüklerinden gelişmelerin farkındaydılar. Yabancı şirketlerle ortaklıkları da var. O şirketlere bakıyorlar ki halkla ilişkiler müdürleri, kadroları var. Vehbi Bey de bunu görüyor ama lüzum hissetmiyor. Bu 129 şirket içinde Beko, Arçelik, Aygaz, Tofaş, Otosan var. Hepsi de büyük şirketler!

— Yeni birimi diğer insanlar kabul etti mi? Zor oldu mu kabullenmeleri?

— Şirkette çalışanlara da kendimi kabul ettirmeye çalıştığım bir süreç yaşadım. Onlar da, "25 yaşında bir oğlan gelmiş Ankara'dan" diye başlangıçta tepki gösterdiler. Sonra baktılar ki, Vehbi Bey bu adamı seviyor, Rahmi Bey de destekliyor, o direnç kırıldı ama epey zamanımı aldı. Sonra kimiyle Beşiktaşlıyım diye, kimiyle işte aynı mahallede oturuyoruz diye,

kimiyle de şiir üzerine dostluklar kurduk... Uzun zaman aldı, çünkü ben tek kişiydim. Bir birim kuruldu diyorsam, öyle beş-on kişiyle çalışmıyordum. Bir sekreterim vardı, onu da Filiz Ofluoğlu'yla paylaşırdık, başka kimse yoktu. Sonra bir yardımcı aldım kendime, o kadar. Herkes bu görevin hakikaten işe yaradığını gördükten sonra anladı. Sabah sekize doğru Fındıklı'daki odama girer, telefonlar çalışmaya başlamadan günlük gazeteleri okur, ilginç haber ve yazıları kesip dosyalardım.

— *Siz İstanbul'a eşinizle mi gittiniz? Ayrılmış mıydınız?*
— İstanbul'a geldiğimde evliydim. Geldikten sonra ayrıldım.

— *Birlikte mi geldiniz İstanbul'a?*
— Evet, gene ben önce gelip ev tuttum. Ölçülerim değişti İstanbul'a geldiğim zaman. Ankara'da maaşım 1.500 lira mı neydi... Levent'te bir ev gösterdiler, deniz görüyor, 3 bin lira kirası. Maaşım Allahtan 5 bin liraydı da 3 bin lirasını ev kirasına verebildim. Vermek zorunda olduğumu hissettim... İnsanları evime davet ediyorum, işin mecburiyetleri var ve bunlar maaşla da, parayla da alakalı. Dolayısıyla özel sektörde çalışmak zengin işi, onu da anladım. İnsanların kapsadıkları yer, onların yaptıkları işe paralel önem taşıyor. O önem de bütçeye bağlı büyük ölçüde.

— *Levent'te mi oturdunuz?*
— Evet... Boşandıktan sonra oradan taşındım. Tek başınaydım, "Burası güzel ve denizi görüyor" deyip Cihangir'de ev tuttum. Taksim'e de yakın... Cihangir'de tuttuğum evden on beş günde filan kaçtım. Sokakta, galiba konsomatrislerin oturduğu bir evde bir kavga çıkmıştı, "Burada oturulmaz" deyip, Topağacı'na taşındım. Buradaki ev dostlarımın sık sık uğradığı, soframı paylaştıkları bir yerdi. Arkasındaki teras Ihlamur Kasrı'na bakardı.

— *Şirket Fındıklı'daydı zaten...*

— Topağacı'ndan hemen arabayla Fındıklı'ya iniyordum. Topağacı'nda da çok iyi komşularım vardı. Karşı binada İsmet Giritli Hoca, yanımdaki binada Emil Galip Sandalcı, iki-üç apartman yukarıda Şahap Kocatopçu oturuyordu. Bu benim saygı duyduğum insanlarla beraber olmam için bir imkandı. Daire komşum da ünlü sinema starı Sezer Sezin'di. Kocası Ankara'dan Devlet Tiyatrosu'ndan tanıdığım Üner İlsever.

— Kolay adapte oldunuz mu İstanbul'a?
— Benim gözümde adaptasyon sürecinde Ankara'nın üstünlüğü hiç değişmedi. Uzun zaman da bu böyle gitti. Ne zaman Ankara'ya gitsem, dönüşte ayaklarım geri geri giderdi, İstanbul'a dönüyorum diye.

— O kadar çok özlüyordunuz!
— Halbuki babam da "Yahya Kemal'in lafını unutma! Ankara'nın tek güzel tarafı İstanbul'a dönüşüdür," derdi. Babam İstanbul'u çok severdi, emekli olur olmaz da İstanbul'a geldi. Sonra aradan yıllar geçti, ben yavaş yavaş Ankara'daki arkadaşlarımı kaybettim, bazıları özel sektörde iş bulup İstanbul'a taşınmaya başladı. Benim için artık Kızılay'da piyasa yapmanın, dolaşmanın, bir kahveye oturmanın özelliği bitti. Şimdi Ankara'da görev verseler gitmem herhalde...

— Siz Ankara'da ders vermeye başlamıştınız bir yandan. Koç'la anlaşınca onu da bıraktınız değil mi?
— Nermin Abadan-Unat çok kızdı İstanbul'da çalışmaya başlamama. Ona arada Ankara'ya gelip ders vermeye söz verdim. Ortalama on beş günde bir uçakla Ankara'ya gidip ders veriyordum.

— Devam ettiniz Koç'tayken de... Aynı anda yine birkaç iş mi yaptınız?
— Yaklaşık bir-bir buçuk yıl böyle geçti. Sonra "Artık buraya birini bulalım," dedim. Benden sonra Cemal Mıhçıoğlu Hoca başladı. O sırada İstanbul Üniversitesi'nde Doğan He-

per'in de öğrenci olduğu, Abdi İpekçi'nin ders verdiği Gazetecilik Enstitüsü vardı, ben de orada ders vermeye başladım. İktisadi Ticari İlimler Akademisi kurulmuştu, bir taraftan orada, diğer taraftan enstitüde ders verdim. Bu ders verme olayı kendiliğinden gelişti. Koç'ta çalıştığımda da yine birkaç şapkalı bir yaşam tarzım oldu.

Büyük işlere imza atan genç adam

— Koç'taki ilk çalışmanız neydi? O dönemde yapılan halkla ilişkiler çalışmalarını nasıl örneklendirebiliriz?
— Gazetecilerle Vehbi Bey ve Rahmi Bey arasında ilişki kurmaya çalıştım, yemekli davetler düzenledim, çünkü iki tarafın birbirine çok uzak olduğunu gördüm. İki taraf da birbirini sevmezdi. Gazeteciler Vehbi Koç'a "Sömürüyor" filan der, kızarlardı. Vehbi Koç'la Rahmi Koç da "Yalan yazıyorlar" diye onlara çok kızardı. Oysa ben insanların birbirini tanıyıp kendilerini açık anlatırlarsa kızacak bir şey olmadığını göreceklerini düşünürüm... Auguste Comte'un lafı meşhurdur: "Bir işyeri, cam bir ev gibi açık olmalı, duvarları olmamalı. Dışardan baktığınız zaman içeriyi görmelisiniz." Onun için Fransa'daki Halkla İlişkiler Derneği'nin adı "Cam Ev Kulübü", yani "Maison de Vere"dir. Bu dürüstlüğü sağlamanız önemli. Özel sektör artık bunu sağlamaya başladı, ama eskiden saklanırlardı.

— Bu değişimin halkla ilişkilerin katkısıyla olduğunu söyleyebilir miyiz?
— Tabii, kesinlikle öyle.

— O zaman Koç'ta da halkla ilişkiler çalışmalarına başlayarak onların halka açılmasını sağlamış oldunuz aslında.
— Evet, sosyal açıdan bakarsanız, halk deyimine basın da dahildir. Halkın gözünde Koç büyük bir kuruluştu sadece, o kadar. İtibarı yoktu, hatta korkulurdu ondan. İnsanlar orada çalışmak isterdi, çünkü çok para veriyordu ama imajı kötüy-

Koç'ta geçen yıllar boyunca birçok başarılı projeye imza atıldı. Rahmi Koç ve İstanbul Belediye Başkanı Fahri Atabey, Atatürk Kütüphanesi 50. yıl bağış sözleşmesini imzalıyorlar (1972).

dü. Halbuki şimdi Koç Holding deyince "iş yapan, yatırım yapan, vergisini veren bir kuruluş" diye bakılıyor. Yani itibarlı bir kuruluş olarak algılanıyor.

— O dönemde imza attığınız projeler oldu mu?

— Atatürk Kitaplığı örneğin, 1973'te yapıldı. Cumhuriyet'in 50'nci yılında çoğu şirket bir şey yapmak istiyordu. O sırada İstanbul Beyazıt'ta Belediye Kitaplığı vardı. Sobayla ısıtılan, kıymetli elyazması kitapların olduğu bir kitaplıktı. Yıllardır hiç kimse oraya el atmamıştı. Belediyeye "Bir kitaplık yapalım, Beyazıt'taki kütüphaneyi buraya taşıyalım," dedik. O kitaplık 25 milyon liralık bir projeydi. Projeyi Filiz Hanım'la hazırladım, yönetim kuruluna sundum. Mali İşler Müdürü Bay İzak Eskenazi vardı, "25 milyon lirayı ben buraya vermem! Deli misin? Arçelik Fabrikası 25 milyona kuruldu," dedi. Fabrika kurulunca karşılığında para kazandırıyor ama kütüphanenin getirisi de yok! Dolayısıyla büyük kavga dövüşlerle Sedat Hakkı Eldem'e çizdirdik mimarisini. Bu arada

Suna Kıraç ve Rahmi Koç da beni destekledi. Epey uğraştık ve ikna ettik yönetimi. Ben projenin 25 milyona çıkmayacağını biliyordum, ki sonuçta 100 milyona bitti.

— Sizi sopayla kovalamışlardır herhalde...
— Nerdeyse!.. 25 milyona onay çıktı, temel atıldı, iş yapılmaya başlandı. Önce 35 milyon oldu, sonra 45 milyon... Bittiğinde gerçekten yüz ağartıcı bir iş çıktı. Kütüphane Koç'un çok önemli projelerinden biri oldu.

— Nasıl oldu açılışı?
— Açılışı sırasında ben Koç'tan ayrılmıştım ama davet ettiler, gittim açılış törenine, gururla seyrettim. Hiç adım geçmedi, "Projede Alaeddin de vardı" denmedi ama mikrokopi bölümleriyle, kitap asansörleriyle filan gerçekten yüz ağartıcı bir kütüphane olmasının mutluluğunu yaşadım.

İş dünyasında büyük yapılanma: TÜSİAD kuruluyor

— Taksim'de çok insanın gittiği ender kütüphanelerden biri şu anda da... Başka bu tip işlere imza attınız mı Koç'ta?
— TÜSİAD da o yıllarda, 1972'lerde kuruldu. Güngör Uras Planlama Teşkilatı'nda çalışıyordu. Vehbi Bey, Güngör Bey'in adını duymuş. Ben de Güngör'ü Ankara'dan tanırım. Tanışmalarını sağladım. TÜSİAD'ın ilk kuruluş hazırlıklarını Güngör İstanbul'dayken yaptı. Ben TÜSİAD'ın kuruluşunda destek kuvvet olarak yardımcı oldum.

— Neden TÜSİAD'a ihtiyaç duyuldu? Nasıl bir süreç yaşanmıştı?
— Odalar Birliği'nin çok tüccar kafalı bir kuruluş olduğu düşünülüyordu. Sanayinin ağırlık taşımadığı görüşü oluşmaya başlamıştı. Artık ticaret adamlarına da ağırlık vermekle beraber, sanayiyi ön plana çıkaran bir kuruluş olsun istendi. Onun için Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği kuruldu. Vehbi Bey, Nejat Bey, Sakıp Bey yer aldı dernekte.

— Güngör Uras TÜSİAD için geldi, sonra neler oldu?
— Güngör TÜSİAD'ın genel sekreteri oldu. İstanbul'da kuruluş hazırlıklarını yaptı. Küçük bir binada işe başladılar. Bazı şirketler oraya hem personel hem para katkısı yaptı. Ar-Ge çalışmalarıyla işe başladılar ve zamanla saygınlık kazandılar. Gazetelerle iyi ilişkiler kurdular, Güngör de bu ilişkileri çok iyi yürüten bir insandır. Sonra da TÜSİAD Brüksel'de, Avrupa Birliği'nin merkezinde temsilcilik açacak kadar büyüdü.

— Siz kuruluş aşamasında nasıl destek verdiniz?
— Gazetecilerle ilişki kurarak gazetelerin olaya yakınlaşmasını sağlamaya çalıştım. Benim TÜSİAD'ın programlarını, planlarını hazırlama gibi bir rolüm olmadı. Zaten Koç'ta çalışıyordum. Hâlâ iki kişilik bir şubede 129 tane şirketin halkla ilişkilerini yapıyorduk. Diğer işlerde anlık problemler olduğunda yardımcı oluyordum.

— Nasıl bir yol izlendi TÜSİAD çalışmasında?
— Başlangıçta bir basın toplantısı yapılmadı. Özel sektörün örgütleneceği konusunda haberler çıkmaya başladı. TÜSİAD'ın başında olacağını düşündüğümüz insanlarla, Nejat Eczacıbaşı, Sakıp Sabancı, Vehbi Koç, Rahmi Koç'la filan özel röportajlar yapıldı. Başka ülkelerdeki örnekler hakkında bilgi verildi. TÜSİAD'ın muhalifi de tahmin edileceği gibi Odalar Birliği'ydi. "TÜSİAD kim oluyor?" yaklaşımı vardı. TÜSİAD aslında Odalar Birliği'nden daha üst düzeyde, yönetim kademesinde daha entelektüel bir kuruluş. Düşüncelerini ve ekonomik alandaki görüşünü bildiriyor, yazı yazıyor, toplantılar yapıyordu. Diğerleri ise mesleki kuruluş. İşte o dönemde ne yapsak böyle bir katı muhalefet görüyorduk. Allahtan Vehbi Bey'in kendi ağırlığı vardı ve tabii arkamdaydı.

Açılışa 1971 muhtırası damgasını vurdu

— 1971 Şubatı'nda Tofaş'ın açılışı büyük ses getirdi, demiştiniz.

— Aslına bakarsanız benim Koç'taki beş senem şirket açılışlarıyla geçti. Divan Otel'in, Pub Divan'ın açılışını ben yaptım. Koç Kütüphanesi, Tofaş'ın açılışı, Kav Kibrit Fabrikası filan hep bu dönemde oldu. Koç devamlı yenilik yapan ve genişleyen bir kuruluştu. Organizasyonu kim yapacak? Halkla ilişkiler... Bir de asıl sorun, kadro yok! Tofaş için hakikaten büyük bir açılış yapıldı. Öyle olmasını biraz Fiat, yani İtalyan ortak Agnelli istedi. Büyük bir yabancı otomotiv şirketinin Türkiye'de, Bursa'da bir fabrika kurması önemliydi. Anadol marka bir otomobilim vardı ve açılışı düzenlemek için bir sene boyunca neredeyse her gün Bursa'ya gidip geldim. Orada bir ekip kurduk. Fabrikada genel müdürler, İtalyan çalışanlar filan vardı. İstanbul'da biz Suna Kıraç'la ve Rahmi Koç'la işin halkla ilişkiler tarafını yapıyoruz. Bir taraftan da Koç Grubu'nun otomotiv ekibi var. Aslında konuyla ilgili Otomotiv Grubu'nun başında Bernar Nahum, yanında da Can Kıraç, İnan Kıraç var... Bernar Nahum Yönetim Kurulu üyesi ve Vehbi Bey'in sağ kolu. Otomotivi, otomobilciliği, kamyonculuğu, otobüsçülüğü, motoru filan çok iyi bilen biri. Benim bu koşuşturmalarım arasında Bernar Bey bana, "Şunu da yapalım, bunu da yapalım" dediği zaman illet olurdum; çünkü işin otomotiv kısmı beni ilgilendirmiyordu ki, beni açılış ilgilendiriyordu. Üstelik tek kişiydim. "Mösyö Bernar" derlerdi ona, otomotiv tarafının kusursuz olmasını istediği için beni çok sıkıştırırdı.

— Peki nasıl oldu? Kimler geldi?

— Herkes geldi... Türkiye'den değil bir tek, dünyada kim varsa! İtalyan ağırlıklı olmak üzere, otomotiv dünyası olduğu gibi geldi. 1970'li yıllarda dünyada otomotiv sektörü çok büyük değildi. Dolayısıyla dünya otomotiv sektörü için önemli bir olaydı ve herkes geldi. Açılış yapıldı. Cevdet Sunay Cumhurbaşkanı o zaman, Süleyman Demirel de Başbakan. İşte bakanlar filan var. Açılış töreninden sonra Çelik Palas'ta büyük bir yemek verildi.

— Çelik Palas?
— Bursa'daki otel. Yemekleri Divan Oteli İstanbul'dan yapıp götürdü. İstanbul'dan Şehir Hatları'ndan vapurlar kiraladık, insanlar onlarla gitti. Ankara'dan uçaklar kiraladık filan... Her şey iyi geçti, bitti. Saat gibi yürüdü, yemeğe oturduk. Yemek yenirken Cevdet Sunay masanın bir tarafında, yanında Vehbi Bey, karşısında Süleyman Demirel, yanında Rahmi Bey ve Mösyö Bernar oturuyor. Cevdet Sunay'ın emir subayı geldi, kulağına bir şeyler söyledi. O da karşıdaki Süleyman Bey'e eğildi, masadan karşılıklı birbirlerine eğilip bir şeyler söylediler, yemeğin ortasında kalktılar!

— Bırakıp gittiler! Çok önemli bir şey oldu demek ki...
— Onlar kalkınca herkes kalktı tabii. Öteki bakanlar da... "Bir şeye mi kızdılar? Yemek mi kötü, bir şeye mi sinirlendiler?" dedik.

— Herkes paniğe kapıldı tabii... Ne olmuş, öğrenebildiniz mi?
— Meğer o meşhur 12 Mart muhtırası olarak geçen istihbaratı almışlar. Açılış şubatta oldu. İstihbarat almışlar, ordu Cevdet Sunay'a muhtıra verecek diye. Ankara'ya dönüp generalleri ikna etmeleri lazım. Acil!..

— Siz durumu nasıl öğrendiniz?
— Sonradan öğrendim tabii ne olduğunu. Akşam arkadaşlarımdan, gazetecilerden duydum neler yaşandığını.

— Gazeteciler, orada bulunan herkes onların birden gitmelerini garipsemiştir tabii!
— Garipsediler, ama biz bir açıklama yapıp, "Ankara'ya önemli yabancı ziyaretçiler gelmiş, dönmeleri lazımdı, onun için gittiler" dedik. Devam ettik yemeğe ama tabii ki tadımız kaçtı. Zaten açılıştan yaklaşık bir ay sonra muhtıra gerçekleşti. İhtilal, Demirel'in meşhur "şapkasını alarak" gitmesiyle ünlendi.

— Tofaş'ın açılış haberleri basına nasıl yansıdı?
— Müthiş tabii... Bütün gazetelerde birinci sayfadan, dörtbeş sütunluk başlıklarla, bir sürü fotoğrafla filan yansıdı. Bir hafta sürdü haberler, dergilerde çıktı. O zaman TRT vardı televizyon olarak.

— Televizyon yayını başlamıştı tabii bu arada.
— İşte bir tek TRT vardı. 1968'de ilk yayın yapılmıştı sanırım.

Çiçekçiler Asna'ya karşı

— Aslında tek başınıza o dönemde önemli işlere imza atmışsınız. TÜSİAD'ın kurulması, Atatürk Kitaplığı, Türk Eğitim Vakfı'na çiçek bağışı, daha birçok açılış, organizasyon... Çiçek yerine bağış kampanyası nasıl yapıldı?
— Vehbi Bey hep düşünürmüş bu bağış işini. Özellikle İsveç, Danimarka gibi kuzey ülkelerinde çiçek, çelenk bağışlarını böyle vakıflara yaptırırlar, onlar da topladıkları parayı eğitim alanında kullanırlarmış. Vehbi Bey bir gidişinde görmüş. Böyle bir şey hoşuna gittiğinde insanlara raporlar yazdırır, uzun uzun düşünür taşınır, sonunda aklı keserse mutlaka yapardı. Türk Eğitim Vakfı işi de böyle çıktı. Ben tek başıma uğraştım ve çok tepkiyle karşılaştım.

— Ne tepkisi?
— Çiçekçiler çok kızdılar! Nefret ettiler benden. Çiçek almıyorum adamlardan! Sabuncakisler, Necmi Rıza'lar filan, İstanbul'un ünlü çiçekçileri hepsi... Onlar da "Koç bizi öldürecek, batıracak. Bizim çiçeğimizde gözü var," diye gazetelere demeçler veriyorlardı. Çiçek yerine bağışta bulunma fikri çok yeniydi ve insanların da hoşuna gitmişti. Ben de çok sevdiğim için sanki Vehbi Bey'in değil de benim fikrimmiş gibi direndim. Gazetelerle konuştuk, dostlarıma konuyu yazdırdım. Bir-iki cenazede başladı. Vehbi Bey başladı vakıf çelengi göndermeye. Şekilleri çizdirdik, kurdeleler nasıl olacak, nasıl adamlar çalışacak...

Koç'un Halkla Münasebetler Müdürü Alaeddin Asna, Can Kıraç ile birlikte. Yıl 1972.

— *Bir de* Bizden Haberler *dergisinden söz etmiştiniz. Koç'un yayını... Nasıl bir dergiydi?*

— Onun babası Can Kıraç'tı. Başlangıçta uyduruk, altı yapraklı filan bir dergiymiş. Sonra Can Bey İstanbul'a geldiği zaman dergiyi biraz daha büyüttü, kuşe kağıda yapmaya başladı. Ben orada çalışmaya başladığımda, "*Bizden Haberler* dergisini de sen çıkart," dediler. Bunun üzerine ben daha bir dergi haline getirmeye başladım, her sayıda bir tema işledik. Koç Grubu'ndan olmayan insanların da okuyabileceği bir dergi anlayışı getirdik. Haberler, röportajlar, fotoğraflar filan oldu. Bazı sayfalarını da Koç'a ayırdık. Hem dışarıdan bakanlar Koç Grubu'nda neler olduğunu görsün hem de genel konularda bilgi sahibi olsun istedik. Türk basınını işledik mesela. Her gazetenin yazı işleri müdürüne gazetesini anlatan bir bölüm yazdırdım. Hasan Pulur *Milliyet*'i, Saadettin Çulcu *Tercüman*'ı, Erol Dallı *Cumhuriyet*'i anlattı... Her gazeteye eşit

sayfa verdik. Tabii *Hürriyet*'e de eşit sayfa verdik. Erol Simavi "Koskoca *Hürriyet*'e nasıl öbürleriyle aynı yer verilir?" diye çok kızmış.

— *Ciddi ciddi olay mı çıktı yoksa?*
— Vehbi Bey'e beni şikayet eden bir mektup yazmış "Böyle şey mi olur?" diye. Tabii mektup gelince telaşlanmış bizimkiler, koskoca Erol Simavi! Suna Hanım, Can Bey, Rahmi Bey, Vehbi Bey filan oturduk, "Ne yapacağız şimdi?" diye...

— *Kriz masası...*
— Kriz masası... Şimdi ben cevap yazsam ayıp olacak, mektup Vehbi Bey'e yazılmış. Dolayısıyla Suna Kıraç'ın yazmasına karar verildi "Erolcuğum" diye arkadaşça başlayıp "Alaeddin Bey'e de söyledim, o da çok üzüldü," diye yazdı. Bu aslında benim çok hoşuma gitti, derginin herkes tarafından okunduğunu gördüm. Bu derginin Erol Simavi'ye bile gittiğini, bütün *Hürriyet*'tekilerin okuyup, ona şikayete götürdüklerini filan gösteriyor.

— *Alttan alındı yani...*
— Ama Erol Bey bana hep kızmıştır.

— *Neden?*
— Bir başka olay daha oldu aslında. Benim de tabii muzurluğum var. TÜSİAD'ın bir kahvaltısı vardı sanırım, masada hep beraber yemek yiyoruz. Erol Bey var, öbür gazete sahipleri, Nadir Nadi filan... "Sabahları ilk okuduğum gazete *Hürriyet*'tir" dedim. Neyse ki Erol Bey'in yüzü biraz yumuşadı filan. Bu sefer öbürleri kızdılar tabii. Sonra aradan bir süre geçti, "Ben sabah ilk iş tuvalette gazete okurum," dedim. Yapılır mı bu! Benimki hata tabii, oysa espri yapıyorum güya. Ondan sonra da bir daha hiç konuşmadı Erol Bey benle.

— *Arayı tam düzeltmişken bozdunuz gene!*
— Evet...

Örnek alınan bir bölüm

— Ne kadar çalıştınız Koç'ta?
— Yedi sene kadar...

— Bu yedi senenin size ve Koç Holding'e dönüşümleri ne oldu diyebiliriz, başlangıçtan ayrıldığınız güne kadar?
— Genç insanlara "O yıllarda imajı nasıldı" diye sorsam, yanıt veremezler. Bugün Koç Holding'i Türk ekonomisinin içinden çıkaracağız ve diyelim ki Fransa'ya taşıyacağız, deseniz, kimse kabul etmez bu fikri. Yeri, önemi bilinir çünkü. Onsuz ekonomi olmaz. Koç'un bir diğer önemli yanı da özel sektörün bir ülke ekonomisinde ne kadar önemli bir yer tuttuğunu gösterip Sabancı'lara, Eczacıbaşı'lara, Yaşar'lara örnek oluşudur. Sanırım bunların çoğu halkla ilişkiler sayesinde oldu, ama burada kendimden söz etmiyorum. Vehbi Bey de, Rahmi Bey de halkla ilişkilerin bir parçasıydı, Can Kıraç da, Suna Kıraç da, dergileri de... İyi bir ekip vardı. Herkes işin önemine inanıyordu ve hepsinin sayesinde gerçekleşen bir halkla ilişkiler çalışmasıyla oldu.

— Sizi nasıl değiştirdi Koç'lu günler?
— Ben Anadolu'dan üniversite mezunu bir solcu olarak İstanbul'a ayak bastım. İstanbul'da Türkiye'nin nabzının attığını gördüm ve özellikle parasal açıdan İstanbul'un gerçekten Türk ekonomisinde, Türk toplumunun gelişiminde çok önemli bir faktör olduğunu gördüm. New York'u, Paris'i, Londra'yı, Brüksel'i saymazsanız, çok az ülkede İstanbul kadar önemli şehir vardır; mesela Roma, Atina böyle şehirler değildir. İstanbul ekonomisi, kültürü, sanatı, sporu açısından hakikaten ülkeye damgasını vurmuş bir şehirdir. "Bizim toplumumuzun ya da devlet yönetimlerinin ne hatası var?" diye sorsam, belki 1950'lerden beri Türkiye'de üç tane daha İstanbul üretmeleri lazımdı, derim. İstanbul gibi on tane daha şehir olsaydı Türkiye'nin görüntüsü çok daha farklı olabilirdi.

— Ya sektöre etkisi?

— Halkla ilişkiler bölümü ilk Koç Holding'de kurulmuştu. Bir yıl içinde Sabancı Holding'de de böyle bir bölüm kuruldu ve *Vatan*'da beraber çalıştığımız Babür Ardahan diye bir gazeteci ağabey, onların halkla ilişkiler danışmanı oldu. Onlar kısa yoldan "basın danışmanı" diyorlardı. Ardından Eczacıbaşı Holding'de bir halkla ilişkiler bölümü kuruldu, önce Sağlam Dalaman diye hukuk işlerine bakan bir avukat arkadaş bu bölümle ilgilendi. Sonra gazeteci Bilgin Peremeci geldi. İzmir'deki Yaşar Holding, Selçuk Yaşar da "Nedir bu iş?" diye sormaya başladı. İstanbul'daki iş çevreleriyle ilişkileri daha çok Selman Yaşar yürütüyordu. Gene *Milliyet*'ten bir gazeteci arkadaşı, Özer Yelçe'yi halkla ilişkiler müdürü yaptılar. Yani holdingler yavaş yavaş eski gazetecileri bu bölümlerin başına getirmeye başladı. O zaman ben "Nasrettin Hoca'nın eski ayları kırpıp kırpıp yıldız yapması gibi eski gazetecileri kırpıp kırpıp halkla ilişkiler müdürü yapıyorlar," demiştim. Bu lafım çok konuşuldu Babıâli'de... Burhan Felek o zaman Gazeteciler Cemiyeti Başkanı'ydı, beni de çok severdi. Gazetelerin hepsi Cağaloğlu'nda oldukları halde ayrı ayrı binalardaki gazeteciler birbirlerini çok tanımazlar, ancak basın toplantılarında filan bir araya gelirlerdi. Halbuki ben işim nedeniyle hepsini tanır ve buluştuğumuzda tanıştırırdım. Burhan Felek bana "Sen Babıâli'nin muhtarısın," derdi. Zaten yıllarca Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin kongrelerinde de divanda görev yaptım.

— Art arda halkla ilişkiler birimleri açıldı yani...

— Hemen gelişmedi ama... Türkiye yeni fikirleri alan, benimseyen, ama çok yavaş düşünen bir ülke, yani hemen karar vermiyor. Mesela ben kendi şirketim A&B'yi kurduktan sonra başka özel firmaların kurulması on yıldan çok zaman aldı. Arkadaşlarıma hep "Siz de kurun" diyordum, ancak yıllar sürdü yeni şirketlerin kurulması. Sonra birden çoğaldı, ama biz Koç'ta halkla ilişkilere başladığımızda, Türkiye'deki uluslararası şirketlerde; yani Mobil, Shell, BP gibi kurumlarda halkla ilişkiler kavramı vardı.

— Öyle mi? Nasıl bir işleyiş vardı?
— Onlar "dış ilişkiler" filan dedikleri birimlerde bu işlerden sorumlu insanları çalıştırıyorlardı. Örneğin BP'de Fethi Pirinççioğlu çalışıyordu, sonra Canan Usman çalışmaya başladı. Mobil'de Ahmet Ramazanoğlu, Shell'de Mehmet Turaç isimli arkadaşlar çalışıyordu. Mehmet Turaç bir taraftan da tercüme işlerini yapıyordu. Dolayısıyla onların varlığı bizim özel sektöre örnek oldu. "Kötü bir şey olsa bunlar yapmaz," diye düşündüler.

— Halkla ilişkilere, "halkla münasebetler" deniyor o dönemde. İlk kim kullandı bu ifadeyi?
— "Halkla münasebetler" deyimini, "public relations" deyiminin Türkçesi olarak ilk kez Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat kullandı. "Relations" kelimesi doğru çevrilmişti ama "public" kelimesi "halk" anlamını taşımıyor. Burada amaçlanan hedef kitledir, örneğin bir ülkenin halkı değildir. Ben bu değiştirmeyi yapmak için çok uğraştım ama başaramadım. Hatta bazı kitaplarımda "public relations" deyimini olduğu gibi kullandım.

— Koç'ta halkla ilişkiler birimi kurduğunuzda dünyada ne gibi örnekleri vardı?
— O dönemde halkla ilişkiler Avrupa'da da sadece birkaç yerde vardı. İngiltere'de birkaç firmada mesela... Fransa'da Amerikalılar'la işbirliği yapan bir iki kuruluşta... Asıl Amerika'da yaygındı. Kamuoyunun kıymetini anlamaya başlayan ülkelerde daha yaygındı diyebiliriz. Zaten mesleğin temelleri de Amerika'da atılmıştı. Diğer ülkelerde Vehbi Bey için de söylediğim gibi "Reklam veriyoruz, halkla ilişkiler ne olabilir? Kamuoyu nezdinde itibarınız çok olsa ne olur, olmasa ne olur?" anlayışı vardı. Amerika'da nüfus, firma sayısı, gazete sayısı çok... Hatta 1960'larda ufak ufak televizyonlar başlamış, çok sayıda radyo istasyonu var. Dolayısıyla ilk çalışmalar, medyayla ve kamuoyuyla ilişki kuracak birileri lazım, diye düşünülerek başlamış. Türkiye'de ise Koç'la biz başladık.

Hatta epey düşündükten, gelgitlerden sonra tek kişilik bir birim olarak...

İstanbul'da edebiyat dünyasıyla tanışma

— Ankara'da edebiyat dünyasıyla çok yakındınız. İstanbul'a taşınınca bağınız koptu mu?
— Hayır, ama doğal olarak farklı bir çevreyle iletişimim oldu. İstanbul'a geldikten sonra Yaşar Nabi'yle tanıştım. Pen Yazarlar Derneği diye bir dernek vardı. Orası Aziz Nesin, Doğan Hızlan, Oktay Akbal, Necati Cumalı ve daha birçok yazarın katıldığı ve arada sırada toplantılar yapılan bir yer... Onlarla dostluklar kurdum İstanbul'da. Hüsamettin Bozok'un Yeditepe Yayınları, Yaşar Nabi Bey'in Varlık Yayınları vardı. Bir taraftan onlara yardım ediyordum, bir taraftan gazetelerle yakın ilişkim vardı. Birlikte yemekler yiyorduk, birbirimizi akşamları meyhanelere filan davet ediyorduk.

— Aziz Nesin'in adı bu döneme damgasını vurmuştu. Nasıl biriydi Aziz Nesin?
— Aziz Nesin matrak bir adamdı. Mesela Pen Kulüp toplantılarında ben çıkar, faaliyet raporunu okurum. Derneklerde öyledir ya, ben genel sekreter olarak raporu okuyorum, Yaşar Nabi de başkan. Oturmuşuz bütün öteki edebiyatçılarla... Faaliyet raporunda "Şunu da yapamadık, bunu da yapamadık" filan diyorum. Aziz Nesin "Böyle faaliyet raporu mu olur? Siz kendinizi kötülüyorsunuz, bize sizi kötüleyecek bir şey kalmıyor. Halbuki genel kurul dediğin, kongre dediğin şeyde kavga dövüş çıkar. Ben sana hakaret ederim, sen bana hakaret edersin ki anlayayım. Bu ne biçim faaliyet raporu?" diye kızardı.

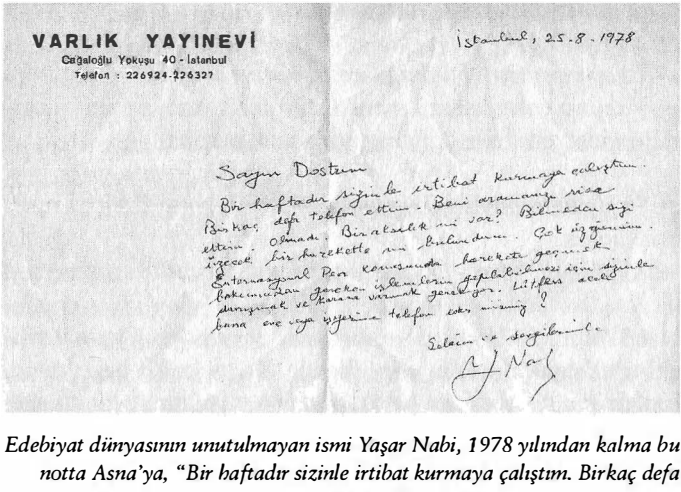
— Yaşar Nabi'yle nasıl tanıştınız?
— Yaşar Nabi'yle ben *Varlık* dergisine şiir göndermeye başladığımda tanıştım. Herkes gönderirdi ya o dönemde, başlan-

gıç öyle oldu. Tabii girmedi o şiirler dergiye. Hikaye gönderdim filan... Sonra birdenbire gönderdiğim şiirler, hikayeler girmeye başladı. 15 günde bir çıkardı *Varlık* dergisi. Ben de her sayıyı alıp "Var mıyım acaba?" diye bakardım. Bir de dergi dışında yıllıkları vardı *Varlık*'ın. Onların içine de benim şiirlerim, hikayelerim girmeye başladı. Çok heyecanlanırdım önemli şairlerin yanında benim şiirlerim çıkmaya başladığı için. Beni hiç tanımıyordu, görmemişti Yaşar Nabi Bey. Bir ara İstanbul'a gelişimde uğradım. Babıâli'den yukarı çıkarken Cağaloğlu Yokuşu vardır, Ankara Caddesi'nin hemen paralelinde. Orada bürosu vardı, böyle ufacık bir büro. Oraya çok gider gelirdim. Bir ara "Bizim Pen Yazarlar Derneği'ne üye ol" dedi, oldum. Sonra beni orada genel sekreter seçtiler, Yaşar Nabi Bey de başkan. Genel sekreter seçilince tabii başkanla benim daha yakın ilişkilerim oldu. Evine giderdim, Pen'in yeri yurdu yok. Şairin parası mı olur ki yer tutacağız... Toplantılarımızı ya Gazeteciler Cemiyeti'nde yapardık, küçük Kütüphane Salonu'nda, yahut Yaşar Nabi'nin evinde, Esentepe Gazeteciler Sitesi'nde... Hanımı da bize poğaça-moğaça ikram ederdi. Çok zaman geçirdik o dönem. Yaşar Nabi öldükten sonra kızı Ekin Nayır *Varlık* dergisini eline aldı.

Bir döneme damgasını vuran isim: Yaşar Nabi

— Ama sizin Pen Kulüp hikayeniz İstanbul'dayken başlıyor değil mi?
— Evet...

— Nasıl biriydi Yaşar Nabi? Nasıl bir ilişkiniz oldu?
— Çok yakın... Neden olduğunu bilmiyorum, beni severdi, ben de onu severdim. Sevmekten çok, saygı duyardım. Türk edebiyatının çok önemli isimlerinden biriydi bence. İyi şiirleri, eleştiri yazıları vardı. Tam bir İstanbul efendisiydi. Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışmıştı. Onlar maaşlı memurlar, yani bunların hiçbirinin babadan sermayeleri yok. Sonra 1940'la-

VARLIK YAYINEVİ
Cağaloğlu Yokuşu 40 - İstanbul
Telefon : 226924-226327

İstanbul, 25.8.1978

Sayın Dostum
Bir haftadır sizinle irtibat kurmaya çalıştım. Birkaç defa telefon ettim. Beni aramanızı rica ettim. Olmadı. Bir aksilik mi var? Bilmeden sizi üzecek bir hareketle mi incittim. Çok üzgünüm. Enternasyonal Pen konseyinde hareketa geçmek, hükümetten gereken işlemlerin yapılabilmesi için sizinle görüşmek vekaletini vermek gerekiyor. Lütfen acele bana ev veya işyerine telefon eder misiniz?
Selâm ve saygılarımle.
A. Yaşar Nabi

Edebiyat dünyasının unutulmayan ismi Yaşar Nabi, 1978 yılından kalma bu notta Asna'ya, "Bir haftadır sizinle irtibat kurmaya çalıştım. Birkaç defa telefon ettim. Beni aramanızı rica ettim. Olmadı. Bir aksilik mi var..." diye yazmış.

rın sonuna doğru İstanbul'a gelip *Varlık* dergisini kurmuş. Aynı şekilde mesela Hüsamettin Bozok da *Yeditepe* dergisini kurmuş, çıkartıyordu.

Ben Yaşar Nabi'nin çocuğu gibiydim. Çok nazik, çok insancıldı ama başkaları da "Bize çok aksiydi" der. Eğer elli defa "Benim şiirim niye çıkmadı?" diye giderseniz kovardı. Mesela hatırlarım, ben Ankara'dayken yazışıyoruz, uzun zaman onun mektubuna cevap vermedim. Bana "Niye yazmıyorsunuz, küstünüz mü bana? Size bir kabahat mi işledim?" diye bir mektup yazmış! Kırk-elli yaş var aramızda! Böyle de yumuşak ve sevecen bir insandı. Bizim Türk edebiyatına, işte ne bileyim, Talip Apaydın'lar, Mahmut Makal'lar gibi özellikle Köy Enstitüleri çıkışlı edebiyatçıları kazandırmış olan bir dergidir *Varlık*. Bu açıdan çok önemli bir işlev görmüştür Türkiye'de. Bütün o zamanın şairleri, Cahit Külebi'ler, Cahit Sıtkı Tarancı'lar, Orhan Veli'ler, Attila İlhan'lar filan hep *Varlık*'la ortaya çıkmışlardı. Onun için de çok önemli bir işlevi vardır

Asna'nın şiirleri Varlık ***dergisinde...***

— Talep var mıydı bu dergilere? Okunur muydu?
— Tirajları çok düşüktü, yani 1.200 filan, ama bütün Türkiye'ye gider, özellikle öğretmenler abone olurdu.

— Siz de tabii böyle bir yayında şiirleriniz çıktı diye çok mutlu oldunuz.
— Müthiş bir şeydi! Çocukluktan kalma, kendi kendime hep bir kaşı havada, "meşhur Alaeddin Asna" diye bakıyordum ben. Onun için *Varlık* da onların bir devamıydı. Onun verdiği bir ukalalık mutlaka vardı bende. Kolay kolay beğenmem. Birileri şiir, hikaye filan yazar, beğenmem; çünkü benim beğeneceğim ölçüler Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli, Atilla İlhan... Tabii kendiminkileri de beğenmiyordum ama *Varlık*'ta çıkması benim için bir ölçüydü, "Demek ki iyi" diyordum.

— Konular neydi? Genelde ne yazıyordunuz?
— Genellikle duygusal; kimi aşk, kimi doğa, kimi yalnız insan... Mesela Cemal Süreya birtakım eleştiri kitaplarında, antolojilerde filan benim kitaplarımdan, şiirlerimden bahsederken şöyle yazmıştı: "Duygusal yazıyor ve insanı konu alarak yazıyor ama herhalde bunu geliştirdiği zaman biraz daha somut olacak, daha ayakları yere basan bir şiir olacak Alaeddin Asna'nın şiirleri..." Temel olarak tabii herkes başlangıçta birinden esinlenir yazarken. Benim şiirlerimin temelinde Cahit Külebi'yle Attila İlhan vardı. Attila İlhan'ın o seyahatlerde karşılaştığı aşklarla ilgili şiirleri, Cahit Külebi'nin küçük çocukları, çiçekleri ve doğayı yazdığı şiirleri benim için çok öykünecek şiirlerdi, ama şimdi bakıyorum da o gönderdiğim şiirler uyduruk şiirlermiş gibi geliyor bana.

İlk şiir kitabı: Sandaldaki Adam

— Hâlâ devam ediyor musunuz yazmaya?

— Ediyorum. Atıyorum bir kenara. Hikayelerim var, belki onları bir gün yayınlarım. Bilmiyorum işte, duruyorlar bir kenarda.

— *Ama tabii bu arada bir de şiir kitabınız var;* Sandaldaki Adam.
— Evet, 1974'te çıktı.

— *Yazdıklarınızı yıllarca saklayıp arada* Varlık*'a yolluyordunuz. Kitap şaşırtıcı ve büyük bir karar değil mi?*
— Heyecanlandım çok, çünkü param da yoktu kitabı bastıracak. Koç'tan aynı yıl ayrılmıştım. Param olmadığı için "Nasıl ucuza çıkar?" diye düşünüyordum. Kırpıntı kağıtlar bulduk. Kitaplar basılmış da kalan artık kağıtlardan. Onlara zemin rengi bastık, ben el yazısıyla şiirlerimi yazdım. Böylece dizgi parası vermekten kurtulduk. El yazısı dişi yazıydı, onun için kağıtlara mavi renk zemin bastık ki içinde beyaz görünsün... Yani bir baskı parasıyla cilt parası verdik, ama kitap çok hoş göründü. Kitabın tasarımını Mengü Ertel yaptı, kapak fotoğrafını da Ara Güler hediye etti. Dolayısıyla kitabın çok lüks bir görüntüsü oldu. Bu sefer "Ne olacak, Koç'ta çalışıyor, para bol, böyle lüks kitaplar bastırıyor," diye herkes eleştirdi! Halbuki parasızlıktan böyle yapmıştık.

— *O dönemde evliydiniz, değil mi?*
— Ankara'dan İstanbul'a geldiğim zaman evli geldim. Kitabımın çıktığı döneme denk gelir ayrılmamız.

— *Koç'tan ayrılma döneminiz?*
— Koç'tan ve eşimden aynı yıl ayrıldım. 1974'ün ortalarıydı.

— *Tamamıyla sivil bir hayata geçmişsiniz...*
— Sivil bir hayata başladım. Vehbi Bey çok kızdı, söylemiyordu bana ama o aile hayatını çok severdi. Onun için benim Koç'tan ayrılmam biraz da eşimden ayrılmama bağlı gibiydi.

— Tartışmalı bir şekilde mi ayrıldınız eşinizden?
— Yok! Normal, karar verilmiş bir ayrılma. Herkesin kendince makul görünen bir nedeni vardır ya!

— Etkilemiş miydi sizi?
— Hayır, öyle bir evlilik değildi bu. Ben çok erken evlenmiştim, evliliğin ne olduğunu bilmiyordum zaten. Dolayısıyla ayrılınca da tekrar eski bekar çocuk oldum.

— Annenizle babanız siz Koç'tayken İstanbul'daydılar...
— Annem-babam on yıldır İstanbul'daydı. Zaten Koç'a başlamamın nedenlerinden biri de annemin babamın "İstanbul'a taşın, biz ölürsek bir kürek toprağımızı sen at" demeleriydi. Babamı 1970'te kaybettim. Bir gece yatmış, sabahleyin uyanmamış. Kalbi vardı, o kalp krizlerinden bir tanesi gelmiş ama o zamanlar bu by-pass ameliyatları filan yok. Dolayısıyla kalp krizleri insanı birkaç yıl daha götürüyor, ondan sonra öldürüyor. O gece beraberdik, hatta yemek yedik evde, içki içtik... Ben evime geldim, ertesi sabah annem telefon etti, söyledi. Öyle ani bir ölümle kaybettik.

— Peki ne yaptınız? Çok üzülmüşsünüzdür.
— Babamı yatakta bıraktım. Doktorlara, askeri hastaneye filan haber verdikten sonra Dolapdere'de Basın Yayın Yüksekokulu'nda sınavım vardı, oraya gittim. Öğrencilerime de "Kağıtlarınızı çabuk verin, çünkü babam öldü, gideceğim," dedim. Sonra döndüm geri.

— Etkilenmediniz mi?
— Çok! Etkilenmez olur muyum? Babam benim için çok kıymetliydi. Bugünkü hayatım, yazı yazmam, sanatla yakınlaşmam filan hep babamın verdiği öğütlerle ya da yol göstericiliğiyle olmuştur. Babam benim için çok etkili bir

insandı, tabii ki çok etkilendim ama yapacağım bir şey yoktu.

— *Siz onların isteğiyle İstanbul'a taşınınca çok mutlu olmuşlardır.*
— Hep birlikteydik. Çok mutlu oldular ama ben olmadım, keşke Ankara'da kalsaydım...

— *Öyle mi?*
— Evet...

— *Neden?*
— Şimdi bu kadar sene sonra isteseniz gitmem! Benim tanıdığım Ankara değil artık. O zamanki Ankara, herkesin birbirini tanıdığı, daha küçük bir başkent, siyasetin merkezi. "İstanbul sanatın merkezi" denir, ama Ankara'da sanat ve kültür çok daha etkilidir. İnsanlar birbirleriyle daha çok buluşuyor ve daha iyi şeyler yapıyorlardı. Ankara'da kalmayı isterdim. Ankara'da altı randevum varsa üç günlüğüne gidiyorum, uçak biletlerimi ona göre alıyorum. Altı randevu bir günde bitiyor. Halbuki İstanbul'da siz altı randevuyu altı günde bile bitiremiyorsunuz. Dolayısıyla İstanbul insanın hayatını yiyor.

— *Tablo zaten ürkütücü görünüyor. İstanbul'a ilk gelişiniz, birdenbire büyük bir dünyanın içine girmişsiniz...*
— Aynen öyle... İşte İstanbul Dukalığı ya da Bizans Dukalığı denen şeye gelmiştim, ama sanki Tayland'dan Türkiye'ye gelmişim, burada iş yapıyormuşum gibiydi.

— *Radyoya devam edebildiniz mi?*
— Ankara Radyosu bitmişti tabii. İstanbul'a taşınırken Ankara'daki bütün bağlarımı bitirdim.

— *Ama İstanbul Radyosu var değil mi?*
— Var, ama İstanbul Radyosu ile ilişkim olmadı.

Türkan Sultan ile Moskova Film Festivali'ne katıldı.

Moskova'ya garip bir yolculuk

— Moskova fotoğrafınız çok ilgi çekici? Nasıl gittiniz?
— Moskova Film Festivali'ne gitmiştik. Ben Koç'taydım o sırada. *Yankı* dergisinden Mehmet Ali Kışlalı ağabey benim dostum. Telefon etti, Moskova Film Festivali'ne Türkiye de bir gazeteci grubuyla katılıyor, kontenjanları var. "Gelmek ister misin Moskova'ya?" diye sordu, kabul ettim. Zaten iki-üç gün...

— Öyle yola çıktınız.
— Evet, Yeşilçam'dan bir sürü insan vardı. Türkan Şoray, rejisörler, yapımcılar... Türkan Şoray o zaman Rüçhan Adlı'yla

beraberdi, Rüçhan Adlı da benim gideceğimi duymuş. Bunlar benim İstanbul dostlarım. Çok yakınım değil ama benim İstanbul'da herkesle bir iletişimim var. Bana "Aman Alaeddin Bey, sen göz kulak ol Türkan Şoray'a" dedi. Kıskanç da bir adam... Herkese de söylemez böyle bir şeyi! Demek ki beni gözüne kestirdi, bunda tehlike yok nasılsa diye. Biz bir gece yarısı Rus Havayolları'nın uçağıyla gittik. Dünyanın her tarafından filmciler geliyor, Gina Lollobrigida'lar, rejisör Stanley Kramer'lar, Marina Viladi'ler filan... Kalktık bindik uçağa, gece yarısı Ankara'ya gittik. Ankara'dan gidilecek. Gece saat bir filan... Birçok gazeteci arkadaşım da vardı. Ondan sonra, saat ikide "İniyoruz" dediler. "Moskova'ya bu kadar çabuk gelinmez, burası neresi?" dedik. Kırım'mış! Türkan başladı ağlamaya! O zaman komünist idarede Rusya. Herkes de korkuyor, "Biz niye iniyoruz buraya? Bizi yakalayacaklar mı? Hapse mi atacaklar?" filan... "Olur mu ya öyle şey?" filan dedim. İndik havaalanına, meğer o sıralar bir salgın hastalık varmış. Bizi karantinadan geçirip bir aşı yapacaklarmış o hastalığa karşı. Ondan sonra Moskova'ya gidecekmişiz.

— *İyi niyetli bir şey yani...*

— İyi niyetli, ama gecenin saat ikisi... Dedik ki, "İğne olacağız." Türkan "Olmam ben" diyor! "Kardeşim, götürmezler seni iğne olmazsan. Bunun şakası var mı?" Herkes iğne olunca zorla yaptırdık. Sonra Moskova'ya gittik. Festivalde Türkan Şoray'ın yönetmenliğini yaptığı *Dönüş* filmi girmedi yarışmaya, çünkü prosedüre uymamış. Önceden bildirmemişler sanırım, yarışma dışı gösterildi, sonra her memleketin filmleri gösterildi, sonra Türkiye'ye döndük. Bazı sinema yazarları, "Bizimki birinci oldu" diye yazdılar. O zamanın en önemli dergisi, Şevket Rado'nun *Hayat* dergisi de bana sordu: "Sen de gittin, ne oldu?" diye, "Biz yarışma dışıydık. Birinci filan olmadık," dedim. Rüçhan Bey telefon etti, "Aşkolsun" diye, "Gerçek bu, ne yapayım yani?" dedim.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Halkla İlişkilerciler Örgütleniyor

Ben hiç umutsuzluğa kapılmadım. Halkla ilişkilerin bir gün bir meslek haline geleceğini biliyordum. Biraz da, "Kapılmış gidiyorum, bahtımın rüzgarına" şarkısı vardır ya, öyle nereye gidecek diye merak ediyordum. Bir dernek kurduk. Park Otel'de bir oda kiralamıştık. Orası yıkılınca daire kiraladık. Paramız yok ki! İşte 5 lira, 10 lira olan aidatlar vardı sadece.

Halkla İlişkiler Derneği, kuruluşunun ardından hem mesleği hem de derneği tanıtmaya çalıştı. Betül Mardin, Yasemin Pirinççioğlu, Çağla Kurtuluş (ayakta), Affan Başak, Rıdvan Menteş, Babür Ardahan (alt sıra). Yıl 1974.

— Koç'ta çalışmanızla birlikte diğer şirketlerde de halkla ilişkiler birimleri kuruldu demiştiniz. Dernekleşme süreci nasıl başladı? Hemen mi karar verdiniz?
— Hayır, aslında değil. Koç'tan önce Ankara'da öğrencilerim arasında, gençler dışında benim "ağabey" dediğim gazeteciler de vardı. Dersler devam ederken bir gün "Bir meslek derneği kursak" dediler. O zaman reklamcıların bile bir derneği yok. "Kuralım" dedik ve bir sürü ülkeden halkla ilişkiler derneklerinin tüzüklerini getirttik, çocuklar bunların tercümelerini yaptı.

— Örneklerini araştırdınız yani.
— Örnekleri araştırdık. "Nasıl oluyor, ne işlevi var, nasıl yönetiliyor, ne yapıyorlar?" gibi sorulara yanıt aradık. Fakat sonra benim İstanbul'a gelmem gerekti. "Hazırlayın, biz devam edelim" dedim çocuklara. Zaten İstanbul'dayken arada Ankara'ya derse gidip geliyordum. Onlar geliştirdi içeriğini, 1972'ye kadar sürdü bu çalışma; yani üç yılımızı filan aldı. 1972 yılında İstanbul'dakilerle, yani pratiğini yapanlarla yola çıkalım dedik.

— Halkla ilişkiler alanında çalışanlarla...
— Evet, bu alanda çalışanlarla, ama on kişiyi zor bulduk.

— Kimler vardı birlikte yola çıktığınız?
— Şirketlerin halkla ilişkilerini yapanlarla bir araya geldik; Babür Ardahan, Ender Gürol, Bilgin Peremeci, Sağlam Dalaman, Ayşegül Dora, Fethi Pirinççioğlu, Canan Usman, Mehmet Turaç, Mehmet Akter... Sanırım bu kadardı. Küçücük

bir dernek... Hatta az oldu sayı diye reklamcılık yapan Repro'nun sahibi Affan Başak'ı da aldık yanımıza. Kendi şirketinde ufak ufak halkla ilişkiler de yapıyordu. Beni başkan yaptılar, biri genel sekreter oldu, biri sayman... Yavaş yavaş kendi tüzüğümüzü hazırlamaya başladık, kuruluş işlemlerini yaptık.

— *Peki amacınız neydi? Nasıl bir hedefiniz vardı?*
— Başlangıçta ilk amacımız, yönetim kademesinde üst düzeyde çalışan insanlara halkla ilişkilerin ne olduğunu anlatan eğitimler yapmaktı. "Nasıl bir insanı işe alacaklarını ve aldıkları insanlardan ne istemeleri gerektiğini bilsinler," diye düşündük, çünkü herkes "Tamam, ben de halkla ilişkiler yaparım," diyor ama halkla ilişkilerin ne olduğunu bilmiyor ki!

— *Bir görev tanımı yoktu değil mi?*
— Hiçbir şey! "Komşu şirkette halkla ilişkiler bölümü varmış, ben ondan aşağı mı kalacağım?" deyip şirketlerde halkla ilişkiler birimleri kuruluyordu. "Bu işi kiminle yapalım?" diye düşündüklerindeyse tesadüfen biriyle, çoğunca gazetelerde resmi sık çıkan ünlülerle başlıyorlardı. O sırada bir taraftan üniversitede eğitim de devam ediyordu. Ankara'da Basın Yayın Yüksekokulu açılmıştı, İstanbul'da sonradan İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu olan Gazetecilik Enstitüsü vardı... Marmara Üniversitesi açıldı bir süre sonra. Onun da Basın Yayın Yüksekokulu kuruldu. Art arda Ege Üniversitesi'nde, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde iletişim bölümleri açıldı. Buradan mezun olacak çocukların yavaş yavaş kendi işlerini yapacakları yerlerde çalışması lazımdı. Biz de dernek olarak Divan Oteli'nde üst düzey yöneticilerin katıldığı seminerler düzenledik.

— *Hemen kuruluşun ardından mı?*
— Evet... Dergi çıkarttık sonra. Ayşegül Dora yürüttü o işi, dergiye ilanlar aldık. Yurtdışındaki dergilerden, yayınlardan

Halkla İlişkiler Derneği'nin ilk başkanı olarak bir panelde mesleğin etik kurallarını anlatıyor. Yanında Orhan Koloğlu, Sami Kohen, Haluk Ülman ve Bozkurt Güvenç var (1975).

makaleler çevirdik: "Halkla ilişkiler nedir, nelere dikkat etmek lazımdır, gazetelerle ilişkiler nedir, basın bülteni nasıl hazırlanır, basın dosyası nedir?" gibi birçok konuya yer verdik. "Gazeteciye rüşvet vermeyin, gazeteciden istenmeyecek şeyi istemeyin," gibi öneriler sunduk. Gazeteciye "Basın bültenini ajans bülteni gibi iyi yazın, onun da flaşı vardır, ters piramitte yaparsın haberi, 5 N 1K vardır, bunları unutmayın," dedik. Bayağı ciddi çalışmalar yapmaya başladık. Üyelerimiz de yavaş yavaş çoğaldı, kuruluşlara geziler yaptık. Şirketlerdeki uygulamaları inceledik. Eczacıbaşı'nda, Koç'ta halkla ilişkiler nasıl oluyor, takip ettik. Halkla İlişkiler Derneği diye ismi de tanındı, etkin bir dernek haline geldi.

— *Yeriniz nerede o sırada?*

— Park Otel'de bir oda kiralamıştık. Sonra Park Otel yıkıldı. Birtakım yerlerde daireler tuttuk. Paramız yoktu aslında, 5 lira, 10 lira olan aidatlarla yürütüyorduk işi.

Kapıldım gidiyorum, bahtımın rüzgarına...

— Siz şimdi hayatınızdan ve yaptıklarınızdan söz ederken öyle tesadüfen olmuş gibi anlatıyorsunuz ki sanki öyle yaşanmış geçmiş gibi... Oysa Türkiye'nin yeni bir alanla tanışmasında aracı oluyorsunuz!
— Zaten herkes bana "Bu adam bu işleri niye yapıyor?" diye çok şaşıyor o sıra. Böyle bir meslek yok ki, popüler değil, mühendislik değil, doktorluk değil...

— Siz neden yapıyordunuz?
— Amerika'ya gidip o kadar okudum... Yazık o kadar zamanıma! Gazetecilik yapmışım, eğitimini görmüşüm, ekonomi okumuşum Mülkiye'de, çevrem de var... Bunları bir araya getirip ağzımın laf yaptığını da katarsanız... Halkla ilişkiler için başka bir şey lazım değil ki!

— Ama o dönemde meslek pek de bilinmediğinden herhalde, şirketlerde bu işi yapanlar pek parlak durumda değildi anladığım kadarıyla. Siz geleceği nasıl görüyordunuz? Bu kadar emek harcarken ümitsizliğe kapılmıyor muydunuz?
— Evet, halka ilişkiler işini yapanlara başka işler de verilirdi şirkette. "Dış ilişkiler" denen, yurtdışı bağlantılarının mektuplarını yazan kişi, bir taraftan halkla ilişkiler işi de yapar zannediliyordu; ama ben hiç umutsuzluğa kapılmadım. Bir gün bir meslek haline geleceğini biliyordum ama ne zaman olacağını bilmiyordum. Biraz da "Kapıldım gidiyorum, bahtımın rüzgarına" şarkısındaki gibi, "Nereye götürecek bizi?" diye merak ediyordum. Amerika'da gördüm ki bu iş ciddiye alınıyor ve insanlar bu işlerden çok para kazanıyor. Eski gazeteciler de genellikle halkla ilişkilere geçtikleri için kovulmaktan, emekli olmaktan korkmuyorlar. Dolayısıyla yeni bir iş kapısı bu, onun için nasılsa tutacak diyordum...

— "Potansiyel var" diye düşündünüz yani.
— Evet, "Hiçbir şey olmazsa işte eski gazeteciler var, okullardan mezun olacak çocuklar var" diyordum. Bir karışıklık ya-

şandı elbette. Mesleğin başlangıcıydı, dünyanın her tarafında yaşandı bu. Halkla ilişkiler müdiresi diye bir dönem mankenleri işe almaya başladılar. Bu güzel kadınlar şirketlerin davetlerinde kapıda durup "Hoş geldiniz, ben Halkla İlişkiler Müdürü Ayşe," diyordu! Buna teşrifatçı denirdi eskiden; sinemalarda yer gösterici, lokantada teşrifatçı. Kimse bilmiyor ki halkla ilişkilerci ne yapar! O sırada biz dernek olarak bu duruma karşı çıkıp anlattık neyin nasıl olması gerektiğini.

— Ne zaman oldu bunlar?
— 1970'lerin sonuna doğru... "Bu iş başka iştir. Sizin yaptığınıza 'teşrifatçılık' denir" diye anlattık. Halkla ilişkiler alanında mutlaka sosyoloji, insan psikolojisi bilen, üniversitede okumuş, gazetecilik yapmış, gazetelerin nasıl çalıştığını ve meşakkatlerinin ne olduğunu, haberin ne olduğunu bilen insanlara ihtiyaçları olduğunu söyledik. Ardından TÜSİAD'la ortak çalışmalar yapmaya başladık. Şirketlere gidip bilgiler verdik, toplantılar yaptık. Mesela Alarko'ya gidip konferans veriyordum. Alarko'da Üzeyir Garih, İsak Alaton ciddiyetle dinliyorlardı beni. Yavaş yavaş 1980'lere gelindiğinde bu anlayış yerleşmeye başladı.

Halkla ilişkiler meyvelerini vermeye başladı

— Dernek kurulduktan sonra nasıl geri dönüşler oldu, özellikle şirketlerde bu eğitimi vermeye başladıktan sonra?
— Şirketler bizden eleman istemeye başladılar. Bu tabii bizim prestijimizi de çok yükseltti, çünkü bunu duyanlar derneğe üye olmak istedi. Hele ben 1974'te kendi şirketimi kurduktan sonra benim sağda solda çalışan arkadaşlarım ufak ufak "Biz de mi şirket kursak acaba?" diye düşünmeye başladılar, ama korkuyorlardı; yani para kazanamayacaklarından endişe ediyorlardı. 1985'te filan yavaş yavaş arkadaşlarım kendi şirketlerini kurmaya başladılar. Şirketlerin kurulması demek, sektörün oluşması demekti. Bir kasap dükkanının yanında iki tane daha kasap dükkanı varsa, o üç kasap dükkanı da iyi

iş yapar. Genelde "Yahu bunlar rakip, niye yan yana dükkan açmışlar acaba?" diye düşünülür. Hayır, öyle değil; çünkü insanlar gördükçe, işyerleri çoğaldıkça ve ekonomi geliştikçe arz artmaya başlar. Halkla ilişkiler piyasasında işgücü hızla artmaya başladı. Arz ve talep artınca, mesleğin popülerliği çoğalınca, insanlar "İyi maaş verip işi bilen doğru dürüst birini alırım" demeye başladılar ve halkla ilişkiler alanında çalışanların sayısı (ki bunu dernek üyesi olarak biliyorum) üç yıl içinde 40'a, 50'ye çıktı. 1985'ten sonra ajanslar kurulunca iyice arttı. Geçenlerde derneğin 35'inci kuruluş yıldönümü töreninde Dernek Başkanı Figen Toksü'ye sordum, ki o da benim öğrencilerimden, halkla ilişkiler alanında çalışan 200 küsur ajans varmış.

— Bugün baktığınızda derneğin geldiği noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz? 1969'da hayalini kurduğunuz, adımlarını atığınız gibi mi?

— Halkla İlişkiler Derneği dört-beş senedir "Altın Pusula" isimli bir ödül yarışması yapıyor. Bu yıl jüri başkanı olarak gördüm ki, 150 firma katılmış yarışmaya, bunların 30 tanesi kamu kuruluşu. Mesela kazananlardan biri Gaziantep Belediyesi, biri Bursa Emniyet Müdürlüğü... Projelerle yarışmaya giriyorlar bunlar. Bu tabii çok ümit verici bir şey benim için. Benim hâlâ "oldu" diyemememin sebebi şu: Bu alanda eğitim alanların tamamı, henüz bu mesleğe hâkim olmadı... Yani daha çalışanların yüzde 100'ü gazetecilik ya da basın-yayın yüksekokullarından, İletişim Fakülteleri'nden mezunlar değil. Yüzde 60 kadarı diyebilirim. Halkla ilişkiler mesleğinin bir memlekette gelişmesi için halkla ilişkilerin patronlar tarafından biliniyor olması lazım. Türkiye'yi ele alalım... Halkla ilişkilerin ne olduğunu Türkiye'de patronların bilmesi lazım ki, "Bu işe adam kullanayım mı, maaş ödeyeyim mi, bölüm açayım mı?" diye karar verebilsin, çünkü ben "Gazetede haberi çıksın" diye düşünen patronlara çok rastladım. Halkla ilişkiler işine aldıkları insanları "Benim oğlanın sünnet düğünü gazetenin birinci sayfasında çıksın" diye kullanan var! Halbuki halkla ilişkiler bu değil, sünnet töreni de haber değil.

— Siz de dernekte çok uzun süre bunları öğretmeye çalıştınız herhalde.

— Evet... Halkla İlişkiler Derneği üyeleri, yahut meslekte çalışanlar yüzde yüz eğitim görmüş ve gazetecilikten gelme kişilerse bu düzey yakalanacaktır. Bu işi yapanlar "Eyvah, patronu küstürürsem beni kovar ve işsiz kalırım!" demeyecektir, talep artacaktır. Talep artınca da herkes "Halkla ilişkiler budur, bana bunun için maaş vereceksen geleyim," diyecektir. O zaman işin kalitesi benim düşündüğüm düzeyde olacaktır. Ben onu bekliyorum ki o da olacak... Her ülkede böyle başladı çünkü. O uluslararası kuruluşların, Amerika'da PRSA, Avrupa'da CERP, PROI gibi halkla ilişkiler örgütlerinin üyesi oldum, onlarla da tanıştım. Şunu söyleyebilirim ki Avrupa'da pek çok halkla ilişkiler şirketi sahibi konuyu benim kadar, Türkiye'deki birkaç şirket sahibi, ajans sahibi kadar bile bilmiyorlar, Türkiye onlardan ileri. Dolayısıyla, "Olacak bu iş ve ben de boşuna uğraşmadım" diye düşünüyorum. Zamanla Amerika'daki başarıya ve yaygınlığa bile yetişebilir.

Yenidünya'nın son icadı: Halkla ilişkiler

— Mesleğin temellerinin Amerika'da atıldığını söylemiştiniz. Nasıl bir süreç izliyor?

— 1917'de başlamışlar. Ivy Lee bir gazeteci o dönemde. Rockefeller onu danışman olarak alıyor kendine. O sıralarda gazetecilerin maaşları da 80-150 dolar filan... Rockefeller, Ivy Lee'ye 1.000 dolar maaş veriyor. Millet kıskanıyor, deli oluyorlar. Ivy, "sarmaşık" demek, "Poison Ivy" adını takıyorlar "zehirli sarmaşık" anlamında. Halkla ilişkiler insanı fikirleriyle zehirler, diye takıyorlar bu adı. Onunla ilk adımlar atılıyor. Halkla ilişkiler 1917'de başlayan bir meslek Amerika'da. Ivy Lee'nin gazeteciliği bırakıp çok yüksek maaşla Rockefeller'e geçmesi, mesleği ilgi odağı haline getirdi. George Parker, Rex Harlow, Pendleton Dudley, Edward Bernays gibi isimler Lee'yi takip etti. Edward Bernays,

1930'larda eğlence dünyasına halkla ilişkiler işini getirdi. 1950'lerde ise itibar gören bir hale gelmişti. İsmi halkla ilişkiler olarak geçmese de 1920'lerde 1930'larda bir iletişim danışmanlığı işi söz konusu.

Edward Bernays ilk kez "public relations" adını kullanmaya başlamış. "Public relations" herkesin bileceği bir şey! Aşağı yukarı her dilde "ilişkiler", "relations" diye geçiyor. "Public" de "kamu, halk" anlamında, ama onlar "kamunun belirli kesimleri, hedef kitlelerle ilişkiler" anlamında "public relations"ı kullanmaya başladılar. İngilizce'sinde "public" denir, yani tekil kullanılır. Fransızca'sında arkasında bir "s" harfi vardır, yani "publiques" olarak çoğul kullanılır, "halklarla ilişkiler" gibi; ama orada "halklar" dediği ülkenin halkı değil, "hedef kitleler, çeşitli topluluklar, çeşitli mesleklerdeki insanlar, çeşitli cinslerdeki insanlar, çeşitli yaş gruplarındaki insanlar" anlamına gelir. Uzun yıllar Avrupa ülkelerinde halkla ilişkiler yapanların sayısı çok azdı.

— *Meslekleşme nasıl gerçekleşti?*
— İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra... Halkla ilişkiler önce Amerika'da, sonra Avrupa ve Japonya'da meslekleşme süreci yaşadı. Amerika'da yüzlerce danışmanlık şirketi kuruldu. Literatürde başarılı halkla ilişkiler kampanyaları arasında Antrasit kömür grevi, Pennsylvania Demiryolu, Venida Hairnet Company, American Tobacco Company, Philco, General Electric, Pepsi Cola krizi gibi olaylar sayılır.

— *Mesleki örgütler de o dönemde mi kuruldu?*
— Ben Amerika'ya okumaya 1960'lı yıllarda gitmiştim. 1949'da Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği (IPRA), 1955'te de Avrupa Halkla İlişkiler Merkezi (CERP) kuruldu Brüksel'de. Avrupa'da bu uluslararası dernekler kurulduğunda, halkla ilişkiler Amerika'da kırk yıllık bir meslek gibiydi. Aslında bu tarihlerin ayrı ayrı önemi var. NATO'nun, Birleşmiş Milletler'in filan kurulduğu tarihler... Yani İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra artık insanlar, savaşı, askerliği,

çekişmeyi, çatışmayı bir tarafa bırakıp sivil örgütlenmelere gidiyorlar.

— *Yeni dünyanın inşası...*
— UNESCO kuruluyor, WHO kuruluyor... Halkla ilişkiler de bir meslek olarak aynı tarihlerde kabul görmeye başlıyor. Onun için Amerika'dan sonra Avrupa ve Türkiye'de de neredeyse aynı yıllarda başlıyor. Çünkü 1949 IPRA, 1955 CERP, 1961 Devlet Planlama Teşkilatı, yani benim ilk çalıştığım halkla ilişkiler bölümü. Beşer altışar yıl arayla oluyor bunlar, ama özel sektör hiç bilmiyor. Özel sektörün öğrenmesi ise 1969'da benim İstanbul'a gelmemle oluyor.

— *Avrupa'da niye o kadar geç başlamış?*
— Avrupa, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendini toplamak için yirmi seneye filan ihtiyaç duydu. Savaşta bütün binalar yıkılmış, şehirler harap olmuş... Japonya da öyle... Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya gibi ülkelerin henüz halkla ilişkilere bakacak lüksleri yok. Amerika ise kendi ülkesinde savaş görmediği için temel ihtiyaçlarını karşıladıktan, ekonomisini düzelttikten sonra artık lüks diyebileceğimiz böyle dallara başvurmaya başlamış.

— *Siz derneği kurduğunuzda Betül Mardin var mıydı?*
— Betül, ben Halkla İlişkiler Derneği'ni 1972'de on kişiyle kurduğum zaman Londra'daydı. Bir meşrubat firmasının satış-pazarlama işleriyle uğraşıyordu. O da halkla ilişkiler sayılır diyerek biz reklamcı bile almıştık aramıza. Betül'e de "Bak, dernek kuruyoruz. Sen de gel, üye ol," dedik. Hatta bize telgraf çekti, tebrik etti derneğin kuruluşunda.

— *İlk kurucular arasında yer almadı mı?*
— Londra'da olduğu için alamadı, ama gelseydi yer alırdı. O sırada derneğin üyesi çoğalsın diye araştırmacıları, reklamcıları, tercümanları, herkesi almaya çalıştık, ama sonraki yıllarda Betül yönetim kurulu üyesi oldu, hatta başkanlığı ona devrettim.

— Söylediğiniz söz aklıma takıldı: "Halkla ilişkiler insanı zehirler"... Reklam da aynı şeyi hissettiriyor insanlara. Size göre halkla ilişkilerin temel prensipleri neler olmalı?
— Aslında gazetecilik, radyo, televizyonculuk, reklamcılık gibi bütün iletişim dalları karşılarındaki hedef kitleye mesaj veriyor. Hedef kitle bir ülkenin tüm halkı, bir meslek dalı veya bir grup olabilir. Onlara bir mesaj veriyorsunuz. Amacınız, verdiğiniz mesajın sizin düşündüğünüz biçimde karşınızdakiler tarafından algılanması. Eğer karşınızdakiler sizin verdiğiniz mesajla uyuşmuyorlarsa ve akılları yatmıyorsa, kendilerini kandırdığınızı zannedebilirler. Oysa siz bu mesajı verirken karşınızdaki hedef kitleye bir şey öğretiyorsunuz, bir yeniliği duyuruyorsunuz, bir yenilikten onların nasıl yararlanabileceğini söylüyorsunuz. Bu açıdan bakınca kandırmıyor, öğretiyorsunuz. Halkla ilişkilerin asıl ilkesi, dürüstlükten ayrılmadan doğruyu anlatmaktır. Halkla ilişkiler görevi yaptığınız kurumun, kuruluşun yöneticisine dürüst davranmayı empoze etmektir, yani onları da eğitmektir. Topluma yararlı iş yapmaları, toplumsal sorumluluk bilincine sahip olmaları için...

— "Temel ilkeler"in sizce yanlış kullanıldığı zamanlar oldu mu?
— Şöyle... Eğer yönetici halkla ilişkilerin ne olduğunu bilmiyorsa, bir şeyi kendi istediği biçimde kamuoyuna anlatmak isteyebilir ve onun için de halkla ilişkiler uzmanını alet eder. Halkla ilişkiler uzmanına, "Benim çocuğumun sünnet düğünü gazetede birinci sayfa haber olarak çıksın" der, ama iyi bir halkla ilişkilerci, yöneticisine "Olmaz! Sünnet haber değildir" der. Yönetici bunun üzerine "Seni kovarım" tehdidiyle karşınıza çıkarsa ve siz de kovulmaktan korkuyorsanız, sünneti gazeteye haber olarak verirsiniz. Bu uzun vadede yöneticiye de zarar verir, ama önce halkla ilişkilerciye zarar verir; çünkü böyle bir haberi basına bir kere veya iki kere gönderirsiniz, arkadaşınız da hatırınız için o haberi yayınlar ama

üçüncüsünde olmaz. Hatta "Aa, bu halkla ilişkilerci patronunun her dediğini yapıyor ve verdiği haberler de haber değil," derler. Dolayısıyla siz halkla ilişkilerci olarak inandırıcılığınızı kaybedersiniz. Fransa'da Halkla İlişkiler Derneği, Auguste Comte'un lafını kullanıyor, "Bir işyeri, cam bir ev gibi açık olmalıdır". Yani duvarları tuğla olmamalıdır ki, sokaktan geçenler o işyerinin içinde neler olduğu görsün. "Maison de verre", yani "cam ev." Dolayısıyla "cam ev olma" fikri aslında halkla ilişkilerin temel ilkesidir.

— Her şey açık olacak yani...
— Cam bir ev gibi açıksanız, her yaptığınız şey toplumun gözü önünde oluyorsa, siz kamuoyunu zehirleyemezsiniz! Çünkü zehirlediğiniz hemen belli olur. Siz propaganda yapıyorsanız, cam bir ev gibi olmazsınız.

Üniversitede dersler aralıksız sürüyor

— Koç'ta yeni bir alanı insanlara tanıtırken meslek örgütlenmesinde de öncü oldunuz, ama bu arada Ankara'ya gidip geliyordunuz dersler için.
— Evet, her hafta değil ama on beş günde bir ya da ayda bir uçağa atlayıp gidiyordum Ankara'ya, Siyasal Bilgiler Basın Yayın Yüksekokulu'nda dersimi verip dönüyordum. Zaten tek okul oydu o zaman.

— Diğerleri ne zaman açıldı?
— İstanbul Üniversitesi'nin Gazetecilik Enstitüsü diye bir bölümü vardı. Orada halkla ilişkiler ders olarak değil de konferans olarak verilmeye başlandı. Orada ders veriyordum 1970'li yıllarda. Sonra Marmara Üniversitesi, o zamanki ismiyle, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde Gazetecilik Yüksekokulu açıldı, sonra adı Basın Yayın Yüksekokulu oldu. Vatan Caddesi'ndeydi yeri. 1971-72'ydi sanırım, orada Gazetecilik, Radyo Televizyon ve Halkla İlişkiler diye bölümler kuruldu. İİTİA üniversiteye dönüşünce okul Dolap-

Halkla ilişkiler dersi vermeye başladığı Vatan Caddesi'ndeki Basın Yayın Yüksekokulu'nda öğrencilerle (1971-72).

dere'ye taşındı. Harbiye'den dik ve çamurlu yollardan okula ulaşılır, arka tarafından Hacı Hüsrev görünürdü.

— *Orada da ders verdiniz mi?*
— Tabii... Benden başka hoca yok ki! Nereden isteseler giderdim. Elazığ'dan çağırırlardı, oraya giderdim. Antalya'da Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi kuruldu, oraya gittim. Ege Üniversitesi İzmir'de kuruldu, oraya gittim. Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi kuruldu, oraya gittim. Bir de Kıbrıs üniversitelerine...

— *Yani arka arkaya dersler de vermeye başladınız o dönem.*
— Evet... Zaten bu derslerin birikimi sonraları kitap yazmamı sağladı. Ders notları vardı, onları toparlayıp 1969'da ilk kitabımı çıkarmıştım. İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi Vakfı da bastırdı.

— *Yani siz İstanbul'a yeni geldiğiniz zaman her şeyi bir arada yaptınız yine! Nasıl oluştu kitap?*

— Ders notlarım hazırdı, "Bunu kitap yapalım" dediler. Ankara'da İş Bankası Bankacılık Hukuku Enstitüsü vardı. Ankara Hukuk Fakültesi ile İş Bankası'nın ortak projesiydi. Enstitü Müdürü Profesör Ali Bozer benden bankacılar için "beşeri ilişkiler" kitabı istedi. Ardından da onu hazırladım.

Zorunlu veda

— Yine asıl işinize dönsek... Koç'ta yoğun iş temposu devam ediyordu. Yıllar boyunca birlikte olduğunuz, iş yaptığınız önemli isimler var. Onlardan söz etsek biraz... Vehbi Bey'den başlayalım mı? Nasıl biriydi?

— Koç'ta çalıştığım yıllarda ve sonrasında İstanbul'da birçok işadamı tanıdım. Ankara bir memur şehridir, işadamlarını bilmezsiniz. Ben de işadamı nasıl biridir, bilmiyordum, İstanbul'da öğrendim. Bir sürü işadamı arasında Vehbi Koç bir fenomendir gerçekten. Ankara'da ortaokul okumuş, İstanbul'la hiç alakası yok. İstanbul'a gelip birtakım mallar alıp Ankara'ya götürüp satıyor. İşte o kişi dünyadaki bir sürü kuruluşun ortağı, Türkiye temsilcisi oldu. Birtakım uluslararası kuruluşlarda yönetim kurulu üyeliğine getirildi. Sonra da çocuklarını yetiştirmiş; Rahmi Koç'u, Suna Kıraç'ı, Semahat Arsel'i, Sevgi Gönül'ü okutmuş... Damatlarını bile okutmuş, çünkü okumamanın eksikliğini bilen biriydi. Ondan sonraki nesil almış başını gitmiş. Vehbi Bey, Türk ekonomisi için ya da Türk sosyolojisi için gerçekten bir şans. Bir sürü sınırlamaları vardı. Yatırımlar konusunda mesela "Bir şeye para harcamak için ondan para gelmesi lazım" derdi. Öyle alışmıştı, şüpheciydi. Avukatlarla filan çok çalışırdı, işin hukuki tarafında hiçbir şeyde yanlışlık yapılmasın diye. Kadrosuna çok iyi elemanlar almıştı. Bu çok iyi adamlar da genellikle o sırada sadece devlette vardı. Onun için devletten eleman almıştır. Bir yerin müsteşarını, genel müdürünü filan kendi kadrosuna katmıştı. Mesela Hulki Alisbah, Koç Holding'in ilk kurucularındandır. Sümerbank'tan gelmişti. Kadrosu bu insanlardan oluşuyordu ve onlara başkalarının verdiğinden

daha çok maaş veriyordu. Dolayısıyla iyi eleman bulma olanaklarına da sahip. Cimri olduğu halde iyi ücretlerle, iyi adamlar çalıştıran biriydi. Dünyayı, yenilikleri çok merak eden biriydi. Gerçekten ilginçti.

— *Cimriliğinden herkes söz ediyor...*
— Tabii... Mesela yanında para taşımaz. Bir yere gidersiniz, paltosunu vestiyere verir, yanındakine "Sende bozuk para var mı?" der. Taksiye binersiniz, siz verirsiniz parayı. Çocuğun eline bahşiş verilecek, siz verirsiniz. Balık lokantasına gidilir, balık 10 lira, "1 lira olmaz mı?" der.

— *Pazarlık ediyordu yani...*
— Tabii... Karşısındakiler de "Vehbi Bey böyledir" diye söylediklerini kabul ederler. "10 liradan aşağı olmaz" demezler, ama bir yandan da haklı, çünkü öyle zor şartlarda kazanmış o parayı. Babasının parası değil bu, kendi biriktirdiği para. Parayı idareli kullanan ama demin de söylediğim gibi iyi adamları yüksek maaşlarla çalıştıran biriydi.

Koç'tan ayrılış

— *Rahmi Koç... Sizin iletişiminiz herhalde daha fazlaydı Rahmi Bey'le?*
— Benim üçüyle de diyaloğum iyiydi, hatta dördüyle de... Vehbi Bey, Rahmi Bey, Suna Hanım ve Can Kıraç. Can Bey, Suna Hanım'ın eşi, İnan Bey'in ağabeyi. Can Bey otomotiv grubunun başındaydı. Koç'un ortağı Bernar Nahum'un yardımcısıydı. Bir de gazeteciliğe çok meraklıydı. Amatörce tabii... Gazetecilerle ilişkileri benden evvel el yordamıyla o yürütürmüş. *Bizden Haberler* dergisini o çıkarıyordu, sonra bana devretti. Dolayısıyla bu konularda Can Bey'le görüşüyordum. Suna Kıraç holdingin genel sekreteriydi. Organizasyon şemasında Suna Kıraç'a bağlıydım. Rahmi Koç zaten şirketin bir numarasıydı. Rahmi Bey, İstanbul'daki işadamlarıyla yakınlığımı sağlamak için kendi üye olduğu birtakım kuruluşla-

ra beni de üye yapmıştı. Propeller Kulüp'e, Rotary Kulüp'e filan. Toplantılara onunla beraber giderdim. Rahmi Bey çok bohem biridir aslında. Bizim aramızda dokuz yaş var. Maceraperest, sporsever, iyi bir Beşiktaşlı... Biz lafın yarısında Beşiktaş'tan konuşurduk. Av, kayak sever, yüzme, yelken sever... Suna Hanım ise müthiş otoriter. Ailenin zaten en küçük çocuğu. İki ablası, bir abisi var ama holdingin genel sekreteri kendisi. Bütün idari işlerin hâkimi. Bütçesi, personeli, binası, yeni yatırımları, vs... Vehbi Bey bütün yetkileri ona vermişti. Çok severdik birbirimizi. Benden iki yaş küçüktür. Aynı kattaydı ofislerimiz, sürekli birbirimizin odasında olurduk. Çok akıllı ve çok doğru kararlar veren bir insandı. Çok sigara içerdi, bizim kat çok sigara içilen bir kattı zaten, bol dumanlı... Bazen Rahmi Bey gelir, "Burası gene sigara kokuyor" diye kızardı.

— *Peki nasıl ayrıldınız Koç'tan? O kadar çok çalışmışsınız ki, insanda sanki oradan emekli olacakmışsınız gibi bir his yaratıyor.*
— Vehbi Bey evliliğe, aile hayatına çok önem veren bir insandı. Birinci faktör benim boşanmamdı, ona sinirlendi.

— *Bir şey mi söyledi?*
— Hayır, surat yaptı epey bir zaman. Karımla da öyle sıkı ilişkileri yoktu. Onun aile inancını bozdum diye kızdı sanırım. İkincisi, bazı şeylerin eskimemesi lazım, her şeyin taze kalması lazım. Ben anladım ki Koç başlangıçta beni çok sevdi, çok makbule geçti benim yaptıklarım. Ben de Koç'u çok sevdim, çok iyi bir yere geldiğim için iftihar ettim. Rahmi Koç'u tanıdığım için, Vehbi Bey'in yanında olduğum için gururlandım, ama bunlar tavsıyor zamanla. Ufacık şeyler büyütülebiliyor gözlerde. İşte onlardan biri de 1973 yılı sonlarında Rahmi Koç'un evindeki bir davetle ilgili. Ben o davete *Günaydın*'dan gazeteci arkadaşım Ergin Konuksever'i götürdüm. Benim istediğim fotoğrafları çekti. İş bitti, Ergin'le beraber döndük. Ergin "Bunların bazılarını gazetede haber için

kullanabilir miyim?" dedi. "Kullan" dedim. Ergin'in nasıl kullanacağını biliyorum, nasıl bir resimaltı yapacağını biliyorum... Güven diye bir şey vardır hayatta!

— *O kadar da şüpheci olmamak gerektiğini düşündünüz...*
— Üstelik de benim yakın arkadaşım... Güvendiğim için götürmüşüm. Ergin gece bu fotoğrafların birkaç tanesine resimaltı yazıp gitmiş. Sonra Necati Zincirkıran gazeteye gelmiş, bakmış resimlere, "Bu ne biçim resimaltı?" deyip değiştirmiş Ergin'in yazdıklarını. Gerçi sonra Necati Ağabey bana orada olmadığını söyledi. O zaman başka birisi yaptı...

Aynı haber, aynı gazete, farklı yorum

— *Ne oldu ki? Ne çıktı gazetede?*
— Fotoğrafın altına "Rahmi Koç'un evinde işadamları Süleyman Demirel'i düşürmek için plan yaptılar" diye yazılmış. Ertesi sabah gazete önce Kadıköy tarafında dağıtılıyor. Ben Avrupa yakasında olduğum için benim gördüğüm baskıda haber böyle değil. "Rahmi Koç'un evinde davet" diye bir haber var, o kadar. Koç ailesinin çoğu karşıda, Anadolu yakasında oturuyor. Ertesi sabah ben şirkete gittim. Akşam davet çok güzel geçti, fotoğraflar da çok güzel, neşeliyim. İşyerinde herkeste bir karış surat. "Ne oldu?" dedim, "Görmedin mi gazeteyi?" dediler. Anadolu yakası baskısını gösterdiklerinde ne yapacağımı şaşırdım! Can Kıraç'a gittim. Can Bey'in Mecidiyeköy'de bir bürosu vardı. Can Bey, "Haklısın, Koç'ta senin açından bundan sonra artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak," dedi.

— *O kadar!*
— "Ne yapacağım, nasıl telafi edebilirim?" derken, "İstifa et!" dedi bana, "Tamam," dedim ve kalktım, el sıkıştık, bitti... İşte diyorum ya, küçücük şeyler! Böyle birtakım şeyler eskiyince küçük şeyler büyüyor.

— Sonra görüşmeleriniz olmadı mı?
— Senelerdir oluyor, o zamandan beri.

— O gün ne yaptınız? Kızgındınız herhalde...
— Eve geldim akşam, "Kaç paran var?" dedim kendime. Zaten bekarım. Bankada 80 bin liram vardı. Hesaplar yaptım, "O para nereye kadar götürürse oraya kadar giderim. Sonra da nasıl olsa bir şey bulurum" diye düşündüm. Zaten bazı teklifler vardı. "Amerika'ya dönerim. Orada üniversitede asistan olurum, ama başka şirketlere gitmem artık," diye düşündüm, zaten Koç'tan sonra başka şirketlere gidilmezdi. "Dışarıdan danışmanlık yaparım bir yerlere," dedim. Rahat rahat yattım, uyudum o gece.

— Nasıl olsa ihtimaller varmış!
— Zaten kaç zamandır transfer teklif edenler, "Bizimle çalış" diyenler vardı, onlara dışarıdan danışmanlık yapmayı önerdim, kabul ettiler.

— Ertesi gün... Koç'tan arayan var mı?
— İşe gittim zaten. Çekmecelerimi topladım, herkesin odasına gidip veda ettim. "Çok üzüldük, niye istifa ettin?" dediler.

— Siz istifa ederken mesela Rahmi Bey'e hiç açıklama yapmadınız mı?
— Hayır, hiçbir açıklama yapmadım. "İstifa ediyorum görevimden, saygılarımla," diye yazdım.

Yıllar sonra sessiz, buruk veda...

— Giderken Vehbi Koç veya Rahmi Koç'la görüştünüz mü?
— Görüştüm.

— Ne dediler?
— Hiç lafı açılmadı.

— *Sadece veda!*
— O kadar... Sonra, "Acaba hiçbir şey yoktu da Can Ağabey durup dururken mi uydurdu?" diye içime kurt düştü. Aradan zaman geçtikten sonra iş küllenince açıldı konu. Böyle değilmiş tabii...

— *Aile içinde bir mesele olmuş demek ki...*
— Evet, olur tabii, olmaz mı? Koç'un halkla ilişkiler müdürü ayrılıyor... Babıâli'de olay olmuştu.

— *Peki ne davetiydi bu büyük olaya neden olan gece?*
— Rahmi Bey'in arkadaşlarına verdiği normal bir davetti.

— *Gereksiz yere büyüyen bir olay yani... Üzüldünüz mü peki?*
— Üzülmez miyim? Yedi yılımı vermişim, birtakım katkılarım olmuş, Ankara'dan İstanbul'a taşınmışım, her şeyimi değiştirmişim, üstelik boşanmışım, yeni bir hayata başlıyorum...

— *Ergin Bey'le konuştunuz mu?*
— Ergin'le hâlâ konuşuruz. Ergin gazetede kavga çıkartmış. Birbirlerine daktilo atmışlar birileriyle. Sonra Ergin de istifa etti zaten.

— *Öyle mi? Bir haber iki istifaya neden oldu yani...*
— Ergin'le hâlâ bir araya gelince konuşuruz, anlatır. "Ergin, boş ver" derim, artık bu saatten sonra...

— *Ergin Bey de kötü hissetmiştir kendini.*
— Halbuki benim ondan hiçbir kuşkum yok ki! Hâlâ da yok!

İletişim sektöründe iletişimsizlik

— *Siz ilk baskıyı gösterdiniz mi Can Bey'e?*
— Tabii ki gösterdim.

— Çok ilginç değil mi?
— Ama özel sektör görüşüyle baktığınız zaman öyle veya böyle olmuş diye değil, neticeye bakılıyor. Neticede böyle bir şey çıkmış! İsterse tek nüsha gazetede çıkmış olsun...

— İletişim sektöründen, diyalogdan söz ediyorsunuz. Aslında siz bir iletişimsizliğin kurbanı olmuşsunuz.
— Ama bu iletişimle de çözülmez, basılmış bir yazı. Ak kağıt üzerinde, siyah mürekkeple, "Demirel'i devirmeye çalıştılar, plan yaptılar," diye bir laf!

— Mesela bu durumdaki bir şirket, "Bu haber yanlış" diye bir açıklama yapmaz mı?
— Ama o zaman gazeteyle karşı karşıya kalacak. Holdingde çalışmaya başladığımda Koç'un dergisinde yaptığım çalışmanın Erol Simavi Bey'i nasıl kızdırdığından söz etmiştim. "Biz koskoca *Hürriyet*'iz" diye mektup aldığınızda yönetici olarak, gazeteyle mi aranızı bozarsınız, yoksa Alaeddin'i mi feda edersiniz? Ben de olsam Alaeddin'i feda ederdim.

— Yani kriz yönetimi halkla ilişkilerde önemlidir, siz bir krizin kurbanı olmuşsunuz.
— Kriz yönetiminin o zaman büyük örnekleri yoktu dünyada. Mesela Pepsi Cola'nın bir büyük kriz yönetimi vardır. Petrol şirketinin bir kriz yönetimi vardır, o kadar... Bunlar hep sonradan çıktı ve dünyada hakikaten örnek oldu. Kriz yönetimi çok zor bir olaydır.

— Siz zaten sonrasında Koç'la iletişime devam ettiniz.
— Koç'tan ayrıldıktan yıllar sonra Koç Grubu'nda yönetici düzeyinde çalışıp ayrılan veya emekli olanları kapsayan "Koç Yön-Der" diye bir dernek kuruldu. İlk başkan Can Kıraç'tı. Bilin bakalım genel sekreter kimdi?

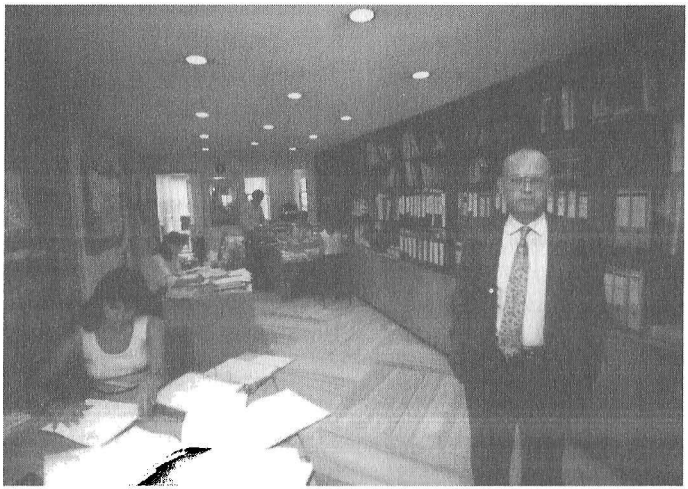
— Kim?

— Ben! Bu olay, yıllar boyu Koç yöneticilerinin benim hakkımdaki izlenimlerini ve yıllar geçse de beni unutmadıklarını gösterir. Sık sık toplanırdık. Sanki hâlâ Koç'ta çalışıyormuşum gibi... Üstelik ayrıldıktan sonra bir yıl daha Koç'un *Bizden Haberler* dergisini hazırlamaya devam ettim örneğin. Ben yapmam demedim, yerime başkası bulununcaya kadar.

ALTINCI BÖLÜM

Türkiye'nin İlk Halkla İlişkiler Şirketi

Şirketi kurduğumda bir isim aklıma gelmedi. Ne isim konur, bilemedim. "Alfabenin ilk harfleri olsun" diye düşündüm: A ve B... Tabii yeni bir meslek bu, yeni bir işkolu açılıyor. "A&B diye bir isim şirket ismi olarak da yakışır," dedim.

A&B, Cağaloğlu'ndan Teşvikiye'ye taşındı. Yıl 1981.

— Koç'tan ayrıldıktan sonra ne yaptınız?

— O gün Can Bey'le konuştuktan sonra eve geldim. Askerlikten sonra bana beş altı yerden teklif gelmişti ama Koç'tan ayrıldıktan sonra hiçbir yerden teklif gelmedi! Gelemiyor ki, Koç Holding'in üst düzeyindeki bir adama iş teklif edemiyor kimse! Cesaret edemiyorlardı yani... Gece kendi kendime oturdum evde. Zaten boşanmışım, ev de satılmış, karıma parasını vermişim, o Ankara'ya taşınmış... Ben de kiralık ev arıyorum, çıkacağım o evden. Öyle çırılçıplak bir evde kalmışım, bir tek buzdolabı var! Bir de kanepe! Lise yıllarından beri hiç işsiz, maaşsız kalmamıştım. "Ne yapabilirim?" diye düşünmeye başladım o gece. Eczacıbaşı'na, Sabancı'ya gidemem. Ya Amerika'ya gider devam ederim ya da kendi şirketimi kurarım. İki tane alternatifim var. Önce Amerika'ya gitmek aklıma yattı, sonra "Hemen gidilmez, bir dur, bak bakalım. Bir ortalığı yoklayayım, danışmanlık yaparım belki kuruluşlara" filan diye düşündüm. O arada elden düşme bir matbaa makinesi aldım. Dizgi makinesi... Koç'tan aldığım tazminat var. "Kaç ay götürür beni?" diye düşündüm. Taksitle kullanılmış bir linotip dizgi makinesi aldım, başına da bir dizgi ustası koydum.

— Nerede yaptınız bunları?

— Cağaloğlu'nda bir yer buldum, bir hanın bodrum katında. Genelde dizgi makineleri oralarda, bodrumlarda olurdu. Bir tane de adam buldum. Baskı makinesi çok da, dizgi makinesi azdı. İşte "Sayfa başına dizgi işi alırız, bir taraftan bana para getirir bu" diye hayaller kurdum. Ondan sonra bir baskı makinesi alırım, hatta Amerika işi olduktan sonra birisini satarım, dedim. Linotipi aldım, sonra Cağaloğlu'nda bir büro

açayım, ne olacağına bakarız nasıl olsa. Eski *Hürriyet* gazetesinin olduğu Babıâli Caddesi üstünde, *Hürriyet*'in tam karşısında Başmusahip Sokak'ta, Talas Han'da iki oda tuttum. Daha doğrusu bir oda tuttum, onu da böldüm ortadan, iki odalı bir yer oldu. Bir de sekreter tuttum, Sabiha adında bir arkadaşla çalıştık. Üniversite son sınıfta okuyordu, bir arkadaşım önermişti.

— Ama henüz bir iş akdi yoktu değil mi?

— Hiçbir şeyim yok! Transtürk Holding'de genel müdür olan, Mülkiyeli, Cemal Kulu diye bir ağabeyim vardı. Aslında çok yakın değiliz. Akşamları eşle dostla oturulur, bir içki içilirdi, öyle bir samimiyet. Bu arada herkes duymuş tabii, "Alaeddin, Koç'tan ayrılmış" diye kıyamet kopuyor İstanbul'da. Cemal Ağabey "Ne yapıyorsun? Bize bir yıllık bir halkla ilişkiler planı yapsana," dedi, "Plan beş yıldan aşağı olmaz" dedim ve konuştuk, anlaştık. Büroyu zaten tutmuştum, masa sandalye aldım. Başladım çalışmaya, ama bir taraftan da boyacılar duvarları boyuyorlar. Ben de bir taraftan plan hazırlıyorum. Sabiha var, ama o daha işi bilmiyor, öğrenci. Cemal Ağabey'in işini 7 bin liraya yaptım. O zaman 7 bin lira büyük para. Sabiha'nın maaşı 2 bin lira, büronun kirası da 2 bin lira. Geride bana 3 bin lira kaldı. "Nasıl olsa bir-iki aya başka bir şey bulurum" diye düşündüm. Bu işin ardından aklıma insanlara bu şekilde plan hazırlama fikri geldi. "Plan hazırlayayım ama uygulama yapmayayım. Sadece teorik çalışmayla para kazanıp Amerika'ya giderim," diye düşündüm.

— Şirket var mı bu arada? Yoksa henüz handa bir oda mı?

— O arada bir tane şirket kurdum A&B diye. İşleri yaparken onu da hallettim. Ticaret Sicili gazetesinde şirketin kuruluş ilanı çıktı 21 Kasım 1974'te, "Mustafa Alaeddin Asna, A&B Halkla İlişkiler" diye. "Şirket şöyle bir dursun, zararı yok nasıl olsa" dedim. Şirketi 1990'ların başında Sibel Asna'ya devrettiğimde kurulalı on beş yıl olmuştu.

— Bu ilk işinizin, beş yıllık plan hazırlamanın nasıl bir içeriği vardı?

— "Beş yılda Transtürk Holding halkla ilişkiler alanında neler yapmalıdır" başlıklı bir programdı. Seksen sayfalık bir rapor hazırladım. Bu raporun ardından başka kuruluşlar da oldu, onlara da planlar hazırladım. Bu tür işlerden 7 bin lira, 12 bin lira filan kazandım.

— Danışmanlık işine girdiniz yani.

— Danışmanlık yaptım, ama hiç uygulama yapmadım. Onlar benden plan istiyorlar, götürüp teslim ediyorum, uygulaması onlara ait.

— Uygulama kısmını uzaktan da olsa takip ettiniz mi? Sonuçlar nasıldı?

— Takip ediyordum, iyi şeyler oluyordu. Planı ilk hazırladığımızda Transtürk daha bilinmiyordu, sonradan ortalığa çıktı. Diğer kuruluşlar da öyle... Çok yoğun çalışıyordum, hem de tek başıma... Bir sürü matbaa var Cağaloğlu'nda, tanıtım materyallerini kendi makinemde dizdiriyordum, bir yerlerde bastırıyordum. Gecenin saat ikisinde arabamın bagajına atıp götürüyordum. Broşürlerin zımbalarını bile kendim yapıyordum! Bir yandan da hırs bürümüştü, "One man show!"

— Kendi işinizi kurmanın hırsı mı?

— Evet... Koç'tan ayrılmak da ağırıma gitmişti tabii.

— Bu arada dizgi makinesi işliyor mu?

— O bir taraftan işliyor ama sorun dizgici çocuklar, işi bir türlü yapmıyorlar! Arada gidiyorum, çocuklar kendilerini biraya vurmuş, sarhoş olmuşlar. Dizgi işleri kalıyor! Bazen de benden habersiz iş alıyorlar, derken bir sürü karışıklık yaşanıyordu. Sonra da sattım zaten o dizgi makinesini. Bu arada işi sürdürmek için birtakım yerlere uzun vadeli programlar hazırladım. Betül Mardin döndü Londra'dan, Ayşegül de beni Betül'le tanıştırdı. Betül Türkiye'de iş yapmak istiyormuş.

"Gel, benimle çalış" dedim. "Onun bir çevresi var, oradan müşteri bulur" diye düşünmüştüm. Birkaç müşteri buldu. Sheraton Otel, Nilüfer'in katıldığı Eurovision Yarışması, Nisa Serezli Tiyatrosu gibi daha çok şov dünyasından müşterilerimiz oldu.

Babıâli'deki o eski günler...

— A&B'yi kurarken Babıâli'yi seçmiştiniz. Nasıldı o dönemin Babıâli'si? Siz neden orada olmayı tercih ettiniz?

— Eski Babıâli'nin neredeyse son yıllarıydı. Sonraki yıllarda oradaki gazeteler İkitelli'ye, Mecidiyeköy'e, sağa-sola taşındı. Sirkeci'den Ankara Caddesi'nden yukarıya çıkarsanız, sol tarafınızda Valilik vardır, sağ tarafta da kitapçılar başlar. İyice çıkarsanız yokuşu, sağ tarafta İran Konsolosluğu'nu görürsünüz. Onun yanından sağa bir sokak girer, o sokağın başında, sol köşede Gazeteciler Cemiyeti vardı. Onun karşısında, az ilerde İstanbul Lisesi, lisenin karşısında da *Cumhuriyet* gazetesi vardı. Oradan aşağıdaki sokaklarda da işte *Son Havadis* gazetesi, *Dünya* gazetesi, *Akşam* gazetesi ve birtakım küçük gazeteler... Biraz daha yukarı doğru giderseniz tam Babıâli'nin merkezine, dört yol ağzına gelirsiniz. Sağa giderseniz, orası sizi Kapalıçarşı'ya götürür. Caddenin sol tarafında *Milliyet* gazetesi vardı, onun hemen arkasında da *Tercüman* gazetesi. Kapalıçarşı yolundan değil de tramvay caddesine doğru giderseniz sağdaki büyük bina *Hürriyet* gazetesiydi. Sola döndüğünüz zaman, *Vatan, Yeni Sabah* gibi gazeteleri görürdünüz. Ben gittiğim zaman Babıâli yerleşimi böyleydi. Bütün gazeteler oradaydı. Zaten orada yer tutma fikrim, işim ağırlıkla gazetelere bilgi vermek olacağı, yani haber ajansı gibi çalışacağım için çıktı. Tuttuğum bina *Hürriyet*'in tam karşısındaki sokaktaydı. Basın bültenleri göndereceğim, fotoğraflar çekilecek, onları göndereceğim... "Her an gazetelerin yakınında olayım ki ben kendim bile götürebileyim" diye düşündüm. Her yer çok yakındı, Babıâli tam doğru adresti bunun için. Doğru da yapmışım... Akşamüstleri Gazeteciler

Cemiyeti'ne gider, gazeteci arkadaşlarımla oturup sohbet ederdim. Danışmanlık yaptığım firmaların basın bültenlerini hemen bizim orada yazıp gazetelere gönderirdim. Bültenleri zamanında gönderdiğim gibi, eksikleri olursa hemen tamamlayabiliyordum da.

— *Büyük kolaylık sağlamış size.*
— O dönemde ve o günün şartları içinde çok kolaylık sağladı bana. Basın bültenlerini çoğunlukla yardımcım Ruhi götürüyordu. Zaten sekiz tane gazete var, sekiz basın bülteni götürüyorsunuz. Tanıdığınız sekiz tane yazı işleri müdürüne götürüyorsunuz. Bugünkü gibi ekonomi servisleri, sağlık servisleri, eğitim servisleri, sanat servisleri, bilmem ne servisleri yok ki! Onar-yirmişer basın bülteni hazırlamıyorsunuz... Ben kendim götürdüğümde ise oturur çaylar, kahveler içerdik arkadaşlarla, akşama Cemiyet'e gitme programı yapardık.

— *A&B ismi nerden geldi aklınıza? Bir anlamı var mı?*
— Şirketi kurduğumda bir isim aklıma gelmedi. Ne isim konur böyle bir yere, bilemedim. Limited mi, anonim şirket mi olur? Hiç bilmiyordum ki ne yapacağımı! Hukuki zorunluluktu zaten, gittim kaydımı yaptırdım. Ticaret Sicili Odası'ndaki kaydım, "A&B Halkla İlişkiler - Mustafa Alaeddin Asna" diye çıkıyor. "Firmanın şekli benim için önemli değil, yapılan iş önemli" dedim. Bir isim de vermek gerekiyordu tabii, "Alfabenin ilk harfleri olsun" dedim. A ve B... Yeni bir meslek bu, yeni bir işkolu açılıyor. "A&B diye bir şirket ismi yakışır" dedim.

— *Alfabenin ilk harfleriyle yeni bir işe adım attınız...*
— Evet, alfabenin ilk iki harfi, yeni bir iş... "İleride ben bırakır Amerika'ya gidersem ya da kalır ve daha fazla genişletirsem, başka insanlar da bu konuda şey yapmaya kalkar, yeni şirketler kurar. İşte o şirketler de C olur, D olur... Onlara da yol gösteririm," diye düşününce, bu isim çok uygun geldi. 2000'li yıllarda A ve B'nin içinde "Artı C" diye bir şirket ku-

ruldu örneğin. İşte A&B'nin kısa öyküsü bu! Yeni bir iş ve alfabenin ilk harfleri...

— Şirketi kurduğunuzda geniş de bir çevreniz vardı, ne dediler size?
— Herkes merakla izliyordu. Kimsenin bildiği bir iş değil ki Türkiye'de... Türkiye'de her şeyi yaparsınız; kasap dükkanı, ayakkabı boyacısı, mühendislik bürosu açarsınız... Üretmek için sanayi şirketi kurarsınız, avukatsanız danışmanlık bürosu açarsınız... Onlarınki de servis olarak benim yaptığım işe benziyor. Onlar hukuki danışmanlık yapıyorlar, diğeri mali danışmanlık yapıyor. Ben de halkla ilişkiler konusunda danışmanlık yapıyorum ama "hukuk" dediğiniz zaman, ne danışmanlığı olduğu anlaşılıyor. Maliyede de anlaşılıyor, oysa benimki tuhaf bir şey! Onun için çok merakla beklediler, "Ne olacak bakalım" diye. Aslında birçoğu benim yine basına döneceğimi düşünüyordu. Beni de ürkütmüyorlardı bir yandan.

Adım adım şirket olma yolunda

— Kimse halkla ilişkileri bilmezken siz nasıl başladınız? Önce kendi tanıtımınızı mı yaptınız?
— Hayır... Şirketi kurduğum zaman aklımda bir sürü şey vardı. Örneğin personel ve bir sekreter alacağım, büroyu boyatacağım, temizleteceğini, eşya alacağını filan... Bütün bunlarla birlikte kendimi anlatan bir broşür de bastıracaktım, ama o broşürü yapmaya hiçbir zaman vaktim olmadı! Hayatımda hiçbir zaman elimde bir dosya veya broşürle müşteriye gidip "Ben böyle bir iş yapıyorum" demedim. Otuz beş sene boyunca hiçbir zaman da bu broşür basılmadı, ama niyet ettim o broşürü bastırmaya. Bir şeyi tanıtacağınız zaman basılı bir dosyanız olur, bir tanıtım malzemeniz olur, bunu yapamadım ben! Hemen müşteriler gelmeye başlayınca işlerden fırsat kalmadı.

— Sözlü olarak gelişti yani...

— Aynen öyle oldu. Duyan "Alaeddin, sen böyle bir şey yapıyormuşsun, bizim de danışmanlığımızı yapar mısın?" demeye başladı. Benim ne o broşürü hazırlayacak ne de bu işlerle uğraşacak vaktim olmadı. Ben harıl harıl herkese rapor hazırlamaya başladım. Üç yıllık, beş yıllık halkla ilişkiler planları ile geçti uzun zaman.

— Transtürk'ten sonra siz Cağaloğlu'ndayken başka hangi işler geldi size?
— Örneğin o sıralarda Pamukbank, Şişe Cam ve İnterteks geldi. Betül de demin söylediğim işleri getirdi.

— Yine danışmanlık hizmeti mi?
— Evet, danışmanlık... Bu sırada amacım da belli. Şirketlerin benimle bir-iki yıl çalışmasını sağlamak ve de o sırada şirketlerin kendi içlerinde bir halkla ilişkiler bölümü hazırlayarak teslim etmek. İşim; bölümün kurulması, eleman alınması, ilkelerinin ortaya konması, çalışmaya başlamasıyla bitiyordu. Sonra böyle devam etti. Herkese "kuralım, personel alalım" filan derken, o personellerin kim olacağı da belli kafamda: Öğrencilerim var, onlar mezun oluyorlar. Çok akıllı, çalışkan, yabancı dil bilen çocuklar var. Gazetecilikten sıkılan bazı arkadaşlarım var, danışmanlık yapmak istiyorlar. Dolayısıyla birkaç yere de ben böyle eleman takviyesi yaptım, ama kuruluşların benimle ilişkileri bitmedi bir türlü. "Şunu da yapalım, bir yıl daha çalışalım" filan dediler, böyle yıllarca, hatta otuz yıl çalıştığım firmalar oldu.

— Yıllar süren ortaklıklar yaşadınız...
— Mesela Amerika'nın Boeing firmasıyla 1980'lerde çalışmaya başladık, 2007 yılındayız ve hâlâ çalışıyoruz. Benetton, Boyner yirmi yıl sürdü. Böyle yıllarca danışmanlık yaptığım çok sayıda firma var. Amacım bu olmasa da yıllarca sürenler oldu. Ben işe başlarken böyle bir şirket kurmayı filan hayal etmiyordum ki... "Ne yapacağım" derken, art arda gelen müşterilerle A&B yerleşti, oturdu, personel sayısı 40'a çıktı...

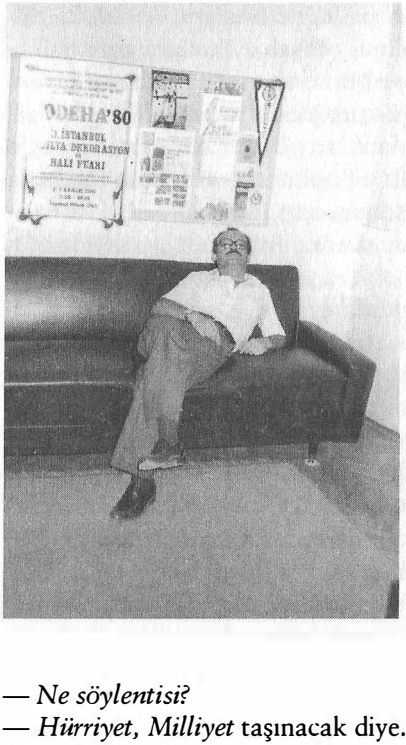
Bir gün saydım, A&B'yi 1974 yılında kurdum, o zamandan bugüne 250'ye yakın kuruluşa danışmanlık yapmışız.

— *Betül Mardin ne zaman katıldı size, nasıl çalıştınız?*
— Betül o sıralarda İngiltere'deydi. İngiltere'den döndüğünde Ayşegül Dora bizi tanıştırdı. Hatta 1972 yılında Halkla İlişkiler Derneği'ni kurduğum zaman onu da davet etmiştik, tebrik telgrafı göndermişti. Sonra Betül Londra'dan geldi. Ben A&B'yi kurmuştum. Gelip A&B'de çalışmaya niyetlendi. O tarihe kadar TRT'de çalışmış, gazetelerde eğitim vermiş, tercüme işleri yapmış... Onun da kafasında böyle bir şey var. Beraber çalıştık, beş-altı yıl kadar sürdü. Sonra Teşvikiye'ye taşındığımız dönemde Sheraton'un genel müdürü William Bauer, "Uzaktan danışmanlık istemiyorum, sizden biri bende tam zamanlı çalışsın" deyince, Betül oraya geçti.

— *Ne kadar kaldınız Cağaloğlu'nda?*
— Dört yıl filan...

Kurumsallaşma henüz bir hayal

— *Nasıl bir yapılanmaya gittiniz? İlk elemanlar kimler oldu?*
— Cağaloğlu'ndaki büro zaten çok küçüktü, bütçe de öyle... Oraya sığacak sayıda eleman aldık. Sekreter Sabiha, İktisat Fakültesi son sınıfta öğrenciydi. Bir de Ruhi vardı, o da öğrenciydi, yola ikisiyle başladık. Bir taraftan da aynı yerde daha evvel bahsettiğim matbaa işleri yürüyordu. Matbaa işinde kız kardeşimin şimdi avukat olan kocası Sedat ile onun Orhan adında, çok eski bir matbaacı arkadaşı vardı. Bu ikinci bir şirket, ama sakın öyle bildiğiniz şirketlerden zannetmeyin! "Haydi beraber bir iş yapalım" şirketi bunlar. Ben iş getiriyordum, Orhan baskı işlerini yapıyordu, Sedat işin idari tarafını, hukukunu, kontratını, para durumunu hallediyordu. Küçücük bir büroda iki ayrı kuruluş var. Eleman almamız lazım ama sığacak gibi değiliz! Onun için ben yavaş yavaş taşınmayı düşündüm. Cağaloğlu'nda da o sırada söylentiler başlamış.

A&B adım adım büyüyor. Teşvikiye ofisinde bir mola (1983).

— *Ne söylentisi?*
— *Hürriyet, Milliyet* taşınacak diye... Yavaş yavaş Nişantaşı, Teşvikiye'ye doğru gitmek istedim. Evim de Teşvikiye'deydi. İşler geldikçe Babıâli'deki büroya sığmamız giderek zorlaşıyordu.

— *Ulaşım da rahat olacak.*
— Hem de daha büyük yerler vardı.

— *Bu dört yıl şirketin yeni oluştuğu dönemler. İş stratejisi nasıl oluştu, yani kurumsallaşmaya henüz gitmemiştiniz herhalde?*
— Kurumsallaşma hiç aklımda yok! Benim aklımda hep bilimsel ve kuramsal çalışmalar var. Biri beni çağırıp "Bana bir halkla ilişkiler planı hazırla" diyecek, ben onu araştıra-

cağım. Personeli, hedefleri nedir, ne üretiyor, ne amaca dönük çalışıyor, ne kadar olmuş çalışalı... Bunlara göre halkla ilişkiler planları yapmak ve bir taraftan da örgütlemek, yani bir halkla ilişkiler bölümü kurmak. O süreçte de onlara basın bülteniydi, basın toplantılarıydı derken, elimin ucuyla ufak ufak yardımcı olmak. O bölüm kurulduktan sonra da veda etmek... Böyle başladığım için, "A&B'yi nasıl kurumsal hale getiririm?" diye de düşünmüyordum.

— *Cağaloğlu'nda hayat nasıldı?*

— Çok hoştu Cağaloğlu günlerim. Bir kere gündüzleri bu işleri yapıyordum ama her dakika büroda oturmuyordum ki! Gazeteci arkadaşlarımı ziyaret ederdim. Bir gün *Cumhuriyet*'e giderdim, bir gün *Hürriyet*'e, *Milliyet*'e... Onlar da bana ziyarete gelirdi. Öğlen dışarıda yemek yeriz, akşamları Gazeteciler Cemiyeti'nde oturup yemek yeriz, içki içeriz, sohbet ederiz... Çok merak ediyorlardı ne iş yaptığımı. Ben de onlardan bilgi alıyordum. Kendi kendime ne yapabileceğimi, işleri nasıl geliştirebileceğimi düşünüyordum. Hem dostlarım oldukları için tavsiye alıyordum, hem de kendi kendime kafamda bu fikri geliştiriyordum. Amerika'ya gidene kadar elimde yapacağım bir iş olur derken, yavaş yavaş gitme düşüncesi kafamdan silinmeye başladı. Zaten o dönemde bir taraftan da üniversitede ders veriyorum. Amerika'ya gidiş isteği azaldıkça ders verme isteğim artıyordu. Bir yandan işsiz de kalmam gibi geliyordu. Başka şirkette halkla ilişkiler uzmanı olarak görev yapmayacağım da kesindi. Öylece devam ettim işlere. "Galiba kıvıracağım bu işi ve Türkiye'de kalacağım," demeye başladım, ama bir taraftan da korkuyorum tabii!

— *Bilinmeyen bir iş!*

— Kalacaksın da neyle geçineceksin? Ya alacağın para!.. Bugün bir müşteri gelir, ücret bilmem ne kadar, sonra bir tane daha gelir, ama onlar yeter mi?

Sıkı dostlar hep yardıma hazır

— Aslında birçok seçenek varken, hayat sizi hep aynı yöne doğru yönlendiriyor. Geldiğiniz nokta hep iletişimle ilgili işler!

— Evet, dönüp dolaşıp iletişim sektörüne gelmişim. İletişim deyince, akla ilk gelen gazetecilik aslında. Ayaklarımın beni Cağaloğlu'na, Babıâli'ye sürüklemesi de bu nedenle. Sonraları halkla ilişkiler firması açan arkadaşlarım ve başka reklam şirketleri, ajanslar hep Levent'te bahçeli evler tutup işlerini oralarda yaptılar. Benim aklımın kenarından bile geçmedi Levent'te ofis tutmak! Doğru Babıâli'ye gittim. Orası benim yuvam, benim için bir kucak. Dostlarım orada, tökezlersem onlar bana yardım eder!

— Kimlerdi o dostlar?

— Mesela *Milliyet*'te Turan Aytül... Turan, Allah rahmet eylesin, çok sevdiğim bir arkadaşımdı. Yine *Milliyet*'te Doğan Heper, Tufan Türenç, Hasan Pulur, Ümit Deniz, Nail Güreli, Örsan Öymen, bana omuz veren Abdi İpekçi; *Cumhuriyet*'te Orhan Erinç, Oktay Kurtböke, Sami Karaören, Okay Gönensin, Oktay Akbal; *Hürriyet*'te Erol Dallı, Mehmet Türker, Nezih Demirkent; *Tercüman*'da Kemal Ilıcak; *Akşam*'da Malik Yolaç, Doğan Koloğlu... Saymakla bitmez. Ahmet Vardar, Halit Kıvanç, Ünal Sakman, Sadun Tanju, Kurtul Altuğ, Tarık Dursun, Altan Öymen, Rahmi Turan, Akgün Tekin, Hilmi Yavuz... Samimi ilişkiler kurduğumuz insanlardı bu isimler. Bir de aynı meslekten olmadığımız için arada bir rekabet de yoktu. Dolayısıyla ben büyük bir ailenin içindeydim. Bir gazetede çalışırsanız büyük bir ailede değilsinizdir. Sadece o gazetenin elemanları vardır. Benim için *Hürriyet, Milliyet, Yeni Sabah, Tercüman, Cumhuriyet, Dünya, Akşam*'ın hepsinin olduğu koca bir aileydi Babıâli ailesi... 1974 yılı, 34 yaşındayım, çocukluk yaşından yeni çıktığım dönemler. Çoğu benden büyük ağabeyler, hatta Burhan Felek filan gibi amcalar da vardı. Ben bu ailede yaşadım ve hiç korku duymadım. Hiç

"Kazık yerim" diye düşünmedim, "Müşterim olmayacak" diye de korku duymadım!

— Bu dostlarınızla neler yapardınız, nerelere giderdiniz?
— Mesela ailece hafta sonları tekne gezileri yapardık. Akşamları Cemiyet'e gider, kafa çekerdik. Polonezköy'e gider, bir yerlerde oturur, gece kalır, sabahlara kadar kumar oynardık ki orada elektrik yoktu, lüks lambaları vardı. Gece belli bir saatten sonra o lüks lambalarının fitili de biter, ışık gelmez! Elimizle tutup fitili ışık yapar ve oyun oynardık. Karaköy'de Liman Lokantası vardı, orası da gittiğimiz bir mekandı. Babıâli Caddesi'nden yukarı çıkarken İstanbul Lokantası vardı, çok ünlüydü. Bütün gazeteciler giderdi ama 1990'larda kapandı orası da. İş çevresindekilerle gittiğimiz yerlerin başında Süreyya gelirdi. Ankara'da da Washington ve Süreyya Lokantası vardı. Uluslararası mutfağı olan bir yerdi. Büyük otellerin lokantalarına giderdik. Hilton, Etap gibi... İlginç nokta, mesela Arıkara'da Galatasaray Lokali'ne giderdik. Orası bir buluşma, bir araya gelme mekanıydı ama İstanbul'da âdet farklıydı. Yemek yemeğe dışarı çıkılırdı. Diyelim Çiçek Pasajı'na sosyalleşmek üzere değil, kafa çekmeye gidilirdi. Ankara'daki Sakarya Caddesi gibi. Bir tek Gazeteciler Cemiyeti, bizim gazetecilerle buluştuğumuz bir yer olarak düşünülebilir.

— Siz o dönemde aynı zamanda ders de veriyordunuz. Nerede ders verdiniz?
— İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde ders veriyordum. Bir yandan da Marmara Üniversitesi; yani o zamanki adıyla İstanbul İktisat Ticari İlimler Akademisi'nde. Vatan Caddesi'nde eski bir binaydı. Başka yerlerden de, yeni açılan üniversitelerden de teklif geliyordu. "Param bitecek" diye bir korkum yoktu. Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği'ne kaydoldum, onların dışarıdaki uluslararası toplantılarına katılıyordum, bilgi alışverişi yapıyordum.

— Bir hayal kurdunuz, şansa da güvenip ofis açtınız, ama Cağaloğlu bile dar geldi zamanla!
— Müşteri geldikçe eleman almaya başladım. Evim de Teşvikiye'deydi. Teşvikiye'de büyük bir yer bulup taşındık. İşte o tarihten sonra yavaş yavaş şirket olmaya başladık diyebilirim. Mesela Cağaloğlu'nda büroya verdiğim kira 2 bin 500 liraydı, Teşvikiye'de tuttuğum yer 9 bin liraydı. Üç küsur misli... Sahibi, yazar Leyla Erbil.

— Teşvikiye'ye taşınmak bir başka ciddi dönüm noktası oldu.
— Bunların dönüm noktası olduklarının farkında değildim ki! Kendiliğinden gelişen şeyler gibi geliyordu bana. "Yeni bir aşamaya geldim, oradan çıktım, başka bir aşamaya" gibi hiç düşünmedim. Bunlar akan bir derenin parçaları gibi geliyordu bana. Şimdi konuşunca düşünüyorum, hakikaten dönüm noktası, köşe taşı filan...

— Öyle bir rüzgara kapılmış gidiyordunuz yani.
— Evet, ama o rüzgar böyle serseri bir rüzgar değildi! Kafamın içinde aslında çizilmiş olan ve benim farkında olmadığım bir yönlendirme vardı. Ben oraya doğru gidiyordum.

Bir dönüm noktası: Teşvikiye

— Teşvikiye'ye gidelim mi? Nasıl gerçekleşti?
— Adeta yürüyerek gittim. Hiçbir şey bıçak gibi kesilmedi ya da yeniden başlamadı; var olan bir şeyin devamıydı Teşvikiye'ye gitmek. Nasıl Cağaloğlu'ndaki büroyu açtığımda bir taraftan badana yapılırken ben de rapor yazıyorsam, Teşvikiye'de de bir taraftan taşınırken bir taraftan müşterilerle işlerimiz devam ediyordu. Önemli fark Teşvikiye'de elemanlarımız oldu, çünkü yer çok büyüktü. Betül de oraya geldi, çok da memnun oldu geldiğine. Evi de büronun karşısındaydı ama ne yazık ki çok fazla kalamadı. Sheraton'a geçmek zorunda kaldı. Ben bir taraftan Pamukbank, Şişe Cam, British Airways, Philip Morris gibi yeni şirketlerle adımlar attım.

A&B'de işler planlanandan hızlı büyüyor. Şişe-Cam basın toplantısında Genel Müdür Talat Orhon ile birlikte.

— *Yeni müşteriler gelmeye başladı yani.*

— Şişe Cam'ın dergisini ve Philips'e de *Philips* gazetesini yapıyordum, yani kurum içi yayınlar. Bir gün dostum Kerim Kerimol'la buluştuk. Şişli'de Beymen'in merkezi vardı, Cem Boyner orada otururdu. Cem'le beni tanıştırdı, birlikte yemek yedik, bir gün de ziyaretine gittim. Beymen için uluslararası standartta bir dergi çıkartmak istiyordu; fotoğrafları dışarıda basılacak, baskısı Paris'te olacak... *Status* adındaki bu çok prestijli dergi işini bana verdi. Böylece iletişim alanında Philips'in, Beymen'in, Şişe Cam'ın dergilerini yaparken içimdeki gazetecilik dürtüsünü tatmin ediyordum. Gazeteci arkadaşlarım sayfaları çiziyorlar, içeriği hazırlıyorlar, bazıları da parça başına iş yapıyordu. Yani tekerlekler dönüyordu. Teşvikiye ile birlikte işler de, elemanların sayısı da arttı. Paris'teki ünlü moda mecmuası *L'Officiel*'in kadrosu Beymen'in *Status* dergisinin çatısını çizmeye başladı. Böylece ben ve benimle beraber çalışan arkadaşlarımız uluslararası boyutta dergi hazırlamayı öğrendik.

— Heyecan verici adımlar atılıyor. Kimlerdi ilk elemanlarınız?
— İletişim Fakültesi'ndeki öğrencilerimi işe aldım. İş yaparken benimle beraber yetiştiler.

— Benzer bir şirket de olmadığından, önemli bir kaynak oluşmuştur sizin için...
— Hem de nasıl! Öğrencilerimin dışında gazeteci arkadaşlarım da benimle birlikte çalışmaya başladı: Koray Düzgören, Güngör Göktan, Yener Süsoy... Gazetesinden ayrılmış, kavga etmiş, emekli olmuş yahut transfer olmak isteyen, daha özgürce çalışmak isteyen bir sürü eski gazeteci arkadaşım sonra halkla ilişkiler büroları açtı. Merhum Erol Dallı mesela, bunlardan biri.

— Ağırlık olarak genç bir kadroyla çalışıyordunuz değil mi?
— Genelde genç bir kadro tabii, yani 25-30 yaş arası en fazla. Sibel mesela, yeni mezun olmuş öğrencimdi. Başarılı bir öğrenciydi.

— Bu değişimle, bu aşamaya gelince artık kurumsallaşmış mı oldunuz?
— Aklıma öyle bir şey gelmiyor ki! Kurumsallaşma olsa ne olur, olmasa ne olur? Bir tane Alaeddin Asna var, kurum o! Her şeyi yapıyor. Aslında bunun eksikliğini sonraları hissetim. Danışmanlarımla, avukatlarımla konuşurken anonim şirket nedir, onu bile bilmeden yola çıktım ben. Memur çocuğuyum; gazetede, Planlama'da, askerlikte, sonra Koç'ta hep maaş alarak yaşadım. Kurum nasıl olur, şirket nasıl olur, bilmiyorum. Çok sonraki yıllar giriştik o işlere.

— Nedir o tarih?
— 1990'a doğru.

— Artık iyice büyüdüğünüz dönem.
— Biz anonim şirket olunca, Sibel de şirkete ortak oldu. Çalışan arkadaşlardan Selma, Güler, Meltem de şirketin or-

takları oldular sonraki aşamada. Böylece benim gittikçe azalan bir hissemle A&B A.Ş. kuruldu. Şimdi Sibel'li A&B gerçekten kurumsal bir yapıya sahip. Alaeddin'siz kurum. Artık onlar kendi kendilerine götürüyorlar. Kurum da öyle olur, değil mi? Yani hep başında olmamalı kurucu, eğer kurumsallaşmak istiyorsa!

Sibel (Zincirci) Asna A&B'ye geliyor

— *"Öğrencilerimden Sibel Asna da ajansta başladı," dediniz. O zaman soyadı neydi?*
— Zincirci...

— *Nasıl oldu, nasıl geldi de işe başladı?*
— A&B'ye okuldan iyi adamları seçiyordum. Sibel Marmara'daydı. O zaman Vatan Caddesi'nden Dolapdere'ye, düzgün bir binaya taşınmıştı okul. İsmet Giritli okulun müdürüydü, adı Basın Yayın Yüksekokulu'ydu. Hâlâ Marmara Üniversitesi adını almamıştı. Benim bir alışkanlığım vardır,

Sibel (Zincirci) Asna A&B'de çalışmaya başladı (1981).

öğrencilerimin fotoğraflarını alırım. Defterimde sınavları, aldıkları sonuçlar, kayıtları vardır, kim kimdir diye... Çalışkan, tembel, dalgacı vs... İyi olanları, yani 100 alan öğrenciyi merak eder bakarım, "Kim" diye, ki çok nadirdir benden 100 alan... İşte oradan seçtiğim insanlardan biriydi Sibel. Ben ondan bize gelip ajansta çalışmasını istedim. O da kabul etti ve diğer arkadaşlarıyla birlikte geldi, çalışmaya başladı.

— *Ne kadar çalıştı sizinle o sırada?*
— Herhalde bir iki sene çalıştı, sonra da Londra'ya gitti.

— *Gitmeden önce çalıştı yani.*
— 12 Eylül'den önce gelmişti, sonra da gitti.

— *Yanınıza gelen öğrencileriniz neler yapıyordu? Ekipte kimler vardı artık?*
— 12 kişi filan vardı. Betül Sheraton'a gitmişti 1980'de.

— *Nasıl bir ayrılış oldu?*
— Biz Sheraton Oteli ile çalışıyorduk. Betül'le yaptığımız bir işti. Sheraton'dan gelen teklif, "Bize full-time hizmet verin" yönündeydi. Önce Nil diye bir arkadaşı görevlendirdik. Sonra otelin genel müdürü William Bauer birinin sürekli ofiste olmasını, aynı zamanda müşteri ilişkilerini de yapmasını istediğini söyledi. "Ben halkla ilişkiler bölümünün müşteri ilişkilerini de yapmasını istiyorum. Aniden otele ünlü biri gelebilir. Gazetecilere haber verip fotoğraf çektirmek lazım. Bu tip işler olabiliyor," dedi. Biz ajans olarak bunları dışarıdan yapamıyorduk. O zaman Betül Mardin, "Sheraton'a ben gideyim" dedi.

— *Betül Mardin ne kadar çalışmış oldu sizinle?*
— Yaklaşık beş altı yıl çalıştı. Betül Sheraton'a gittikten sonra da bizim ilişkimiz devam etti, hep görüştük. Bizim Teşvikiye'deki ofis çok büyüktü. Betül de gidince bir oda

boşaldı. Biz de Teşvikiye'deki bürodan daha küçük bir büroya çıktık. Ayrıca müşteri sayısı benim istediğim kadar çoğalmıyordu. Onun için "Bir iki yıl kendi yağımızla kavrulacak hale gelelim, gençleri eğitelim" diye düşündüm. Valikonağı Caddesi'nde Konak Sineması vardı. Onun hemen arkasında da Zafer Sokak. Orada yeni ve daha küçük bir ofise taşındık. Bu arada her yıl hızla artan çok yüksek bir kiradan da kurtulduk. İşte o büroya taşındığımızda Betül artık bizimle çalışmıyordu. 1980'di sanırım. Betül Sheraton'da başladı, Sibel de Londra'ya gitti, ben de o ara sıkıştım tabii.

— *Betül Hanım nasıl bir çalışma arkadaşıydı?*
— Benim Betül'le çalışmak isterken hedefim belliydi. Betül halkla ilişkiler işini bilmiyordu ama çevresi genişti, çok köklü bir İstanbul ailesinden geliyordu. Mısır'a kadar uzanıyor ailesinin kökleri. Son eşi Haldun Dormen'den dolayı da bir sanat çevresi var. Ben kendi kendime "Betül'ün çevresinden müşteri gelir, o müşterilerin işini büyük ölçüde yaparım. Betül de var, iyi öğrencilerim var, onları da işe alırım ve böyle yürütürüz" diye düşünüyordum ama müşteri benim düşündüğüm kadar çok olmadı. Olmayınca Sheraton'ın teklifi bana da cazip geldi. Betül maaşını oradan alacaktı ve daha tatmin edici olacaktı.

— *Arada anlaşmazlık filan var mıydı?*
— Hayır, hiç yoktu. Anlaşmazlık olmadığı gibi, Betül Sheraton'a taşındığı ve kendi bürosu olmadığı için Betül'e ait birtakım eşyalar bizde kaldı. Çok güzel bir büyük koltuk, çok güzel mermer ayaklı orta masası... Betül ne zaman lazım olursa bana bir telefon edip isterdi ve hemen o gün giderdi eşya. Aramızda dargınlık, küslük olmadığı gibi, Betül'ün evi benim evime yakın olduğundan akşamüstleri beraber çay, kahve içer, Betül'ün arkadaşlarıyla sohbet ederdik. Bu ilişkimiz hâlâ devam eder. Böyle bir sorun yaşamadık biz.

Yeni şirketin getirdiği farklı anlayış

— Siz şirketi kurup bir yandan büyürken ne gibi adımlar attınız? Müşterilerin beklentisi ve sizin önerdikleriniz neydi? O süreci anlatırken halkla ilişkilerin nasıl bir gelişim izlediğini gözden geçirebilir miyiz?

— O günlerde ve sonrasında müşteriyle ilişkilerimizde şuna dikkat ettik: "Müşteri laf olsun diye mi bizimle çalışıyor, yoksa kendi adının yerleşmesini ve kamuoyunda daha saygın hale gelmesini mi istiyor?" Bu soruya yanıt aradık. Daha saygın olmak çok önemli. Boyner ile çalışmamız buna bir örnek. *Status* dergisinden sonra başka bir adım daha attık ve Beymen bizim müşterimiz oldu. Beymen'in arkasından da Altınyıldız Grubu geldi. İçinde Altınyıldız, Benetton, Çarşı, Koton Bar, Alboy vardı. Bir sürü şirket bir çatı altındaydı ve yavaş yavaş hepsinin halkla ilişkilerini bize devretmeye başladı Cem. Beymen'in ismi vardı ama itibarı Vakko'dan sonra geliyordu. Halbuki Beymen'in niyeti Vakko'nun önüne geçmek. Cem'in eğitim programlarımızda, konuşmalarımızda filan çizdiği bir piramit vardı. "Piramidin en üstündeki küçük üçgende Beymen olmalı," derdi. Halbuki o sırada o uç noktada Vakko var. Beymen'in amacını böyle tarif edebilirim. Çarşı, adı sanı hiç bilinmeyen yeni bir kuruluştu. Benetton belirli kesimler tarafından biliniyordu sadece. Kuruluşların marka tanınmışlıklarından çok, genişlemeleri sırasında kamuoyunda saygınlık kazanmaları önemlidir. Şirketler genellikle bu talepple bize geliyorlardı. Mesela Levi's Türkiye'ye geldiğinde o kadar yaygın değildi, bilinmiyordu. Sadece bir blue-jean markası. Hatta insanlar "kot" diyorlar. Aytaç Kot'un yaptığı ürünün adı. "Jean" adını bile kimse bilmiyor. Levi's dünyada "blue-jean" denince, en çok bilineni. Türkiye'de de aynı noktada olması isteniyor. Dolayısıyla Levi's ile çok önemli bir halkla ilişkiler çalışması yapmamız gerekiyordu. Bu gibi örnekler çıktı karşımıza. Mesela Mercedes kadar bilinmeyen BMW gibi...

— Önemli adımlar atılıyor; hem şirketiniz açısından hem de sektör açısından. Şirket içerisinde halkla ilişkiler hizmeti denen şeyin nasıl verileceği veya neler yapılması gerektiği konusunda beyin fırtınası yaşanıyor muydu mesela?

— Tabii, kendi aramızda çok tartışıyor, konuşuyorduk ama düşünceler genellikle benim kafamda oluşuyordu. Bu da markanın değil, kuruluşun saygın olmasını içeren bir halkla ilişkileri içeriyordu. Yani o şirket veya marka çok satabilir ama sahibi vergi kaçakçısıdır, yanlış mal satıyordur, dolandırıcıdır filan... Adın çok popüler olması bana bir şey ifade etmiyordu. Benim kafamda hep "saygınlık hedefi" vardı. Saygınlık edinmek için düşündüğüm başlıca araç ise kültür ve sanattı. Onun için müşterilere etkinlik yaparken hep kültür ve sanatın içinde olduğu bir şeyler yapma önerisi sundum. Konfeksiyon kuruluşları genelde nasıl tanıtırlar kendilerini? Defileyle. Halbuki, örneğin Beymen Şişli'deki yedi katlı yeni mağazasına taşındığı zaman, biz orada resim sergileri açmaya başladık. Osman Hamdi, Zonaro, Ayvazovski, Albert Mill gibi önemli ressamların resimlerini koleksiyonculardan toplayarak sigortalarını yaptırıp insanların ilk defa bu resimleri görmesini sağladık. Bunun gibi farklı etkinliklerle markaya saygınlığı ön plana çıkararak adım attık.

— Beymen Sezon Sergileri değil mi? Kimlerin sergisini yapmıştınız?

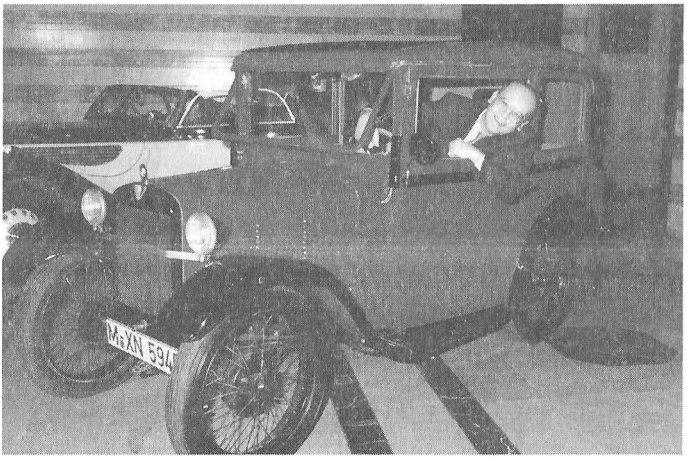
— Beymen bir konfeksiyon markası, bu mağazada ne yapılır? Kıyafetler var; erkek için kadın için şık kıyafetler. Bu kıyafetler ancak mankenlerle tanıtılır. Biz bunun yerine mağazada "Sezon Sergileri" düzenledik. Her sefer bir önemli büyük ressamın; Ayvazovski, Şevket Dağ, Hikmet Onat, Albert Mill, Zonaro gibi isimlerin resimlerini koleksiyonculardan toplayarak sergi yaptık. O sergi boyunca eserleri sigortaladık, sonra sahiplerine teslim ettik. Türkiye'de bir ilkti , o yüzden büyük ilgi gördü. Sibel'in fikriydi sergi.

— Beymen'e dönüşü nasıl oldu bu sergilerin?

— Tabii, satış olarak bilmiyorum. Biz olaya "satış" ya da "ciro" diye bakmayız, "prestij" ya da "itibar" diye bakarız. Beymen, mesela Vakko'dan sonraki bir markaydı. Bu olaylardan sonra en saygın marka haline geldi Türkiye'de. Bu tabii çok önemliydi.

Özal açılış akışını bozunca...

— *Yankı yarattı mı?*
— Evet, hem de çok... Gazetelerde, sanat çevrelerinde hep gündemde oldu. Belki Beymen'den elbise alacak durumu olmayan kişi bile sergiyi konuşuyor ve çok daha saygınlıkla sizin isminizi anıyor. "Bak, Beymen geldi de Zonaro'yu öğrendik" gibi laflar dolaşıyordu. Bizim oturtmaya çalıştığımız anlayışa başka bir örnek daha vermek gerekirse, BMW ile yaptığımız çalışma sayılabilir. Otomobil nasıl tanıtılır? Genellikle mayolu kızlar durur otomobillerin etrafında, fotoğraflar çekilir... Biz bir şey yaratmak ve kopyalardan kaçmak için ne yapılabileceğini düşündük ve BMW'ye de bunu anlattık.

Otomobil tutkunu Alaeddin Asna Almanya'da BMW müzesinde.

BMW bir Alman ürünü, "BMW ile bir sanat olayını nasıl birleştirebiliriz?" diye arayışa girdik. BMW'yi tanıtacağımız yıl, Beethoven'in ölüm yıldönümüydü. Öğrendik ki İdil Biret o sene Montpellier şehrinde Beethoven'ın *Dokuzuncu Senfoni*'sini plak yapmış! Biz BMW'nin Türkiye'deki tanıtımını İdil Biret konseriyle yaptık. Arabalar aşağıda duruyor ama yanlarında manken kızlar yok! İdil Biret geldi, AKM sahnesinde Beethoven çaldı. BMW bu pazara girerken Mercedes ile rekabet ediyordu. Mercedes de aynı fiyatta, lüks sınıfında... BMW bu tanıtımla piyasaya girince birdenbire sanata dönük, kültürel bir sunumla ortaya çıkmaya başladı. Bir başka BMW tanıtımı daha yapıldı. O da Geyvan McMillen öğrencilerinin bale gösterisiydi. Balerinler geliyor, dans sırasında otomobillerin üstündeki örtüleri kaldırıyor, birdenbire altından BMW'ler çıkıyor... O tanıtıma Turgut Özal, Semra Hanım'la beraber geldi. İşte tam o koreografiyle planladığımız açılışı yapacağız, Turgut Bey girer girmez örtüyü açıverdi!

— *Balerinler açmadan!*
— Örtülerden bir tanesini açıverdi, sonra da direksiyona oturdu, biz öyle bakakaldık. Bu açılışların ardından BMW saygınlıkta Mercedes'in önüne geçti. Türkiye'nin en beğenilen ithal arabası oldu, zengin arabası olmaktan çıktı.

— *İmajı değişti...*
— Bu düşünceleri kafamızda geliştiriyorduk. Yoksa dünyada bir otomobil nasıl tanıtılır, bir giyim firması nasıl tanıtılır, ürünü getir buraya, aynen tanıt. Biz bu yola gitmedik. Üstünlüğümüz de, farkımız da burada kendini gösterdi. Sonra başka kuruluşlar da bu fikirleri uygulamaya başladılar.

— *O günün halkla ilişkiler gündeminde olan, uygulanan yöntemlerin dışında hareket ettiğinizi söyleyebilir miyiz?*
— Dünyanın her tarafında kullanılan, klasikleşmiş halkla ilişkiler yöntemlerini kullanmaktan kaçınıyorduk. Elbette biz

de basın bülteni hazırlayıp gönderiyoruz ama "BMW Türkiye'de satışa çıktı. Dört tekerleği var, bir de direksiyonu var, 10 lira," diye bir bülten bizden çıkmazdı. A&B'de benim hocalığımdan da kaynaklanan bir özenle, basın bülteni de yazacaksak, o haberin içinde mutlaka kamuoyunu, okuyucuyu ilgilendiren unsurlar olması gerektiğini düşünüyorduk. Hatta sadece ilgilendiren değil, onun beğenisini kazanan bir bilginin de olması lazımdı. Bunun dışında kampanyalarımızda ve çalışmalarımızda farklı bir perspektife sahip olduk. Temel anlayışımız ise "Ürün ve marka, saygınlık kazanmalı" idi. Onun içindir ki aşağı yukarı bütün müşterilerimize, bunu sağlayacağını düşündüğümüzden, kültür-sanat etkinliklerinin yanı sıra toplumsal projeler de yaptırdık. Ceplerinden para harcattık ki bunlar karşılığında gelir sağlayamayacakları harcamalardı. Bir iş ve para harcıyorsun, ama elinde bir gelir yok! Oysa bu tip çalışmalarının geri dönüşü zamanla anlaşıldı. Birtakım sponsorluk çalışmaları Türkiye'de bu adımlarla başlamıştır ve böyle de devam etti.

— Zor bir başlangıç değil mi bu?

— Tabii zordu, ama farkımız da oydu. Onun için A&B oldu ve onun için otuz beş senedir var! Onun için bir numara! Yoksa diğer yolu seçseydi yaşamaya devam ederdik, o kadar... Bütün bu saydığım müşteriler, ki hepsi uluslararası kuruluşlar, birçok halkla ilişkiler tekniğini bizden öğrendiler. Bunun için ne lazımdı? Yaratıcı düşünce, yani kopya çekmeden, ezber uygulamadan üretmek... Otuz beş sene böyle geçti. Bunlar büyük ölçüde Babıâli'den Teşvikiye'ye taşınıp Nişantaşı'na gelmekle ve Sibel'in önemli katkılarıyla oldu. Nişantaşı'nda bahsettiğim o kiralık yerden sonra bir arkadaşım inşaat yapıyordu, Valikonağı Caddesi'nde. İşleri toparlayınca ondan karşılıklı iki daire aldım ve yeniden taşındık. Sonra o iki daire yetmedi, bir üstünü ve altını kiraladık, beş daireye yayıldık, yetmedi! Yandaki apartmanın duvarını deldik, öbür apartmana geçtik, oradan daireler kiraladık. "Sen Nişantaşı'nda ada mı kuruyorsun?" diye herkes alay ediyor. Orada

çalıştık, sonra da şimdi bulunduğumuz yer olan Valikonağı Caddesi üzerindeki ofisimize geçtik. Sadece Ruhi ve Sabiha'yla başladığımız o küçük ofisten, böyle sürekli büyüyen bir gelişme izledik. Şimdi kırk beş kişinin çalıştığı, istediği farkı yaratmış bir anlayışla yürüyen bir şirket A&B.

İş dünyası A&B ile tanıştı

— Aslında A&B'nin kimliğini anlatırken bazı müşterilerden örnekler verdiniz, ama başka müşterileriniz de olmuştur herhalde... O yıllarda kimlerdi müşteriniz?

— Philip Morris mesela... Sigaranın halkla ilişkileri olur mu? Zararlı bir şey! Philip Morris için Kanuni Sultan Süleyman Sergisi düzenledik. Bunlar firmaya müthiş prestij getirdi. İşin arkasında Philip Morris firması var ama Kanuni Sultan Süleyman adından gelen bir saygınlık söz konusu oldu.

— Yaptığınız sergiyi ön plana çıkardınız yani.

— Saygınlığı öyle sağlamaya çalıştık. Bally ayakkabılarının tanıtımında Ayakkabı Müzesi'ni İsviçre'den Türkiye'ye getirdik. Sultanahmet'te Türk-İslam Eserleri Müzesi'nde Ayakkabı Sergisi açtık. İnsanlar ilk defa eski çağlarda ayakkabının nasıl bir şey olduğunu gördü.

1980'lerin ortasında portföyümüze giren Boeing'le çalışırken Türk basınında bir "havacılık" alanı yaratmaya çalıştık. Uğur Cebeci, Hürriyet Haber Ajansı'nın müdürüydü ve havacılığa çok meraklıydı. Eşi de THY'de hostesti. Uğur da bize yardım etti, topladık buradan gazetecileri, Seattle'a gittik.

— Yerinde inceleme mi?

— Gazeteciler oradaki fabrikalarda Boeing uçağının nasıl yapıldığını gördüler, uçakla uçtular, uçakların eğitim çalışmalarına girdiler. Uçak kazalarını ve bunların oranlarını gördüler. Bunu her iki senede bir yaptık. Bizden sonra Airbus bu fikri aldı ve gazetecileri fabrikalarına götürmeye başladı. Bir baş-

A&B, müşterisi olan İngiliz Turizm Örgütü için İngiltere'ye basın gezileri düzenledi. Hürriyet *Haber Müdürü Mehmet Türker ile Londra'da.*

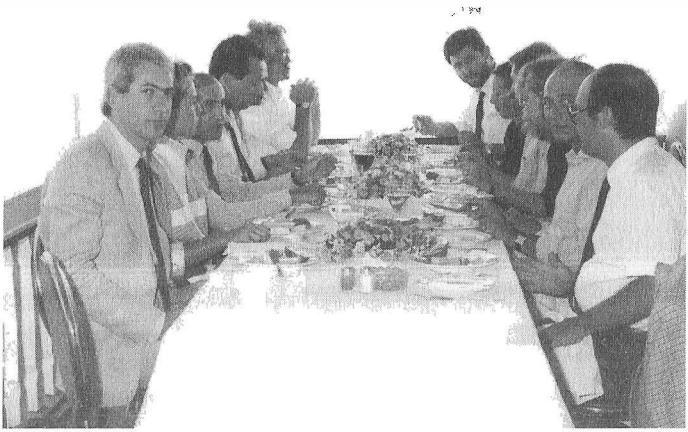
ka çarpıcı örnek İngiliz Turizm Örgütü (BTA) olabilir. Bana, bizim Turizm Bakanlığı "Türkiye'nin yurtdışında tanıtılması" gibi bir iş vermedi, ama İngiliz Turizm Örgütü Londra'dan kalktı geldi, benimle anlaşma imzaladı ve İngiliz turizminin Türkiye'de tanıtılmasını istedi. Elbette herkes biliyor İngiltere'yi. İngiltere'de farklı ne yapabileceğimizi düşündük ve şato turizmini, viski turizmini tanıtmayı uygun gördük. İngiltere'yi kültürel açıdan tanıttık. Four Seasons Oteli'nin Sultanahmet'teki açılışını yaparken, tarihi bir çevre içinde, o dokuya uygun "otelcilik" kavramının ne olduğunu anlattık. Four Seasons açıldığı zaman Hilton, Sheraton, Conrad gibi büyük oteller vardı ama Four Seasons'ın yeri başkaydı. Hâlâ devam eden saygınlığının temelleri o günlerde atıldı. Daha birçok müşterimiz oldu...

Boyner'in A&B için önemi

— A&B şirketini kurduktan sonra çok sayıda uluslararası şirket müşteriniz olmuş. Türk şirketlerden Boyner Grubu'nun müşteriniz olması önemli bir süreç diyebilir miyiz?

— Deriz, çünkü Boyner Grubu'yla *Status* dergisini çıkararak başlayan ilişkimiz, zamanla grubun öteki şirketlerini de beraberinde getirdi. Dolayısıyla Boyner'le danışmanlık ilişkilerimiz tek bir şirket gibi değildi. Mesela aynı tarihlerde Şişe Cam da müşterimiz oldu, ama Şişe Cam tek bir şirketti. Belki büyüklük ve değerleri açısından Boyner'den büyüktü ama tek bir şirketti. Boyner'in ise farklı markaları, şirketleri vardı. Dolayısıyla Boyner için çalıştığımız en büyük yerli grup diyebiliriz. Boyner'le çalışmamız yirmi yıla yakın sürdü.

— *Boyner'in* Status *dergisi nasıl bir dergiydi? Yabancılarla ortak çalışma olduğunu söylemiştiniz.*
— Türkiye'de giyim, moda konusunda dergi vardı ama kaliteli dergi yoktu. Cem Boyner biraz daha kaliteli, *Vogue, L'Officiel* gibi uluslararası standartta bir dergi çıkartmak niyetindeydi. Paris'teki Sipa Press'in sahibi, benim *Vatan* gazetesinden de ağabeyim olan Gökşin Sipahioğlu ile anlaştık. Fotoğrafları Sipa'nın arşivinden almaya başladık. Çok iyi bir dergi olmuştu. Benim hep içimde olan yayıncılık tarafım ye-

Türkiye'de yeni bir ortaklık... Luciano Benetton ve Cem Boyner (sağda masanın başında) anlaşmasının kutlama yemeği (1985).

niden depreşmişti. *Status* dergisi de beni çok mutlu eden bir olay oldu. Zaten ben hayatım boyunca yaptığım işlerde özel tatmine çok önem verdim. Para pul işleri sonradan geldi. Gazetecilik tabii, beni özel olarak tatmin eden işlerin başında geliyordu. İşte Boyner Grubu'yla çalışmamız böyle başladı. Bir müddet sonra Cem, "Bize Beymen şirketi olarak halkla ilişkiler danışmanlığı yapar mısınız?" dedi, Beymen'e danışmanlık yapmaya başladık. Bally Ayakkabı, sonra gene Boyner şirketlerinden Çarşı araya girdi. Çarşı perakendecilik grubu açılmak isteniyordu. Hemen arkasından da bir Boyner Grubu şirketi olarak Benetton geldi. Benetton'la Boyner uluslararası boyutlara ulaştı.

— İtalyan firma Türkiye'de! Özel bir çalışma oldu mu Benetton ile ilgili?

— Benetton'la Beymen ortaklığı başlamadan altı ay önce biz kendimizi hazırlamaya başladık. Okumaya, öğrenmeye çalıştık, çünkü Benetton bir fenomendi o yıllarda. Amerika'da birtakım üniversitelerde Benetton, öğrenciler tarafından doktora tezi olarak bile incelenmişti! Biz o tezleri getirip inceledik. Hiçbir işi parmağımızın ucuyla tutmayız. Benetton'un da özel bir yeri vardı. Luciano Benetton'la Osman Boyner arasında imzalanacak ortaklık anlaşması için Luciano İstanbul'a gelecekti. Bu buluşma öncesinde biz Türk basınını hazırlamaya başladık. Yurtdışına gitmiş olanlar Benetton'u tanıyorlardı ama Türkler tanımıyor, ününü de bilmiyorlardı. Dolayısıyla bunu önce tanıtmak lazımdı. Gazetelerde geniş ölçüde Benetton hikayelerini anlatmaya başladık. Luciano Benetton'un babalarının ölümünden sonra kız kardeşi hırkalar örüyormuş, Benetton da kapı kapı o hırkaları satıyormuş. Bu hikayeden başlayarak Benetton imparatorluğunun oluşumunu anlattık. Çok ilgi çekti. Hiç unutmuyorum, Luciano Benetton'un geldiği gün gazetelerde yığınla haber vardı. "Luciano geliyor!" diye çıkmıştı. Biz havaalanında Luciano'yu karşıladık ve eline gazeteleri verdik, şaşkına döndü. Boeing gibi Benetton da A&B'nin eski çocuklarından biridir, hâlâ çalışırız.

Hasta yatağında bile müşteri bağlantısı

— Boeing'le çalışmaya nasıl başladınız?

— O çok komik olmuştu. 1980'lerin başındaydık. Ben o sıralarda doktorların ne olduğunu bilemedikleri bir hastalıktan yatmaya başladım. Sabahları ateşim çıkıyor, akşamları iniyor, ama çıkıyor dediğim 40 derece filan... Bir ara eklemlerim tutmamaya, bacaklarımda, kollarımda sorunlar çıkmaya başladı. "Romatizma herhalde" dedi doktorlar, ama kesin de bilemiyorlar. Sonraki yıllarda Kanada'da, Amerika'da, İngiltere'de filan bir sürü doktora göründüm ama sorunun kaynağı anlaşılamadı. Hasan Yazıcı diye benim bir romatolog profesör arkadaşım vardı, uzun yıllar sonra o çözdü eksik olmasın. İşte o hastalıktan dolayı evde yatıyorum. Hasan, hastalığın ne olabileceğine dair birkaç tane alternatif olduğunu söyledi. En yakın ihtimal olarak da "Lupus" diye bir hastalık söyledi. Lupus; hücreleri tutan, kısa zamanda beyne filan da giden, beş senede öldüren bir hastalık. "Beş sene garantisi var mı?" diye sordum, "Var" dedi, "E, tamam o zaman. Ben Lupus isem bile, hiç olmazsa beş senem var," dedim; çünkü sokakta yürürken de başınıza kiremit düşebilir, ne zaman öleceğinizi bilemezsiniz! Halbuki bunda bir garantiniz var. Ben bir iyi oluyorum, bir hastalanıyorum... On yıl böyle geçti. Neyse, ben bu arada Bursa'daki Çelik Palas Oteli'nde sıcak su havuzuna girdim.

— Tetikledi mi yoksa?

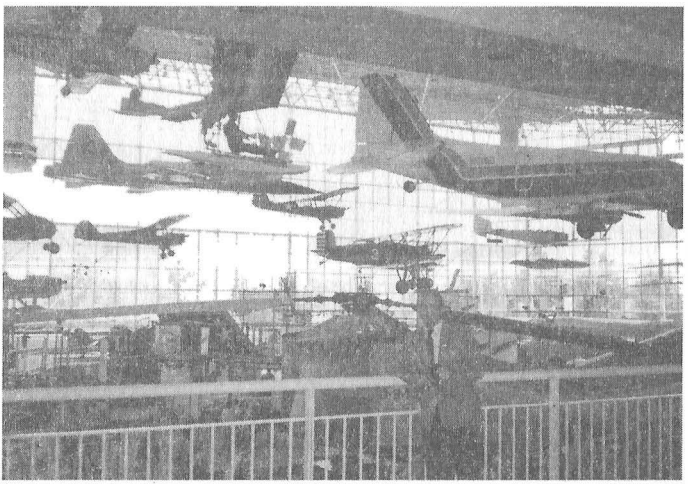
— Tetikledi, yeniden yattım. Bu ben Amerika'dayken de, İngiltere'deyken de oldu. Konferanslara gidemedim o yüzden, otelden çıkamadım, eklemlerim şişti, kızardı, ayağımın üstüne basamadım... İşler Sibel'e kaldı. Uzun zaman böyle devam etti. Hasan, "Juvenil romatoid artrit" diye bir teşhis koydu. Bir çeşit gençlik romatizması, o yaşta olması da komik tabii...

— Korkuttu mu sizi hastalık?

— Tabii, ama ölümden değil! Romatizmalı birçok insan tanıyorum, onlar yaşıyorlar ama kötü yaşıyorlar. O korkuttu; çalışamayacağım, hareket edemeyeceğim diye endişe ettim, ama ben hastalıklara çok güler yüzle bakan bir adamım. Pozitif yaklaşıyorum.

— *Dönemsel olarak iyileşiyorsunuz zaten...*
— Evet, örneğin seneler sonra artık bitti, ilaçlar da kesildi derken, tekrar her tarafım şişiveriyordu. Bu hastalık benim evden dışarı çıkmama da engel oluyordu. Devamlı masajlar yapılıyor, doktorların verdiği ilaçlar içiliyor filan, öyle evde yatıyordum. Bir akşamüstü evde gene masör bana masaj yaparken telefonum çaldı: "Ben David Jimenez, Seattle'dan arıyorum, Boeing'den," dedi bir adam. Bizimle çalışmak istiyorlarmış. "Nasıl olacak? Biz Türkiye'deyiz," dedim. Bir saat kadar telefonda konuştuk ve sonunda anlaştık. Boeing ile uluslararası bir anlaşmayı telefonla yaptık.

— *Nereden bulmuşlar sizi?*

Boeing'in havacılık müzesinde. Yıl 1988.

— Uluslararası Avrupa Halkla İlişkiler Derneği'nden, üniversitelerden, benim Michigan'daki ilişkilerimden filan herhalde, sormadım hiç... Türkiye'den halkla ilişkiler konusunda beni adres göstermişler.

— *Türkiye'de PR çalışması yapan bir tek siz varsınız zaten.*
— Evet, Türkiye deyince Alaeddin adını bulmuş. "Ben bir ara toparlanayım da geleyim Seattle'a, anlaşma imzalayalım" dedim, Boeing'le anlaşmamız öyle başladı. Biraz düzeldikten sonra Seattle'a gittim, anlaşma imzaladık. O yıllarda Sibel de İngiltere'den dönmüş ve A&B'de çalışmaya başlamıştı, o da geldi. Birkaç kez birlikte Seattle'a gittik. Boeing'i öğrendi, tanıdı. Birinin ben yokken işi yürütmesi lazımdı. İşte yirmi yedi yıldır da Boeing'le çalışıyoruz.

Her yeni isimle büyüyen ve güçlenen A&B

— *Bu şirketleri düşündüğünüzde, siz bu kadar büyümeyi bekliyor muydunuz?*

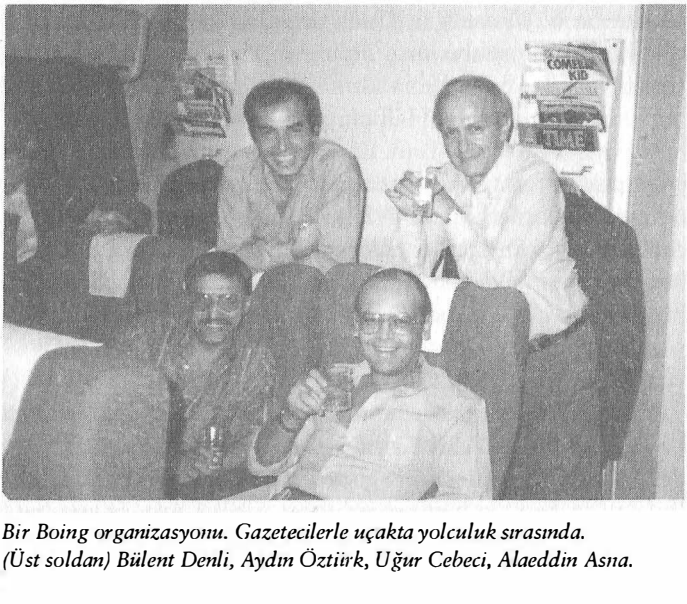
Başarılarla dolu 25 yılın ardından A&B ekibi haklı gururun keyfini çıkarıyor.

— Ben bu büyümenin farkında değildim ki! Şimdi konuşurken, bir an için sohbetimizi dışarıdan seyrediyorum ve şaşırıyorum. Ben bu büyümenin farkında değildim, bunlar normal bir süreçte gelişiyordu. Halbuki şimdi baktığımda "Ne kadar hızlı büyümüşüz" diyorum. Eğer bir şey yapıyorsanız, o işi de iyi yapmaya karar vermişseniz, tabii büyüyeceksiniz. Bunlar normal geliyordu bana. Böyle zil takıp oynamadım, ama işin gereği olarak tabii personeli çoğalttık. İşyerine sığmadık, yeni büroya taşındık. Bunlar şimdi baktığım zaman "gelişme" gibi görünüyor ama o sıralarda işin doğası gibi görünüyordu.

— Ekibe kimler katıldı sonradan?
— Nurdan Bernard, benim öğrencimdi, bizimle çalışmaya başladı, sonra da Paris'e gitti, *Sabah*'ın temsilcisi oldu. Nurdan'la beraber Canan Bengisarp vardı, şimdi İmaj Halkla İlişkiler'de Betül'le beraber çalışıyor. Sibel Oğuz, Selma Serdaroğlu vardı. Selma hâlâ bizimle, bir taraftan da İstanbul Üniversitesi'nde hocalık yapıyor. Sibel Oğuz reklam alanına kaydı. Serpil Berkan vardı, şimdi Mavi Jeans'in iletişim müdürü. Şebnem Doğu, Arzu Öngen vardı, daha birçok arkadaş katılmıştı... İlk başladığım dönemlerde Ayşegül Dora, Deniz Adanalı, Mine Vargı, Ertuğrul Zorlutuna, merhum Yener Ölmez, Güngör Göktan, Koray Düzgören bizimle birlikte çalıştılar.

— Hiç bocaladığınız oldu mu? Sonuçta birçok şeyi el yordamıyla bulmuşsunuz.
— Bocalamıyorduk! Çok şaşıyorum şimdi bunları konuştuğumuzda. Nasıl yaptık, bilmiyorum.

— Şirket içinde eğitim yapıyor muydunuz?
— Çalışanların birçoğu benim öğrencim, hem de iyi derecelerle mezun olanlardı. Bir diğer nokta ise biz müşteriyle çalışmaya başlamadan önce belirli sürelerde o müşteriye personel gönderip o şirkette çalıştırıyorduk.

Bir Boing organizasyonu. Gazetecilerle uçakta yolculuk sırasında. (Üst soldan) Bülent Denli, Aydın Öztürk, Uğur Cebeci, Alaeddin Asna.

— Öyle mi? Neden?

— Oranın kendi halkla ilişkiler bürosunun adamıymış gibi çalışıyorlardı, tabii maaşlarını biz veriyorduk. O şirketi yakından tanıma şansına sahip oluyorduk. Bu çalışma süresi bir yıla kadar da uzayabiliyordu bazen, iş zorsa! Yurtdışındaki kuruluşlara da gidip gelerek birçok şey öğreniyorduk.

— Şirketlere sunduğunuz hizmetlerden söz ederken firmaların saygınlığını sanatla ortaya koymayı tercih ettiğinizi söylemiştiniz. Onun dışında ne gibi çalışmalar yapıyordunuz?

— Halkla ilişkilerin temel hizmetleri vardı. Basın dosyaları hazırlardık. Bunlarla mesela Benetton'da anlattığım gibi kuruluşu almadan evvel basın hazırlanırdı, ilgilendirilirdi, ziyaretler yapılırdı. "Yeni müşterimiz geliyor. Şu üretimi yapıyor, ihracatı yapıyor, şu kadar vergi ödüyor" diye bilgi verirdik. Gazetecilerle fabrika ziyaretleri yapardık. Büyük bir kuruluş olup olmadığını yerinde görürlerdi. Benetton'a gittiğimiz za-

man, Villa Minelli'nin nasıl tarihi bir saray olduğunu gördüler. Boeing'e gittikleri zaman Boeing hangarlarının 15 tane Amerikan futbolu sahasını içine alacak büyüklükte olduğunu gördüler.

— *Gazetecilere hediye meselesi var mıydı o dönemde?*
— Yoktu, ama basın gezilerinde gazetecileri çok mutlu edecek şeyler yapardık. Paris'e gidiyorsak bir gün de şehir turu yapardık, ama gazetecinin cebine ne bir şey koyardık, ne de hediye verirdik! Ben buna çok karşıydım ve üst düzey yöneticilere yaptığım bütün konferanslarda da bunu anlattım. Birinde hatırlıyorum, büyük bir kuruluşun basına gönderdiği bültenin altında şöyle yazıyordu: "Açılış için Çanakkale'ye gidilecek. Not: Basın hediyeleri otobüste dağıtılacaktır."

— *Açıkça!*
— Bunu yapan da oranın halkla ilişkiler müdürlüğüne başlamış olan, editörlük yapmış, çok önemli eski bir gazeteci! Ben rezil oldum meslek adına. O zaman Halkla İlişkiler Derneği Başkanı'ydım. Bu tip şeylerin şikayeti gazetecilerden bana gelir, "Bu yapılır mı? Bu ne biçim basın bülteni?" diye eleştirilirdi. Ben aslında hediye almaktan da vermekten de hoşlanırım. Yani işiyle alakalı bir şey, bir kitap hediye edersin, kalem hediye edersin, ama buzdolabı yahut otomobil hediye etmezsin!

Türkiye yine zor bir dönemde

— *Aslında sizin yaşadığınız o heyecan dolu günlerde Türkiye de tarihi açısından çok önemli bir süreç yaşıyordu. Savaş yıllarında çocuktunuz, 1960 döneminde öğrenciydiniz, sonra 12 Mart 1971 ve derken 1980...*
— Evet, doğru. Daha altıncı yılımız, oradan oraya taşınıyoruz, yeni müşteriler alıyoruz, kadromuzu kuruyoruz... Pat diye 12 Eylül geldi!

— Ne yaptınız o günlerde? Sizi etkiledi mi?
— Öğrencilerim ve A&B'de çalışanlar 12 Eylül sabahı telefon ettiler, "Ne olacak şimdi?" dediler. O gün işlerimiz var, sokağa çıkabilecek miyiz diye merak içinde herkes. O yıllarda benim öğrencilerimden biri de Sibel'di mesela, Anadolu yakasında oturuyor. "Gelmeye çalış" dedim.

— Sonra nasıl devam ettiniz?
— Yakından gelen arkadaşlarla birtakım şeyleri idare ettik, çünkü müşteri de işine gidemiyordu ki! Dolayısıyla bizim için zor oldu ama bu tabii sosyal bir kriz. Ekonomik kriz olmadığından, finansal bakımdan bizi etkilemedi. A&B parasal açıdan hep yedekli gitmiştir. Hiç borç almamıştır, banka kredisi almamıştır, ama buna karşılık ayın sonunda maaşlarını, elektriği, kirayı verecek parayı bir kenarda biriktirmiştir. Memur çocuğuyum, yani paranın kıymetini biliyorum. İşte bu tip nedenlerle bizi çok etkilemedi.

— Tedbirli davranmıştınız yani.
— Evet...

— Ama ekonomik açıdan da bir sürü sıkıntının yaşandığı bir süreçti. Şirketler halkla ilişkilere yatırım yapıyorlar mıydı?
— Bizim müşterimizle şöyle şeyler yaşadık: Aylık ücretimizi o ayın sonunda ödemiyorlar ve "Kusura bakmayın, ihtilal oldu" diyorlardı. Hiç alakası yoktu halbuki!

— Uluslararası şirketler? Onlarla çalışmanız etkilendi mi?
— Soru soruyorlardı, "Programlarımızı, uygulamayı devam ettirecek miyiz?" diyorlardı, ben de "Edeceğiz," diyordum. Bizden rahatlatıcı cevaplar aldıkları zaman endişeleri de geçiyordu.

— Şişe Cam'ın açılışı o döneme denk gelmişti değil mi?
— Evet, 12 Eylül döneminde Şişe Cam'ın Sinop ve Kırklareli fabrikalarının açılışı oldu. Hatta onlardan birinde Başbakan

Bülent Ulusu kalp krizi geçirdi. Bizim ambulanslarımız hazırdı ve hastaneye gönderebildik. Böyle açık alanda yapılan, temel atma töreni, açılış gibi işlerde ambulans, itfaiye gibi önlemler de alırdık. Şimdi bunu herkes öğrendi. 12 Eylül döneminde bunu da yaşadık. Bugün her müşteri için bir kriz planı vardır. Şirketlerde yaptığım personel eğitimlerinde de krizi hep ön plana alırım. O zaman da şirketler için kriz planları vardı ama bu kriz planları içinde ihtilal, darbe yoktu tabii... "Finansal bir problem çıkarsa ne yaparsın? Deprem olursa, uçak düşerse ne yaparsın?" gibi başka şeylerdi bunlar.

Mercedes oldu bir limuzin!

— Müşterilere dönersek, yazarkasa üreticisi NCR da müşterinizdi. Nasıl başladınız çalışmaya?

— Turgut Özal Başbakandı ve ticari kuruluşlarda yazarkasa sistemine geçiliyordu. NCR dünya başkanı Anderson Türkiye'ye gelecekti. Dünyada bilgisayar daha çok yeni. Özellikle

NCR Başkanı Anderson Türkiye'nin yazarkasaya geçişi için Başbakan Turgut Özal ile görüşüyor. Yıl 1987.

kamu kuruluşlarında bilgisayar kullanımı artırılmak isteniyor. Onun için Anderson'ın gelişini çok önemsiyorduk. Adnan Kahveci Devlet Bakanı'ydı ve onunla iyi ilişkilerim vardı. Onun kanalıyla Anderson geldiği zaman Özal'dan randevu almıştık. Bir yandan da Anderson'ı etkilemek istiyordum, Türkiye'ye ilk defa geliyor! Manfred Brasseler NCR'ın buradaki temsilcisiydi, Beyrutlu bir eşi vardı, Daria; entelektüel bir kadındı, roman yazardı. Manfred dünya tatlısı, Alman bir yönetici. Onunla çok önceden planlar hazırladık. Özel uçağıyla geliyordu Mr. Anderson. O zamanlar havaalanlarında özel uçak diye bir bilgi, tecrübe yoktu. İşte Pan American, İngiliz Havayolu, Alman, İtalyan, Rus Havayolları, Türk Havayolları iner, o kadar... Kırk yılda bir, birinin özel jeti gelirdi. Onun için havaalanında o gün çok sıkıntı çektik. "Uçak hangi aprona inecek, oradan içeri nasıl girilecek, nasıl karşılanacak gümrükten"... Hepsi bir karmaşaydı.

— *Çok stresli bir organizasyon gibi... Aksilik mi çıktı yoksa?*
— Kapıda arabalar hazırladık. "Limuzinle alalım da Hilton Oteli'ne götürelim" diye düşündük, ama Türkiye'de limuzin yok! Eski model büyük bir Mercedes bulduk, tamamen boyadık, içini değiştirdik. İçine sıcak havlular, soğuk içecekler, buzdolabı filan koyduk. Bir turizm şirketiyle çalışıyorduk bu karşılama işleri için. Havaalanının iki giriş kapısı var. Onlar bizi öbür kapıda bekliyorlarmış, ben diğer kapıdan geldim. Uçağın yanına gelmesi gereken araba yok, biz ortalıkta kaldık. 1980 sonrası havaalanında silahlı askerler var. Onların arasından geçtik, ben dövünüyorum. Anderson "Üzülme Alaeddin, zarar yok" diyor. Yağmur yağıyor, biz havaalanının ortasından yürüyerek taa aprona kadar geldik, kapalı! Polis var, "Açmam" diyor. Neyse, bir şekilde içeri girdik, arabaları bekliyoruz. Arabalar yok, çünkü öbür kapıya gitmişler! Bu tarafta da o eski Anadol taksiler var. Çamur olduğu için içlerine gazete kağıdı yayılmış filan... Anderson'la bindik bir taksiye, limuzin diye hazırladığımız Mercedes yerine Anadol'la otele geldik.

— Ne oldu, ne dedi Anderson?
— Çok mutlu oldu. Her şey çok orijinal geldi ona ve benim bu kadar koşturup da her bir şeyi hazırlamış olmam hoşuna gitti. Bel fıtığı olduğunu öğrendiğimiz için oteldeki yatağına tahta bile koydurmuştuk!

— Özal'la görüşme nasıl geçti?
— Çok iyi geçti, anlaşmalar yaptılar. Yazarkasa sisteminde NCR'la ve IBM'le büyük önem taşıyan anlaşmalar oldu. Anderson çok deneyimli bir yöneticiydi, dolayısıyla hep iyi niyetle ve anlayarak baktı olaylara, çok iyi geçti ziyareti.

— Siz şirket kurduğunuzda şüpheyle yaklaşan arkadaşlarınız vardı. İşlerin bu kadar büyüdüğünü görünce yorumlar ne oldu?
— Merakla, şaşkınlıkla bakıyorlardı. Türkiye'de halkla ilişkiler diye, aniden çıkan, hiç kimsenin bilmediği, Almanya'da, hatta tüm Avrupa'da bile gelişmemiş olan bir meslek vardı. Yine Türkiye'de bu işi yapan A&B diye bir firma sessiz sedasız çalışıyordu! Başlangıçta şüpheyle baktılar ama zamanla bu bizi takdir etmelerine yol açtı. Onlar da sevindiler, çünkü yeni bir meslek doğuyordu. Nasreddin Hoca'nın bir hikayesi vardır: "Eski ayları ne yaparsınız?" demişler, "Kırpıp kırpıp yıldız yaparım" demiş. Ben hep onu söylemişimdir gazetecilere: "Sizi kırpıp kırpıp halkla ilişkilerci yapacaklar. Gazeteden ayrılacaksınız, atılacaksınız veya yorulacaksınız, emekli olacaksınız. O zaman geleceğiniz meslek budur, bu mesleği küçümsemeyin ve itibar edin," derdim. Bunu görmeye başladılar, çünkü gerçekten bir sürü gazeteci sonradan halkla ilişkiler alanında çalışmaya başladı.

— Anneniz ne yapıyordu? İşinizle ilgili ne düşünürdü?
— Annem, babamın ölümünden sonra birkaç yılda toparladı kendisini. Oysa ben tersini düşünüyordum! Çok çocuksu bir insandı. Hep babamın evi idare ettiğini düşünürdük, halbuki idare eden annemmiş! Topladı kendini kısa sürede. Annem

maaşlı bir adamın eşi olduğu için her ay maaş alınacağını düşünürdü. Bunu görmüş bir tek. Ben Koç'tan ayrıldıktan sonra çok korktu, çünkü her ay garantili bir maaşım yok. Yeni bir iş kurmuşum, iş yapıyorum ama "Ya kazanamazsa!" endişesini hep taşıdı.

— *Sonra, şirket büyüdükçe ne hissetti?*
— Büyüdüğümü anlamıyordu ki! İşte "Şu işler yapılıyor, bu işler yapılıyor" diyordum ona, anlamadan dinliyordu. Memuriyet dışında iş bilmiyor ki!

Sibel Zincirci ile ikinci yaşama merhaba

— *Sibel Hanım'la ilişkiniz nasıl başladı?*
— Bunu hep sorarlar, ben cevap verdiğim zaman da inanmazlar. Hiç böyle bir niyetim yoktu! Sibel farklı bir insandı personel olarak. Patronuyla kavga ederdi, bana bağırır çağırırdı, doğruyu savunurdu. Doğru olduğu için ben de kızamazdım. Patronuna yağ çeken bir insan değildi. Tabii bu tarafı daha çok ilgimi çekti. İşini de iyi yapıyordu ve sezgileri çok kuvvetliydi, ayrıntıları hemen görürdü. Dolayısıyla bu meslekte çok başarılı olacağı belliydi, ama sonra bir gün "Ben gidiyorum" dedi. Sibel'in o dönem niyeti İngiltere'ye gidip master yapmak, sonra da Amerika'ya gidip doktora yapmaktı.

— *İşe girdiği zaman gitme planı yoktu ama...*
— Hayır, yoktu. Bense onun işe hâkim olmasını istiyordum. O sıralarda Betül de Sheraton Oteli'ne gitmiş, ben yalnız kalmıştım. Öbür arkadaşlar var ama üst düzey biri daha olsun istiyordum. Onun için Sibel'in gelmesi iyi olmuştu. "Gidiyorum" deyince bir şey diyemedim, gitti tabii. Teşvik de ettim, bu konuda iyi eğitim görmesinin faydası var ama sonra baktım ki ben âşığım.

— *Gidince anladınız!*

— Burada kendi kendime kalınca... Telefonla konuşuyoruz arada. Orada bir okulun öğrenciler için tuttuğu otelde kalıyor, arkadaşları var. "Onlarla dansa gittim" filan diyor, sinirleniyorum... Demek ki bu patron-personel ilişkisinden başka bir şey. "Ben bir gideyim şu Londra'ya," dedim...

— *Ve gittiniz böylece...*
— Kalktım gittim, Londra'yı gezdik. Ondan sonra, Sibel "Artık Amerika'ya gideceğim, her şey hazır" dedi. Londra'da ben onun kaldığı süre içinde iş bulabilmesi için halkla ilişkilerci arkadaşlarımla tanıştırdım. "Sibel'e bir iş bulun" dedim, ama asıl amacım Amerika'ya gitmesin... O sırada evlenmek gibi bir niyetim yoktu. Bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a dönme stresi sardı beni. "Dönersem Sibel Londra'da kalacak," diye geçti aklımdan ve evlenme teklif ettim orada.

— *Londra'da?*
— Evet... O da kabul etti. Baktık, nerede evlenilir Londra'da? Bir kiliseye gittik, Westminster Kilisesi'ne, papaza "Bizi evlendirir misin?" dedik. Meğer kraliçenin evlendiği kiliseymiş. Adamlar "Deli misin, Müslüman'sınız, kilisede ne işiniz var? Olmaz!" dediler, ondan sonra biz kilise kilise dolaştık. St. Columbus diye bir Presbiteryen kilisesi bulduk, Dr. Mc Closki diye bir papazı vardı, "Bekar mısınız?" diye sordu, sonra da "Ben bir düşüneyim, yarın gelin de size söyleyeyim," dedi, ertesi gün gittik, "Olur" dedi. Kalktık gittik orada papaz nikahı yaptırdık. Benim İngiltere'de bir-iki arkadaşım var, Sibel'in bir-iki arkadaşı var. İşte bir Yahudi, bir Hıristiyan, iki kadın, birkaç erkek filan... Böyle altı-yedi kişilik bir cemaatle evlendik ve telefon etti Sibel annesine. Telefonun ucunda ses yok! Annesi düşmüş bayılmış!

— *Şok geçirmiş!*
— Evet...

Sibel Asna'nın 40. yaşgünü partisi. (Soldan; Pınar Türenç, Deniz Alphan, Duygu Asena, Alaeddin Asna ve Sibel Asna)

Ani evlilik kararı ve ailede şok

— Siz oraya mutlaka bir cesaretle gitmişsiniz gibi geliyor bana. Evlenme teklifini daha öncesinden düşünüp...
— Hayır, evlenme teklifi için gitmedim.

— Evlenme teklifi değil de duygularınızı anlatmışsınızdır herhalde öncesinde...
— Tabii, mektuplarla anlattım, yüzlerce mektup var... Çok yakın dostuz aslında. O mektupların ne kadarı aşk mektubu, ne kadarı patron-personel mektubu, ne kadarı hoca-öğrenci mektubu, ben şimdi ayıramam. Bakmak lazım, ama herhalde bir şeyler vardı. Kuru bir ilişki değildi herhalde.

— Sibel Hanım'ın hislerini anlıyor muydunuz?
— Aramızda 15 yaş fark var, Sibel'in de hisleri nötr olsaydı bana yüz vermezdi herhalde!

— Nasıl evlenme teklif ettiniz?
— Evlenme teklif etmedim ki... "Evlenelim," dedim, "Nerede evleniriz?" dedim.

— O ne dedi?
— "Bilmiyorum ki nerede? Bakalım..." dedi.

— O da bekliyormuş demek ki...
— Evet, ama tabii onun için çok zor bir karar bu! Çünkü benim yüzümden Amerika planı yatacak. İngiltere'de o kadar iş aramışız, olmamış, o kalacak. Ben bunları söylediğim zaman insanlar bana inanmıyorlar.

— Bir sinyal aldınız mı gitmeden?
— Sinyal alarak değil, orada ne yaptığını göreyim diye gittim. Oraya gitme niyetim evlenip de onu İstanbul'a getirmek değildi. Buna Sibel de inanmıyor, "Hayır, sen kötü niyetle geldin," diyor.

— Kıskanç mısınız?
— Değilim zannederdim, ama bu Sibel'de çalışmadı. Sibel'le birlikteyken kıskanç oldum. Onun da sebebi; ben 40 yaşındayım, Sibel 25 yaşında. Çok güzel bir kız, akıllı, iki dil biliyor, yaptığı işi doğru yapıyor... Dolayısıyla o yüzden kıskanmış olabilirim! Çünkü daha önce evlendim, başka flörtlerim oldu hayatımda ama hiç kıskanç olmadım.

— Sonra nasıl geldiniz, neler yaşandı?
— Benim İstanbul'da Hüsrev Gerede Caddesi'nde bir evim vardı, oraya geldik. Daha önce, biz çalışırken ve okuldayken Sibel'in anne-babasıyla görüşürdüm ama Sibel'in hocası ve patronu olarak... Burada resmi nikah işlemleri Beşiktaş Evlendirme Dairesi'nde yapıldı. İki arkadaşımızı davet ettik, şahidimiz oldular. Aile arasında nikah yaptık.

— Peki sizin anneniz?
— Benim annem de çok olumlu karşıladı, sevdi Sibel'i.

Sürpriz evliliğin ardından anne Müeyyet Hanım gelini Sibel Asna ile birlikte.

— *Şaşırdı mı o da?*
— Evet, ama annem benden her türlü deliliği beklediği için pek şaşmadı. Kız kardeşim Nurtaç biraz şaştı! Sibel kolay kabul edilecek bir gelin adayı olmasaydı belki problem çıkarırdı, ama yani Sibel de cana yakın olduğundan bir problem çıkmadı. Benim korktuğumdan çok daha yumuşak bir şekilde oturdu her şey. Ben hayatım boyunca, iş hayatımda da, öğrenciliğimde de riskten kaçmadığım, her şeyin üstüne gittiğim için çok da umurumda değildi, yani "kötü olsa ne olacak ki" diye bakıyorum.

— *Şirkettekiler nasıl karşıladı bunu?*
— Reaksiyon göstermediler; ama çekindiler de mi göstermediler, benimsediler de mi göstermediler, bilmiyorum.

— *Şaşırdılar mı?*
— Şaşırdılar herhalde ama o şaşkınlıklarını bana değil, Sibel'e göstermişlerdir. Zaten Sibel'i severlerdi, iyi anlaşırlardı,

ama Sibel'i patronun eşi oldu diye daha fazla sevdiklerini zannetmiyorum.

— Sizin hayatınızı nasıl değiştirdi bu karar?
— Benim hayatımı çok renklendirdi, çünkü ben 40 yaşına doğru giderken, hep diyorum ya, ölüme yaklaşımım "İnceldiği yerden kopar" şeklindeydi. Geleceğe dönük planlarım yoktu. Çocuğum yok, bağlantım yok, babam ölmüş, annem iyi durumda, kız kardeşim evli, çocuğuyla iyi durumda... Fazla bir aile bağlantım yok! Sibel'le evlendikten sonra ise yeniden yaşamak istedim.

— İkinci bahar?
— Bir çeşit ikinci yaşam. Bahar değil de yaşam, çünkü benim yaşım olarak düşünürseniz, Sibel'le bahar, yaz, kış... On küsur yıl, uzun bir dönem yaşadık.

— Çok sevdiniz mi?
— Çok... Hâlâ da çok severim, o da beni çok sever. Şimdi bizim birbirimizi sevmemiz karı-koca sevgisi gibi değil, iki insan ve iki dost sevgisi. Şimdi "kanka" diye bir laf var ya hani, onun gibi... Birbirine en çok güvenen iki insanız. Yalan söylemeyiz, kazık atmayız, güveniriz birbirimize.

Akademik kariyer de bir yandan ilerliyor

— Siz A&B'de yeni bir yapılanma içinde hızla ilerlerken akademik kariyerinize de devam ettiğinizi söylemiştiniz... Neler yaptınız?
— Ben askerlikten itibaren ders vermeye başlamıştım, arada konferanslara da gidiyordum ama akademik kariyer değildi bu. Akademik kariyerim 1980'lere doğru başladı. İktisadi Ticari İlimler Akademisi, yani Marmara Üniversitesi, Aksaray'da Vatan Caddesi'nde bir yerdi. Orada düzenli hocalık yapmaya başladım ama memur değildim. Sözleşmeli öğretim görevlisiydim. Sonra okul Dolapdere'ye taşındı, derslerim

arttı. Kadroya geçişim üniversite Dolapdere'den Nişantaşı'na taşındığı zaman oldu. Yıl 1992. O zamana kadar öğretim görevlisi olarak çalışıyordum. Öğretim üyesi olmak için ise kadrolu olmak gerekir.

— Doktora tezini ne zaman verdiniz?
— Master'ı Amerika'da yaptıktan sonra doktora tezim neredeyse hazırdı zaten. Türkiye'ye çağrıldığımda yarım kalmıştı. Geldim, burada İstanbul Üniversitesi'nde bitirdim tezimi. "Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler" başlıklı bir tez verdim ve doktoramı 1980'li yıllarda aldım. Sonra Marmara İletişim'e girince yardımcı doçent olarak başladım zaten. Doçentlik sınavına girdim ve doçent oldum. Ondan sonra da kadrom Marmara İletişim'de doçent olarak devam etti. Sonra 2000'lere doğru profesör oldum ve akademik kariyerim devam etti. Altmış yaşına yaklaşırken okulun hayatımda daha önemli yeri oldu.

— Doktoranızı yaparken mesela, akademik kariyerinizi devam ettireceğinizi planlıyor muydunuz?
— Doktora yaparken planlamıyordum ama Amerika'da yarım kalmış doktoramı bitireyim istiyordum. Hep derim ya, benim gazeteciliğe, iletişime eğilimim var diye, hocalığa da eğilimim vardı. Öğretmenlik keyfi ya da isteği benim içimde hep oldu. Onun için de doktorayı da yaptığım zaman "Öğretmen olacağım" diye yapmadım, ama doktora bir öğretmenlik unvanıdır, "O bende olsun" diye yaptım, sonra da işe yaradı.

— Hangisi daha zor, şirket yönetmek mi, yoksa okulda ders vermek mi?
— Tabii şirket yönetmek daha zor, çünkü şirket yönetirken sizin farklı muhataplarınız var. Bir kere müşteri var. Müşteri kim? Şişmiş egoları olan şirket patronları veya genel müdürleri, yöneticileri... Onlar her şeyi biliyor! Sizin işinizi de biliyorlar! Doktorluğu pek bilmezler herhalde, mühendisliği de

bilmezler. Onlara karışmazlar ama bizimki gibi sosyal işlere karışırlar. Bunun çaresi nedir? Ben bunu sonraki yıllarımda keşfettim: İşe başlar başlamaz otorite kuracaksınız. Sonra sizi deniyorlar. Eğer doğru adres olduğunuzu görürlerse size saygı duyuyor ve kenara çekiliyorlar. O zaman onlarla iyi iletişim kuruyorsunuz ama zaman alıyor. Diğer muhatabınız ise medya. Basına verdiğiniz haberlerin sizin süzgecinizden iyi geçmesi lazım. Eğer geçmezse, gazetecilerin gözünde saygın bir kişi olmuyorsunuz. Patronlardan ve şirket müdürlerinden bazen abuk sabuk haberlerinin gazetelere girmesi yönünde talep gelir. Eğer bunları ayıklamazsanız gazetelerde alay konusu olursunuz. Hangisi haberdir, hangisi değildir; hangi fotoğraf iyidir, hangisi değildir; hangisi ön sayfalarda olur, hangisi arka sayfalarda olur, bilmeniz lazım. Üçüncü muhatabınız, çalıştırdığınız insanlar. Sizin kadar konuyu bilmedikleri için özellikle başlangıçta zorluklar yaşıyorlar.

— *Ya hocalık?*
— Hocalık aslında kolay bir iş, yani eğer konunuzu biliyorsanız!.. Çünkü öğrenci de o kadar kerata ki sizin bilmediğiniz şeyleri yakalamaya çalışır hep. Açığınızı bulursa oradan da saldırır. Dolayısıyla onlara bu açığı vermemek için her şeyi, ama her şeyi iyi bilmeniz lazım. Sadece meslekte değil, otomobil tamirinde bile onlardan daha iyi olmanız lazım. Öğrenciyi zapturapt altında tutmak zordur. Bunu da eğer meslekte eskiyseniz ve iyiyseniz hallediyorsunuz.

Sibel Asna ile Kanuni Sergisi

— *A&B'deki projelere dönsek... "Kanuni Sergisi çok konuşuldu" demiştiniz... Hatta o dönemde bir benzerinin yapılmadığı bir sergi... Nasıl gerçekleştirdiniz?*
— Çok ses getiren bir olaydı. Philip Morris-Sabancı ortaklığı serginin sponsorluğunu sağladı. Kanuni dönemindeki bütün kültür ve sanat olaylarını içeren bir sergiydi. Kanuni dönemi Amerika'da genellikle, Osmanlılar'ın genişlemek için yaptığı

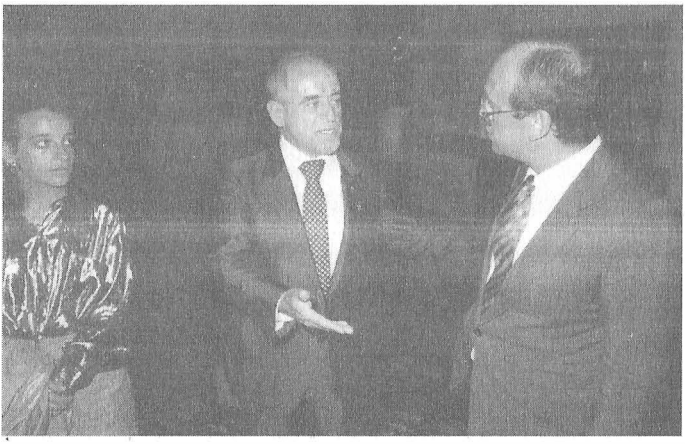

Kanuni Sergisi için Aya İrini'de görkemli bir açılış düzenlendi. Bir ilke daha imza atan A&B ekibi resepsiyonun ardından objektiflere poz veriyor (1987).

savaşlarda insanları kesip biçtikleri bir dönem olarak bilinirdi. Halbuki dönemin kültür ve sanat olayları bilinmiyordu. İşte bunları içeren bir sergi oldu. Esin Atıl kreatörlüğünü yaptı, çok güzel hazırlamıştı. Önce New York'ta açıldı, oradan Washington'a, Chicago'ya, oradan da Avrupa'ya, Japonya'ya gitti. Biz o serginin dünyadaki ilk tanıtımını, buradaki yabancı ülke gazetecilerine yaptıktan sonra serginin diğer ülkelerdeki açılışlarına da Türk gazetecileri götürdük. Dolayısıyla basında da geniş yer almasını sağladık. Öyle bir sergi ki *Herald Tribune* iki sayfa yazıyor ama bizim basınımızda çok fazla çıkmıyor. Türk kamuoyu tarafından da bilinmesi için burada o sergiyle ilgili yarışmalar yaptık, ödüller verdik, katılımlarını sağladık. Aya İrini'de büyük bir davet düzenledik. Başbakan Turgut Özal'ın eşi Semra Özal açılışını yaptı. Mesut Yılmaz Kültür ve Turizm Bakanı'ydı, o da konuşma yaptı. Cinuçen Tanrıkorur geldi ve uduyla o dönemin müziğini seslendirdi. Böylece sergiyi hem dünya basınına yaydık hem de Türk basınının ilgisini çekmeyi başardık. Hakikaten geniş ilgi buldu.

— Büyük bir organizasyon gibi görünüyor...

— Evet, büyüktü. Şubat ayıydı, Aya İrini de buz gibi bir yer! Orada o güne kadar hiç böyle bir davet yapılmamış, ikramı Divan Oteli'ne yaptırdık. Divan Oteli, Aya İrini'ye duvardan duvara halılar serip, üstüne masaları ve beyaz örtülerini, gümüş çatal bıçaklarını koyup çok şık bir davet düzenledi. Fakat benim derdim orayı ısıtmaktı! Bütün Türkiye'yi arayıp dışarıya sıcaklık üfleyen, mazotlu, büyük sobalar bulduk, o zaman yoktu öyle şeyler. Onlar Aya İrini'nin dışından, pencerelerden içeri sıcaklık verdiler. Öyle sıcak oldu ki!.. Şubat ayı, eksi bilmem kaç derece... Benim ödüm kopuyordu ama insanlar yemek yerken sıcaktan ceketlerini çıkardılar. Bin kişi filan vardı. Philip Morris'çiler Amerika'dan gelmişlerdi, Sakıp Bey vardı, bakanlar, gazeteciler, önemli iş adamları vardı. Aya İrini'nin sahne olan yerine çok büyük mumlar bulup aydınlattık. Bugün söyleyince çok kolay geliyor ama o zamanlar ne büyük mum var, ne öyle soba var, ne de orayı kaplayacak halı! O bir ilkti! Tıpkı NCR işi gibi... Uyduruk, eski bir Mercedes'i limuzin haline getirmemiz gibiydi. Şimdi "Beş limuzin getir" diyorsun, getiriyorlar; "büyük mum" diyorsun,

Kanuni Sergisi sponsorlarından Sakıp Sabancı ile birlikte.

getiriyorlar. Yirmi sene öncenin şartlarıyla olaya bakmak lazım. O organizasyon benim uykularımı kaçırmıştı.

— Böyle şık davetlere katıldığımız zaman her şey hazır ve güzel görünüyor. Her şey eğlenmeye veya keyif almaya ayarlanmış gibi ama arka planına bakarsak, her halkla ilişkiler işinin arkasında büyük bir emek ve stres var gibi...
— Hem de nasıl... Çok emek isteyen bir iş.

Saygın bir marka yaratmak

— A&B'nin işlerine bakınca, benim ilgimi çeken işlerden biri de Afrodit Tapınağı'nın restore edilmesi... 1970'lerde böyle bir iş nereden aklınıza geldi?
— O da bir ilkti... O yıllar, yani 1970'lerde American Express, kredi kartlarını Türkiye'ye getirmek istiyordu. Çok popüler ve saygın bir kart. Araştırdık, neler yaptıklarına baktık. Dünyanın her tarafında kazılara, arkeolojik çalışmalara önem verirlermiş. Türkiye'de de Profesör Kenan Erim onlardan sponsorluk almış ve Afrodisias kazılarının finansmanını karşılamışlar. Biz American Express'in bu tarafını ön plana çıkardık. "Bu kart iyidir, bir imza atacaksınız" tarafını hiç mesaj olarak kullanmadık. O da kültür çevrelerinin çok dikkatini çekti. American Express kartını belirli eğitim düzeyindeki kişiler alınca, öbürleri de almak istedi ve giderek prestijli hale geldi.

— Bütün işlerde özel sektörle sanatı birleştirecek noktaları bulmuşsunuz...
— Yapmak istediğimiz zaten oydu. Bunu bulmak için çalışıyorduk ve sonucu da iyi oldu.

— Bugüne baktığımızda, sponsorluk, sosyal sorumluluk projelerinin temellerinin böyle atıldığını söyleyebilir miyiz?
— Tabii... Müşteriye "Biz senin ürününü, sadece 'ürünün çok güzeldir, ucuzdur, taksitle verilir' filan diye tanıtmayacağız"

diye şart koştuk; çünkü o işi reklamcılar yapar. Biz halkla ilişkiler olarak olayın sosyal boyutuna bakmak zorundayız, böyle düşünüp adım attık.

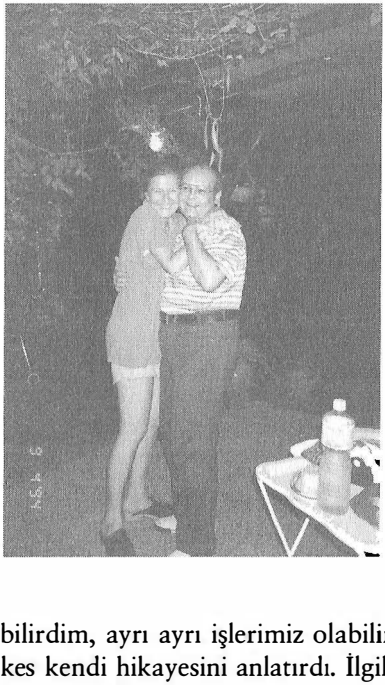
— Tam şirketin yükselişe geçtiği döneme bakarsak, yeni bir hükümet vardı. 12 Eylül sonrası yeni bir Türkiye... İş dünyasından biri olarak siz nasıl bir Türkiye gözlemliyordunuz?
— Aslında Türkiye her şeye açık bir ülke. Her zaman zor işlerin altından kalkabiliyor. "Türkiye'de iş yapılmaz abi" diyenler vardır mesela... Bence çok yanlış düşünüyorlar. Eğer doğrusunu anlatabilirseniz yapılır. Ama zor olur, çünkü insanlara konuyu anlatmak zordur. Yaptıktan sonra da makbule geçer. Dolayısıyla o zaman da bu işlerin kıymetini bilen bir Türkiye vardı; bugün de öyle, yarın da öyle olacak. Mesela iktidarda kim olursa olsun, düzgün proje götürürsen ve hükümetin o bütçeyi desteklemesi lazımsa olumlu cevap alabilirsin. "Aman, bir şey çıkmaz bu memleketten" demeyeceksin...

— Türkiye'de çok yaygın bir şeydir bu, değil mi?
— Bu tembellik bahanesidir aslında. O dönemle bugünün bir farkını daha söyleyeyim: O günlerde sponsor bulmak ya da bir kuruluşa basın gezisi yapmak, bütçe yapmak için dilimizde tüy biterdi. Şimdi kuruluşların bu işlere kolay para harcadığını görünce şaşırıyorum. Bu ilki başarmak, yani müşteriyi para harcamaya alıştırmak konusunda A&B'nin öncülüğünü düşününce mutlu oluyorum.

Profesyonel hayatla özel hayatın ayrımı

— Evlendikten sonra sizin hayatınız nasıl değişti?
— Hiç değişmedi.

— "İkinci hayat" diyordunuz...
— Kişisel olarak ikinci hayattı, işler bakımından değil. İşler bir taraftan devam ediyordu. Meslek dışından biriyle evlene-

Sapanca'daki ev Alaeddin Asna için şehirden uzakta, nefes alınan bir mekan oldu. Sibel Asna ile Sapanca'da.

bilirdim, ayrı ayrı işlerimiz olabilirdi; akşam buluşunca herkes kendi hikayesini anlatırdı. İlgilendiğimiz hikayelerse dinlerdik, ilgilenmiyorsak sıkılırdık belki. Dolayısıyla orada iş başka bir motif olarak kalırdı. Bizimkinde aynı iş olduğu için işi yeni bir havadis olarak birbirimize anlatmak söz konusu değildi. Biz akşamları hep "Ne oldu, nasıl olabilir, şu mesele nasıl çözülür" diye konuşurduk. Başlangıçta Sibel her şeyi bilmiyordu, hâkim değildi. Problemleri çok konuşmazdık. Bazı şeyleri Sibel'e anlatıyordum, bazı şeyleri de anlatmıyordum, çünkü Sibel eşim ama bir taraftan personelim de... Dolayısıyla orada eş olmayla personel olma, patron-çalışan ilişkisini karıştırmadım birbirine.

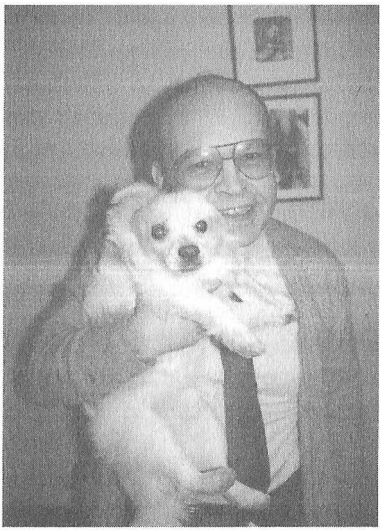
— *Ayırabildiniz mi?*

— Ayırdım, kolay ayırdım. Dolayısıyla orada problemimiz olmadı. Sonra Sibel işe ağırlığını koyduğunda, mümkün olduğu kadar devrettiğim özgürlüklerle, kendi isteği de bu ol-

duğu için işe hâkim olmaya başladı. Ben de oransal olarak ağırlığımı azalttım. Bu arada işyerinde de ivme kazanmış ve büroyu da Valikonağı'na taşımıştık. Evlilikle iş arasında problem yaşamadığımız gibi evliliğin yararı da oldu. Ben orayı Sibel'in yönetiminde bir kuruluş olarak götürüp sokaklara daha çok çıkmak istiyordum. Meslek örgütleriyle temaslarım, uluslararası ilişkilerim olsun, üniversiteye biraz daha yaklaşayım, zaman ayırabileyim istiyordum. Bunda da başarılı oldum, yürütebildik.

— İkinci hayatı anlatır mısınız biraz? Neler yaptınız? Şiirler yazdınız mı mesela Sibel Hanım'a?

— Sanırım ona evlenmeden evvel şiir yazdım. Evlilikten sonra sanatsal ve edebi hayatım doğrusu çok fazla gelişmedi. Bu kadar yoğunluğun arasında yetişemiyordum. İş, okul, evlilik... Biz ayrıldıktan sonra yeniden gelişti, hiç olmazsa bir şeyler yazabiliyorum, ama onlar da aşk şiiri, hikayesi değil, daha çok sosyal konulu. Bizim Sibel'le önemli bir ortak yanımız köpeğimizdi.

Köpeği Pufi, Alaeddin Asna için çocuğu gibi olmuştu.

— Öyle mi?
— Evlendikten hemen sonra *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan bir ilanla Aksaray'daki bir tamirciden Rus finosunu satın aldık. Altı-yedi aylıktı o zaman. *Hürriyet*'e değil, *Cumhuriyet* gazetesine ilan vermiş. Dolayısıyla entelektüel bir satış söz konusu oldu. O köpek bizim bütün zamanımızı aldı. Herkese çocuğu, köpeği hoş gelir ya, bize de öyle geliyordu. Dünyanın en akıllı köpeği bizim için Pufi'ydi. Ben bazen Pufi'yle karşılıklı bakışırdım mesela. Pufi bana o kadar dikkatli ve eleştirel bakardı ki uzun uzun, dakikalarca... "Pufi, sen benim babam mısın yoksa?" derdim, sanki babamın gözleriyle bakardı bana. Pufi için gezilerimizden vazgeçtik, Pufi'ye göre yerler seçtik, tuttuğumuz evlerde Pufi'ye göre yaşadık, Pufi'nin hoşlandığı hayatı sağladık, çok misafirliğe gitmedik, eve Pufi'den hoşlanmayan misafir çağırmadık...

— Ama bu arada hiç çocuk düşünmediniz.
— Hayır, çocuk düşünmeye vakit kalmadı. Aklımıza da gelmedi. Levent'te bir hayvan kliniği vardı, Pufi 12 yaşında hastalandığı zaman oraya yakın bir dostumuzun, şimdiki Sabancı Müzesi Müdürü Nazan Ölçer'in evine taşındık. Gece aniden Pufi'ye bir kriz gelirse oraya götürebilelim diye... Pufi bizim hayatımıza bu kadar girmişti, ama sonra çok hastalandı ve sonunda kalpten öldü. On iki sene birlikte yaşadık. Pufi öldükten sonra da biz boşandık zaten.

— İnanılmaz!
— Bu kolay anlatılacak bir serüven değildi. Çocuk isteğini de, sosyal hayatımızı da gölgeliyordu.

Boşanmaya giden sancılı yol

— Peki nasıl oldu, ilişkinin seyri nasıl gelişti de siz boşanma noktasına geldiniz?
— Sibel hâlâ çok önemli benim için. Ufak tefek kavgalarımız oldu ama bunlar normal karı koca kavgalarındaki gibi

Sibel Asna ile hafta sonunda Boğaz'da tekne turu.

para, lüks eşya, anne-babaya saygı veya kıskançlık nedeniyle yaşanmadı. Genel politikaya, müşteriye davranışlarımızdan tutun da şirkette çalışanlara nasıl davrandığımıza kadar birtakım konularda ufak tefek kavgalar ediyorduk. Dışarıdan harika bir çift olarak görünüyorduk, gazeteler yılın en mutlu ailesi seçmişti bizi. Biz farklı baktık evlilik olayına. Evlilik bittiği zaman da bitti dedik; yani o ilk heyecanlar, ilk macera, ilk bir araya gelmenin heyecanı bittikten sonra kalmadı bir şey. Çünkü aramızda "Eyvah! Ayrılacaksın, bir daha onu göremeyeceksin!" diye bir şey yok! Biz zaten birbirimizi her gün görüyoruz, büroda çalışmaya devam ediyoruz. Sibel'e bir avukat bulmasını söyledim. Bir gün odama geldi, mahkeme bitmiş meğer, bilmem ne kağıdı imzalanacakmış. İşteyken bana getirdi, masanın üstünde imzaladım, bitti. Ne oldu şimdi? Biz ayrılmış olduk! Bizim evlenmemiz de bir tuhaftı, ayrılmamız da! Normal bir ailenin "aşkı şöyle başladı da şöyle dramlarla bitti" kategorisine girmiyoruz.

— Duygular bitmiş miydi gerçekten?

— Duygular eğer aşk demekse bitmişti. Sevgiyse bitmemişti, ama sevgi, sevgili sevgisi, karı-koca sevgisi, kardeş sevgisi, arkadaş sevgisi, çocuk sevgisi filan derseniz, onların hepsi bir arada olduğu için bazıları bitmiş olabilir. Hangilerinin bittiğini bilmiyorum ama çoğu duruyor. Yeni bir deyim var ya, "kanka"yız şimdi biz. Mesela ayrıldıktan sonra onun bir flörtü oldu kısa dönemli, benim de flörtüm oldu.

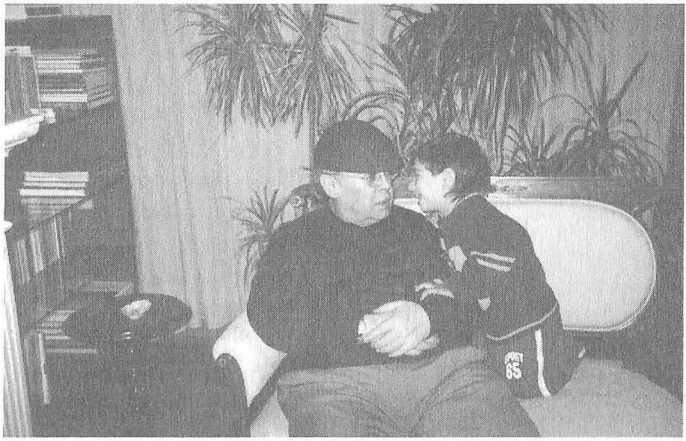
— *Ayrılınca kıskandınız mı?*
— Hayır, o da beni kıskanmadı. Birbirimize bahsettik o insanlardan ama onlar da bitti. Doğrusu çekemedik onları. Evlilik neydi? İki özgür insanın bir arada olmasıydı bizim için. Ayrılık neydi? İki özgür insanın bazen bir arada olmasıydı. Onun için ne evliliğe, ne de boşanmaya "büyük, dramatik bir olay" gibi bakmadık.

— *Özlediniz mi peki?*
— Niye özleyeyim, hep beraberiz Sibel'le.

— *Hep birlikteydiniz ama uzaklaştınız...*
— Ha, seyahate gittiği zaman özlüyorum mesela, ama tekrar geldiği zaman özlemim geçiyor. Evliyken de böyleydi. Sibel burada, Alaeddin de burada... Hep demişimdir, o da dedi galiba "Başka biriyle evlenirsen kıyamet kopar." Kıskanmaktan mı, düzenimiz değişeceğinden mi, bilmiyorum ama tek tehlikeli olay bu; iki tarafın da başkalarıyla evlenmesi...

Murat Can ve Defne'nin hayata kattığı renk

— *Peki çocuk yapmamak sizi sonradan üzdü mü?*
— Hayır, üzmedi. İkimiz de sorumluluk duygusu gelişmiş insanlarız. Dolayısıyla anne-babaya, işe, meslek arkadaşlarına, öğrenciye, hocaya mutlaka gerekenleri yapmak istiyoruz; görevlerimiz neyse. Çocuğa da öyle... "Bu sorumluluk anlayışı içinde biz çocuğumuza gerekli sorumluluğu gösteremezdik," diye düşündük. Hakikaten gösteremezdik. Dolayısıyla hiç

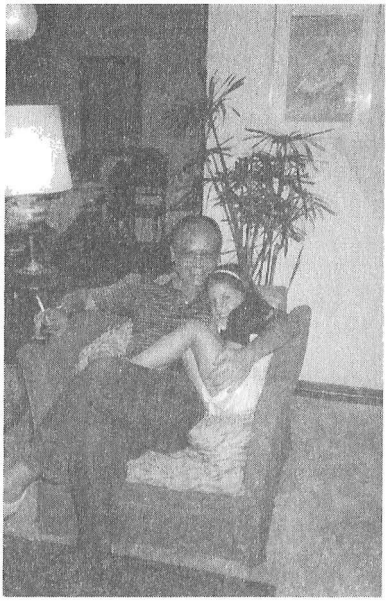

Murat Can ile birlikte.

konu bile olmadı aramızda. Sibel sonra evlat edindi. Şimdi çocuğu var ve çok seviyor.

— *Ne zaman evlat edindi?*
— Üç-dört sene oldu. Çok seviyorum, o da beni çok seviyor, "Aloş" diyor. Onun adı da Murat Can, 8 yaşında. Bana arada telefon eder, "Aloş, Beşiktaş maçı bilmem ne olmuş" filan diye... Bazen gezmeye gideriz. Sibel çok seviyor çocuğunu, benden de, annesinden de, her şeyden çok seviyor; ama Murat Can 3 yaşındaydı sanırım ilk eve geldiğinde, "Aman, ben bunun yanından ayrılmayayım" demedi, gezileri varsa gitti, iş toplantılarına gitti. Gece çocuk sekizde yatıyor, eve o saatten sonra geldiği de oldu mesela. Çocuk kaç gece onu görmedi... "Her şeyi bırakayım, canım feda benim çocuğum için" gibi bir görüntüsü yoktu. İşte çocuğumuz da olsaydı, bu sefer ikimiz birden çocuğumuzdan uzak olacaktık.

— *Siz de bir çocuğu evlat edinmiştiniz, değil mi?*
— Ömer diye çok sevdiğim bir arkadaşım vardı. Beynindeki tümör nedeniyle ameliyat oldu, ama sonra tekrarladı hastalı-

Alaeddin Asna, hayatının güneşi Defne ile birlikte.

ğı. Artık ameliyatın bir faydası da yoktu, yeni evlenmişti, bir çocuğu vardı. Ömercik kurtarılamadı, 38 yaşında vefat etti. Çok sevdiğim kızı vardı, Defne... "Alaaddin Amca" diye kucağımdan inmezdi. Ben A&B'deydim o dönemde, Sibel ile evliydik, Ömer ve eşi Banu da çok yakın dostlarımızdı. Bir dönem sonra düşündüm, benim çocuğum yok. Ömer benim kardeşim, Defne de kızım gibiydi. Sonra Defne'yi evlat edinmek istedim ve işlemleri yaptırdık. Defne benim nüfusumda, Defne Tesal Asna diye kayıtlı. O zaman daha yeni okuyordu, şimdi Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenci. Ara sıra gelir, benimle kalır. Böylece bir çocuğum oldu. Hâlâ Alaaddin Amca'sıyım onun. Gezmeye gideriz, yemeğe, sinemaya gideriz...

— *Neden böyle bir şey yaptınız?*
— Defne'nin bir babaya, benim de bir çocuğa ihtiyacım olduğunu düşündüm. Hep beraber oturup konuştuk ve buna

karar verdik. On yıldan fazla bir zaman geçti. Defne benim yaşamımda hoş bir renk oldu.

— Ya anneniz? O nasıl karşılıyordu hayatınızdaki bu değişimleri?

— Annemi ne yazık ki bir 24 Aralık günü, yani Noel'de kaybettik. Hatta o gece biz bir kilisede ayindeydik. A&B'de yoğun şekilde çalışmalarımız devam ediyordu. Kız kardeşim annemi telefonla aramış, cevap vermeyince merak etmiş. Kalkmış gitmiş anneme, içeri girmiş. O zaman görmüş ki annem vefat etmiş. Sibel'i aramış hemen, Sibel de gitmiş anneme. Sonra da beni aradılar ama bana hasta olduğunu söylediler. O gün işlerim var, epey de yoğunum; ama hem ben biraz daha yaşlanıyorum hem annem yaşlanmış... Eskiden o telefonu almış olsam işimi bitirir, öyle giderdim ama bu sefer telefonun ardından hemen gittim. Eve gittim ki annem ölmüş! O haliyle gördüm, elini öptüm. Bir gece evvel yatarken

Anne Müeyyet Hanım ve baba Namık Kemal Paşa İstanbul'daki evlerinde. Yıl 1970. Alaeddin Asna aynı yıl bir gece ansızın gelen kalp krizi sonucu babasını kaybetti.

geceliğini giyip ölmüş belli ki... Kardeşim sabah gittiğinde öyle bulmuş.

— Babanızı kaybettiğinizde de üzülmüştünüz ama bu daha çok sarsmış gibi sizi.
— Ben "Babamı mı, annemi mi daha çok severim" diye sorduğumda yanıtını verememişimdir, ama annemin ölümü, annemin daha kıymetli olduğu inancını yerleştirdi bende. O da şundan: "Babam güçlü bir adam, bensiz de devam eder ama annem bensiz olamazdı, daha yumuşaktı" diye düşündüm. Anneme hep iyi bir evlat olmaya çalıştım. Babam öldüğü gün kalkıp okula gitmiş, derse girmiştim, ama o gün dersim olsa, annemin ölümünün ardından derse gidebilir miydim, bilmiyorum. Bunda tabii benim on beş yaş daha yaşlanmış olmam, annemin bana daha düşkün veya bana daha çok dayanıyor olması da var. Sonrasını pek hatırlamıyorum. Kız kardeşimin kocası Sedat çok beceriklidir. Cenaze muamelelerini o yaptırdı.

Nihayet yeni şirketler açılıyor

— Alaeddin Bey, siz şirketi kurduğunuzda, "A ve B'sini ben kuruyorum, C'sini de başkaları kursun" demiştiniz. Yıllar sonra bu gerçekleşti mi?
— Evet. Ben şirketi 1974'te kurdum. Mesela 1980 gibi başkaları da gelir zannediyordum, kimse gelmedi. Bir tek Betül'ün İmaj'ı ile İzmir'de Sancar Maruflu'nun Hisdaş'ı kuruldu. 1990'lara doğru giderken bu faaliyetler o kadar çok yaygınlaştı ki insanlar bunları sadece Koç'un, Eczacıbaşı'nın Halkla İlişkiler Bölümü'nün yapmadığını gördüler. Bir küçük firma var, ismi A&B, hiçbir büyük firmanın içinde bir bölüm değil, kendi başına çalışan özel bir danışmanlık şirketi. Bir yerde çalışıyor, kirasını veriyor, personel çalıştırıp maaşlarını ödüyor, masraf ediyor ve batmıyor. O zaman bu iş yapılabilir herhalde diye adım atmaya karar verdiler. Yavaş yavaş kendi firmalarını kurmaya başladılar.

— Kimlerdi bunlar?
— Özel sektörde, büyük şirketlerin halkla ilişkiler departmanlarında olanlar öncelikle. Halkla İlişkiler Derneği'ni kurduğumuz arkadaşlarımız; Meral Saçkan Borusan'da, Ergüder Tırnova Profilo'da, Sancar Maruflu İzmir Belediyesi ve fuarda çalışıyor, Ali Saydam dergicilik yapıyor, Ahmet Ramazanoğlu Mobil'de, Gülseren Ramazanoğlu Hilton'da, Ceyda Aydede Migros'ta, Ayşegül Dora Turing'de... Onlar yavaş yavaş kendi danışmanlık şirketlerini kurmaya başladılar.

— Kimdi ilk kuran?
— Betül... Sheraton'a gitti, full-time halkla ilişkiler danışmanlığını yapmaya başladı. O Sheraton'dayken "Bize de danışmanlık yap" diyenler çıktı. O zaman Sheraton'a kendi yerine başka birini koydu, kendisi İmaj diye bir başka firma açtı. Sancar, İzmir'de firmasını kurdu.

— Ne zaman oluyor bu?
— 1990'a doğru... Ondan sonra da öbürleri çıktı.

— 1990'larda birden hepsi açıldı mı, yoksa zamana mı yayıldı?
— Önce zamana yayıldı, ardından da peş peşe onar-yirmişer kurulmaya başlandı. Bir anda 200 tane filan firma oldu, sonra da yarısı battı.

— Açılır açılmaz mı?
— 2000'li yıllara kadar uzanan bir süreçte...

Prensip sahibi olmak lazım

— Batanların hataları neydi?
— İşin tekniğini çok bilmiyorlardı. Belki bir yerde çalışmış üç-beş ay, hemen şirket kurmak istiyor! Oysa bir şirket kurmak için işyeri çalıştırmaktan anlamanız lazım, konunun tekniğini iyi bilmeniz lazım, bütçelerinizi düzgün hazırlamanız

lazım, kendinizi itibarlı bir müessese olarak dışarıdaki müesseselere kabul ettirmeniz lazım... Kolay değil bunlar. Sizin isminiz önemli olacak, referanslarınız olacak, işyerinizde çalıştırdığınız personel iyi olacak... Olayı hangi yaratıcı projelerle geliştirdiğiniz filan da var, ama bunların bir kısmı bir tane iş alıp firma açıyorlardı. Bir işle de olmuyordu. İşte 200'e yakın firma oldu, sonra bunlar gene 30'a filan indi.

— Bu şirketlere bakarsak A&B'nin farkını nasıl belirliyorsunuz?

— A&B, sosyal sorumluluk bilincine varmış müşteriyle çalışmak istiyordu. Dürüstlük, ahlak gibi temel prensipleri oldu. Kaç para verirlerse versinler, daha evvel bildiği ve adını çok duyduğu, o prensiplere uymayan firmalarla çalışmadı. Bu A&B'ye bir ayrıcalık getirdi ama ayrıcalığın yanında da saygınlık kazandırdı. Elli tane müşteri alamıyoruz ama aldığımız, birlikte çalıştığımız on firma da çok saygın oldu. Firmanın ve müşteri olan kuruluşun dürüstlüğü, saydamlığı, olayları sosyal sorumluluğa uygun biçimde anlatma ilkesi var. Kültüre ve sanata ağırlık veriyorlar. Dolayısıyla bütün bu ilkelerin yan yana gelmesinin gerektiğini söyleyebilirim. A&B'de bu ilkeleri görenler benzerlerini yaptılar ve onlar şimdi de ayakta duruyorlar. Görmeyenler, "Yok canım, ne diye bu konuları o kadar büyütüyoruz?" diyenler; ya az müşteriyle, ya az paralarla çalıştılar ya da piyasadan çekildiler. Bilgileri, tecrübeleri oldu ama bir halkla ilişkiler danışmanlığını yürütecek mekanizmaya ve onun lojistiğini çevirecek bilgilere sahip olamadılar.

— Sanırım bu saydıklarınıza bir de cesareti eklemek lazım geliyor...

— Eh, zaten insanın gözü kara olması lazım, 1970'ler Türkiye'sinde "Ben halkla ilişkiler danışmanlık firması kuracağım ve müşteri toplayacağım, haydi gelin" deme uçukluğunu kim yapabilirdi ki? Herhalde ortada bir cesaret de var. Yaratıcı, saygın olmanız ve dürüst mesajlar vermeniz lazım. 1990'lardan sonra A&B hızlı adımlar attı. Bunda yaratıcı olmanın ve

ayrıntılara dikkat etmenin de önemi var. Yaratıcı olmak ve ayrıntıya dikkat etmek deyince kadın eli giriyor işin içine. Onun için Sibel'i zikretmek lazım. Bazen ben "Bu iş için çok para harcıyoruz, ne lüzum var?" diyordum örneğin...

— İşlere böyle farklı bakıyor muydunuz? Ne gibi detayların üzerinde dururdu?

— Fikir ayrılıkları her zaman oluyordu. Tartışmazsanız iyi fikir çıkmaz ki ortaya! Sibel daha ince, detaylı düşünürdü. Bir PR etkinliğinde ne kadar ayrıntı düşünürseniz o kadar büyük bütçe kullanmanız gerekir. Bunun en güzel örneklerinden biri olarak daha önce sözünü ettiğim Kanuni Sultan Süleyman Sergisi'ni verebilirim. Aya İrini'de düzenlediğimiz bu bin kişilik toplantıda her ince detay düşünülmüştü. Özel izinler alındı. Sibel ilgilendi hepsiyle. Kış ortasında buz gibi olan müzeyi ısıtmak için pencerelerden içeriye sıcak hava üfleyen mazotlu sobalar kullanıldı, fabrikasına gidip sobaları yerinde gördüm, müze duvardan duvara halılarla kaplandı ve yüzlerce mum yakıldı. Oysa ben kimi durumda "ne lüzum var?" diyebiliyordum.

— Farklı fikirler nasıl bir arada duruyordu? Nelerde farklılık yaşanıyordu?

— Farklı fikirler tabii çok kavgalar sonunda doğuyordu, yani bağrışıyorduk, çağrışıyorduk... O tartışmalar, kavgalar büyük ölçüde ayrıntı getiriyordu. Ayrıntılar yeni projeleri doğuruyordu. Mesela perde lazım... "Perde saten mi, kadife mi olmalı? Kadife ışıkları keser, ışıkları kessin, zaten loş olur" gibi her fikrin arkasından başka yeni fikirler geliyordu. Yaratıcı projeler ortaya çıkarmak insanın oturup da bir şey hayal etmesiyle olmaz. Bu tip projelerin mutlaka tartışılması lazım, ama beyin fırtınası yapacak insanların da "Tamam efendim, ne derseniz olur" diyen insanlardan değil, size cevap veren, yanlışlıkları söyleyen insanlar olması lazım! Namık Kemal'in şiiri vardır: "Gerçekler kavgalardan çıkar," der. Halkla ilişkilerde mutlaka başkalarının fikirlerini almanız lazım. Dediğim

gibi bizim arkadaşlarımız iyi yetişmiş, tecrübeli çocuklardı. Başta Sibel olmak üzere onlarla projeleri tartışırdım ve benim hiç düşünmediğim ya da önemsemediğim birtakım şeyler çıkardı. "Önemsemediğim" diyorum, çünkü bu meslekte de eskimek var.

Gençlere yerini devretmeyi bilmek lazım

— Eskir mi insan?
— Ben 1960'lı yıllardan beri bu işi yapıyorum. 1990'larda otuz yıldır yapıyordum. Artık bazı şeyleri kanıksamaya başlıyor insan. Mekanizma eskiyor, bazı şeyler tekrar ediliyor. Onun için yeni kan lazım ama sizin de dinlemesini bilmeniz lazım. "Ben patronum, dediğim dedik" derseniz, halkla ilişkiler yürümez.

— Siz nasıl bir patrondunuz?
— Çok sert bir patrondum. Disiplini çok ön planda tutardım ama fikirlere açıktım. Kapatmazdım kapıları, fikirler gelsin isterdim. Bütün sertliğimi bilirlerdi, ama kimse, "Bir şey söyleyeceğim ama Alaeddin Bey kızar" demezdi. Saçma da olsa söylerlerdi. Öyle de isterdim... Saçma da olsa söylesinler isterdim. Bazen saçma olan ya da saçma olduğunu sandığınız fikirlerin içinden de düzgün fikirler çıkıyor. İşyerinin lojistiği ve döndürülmesi açısından serttim ama fikir tartışırken değil...

— Sibel Hanım'la ikinizin arasında iyi-kötü polis rolleri var mıydı?
— Her zaman değişmeli olarak vardı tabii, ama bu rolleri kime oynadığınıza bağlı. Hep aynı adam değildi o, ama çalışan birinin ikimizden birinden nefret ettiğini sanmıyorum, işten çıkanların bile...

— Türkiye'de halkla ilişkiler adım adım oluşuyordu. Sizin gözünüzde nasıl bir evrim geçirdi halkla ilişkiler? Amerika'da öğrendiklerinizi o günlere nasıl uyarladınız?

— Halkla ilişkilerde kamuoyunun benimsemediği ve desteklemediği hiçbir şey olmaz. Temel felsefe budur. Devlet kuruluşlarında hedef kamuoyunun kendisidir, bir meslek kuruluşuysa o mesleğin mensuplarıdır. Tabip odasıysa doktorlar, baroysa avukatlardır... Özel sektördeyse, ki İstanbul'a geldikten sonra o rötuşu yapma ihtiyacını duydum, kamuoyu müşteridir. Müşterinin sizin fikirlerinizi kabul etmesi lazım. İlk zorluk orada başlıyor. Günlerce uğraşıyorsunuz kabul ettirmek için. Alışmamış, hiç böyle bir şey görmemiş, malını reklam yaparak tanıtıyor, halbuki siz çok dolambaçlı yoldan gidiyorsunuz. Daha çok zaman alıyor ve sonuçlarını çok daha sonra alıyorsunuz. Gazetede yarım sayfa reklam verdiğiniz zaman sizin mayonuzun satışları ertesi gün artıyor. Bizde öyle değil! Hiç bilinmeyen bir mayo markası olduğunu düşünelim, altı-sekiz ay sonra konuşulmaya başlanıyor. Onun için müşteriden başlıyorsunuz anlatmaya. Sonra müşterinin müşterisi, sizin kamuoyunuz. Her malın müşterisini tanımanız lazım. Müşteri kimdir, ne yer, ne içer, kaç yaşındadır, ekonomisi nedir, eğitimi nedir... Bütün bunlar vakit kaybettiriyor müşteriye. "Haydi, çabuk" demeye başlıyor. Zannediyor ki biz öyle oturuyoruz burada! Biz bu işin zaman alacağını kendi müşterimize anlatmaya çalışıyoruz. Dolayısıyla çok uzun bir iş. Ondan sonra da bir plan hazırlıyoruz. Bir stratejiniz olmalı. Bu planın ayrıntıları var. Somut verilerin senin elinde olması lazım. Onun için biz mesela Türkiye'de araştırma şirketlerine de yararlı olduk, çünkü onların da iş hacimlerini müşterilere anlatarak yükselttik.

— *Böylesine büyük bir etkisi oldu...*
— Meğer müthiş zor bir şey yaşamışız. Şimdi anlattığım zaman anlıyorum.

— *Değişimden Türkiye'deki markalar nasıl etkilendi?*
— Bence büyük ölçüde etkilendi. Şimdi geçmişe veya günümüze baktığım zaman görüyorum ki insanlar reklamdan çok kendilerine saygınlık kazandıracak projeler üzerinde duru-

yorlar ve bunun için paralarına kıyıyorlar. Zamanla birçok şirket sosyal sorumluk projeleri geliştirdi, markalarına prestij sağlayacak işlere imza attı. Bunun önemi anlaşıldı. Yapılan işler, buzdağının suyun altında kalan kısmı. Ancak zamanla su yüzüne çıkmaya başlıyor.

A&B'ye veda vakti

— Kendi elinizle kurduğunuz, "yuvam" dediğiniz yerden nasıl ayrıldınız? Bu hazırladığınız, planladığınız bir nokta mı oldu yoksa birdenbire mi gelişti?

— Aslında böyle bir ayrılış planlamadım. Ama A&B'nin bensiz olabileceğini düşündüm ve bensizlik miktarını gittikçe artan dozda uyguladım. A&B'yi emin ellere bırakarak üniversite hocalığına ağırlık vermek, yaşlılık yıllarım için çizdiğim bir hedefti. Ama zamanı planlanmamıştı.

— Bu "bensizlik" denen hissi merak ediyorum, neden bunu yaşadınız?

Sibel Asna ile A&B'de. Alaeddin Asna işleri devretmeden önce son kontroller...

— Çünkü projelere bakıyordum. Bazı projeler benim fikirlerim değil, haberim bile yok onlardan. Bazı şeyler kendiliğinden yürümeye başlamıştı. Dolayısıyla artık A&B'de çalışan insanlar, –ki artık uluslararası kuruluşlar da müşterimiz olduğu için bunlar Londra'ya, Paris'e, Madrid'e toplantılara giden insanlardı– oradaki yabancı kuruluşların halkla ilişkiler işlerini görüp onlardan yeni şeyler öğrenip geliyorlar. Hatta benden fazla öğreniyorlar. Zaten bir süre sonra ben değil, onlar gidiyorlardı. Belki bugün onlar gelip "Alaeddin Bey, geri dönün" deseler, ben bu kadar başarılı olmayacağım A&B'de. Hani "boynuz kulağı geçti" meselesi. Onlar bugün benden daha başarılılar.

— Siz de o noktada "Benim başka şeyler yapma vaktim geldi" mi dediniz?
— Eskiden beri düşündüğüm bir ideali gerçekleştirme vaktim geldi. Kendim için çalıştım, artık başkaları için çalışabilirim, yani öğrenci yetiştirebilirim, kitap yazabilirim, insanları yetiştirebilirim diye düşündüm. Onun için öğretmenliği hayatımın merkezi haline getirdim, ama A&B böyle olmasaydı ben bırakma cesaretini gösterebilir miydim, bilmiyorum. Gösterebilirdim belki... "Tamam, buraya kadarmış, bu kadar para kazandım, A&B de bu kadar gitti" derdim! Asma kilidi takıp kapısına, yine bu yeni idealime gidebilirdim.

— Riski göze alabiliyorsunuz, bunu söylemiştiniz.
— Sibel ve takımı, öteki öğrencilerim çok iyi çocuklardı. Onlara güvendim ve "Arkamda sağlam bir kadro bıraktım" diye düşünebildiğim için çok özlediğim, yıllardır hep aklımda olan mesleğe, hocalığa dönebildim.

YEDİNCİ BÖLÜM

En Sevdiğim Yuvam: Okul

Ben ders vermeyi hep çok sevdim. İki tip hoca vardır: Biri kürsüye gelir, kitabını açıp mırıl mırıl okur, zil çalar ve gider. Ben o tip hocalardan olmadım. Daha çok öğrenciyle iletişim kurmayı, öğrenciye önceden konular verip tartışmayı ve doğruyu birlikte bulmayı istedim.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi dekanı Prof. Dr. Alaeddin Asna akademik kadroyla birlikte.

— A&B'yi bırakıp tamamen hocalığa dönmüştünüz. Marmara Üniversitesi'nde hocalığa nasıl başladınız?
— 1992 yılında bir kanun çıktı. Ankara'da, İzmir'de, İstanbul'daki İktisadi Ticari İlimler Akademileri üniversite haline dönüştü ve bunların içindeki yüksekokullar da fakülte oldu. İzmir'de 9 Eylül Üniversitesi, Ankara'da Gazi Üniversitesi, İstanbul'da da Marmara Üniversitesi kuruldu. 1992'de Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu, İletişim Fakültesi haline geldi. Fakültenin o zamanki dekanı Ateş Vuran arkadaşımdı. Ateş, İletişim'de bir kadro kurmak istedi. Yeni bir alan olduğu için henüz hocası, profesörü filan da yoktu. Dışarıdan insanlar ders veriyordu. Gazeteciler gelip gazetecilik dersi veriyor, reklamcılar gelip reklamcılık dersi veriyor, halkla ilişkilerci gelip ders veriyor, bunu yapanlardan biri de benim! Alaylı hepsi... Halbuki Ateş, kariyerini bu konuda yapmış insanlardan kurulu bir kadro istiyordu. Asistanlar almıştı ve onların çoğu benim eski öğrencilerimdi. Onlardan bazıları yavaş yavaş doçent oluyorlardı.

— Sizin doktoranız vardı zaten, değil mi?
— Tabii, doktoram olduğu için benden de rica etti. "Gel, okulun kadrosuna gir," dedi. "A&B var, orada çalışıyorum ve para kazanıyorum" dediğimde ise, "Boş ver para kazanmayı, gel burada seni hoca yapalım" dedi. Kötü bir teklif değildi. Öğretmenlik hep idealim olduğu için çok cazip geldi.

— Zaten ders de veriyordunuz...
— Kadrosuz olarak yapıyordum o işi. Ateş'in teklifini kabul ettim. Rektörlükle yazıştı çizişti, ben yardımcı doçent kadrosuyla başladım. Bu arada ben başladığımda eski öğrencilerim

doçent filan olmuştu. Bu üç-beş ay öyle gitti. Sonra bizim bölüme doçent kadrosu açıldı. Doçent olarak atandım ve aniden Doç. Dr. Alaeddin Asna oldum. Balıklama atlar gibi... O sırada Marmara'da Filiz Balta Peltekoğlu, Ankara'da Korkmaz Alemdar var, benim öğrencilerim. İzmir'de Ahmet Bülent Göksel, Eskişehir'de Haluk Geray var, genç doçentler, profesörler. Benim resmi hocalığım orada başlıyor. Böyle üç-dört yıl sürdü ve sonra profesör oldum. Profesörlük yahut doçentlik jüri üyelerinin çoğu benim eski öğrencilerimdi! Onların önünde sınav verdim. Böyle bir dönemde başladı benim hocalığım.

— Sizin dışınızda kimse yok muydu halkla ilişkiler alanında ders veren?

— Profesör yoktu. 1980'lerde doçent de yoktu. O yıllarda haftada 17 saat filan dersim vardı. Dolayısıyla idmanlıydım. Onun için profesör veya doçent olarak bir sürü ders vermek bana çok zor gelmedi. Üçüncü ve dördüncü sınıf lisans öğrencilerine ders vermeye başladım, sonra lisansüstü programları eklendi, ardından da doktora dersleri... Öyle devam etti. Çocuklarla hoş bir hoca-öğrenci ilişkimiz oldu. Tabii bunları yaparken de, otuz yıl içinde halkla ilişkiler, iletişim üzerine yedi-sekiz kitap yazdım.

— Okullu günlerinize dönsek... 1992 sonrasında ne gibi dersler veriyordunuz?

— Halkla ilişkiler stratejileri, halkla ilişkiler planlaması, iletişim teknikleri, iletişim stratejileri, iletişim kuramları, gazetecilik... Çok sayıda ders vardı ve ben başlangıçta uygulamayı öğretme niyetindeydim: "Basın ne demektir, basın bülteni nasıl yazılır, basın toplantısı nasıl düzenlenir, nasıl etkinlik, organizasyon yapılır, açılış töreni nedir" gibi dersler vermeye niyetim vardı. Sonra yavaş yavaş bunu benim eski öğrencilerim olan, sonra doçent olmuş arkadaşlar yapmaya başladılar ve ben kuram anlatmaya başladım. Son yıllarda bir ara dekan olduktan sonraki idari yüküm çoğaldığı için gittikçe li-

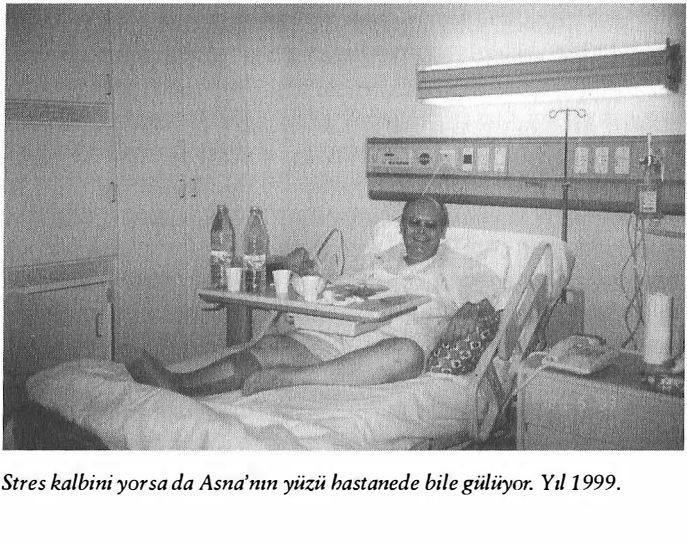
sans sınıflarını azalttım ve sadece tezli ve tezsiz master, doktora sınıflarına ders vermeye başladım.

— Sevdiniz mi ders vermeyi?
— Evet, sevdim, hâlâ da severim... Tabii öğretmenlik yorucu bir iş, hele büyük sınıflarınız varsa. İki tip hoca vardır; kimisi kürsüye gelip kitaplarını açarlar, mırıl mırıl okurlar, zil çalar ve giderler. Ben o tip hocalardan olmadım. Daha çok öğrenciyle iletişim kurayım, öğrenciye önceden konular vereyim, onlar sınıfta anlatsınlar, tartışalım ve doğruyu birlikte bulalım diye dertlerim oldu.

— Siz işin pratik yanını biliyordunuz. Uygulamadan geliyor olmak size kolaylık sağladı mı?
— Faydasını gördüm tabii. Öğrencilerime de şunu anlatırım: "Ben size burada teori anlatıyorum ama siz mezun olup bir yerlere gidip uygulamaya başladığınızda göreceksiniz ki alakası yok! Şaşırmayın, burada öğrendikleriniz size temel bilgi olarak veriliyor. Ondan sonra onları uygulamada ilerleteceksiniz." İkinci olarak da şunu söylerim: "Siz buradan mezun olduğunuz zaman, gittiğiniz işte genel müdür olacağınızı filan zannetmeyin, çırak olacaksınız! Bu uygulamalı bir meslektir, otomobil tamirciliği gibi... Otomobil tamirhanesinde bir usta vardır, o her şeye karışmaz. Sonra onun kalfaları vardır, bir de çıraklar vardır, çıraklar işi çok iyi bilirler. Onlar otomobilin altındadırlar, üstleri başları boya içindedir. Sonra kalfa ve usta olurlar." Benimki teoriyle uygulama arasında bir hocalık oldu. Ben bu yöntemin yararlarını çok gördüm, öğrenciler de gördü.

Yılların stresi bir yerden çıktı: By-pass

— "Yıllarca yaşanan strese can mı dayanır" diyeceğim ki siz de by-pass ameliyatı olmuşsunuz...
— 1999'da oldum. Okulun son günleriydi, oldukça ilginç bir gündü. Haziran ayında bir gün okula gidiyorum, sınava gire-

Stres kalbini yorsa da Asna'nın yüzü hastanede bile gülüyor. Yıl 1999.

ceğim. Kolumda bir uyuşma oldu okula giderken. Okulun bir doktoru vardı, Hakkı Bey, tansiyonuma baktı, "Çok yükselmiş" dedi. Okulun hemen arkası da Amerikan Hastanesi. Asistanım Emel'e telefon ettim, "Sınavı sen başlat, ben hastaneye kadar gidip 15-20 dakikaya geleceğim," dedim. Bir gittim, "Şuna da bakacağız, buna da bakacağız" dediler. Sonra da "Sen yatacaksın burada, kalbin tekliyor" deyip, o gün yatırdılar. Ertesi gün anjiyo oldum. Dört damarımın tıkalı olduğuna karar verildi. By-pass ameliyatı oldum. Ameliyatımı da ilkokul öğretmenim Cemile Aytaç'ın oğlu Aydın Aytaç yaptı. Aradan geçen elli yılın ardından hayatın bana bir sürprizidir bu bana. "Ben 15 dakika sonra çıkarım" derken, on beş gün sonra çıktım hastaneden. Ama hiç unutmuyorum, o sınavların kağıtlarını hastanede yatarken okudum.

— Hastanede mi okudunuz?

— Evet... Geldi kağıtlar... Daha önce de anlattığım gibi benim öyle ilginç şeylerim vardır; mesela babamın öldüğü gün de gene bir sınav vardı. Babamların evi Erenköy'de. Ben ba-

bama gittim, baktım, üstünde bir örtü. Dolapdere'deydi o zaman okul, Erenköy'den Dolapdere'ye geldim, sınavımı yaptım. Sonra döndüm, babamın ölüm işlemlerini yaptım; çünkü işle özel hayatın ayrı şeyler ve birbirine zarar vermemesi gereken şeyler olduğunu düşündüm hep.

— *By-pass olduğunuz sırada özel bir stres yaşıyor muydunuz?*
— Bana dışarıdan bakıldığında stresli veya sevinçli olduğum anlaşılmaz öyle kolay kolay ama ben birtakım problemleri düşünen bir insanımdır; yani "dert eden" olmasa da düşünen biriyim. Demek ki bu fazla düşünme insanda stres denen sonucu yaratıyor.

— *Boşanmanın ertesinde miydi?*
— Boşanmanın üzerinden birkaç yıl geçmişti, ama benim için bazı dönemler uzun sürer. Başka ne problemim olduğunu doğrusu hatırlamıyorum ama işten kaynaklanan birtakım sorunlar da vardı. Aslında doktorlara sorarsanız, "Sigara içiyordun da ondan," diyorlar. İnsanın ruhsal durumu kalp hastalıklarında bence çok önemli. Sonra başarılı bir ameliyat oldu, damarlar değişti. Epey bir zaman götürdü beni bu durum ama sonra dekan olduğum dönem bir anjiyo daha oldum. Damarların açık olduğu söylendi ama arada sırada kontrole gidiyorum. İnsan ameliyata giderken sedyeye yatırırlar ya, ben orada gülücüklerle gittim. İnsanlar toplanmıştı, ameliyata gidiyorsunuz, ameliyattan çıkmama ihtimaliniz var! Ben gülerek gittim. Çıktıktan sonra da iyi geçti, ben by-pass için "Bir şey oldu, geçti" diye düşündüm.

— *Zaten sizin hastalık, ölüm meselelerine de yaklaşımınız biraz sakin gibi...*
— Ölüm hayatın bir gerçeği, hayatın bir parçası; yani yaşıyorsanız tabii öleceksiniz. Büyüyorsanız, yaşlanıyorsanız, tabii öleceksiniz. Seviniyorsanız, iyi şeyler oluyorsa hayatınızda, tabii kötü şeyler de olacak. Üstelik ben ölümle çocuk yaş-

ta, askerler şehit olurken tanıştım. Babam Eskişehir'de havacıyken cenazeler önümüzden geçerdi. Sonra kız kardeşimi daha minik bebekken kaybettik. Ölüm olayına büyük üzüntülerle, endişelerle bakmamışımdır. Doğdu, yaşadı, iyi veya kötü şeyler yaptı ve öldü. Bilinmezlerle uğraşmanın, onu dert etmenin anlamı yok. Yahya Kemal'in şiirini çok severim: "Ölüm asude bahar ülkesidir," der.

Radyoya yeniden merhaba

— Sizin çocukluğunuz ve gençliğiniz radyoyla geçmişti. Yıllar sonraki buluşma nasıl oldu?

— 1990'lı yıllarda Açık Radyo kurulduğunda Ömer Madra dostlarından radyoda programlar yapmalarını istemişti. İşlerden dolayı çok yoğundum o sırada, yapamadım. Epey zaman sonra benim bir öğrencim, Cem Çınlar radyoda müdür oldu. O da bir iletişim programı yapmam için ısrar etti. Aslında işleri de yoluna koymuş, rahatlamıştım okulda. Böylece 1998'de başlamış oldum programa. Tabii kabul etmemin altında yıllarca radyoculuğa ara vermiş olmam, özlemem de yatıyordu. Açık Radyo'nun programları ortalama bir saat sürüyor ve diğer radyolardan farklı olarak müzik yayınları dışında söz yayınlarına, sohbet programlarına da önem veriyor.

— Nasıl bir program yaptınız?

— İletişim alanını ele alan bir programdı. Hem konuklarımız olsun, iletişim sektöründe dünyadaki gelişmeleri konuşalım, hem de müzik olsun istiyorduk programda. Sonunda karar verdik, yarım saatlik bir program yapmayı planladık. Gazeteciler, halkla ilişkilerciler, reklamcılar oldu konuklarım. Bir sene diye başladık ama tam dört sene sürdü; 1998-2002 arası. Benim tahminimin üzerinde dinleyicimiz oldu. Dört yıl içinde yüze yakın isimle program yaptım. Program aralarında da ilginç müziklerden örnekler veriyorduk. Bunlar genelde ağır klasik Batı müziği şeklindeydi. Önemli şeflerin yönettiği orkestraların plaklarını çalıyorduk. Zaten program bittikten sonra da o plakları radyoya hediye ettim.

— Kimler katıldı programınıza?
— Kimler yoktu ki... Rahmetli Duygu Asena, Hasan Pulur, Oktay Ekşi, rahmetli Nezih Demirkent, Tan Oral, Umur Talu, Okay Gönensin... Halkla ilişkilerden; Cüneyt Koryürek, Ali Saydam, Sibel Asna, Necla Zarakol, Meral Saçkan... Reklamcılar; Pınar Kılıç, Hulki Aktunç, Faruk Atasoy... Ben müzikçilerin de, yöneticilerin de iletişim alanında çalıştığına inanıyorum. Dolayısıyla onları da davet ettim programa. Örneğin Anjelika Akbar. Elbette üniversitelerdeki iletişim hocaları da, araştırmacılar da vardı.

— Neler konuşuyordunuz?
— "İletişim" dendiğinde onların düşüncelerini anlamaya çalışıyordum. Yaptıkları işlerin iletişimle alakasını konuşuyorduk. Genel iş dünyası ve insan hayatı için önemi üzerinde tartışıyorduk. Hepsi somut örnekler getiriyordu. İletişimi, bilimsel veya kuramsal değil, uygulamalar üzerinden konuşuyorduk. Dolayısıyla dinleyiciler iletişimi basit hatları ile öğrenmiş oluyorlardı, örneklerini görüyorlardı. Gazetecilerin, reklamcıların anlattıkları üzerinden "Bunu görmüştüm, hatırlıyorum" diyerek, ilgiyle dinliyorlardı. Bu ilgiden dolayı da program dört yıl sürdü. Ben dekan olduktan sonra artık vakit bulamadım, o zaman bıraktım.

— Nasıl bir duyguydu yeniden radyoya dönmek?
— Temelinde çocuklukta başladığım radyoculuk sevgisi yatıyordu, ama bu programın bir farkı vardı. Çocukken başkalarının yönettiği radyo programlarına katılıyordum, zamanla şiir programları yaptığımda yine o programın yöneticisi başkaydı, ben şiir okuyordum. "Haftanın Portresi" ise benim kendi başıma yaptığım bir programdı. Oysa Açık Radyo'daki program, benim birileriyle konuşarak yaptığım bir programdı. Sadece benim görüş ve düşüncelerim değildi. Bir çeşit misafir ağırlamak gibi... Sonra programlar ilgi çektiği için o programlardan altmış dört tanesini bir araya getirip bir kitap hazırladım; *Önce İletişim Vardı* adıyla çıktı. "İletişim dünya-

sının ustaları ne diyor" diye yazmak istedim. Konukların konuşmaları yer aldı kitapta. İletişimi herhangi bir iletişim ders kitabından daha iyi öğrettiği söylenir.

— Siz çocukken radyo programı yaptığınızda radyo tek iletişim aracıydı. Oysa bu dönüşünüzde artık televizyon gerçeği vardı. Siz bu farkı nasıl yaşadınız?
— Bunu sık sık konuştuk, hatta bu süreçte bazı dostlarla radyo açma konusu gündeme geldi. Cem Boyner, Cem Hakko radyo kurmak istiyordu ama ben karşı çıkıyor, "Radyo dönemini bitirmiş bir araçtır" diyordum. Bu konuşmalardan bir süre sonra onların benden daha uzak görüşlü olduğunu anladım, çünkü dünyada birdenbire yeniden radyo trendi başladı. Belki de televizyon yayınlarının kalitesinin düşmesi aydın çevrelerde radyoya duyulan ihtiyacı yeniden doğurdu. Tercih edilen bir iletişim aracı olarak yeniden popülerlik kazandı. İşte benim de radyoculuğa tekrar başladığım dönem, bu dönemdir. Açık Radyo bu konuda Türkiye'deki öncülerden biridir.

İlginç bir dekanlık teklifi

— Siz biraz kararsız ve sıkıntılı ama oldukça hızlı şekilde eğitim dünyasına adım atmıştınız...
— Evet, okulda dersler sürüyor. Dekan arkadaşım Ateş'in görev süresi doldu, ayrıldı, yerine Ünsal Oskay dekan oldu. Ünsal da benim Mülkiye'den sınıf arkadaşımdı. Ünsal iyi bir iletişimcidir. Üç yıl dekanlık yaptı. Ünsal gittikten sonra "Kim dekan olacak?" diye laflar çıktı. Benimle hiç alakası yok olayların, merakla bekleniyor...

— Hangi yıldı?
— 2000 sanırım... "Kim olacak?" diye bekliyoruz. O zaman rektörümüz de Prof. Turay Yardımcı. Benim üniversiteyle hiç alakam yok, yani kendi fakültemdekiler hariç hiçbir hocayı tanımıyorum. Turay Hanım bir-iki defa okula geldi, tanıştık. Önemli törenler olur, onlara katılırdım filan, iletişimim o ka-

dar. Bir gün hoca arkadaşlardan Prof. Hüsamettin Koçan'ı ziyaret ettim. Hüsamettin de Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı'ydı o zaman. Hüsamettin ressamdır. Tam dekanlık seçimleri sırası, "Ahmet olacak, Mehmet, Ayşe olacak" diyorlar. Ben de herkese, "Aman, siz olun da okula kütüphane yapın" diyorum. Hüsamettin'in odasında otururken Turay Hoca geldi. "Kim olacak hocam dekan?" diye sorunca, "Ne bileyim, siz bilirsiniz," dedim.

— *Kendinize hiç kondurmuyorsunuz!*
— Yok canım! Hüsamettin mi, rektör mü, biri "Sen olsana" dedi, hatırlamıyorum, "Benim ne alakam var, bu yaştan sonra dekan mı olacağım?" dedim. Yani 60 yaşında profesör olmuşum! Neyse, rektör iki isim söyledi. Kafasında üç isim varmış. Bu üç adayı rektörler YÖK'e gönderiyorlar, YÖK birini seçiyor, prosedür böyle işliyor. Yazdığı isimlerin ikisini gördüm, sevdiğim çocuklar ama üçüncüyü göremedim, belki de iki isim yazmıştı. Ayrıldık oradan, iki-üç gün sonra üniversitenin açılış töreni Sultanahmet'teki rektörlük binasında yapılıyor, oraya gittik. Bizim okul da bir dedikodu curcunası halinde. Bir yandan da "Nişantaşı binasını Koç Grubu alacak," söylentileri çıktı. Buna göre Amerikan Hastanesi'nin arkasındaki Hemşirelik Yüksek Okulu'nu bir kampüs haline getirecek, bizim okul da Nişantaşı'ndan Göztepe'ye taşınacak; söylenti bu. Bir yandan da deprem olmuş, okulun temelleri sağlamlaştırılacak filan... Öyle karışık ki...

— *Ortalık ayakta yani!*
— Aynen, ortalıkta ayakta! Tören sırasında gazeteciler Turay Hanım'a taşınma işini sordular. Rektör de "Valla dekan burada, dekana sorun," dedi ve beni gösterdi.

— *Şaka gibi!*
— "Ne dekanı, kim, nasıl?" derken, gazetecilerin önünde rektörle tartışacak halim yok! Tören bitti, gittim rektörün odasına, "Ciddi değilsiniz, değil mi?" dedim, "Yazdım bile

YÖK'e!" dedi, "Hoca, deme Allah aşkına, ben yaşlı-başlı bir adamım. Bu saatten sonra nasıl olur?" filan derken, "Siz beni seversiniz, yaparsınız," dedi. Resmen dekan oldum!

Zorlu dekanlık yılları

— *Ne kadar sonra YÖK'ten yanıt geldi?*
— Hemen canım, çabucak, acelesi varmış gibi üstelik... Rektör Yardımcısı Emre Dölen vardı, inşaat işlerine o bakıyor. Ona gittim, "Rektör ciddi galiba, o zaman işi yüklenmemiz lazım, yani gecikme imkanı yok. Ders yılı geliyor, çocuklar ders yapacak," dedim.

— *Bina ne durumda o sırada?*
— Bina duruyor ama artık eşyalar filan taşınmak üzere binadan.

TÜRKİYE'DE YÜKSEKEĞİTİMİN SON DURUMUNA SON ÖRNEK

BARAKADA DERS YAPIYORLAR

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi binasında, 1999 depreminde hasar aldığı ve korozyona uğradığı için 2 yıl önce başlatılan onarım, hâlâ tamamlanamadı. Stüdyo araçları, bilgisayarlar ve kütüphanedeki değerli kitaplar çadırlarda bekletiliyor. Öğrenciler, bu yıl da okulun bahçesinde sosyal amaçlı yapılan 9 sınıflı bir başka binada eğitim görecek.

BİLGİSAYARLAR ÇÜRÜYOR

ÖĞRENCİLER OKULU BİR DE İNŞAAT BİTMEDİ

Fakültenin onarımını 3 yılda bitiremediler

Prof. Dr. Alâeddin Aksu

MÜ İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Alâeddin Aksu, yaşadıkları bu çağdış durumun hem binaküratik engellerden, hem de kalitesi çöküm yaratan üniversite sistem aksamasından beslendiğini söyledi. Prof. Aksu, görevde olduğu 1 yıldan bu yana onarımı biçim ağırlaştığını, sıkıntılarının kendisiyle "Sen dekan mısın, yoksa manşet kalfası mı?" diye dalga geçtiğini belirtti.

Nişantaşı'ndaki İletişim Fakültesi binasının tamamlanması 2003 yılı başlarına ilişkin. Ancak binayı geciktirmeyip TV stüdyosu ile kütüphane de kullanılmıyor. Dekan da dahil tüm öğretim üyeleri barakada çalışıyor. Prof. Aksu yaşanan eğitimin güçlüğü ve çözüm değerli kitapların çuvallar içinde durduğuna, bilgisayarlar, kameralar ve diğer stüdyo araçlarının da çadırlarda olduğuna belirtmek "Yağmur yağacak diye korkuyorum, rutubet olacak. Bu ekipmanı oradan çıkınca kim bilir ne kadar tamir ve yenileme masrafı yapılacak," dedi.

EN BÜYÜK ENGEL

Pamuzluk ve binakratik engellerden inşaatın yavaş ilerlediğini belirten Prof. Dr. Alâeddin Aksu, "İnşaatın 2007 yılı başlarında bitmesini ümüm ediyorum. Bürokratik engelleri reddedip 3 kat ilâve yaptık. Şu anda 7'inci ilâve yürüyor, ancak para bitmek üzere. Bu yüzden 4'üncü ilâve eğilecek. Bakalım ocak ayından önce açılıyor. Ankara tarafından kabul edilmesi mutlu olacağız," dedi. Tamamlanan inşaatın gücendirilen 2 katlı bina için 25 ana kadar 2 Buladen gider toplam 800 milyar liranın harcandığını ve yeni ihaleyle 300 milyar daha gelmesinin beklendiğini söyleyen Prof. Dr. Aksu inşaat sürecine yapılan aksamaları da şöyle anlattı:

"Marmara Üniversitesi'nin Yapı İşleri Dairesi mühendisleri yıllarca bir şey yapmadıkları ve 'müteahhit fazla para istiyor' diye beklediler. Bunca bir insan için 15 gün birkaç cümle dönmeyi beklemeyiniz, çünkü yeniden kimse imza atmıyor. İnşaat bıçaklığından beri Yapı İşleri Dairesi Başkanı 3 kez, inşaat işlerine bakan rektör yardımcısı 3 kez, rektör 2 kez, müteahhit 3 kez değişti. Her değişimde, bu işe yabancı başlıyor. Üniversitede Mülkiye Bakanlığı'nın bir temsilcisi de işin kötü yanıdır. için 15 gün de ortak canda bekliyor."

■ Ceyre GÜZELAY/İSTANBUL

İnşaat halindeki fakültenin dekanı olmak sanıldığı kadar kolay değildi.

— Sağlamlaştırma çalışmaları mı?

— Başlanacak. Bodruma girip bakmışlar ama daha bir şey yapmamışlardı. Bir bahçe var, o da çamur içinde. Henüz yarım halde barakalar var, üzerinde demir filizleri... Rektörle o günkü konuşmamızdan sonra ben Sibel'e böyle alarma geçmiş bir halde "Sence rektör, dekanlık konusunda ciddi midir?" diye sordum. Sonra kendi kendime "Ciddi değildir," diye düşündüm. Bir gün ben okuldayken Rektör Yardımcısı Emre Bey geldi: "Alaeddin Hoca, tebrik ederim. Bu inşaat işlerini beraber yürüteceğiz," dedi ve elimde bu bomba kalmış oldu. Ertesi gün veya iki-üç gün sonra durumun ciddiyetini gördüm. Biz rektör yardımcısıyla binayı dolaşıyoruz, talebeler bahçede! Her biri bana "Ne olacak?" diye soruyor. Öğrenciler gazetecileri de çağırmıştı, kameralar gelmiş, çekim yapıyor. "Çocuklar, 15 dakika evvel dekan oldum. Onun için kusura bakmayın, şimdi size cevap veremiyorum," dedim. Ertesi gün haber gazetelerde "15 dakika evvel dekan oldum, dedi" diye çıkmış. Sonra kolları sıvadık. Atamam YÖK'ten de çıktı.

— Kaçış yok!

— Yok, iş başa düştü. Üniversitenin inşaat, emlak gibi işlerine, ihalelere bakan bir bölümü vardı. Onlara gittim, toplantı yapıp ne yapacağımızı konuştuk. Projeler hazırlattım, hatta çizdim. Rektör Yardımcısı Emre Bey'e sordum. Anlattı işte, "Şu yapılacak, bu yapılacak..." Ben hayatımda kümes yapmamışım! Ondan sonra oturdum, mademki yıkılacak, bari istediğim gibi şeyler yapılsın diye çizdim, okulda neler gerekiyorsa... Mesela tuvalet yeterli değildi; bir tane erkekler, bir tane de kızlar için vardı. Her kata tuvalet, hoca odaları, bölüm odaları çizdirdim. Gönderdim, mimarlar düzeltsin istedim. Onlar üzerinde çalıştı, projeler hazırlandı, bir taraftan da ihale dosyaları hazırlandı. Ben iş çabuk olsun, yetişsin istiyorum, çünkü okul başlayacak. Okul artık boşalmaya başlamıştı, dersler binada yapılamıyordu. Bina yıkılacak diye insanlar korkuyor, bir taraftan da "Koç alacak" dedikodusu dolanı-

yordu. O telaş içinde yapıldı her şey. Dersler için barakalar kuruldu.

— *Nerede kuruldu?*
— Bahçede iki tane baraka vardı, inşaat halindeydiler. Büyük olan barakanın birinci katı var, üst katı yok. Dediğim gibi demirler çıkmış. Her gün gelip kontrol ederek barakaları yaptırdım. O üst kata odalar yaptırdım, yani sınıflar... Alt kata da sınıflar ve tuvaletler... Küçük barakadaki odayı da dekan, dekan yardımcıları, sekreter filan odası yaptık. Herkes tek odada. O sırada rektör değişti. Tunç Eren rektör oldu. Ondan sonra ihaleler birkaç defa tekrarlandı. O yüzden de inşaat gecikti. İhale açılıyor, adamlar tam "Peki" diyecekler, rektör "Yüzünü beğenmedim bu adamın" diyor, haydi, baştan ihaleye çıkılıyor. İhaleye çıkılması için gazetelere ilanlar filan derken... Çok çektim o dönem.

Barakada ders yapan, çamur içinde bir okul

— *Arkada barakalar kuruldu, dersler devam etti. Ne kadar sürdü?*
— Biz bu barakaları dersler devam etsin diye kurduk. Asıl bina yıkılıyor, sağlamlık araştırması sonucu yeni inşaat yapılacak. Orada insanların canını riske atamazdım. Dolayısıyla okulun mevcut halini boşaltmak zorundaydık. Nerede ders yapılacak? Bir de kışa giriyorduk. Kapalı bir yere ihtiyacımız olduğu için barakalar iyi bir çözüm oldu. Hocalarla konuştuk, askeriyeyle ilişkisi olan hocaları devreye soktuk, onlar çadırlar getirtti. Onların içine bilgisayarlarımızı, kitaplarımızı, evraklarımızı yerleştirdik, çok önemliydi onlar bizim için. Dışarısı soğuk, içeride mazotlu bir soba yaktık, hiç olmazsa herkesin ısınmasını sağlayalım istedik. Hepimiz dekanından hocasına, sekreterinden idarecisine kadar bir odadayız. Hatta Gürel Çelikkanat arkadaşım anılarını yazdı, hocalığa nasıl başladığını da anlatmış. Okula ilk geldiği gün fakültenin sekreteri, "Şunlar dekan yardımcıları, onlara imzalat" de-

yince, dekanı sormuş. Onun da köşedeki masada oturduğunu öğrenince şaşırmış, "Çay ocağı da burada mı?" diye düşünmüş.

— *Geçici olarak bina yapmışsınız ama herkese bir yer de bulmuşsunuz.*
— Bu yoğun çabayla aralık ayında bir aylık gecikmeyle derslere başladık. Çocuklar yıl kaybetmeden eğitime başladılar, ki benim asıl amacım oydu. Tabii çok zordu. Yerler çamur, hocalar geliyorlar, ayakkabılar çamur içinde derslere giriyorlar, dışarısı soğuk... Müthiş bir yoksulluk halinde, İstanbul'un merkezinde, Nişantaşı'nda gecekondu şartları altında eğitim yaptık. "Ne yapalım, her kötü şeyin bir sonu vardır. Bize bir görev verildi, bitireceğiz, altından kalkacağız" diye düşündüm.

— *"İhaleler uzun sürdü," demiştiniz...*
— İhaleler açıldı, bir müteahhit seçilecek, müteahhide iş verilecek. Burada iki faktör var; ucuz ve çabuk yapacak adresi bulmak. Bu niteliklere göre seçim yapılıyor ama benim bir taraftan içim gidiyor. Ucuz yapmak, iyi yapmak değildir ki... Tam inşaat başlarken bir şeyler oldu ve rektör bir ihaleyi iki ay sonra iptal etti.

— *Neden?*
— Hâlâ bilmediğim sebeplerden dolayı bir ihale daha açıldı. O ihaleye bir sürü insan katıldı; yetmiş-seksen müteahhit. Müteahhitlere bakıyorum, bunların üniversite inşaatı yapacak halleri yok! Gecekondu yapabilir, ne bileyim yol yapabilir, belki asfalt yapabilir... Çoğu üniversite mezunu değil, tahsilleri yok! Bir komite vardı bu ihale işlerine bakan, onlar birini seçti. Rektör o seçilene baktı, "Emlak Dairesi'yle anlaşma yapmış da onun için kazanmış" deyip, iptal etti. Rektör Emlak Dairesi başkanını işten attı. Başka biri daire başkanı olarak atandı. Dosyalar baştan hazırlanmaya başlandı, ama ben sürekli zamandan yiyorum. Çıldıracağım!

— Ne kadar sürdü bu çılgınlık?
— Beş-altı ay havadan gitti. Üçüncü bir ihale açıldı, gene rektör beğenmedi. Rektör yardımcıları da "Biz bu adam hakkında kötü şeyler duyduk," dediler ve iptal edildi.

— Bu arada kış zaten!
— Kış... O barakalarda, çamurların, karların içinde ders yapıyoruz... Dördüncü ihale de yapıldı. Artık dördüncü ihalede ben adamlarla akraba oldum. Ben bir proje hazırladım, tabii benim mühendislik bilgimin dışında bir proje, "Şuralarda sınıf olacak, burada tuvalet, toplantı salonları olacak" gibi... Eskiden bizim binanın yeraltında birkaç salon vardı, Diş Hekimliği Fakültesi laboratuvar olarak kullanırdı. Ben bu arada onları oradan çıkardım, böylece biraz yer kazandık. Tabii onların dekanıyla takıştım. Rektörün önünde kavgalar ediyoruz. Kadın haklı, ben onun laboratuvarlarını almışım, yani yaptığım utanmazlık. Sonunda işte biz biraz daha yer kazandık. İnşaat da bir senemizi yedi.

— O sene öyle mi geçti?
— O sene çocuklar barakalarda ders yaptılar ama derslerini verdiler. Sınavlarını yaptılar, yıl kaybetmediler... Yıl kaybetmediler ama benim de ömrümden gitti. Ondan sonra yazın sonuna doğru taşındık. Ödüm kopuyordu, "Bu ders yılına bari yetişelim" diye telaştaydım. Bu arada ben zor durumda dekanlığa geldiğim için rektör benim ufak tefek şımarıklıklarıma "Evet" dedi. Bana çok haksızlık yapıldığını gördü. Şımarıklıklar da şu: Devlet Malzeme Ofisi var, bütün eşyalarınızı oradan almak zorundasınız. Okulun her şeyini yeniledim: Sıralar, hoca masaları, kürsüler, tahtalar, ihtiyacımız olan ne varsa...

— Sıfırdan yeni bir okul oldu...
— Eskiden bir odada altı hoca otururdu. Hocaların bir koltukları vardı, altlarından telleri çıkmış... Masaların ayakları sağlam değildi, sallanırdı. Hepsini rektörlüğe verdik. Bizimki

de sıfırdan pırıl pırıl oldu. Çok hoş, yeni bir okul oldu. Gelenler de çok şaşırdı, "Burası İletişim Fakültesi mi? Eskiden böyle değildi," diyenler oldu. Aşağıda kütüphane, en üst katta toplantı salonu filan...

— Sizin için yeni bir başlangıç, ama çok da stresli olmuş. Yeni okula dönme heyecanı yaşarken, başa bela olmuş gibi...
— Bunların dışında benim üniversiteyle ilgili de fazla bilgim yoktu; ne nedir, kim kimdir bilmiyordum. Ayda bir defa her fakültenin dekanı toplanır, üniversitenin yönetim kurulunun toplantıları vardır. Dekan olduktan sonra oraya gide gele dekanları öğrendim. Arada bir de Üniversite Senatosu toplantısı vardı. Her fakültenin seçtiği senatörler gelir. Nedir, onlar ne iş yapar, ne öğretirler? Ben ne bunları öğrenmiştim otuz yıllık hocalık hayatımda, ne de merak etmiştim. Ben üniversitede bilim yaparken, bir taraftan insanlar arasındaki yükselme hırsını gördüm. Hırs her zaman iyidir de üniversitede neden gerekli olduğunu hiç bilemedim, hâlâ da bilmiyorum. Yani dekanlık geldi geçti, bana bir şey çarptı ve gitti. Mesela hiçbir zaman anabilim dalı başkanı veya bölüm başkanı olmadım, kimse de teklif etmedi; çünkü ben böyle bir konu açıldığında kapatırdım. İdari işlerin, üniversite hocalarının bilimsel çalışmalarına engel olduğunu düşünürüm ben. Benim kafamda bazı yabancı ülkelerde olduğu gibi dışarıdan bir idarecinin rektör atanması vardır. O okulun hocası rektör olmaz, dekan da olmaz, o da profesyoneldir. İşte bölüm başkanlığını filan bilmem, ama idari görevlere idareci koymak lazım; doçent, profesör değil.

Yeni bina ve yeni eğitim anlayışı

— Ertesi yıl yeni dönem başladı. Neler oldu?
— O sene okula başlayanlar sefaleti bilmiyorlardı tabii, ama o yıl üçe, dörde geçmiş olanlar çok sevindiler. İyi bir okul oldu, bütün bunlar sıkıntı yaratmıştı. Uğraştık, didindik, baştan ders programları yapıldı. Yirmi tane İletişim Fakültesi vardı

Türkiye'de. Ankara ve İstanbul Üniversitesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi fakülteleri gibi köklü İletişim Fakülteleri vardı aralarında. Bu fakültelerin ders programlarına baktık, bazı dersler aldık onların programlarından. Daha sonra iletişim öğrencilerinin İngilizce konusuna el attık. Çocuklar İngilizce bilmeden geliyorlar, onun için İngilizce giriş sınavını zorunlu hale getirdik ve bunu rektörlüğe kabul ettirdik. Böylece öğrenciler normal üniversitelere girerken geçirdikleri sınavların dışında bir de İngilizce sınavına girdiler. İngilizce'den muaf olanlar doğrudan birinci sınıfa başladı. Diğerleri ise aldıkları notlara göre İngilizce hazırlık sınıfına gitti. Okul dört yıldan beş yıla çıktı, bu bir devrim oldu tabii. İlk defa Türkiye'de bir İletişim Fakültesi beş yıllık oldu.

— *Çok ilgi çekti mi?*

— Evet de beş yıllık olunca herkes itiraz etmeye başladı: "Öğrenci gelmez buraya, niye adam bir sene daha okusun?" diyorlar. Oysa tam tersi oldu, hazırlık sınıfı olduğu için çocuklar bir taraftan da İngilizce öğreneceğini düşünüp bizi da-

Fakülte dekanı Prof. Dr. Alaeddin Asna akademik kadroyla birlikte.

ha çok talep etti. Öğrencilere İngilizce de öğreterek ikinci sınıftan sonra birtakım meslek derslerini İngilizce vermeye başladık. Gazetecilikte, halkla ilişkilerde, radyo-televizyonculukta İngilizce gibi...

— *Ne kadar sürdü dekanlığınız?*
— Üç yıl... Bitmesine bir-iki ay kala bazı başka dekan arkadaşların da süreleri bitiyor, yönetim kurulu toplantılarında o dekanlarla bir araya geldiğimiz zaman konuşuyoruz: "Rektör sana bir şey dedi mi? Sen devam edecek misin?" diye soruluyor. Herkes, "Rektör bana bir şey söylemedi," diyor.

Dekanlık teklifi kadar ilginç bir veda

— *Size teklif geldi mi?*
— O dekanlardan biri bendim, ama ben rektörün yanına gidersem sanki bir dönem daha görev istemişim gibi olur gibi geliyordu bana. Bir gün evveline kadar gitmedim. Bir kısmının yeniden dekan oldukları belli oldu. Bizde ise başka birine teklif gitmediğinden bana yeniden teklif gelecek diye bekliyorum. Bir gün evvel çağırdı hakikaten rektör. Gittim, "Alaeddinciğim, çok iyi iş yaptın, eksik olma. İkinci döneminde şunları şunları yapalım fakültede," dedi. Bu arada okulda bazı konferanslar düzenleyip dışarıdan gazetecileri, reklamcıları, halkla ilişkilercileri, radyo-televizyoncuları okula getirmiştim: Güneri Cıvaoğlu, Tufan Türenç, Nail Güreli, Fatih Altaylı, Betül Mardin, Ali Saydam filan... "Bu sene Hasan Pulur'u da getirelim" filan diye somut isimlerle bana tekliflerde bulundu rektör. "Hayırlı olsun," deyip, beni üniversitenin merdivenlerine kadar uğurladı. İndim aşağıya ama resmi bir şey denmediğinden durum net değil. Herkes soruyor ne olduğunu, "Valla bilmiyorum, teklif gelecek herhalde rektörden" diyorum ama benim de çok umurumda değil, zaten çok yorulmuşum. Gitsem iyi, kalsam iş yapacağım için iyi... O akşam da arkadaşlarımla yemek yiyorum bir yerlerde. Aklımda başka şeyler... Yemekte bir profesör arkadaşım telefon etti, "Ho-

cam, rektör YÖK'e isimleri göndermiş ama siz birinci sırada değilsiniz," diyor. Şaşırdım, "Olur mu canım?" dedim ama bir yandan da "Ne yapalım, sağlık olsun" diyorum. Ertesi gün Ankara'dan cevap gelecek. Rektör telefon ediyor, "Alaeddinciğim, seni birinci sıraya yazmıştım, YÖK ikinci sıradaki adayı dekan yapmış," dedi. İyi de ben de kaç senenin adamıyım, YÖK'te bir sürü arkadaşım var! Onlar da konuştuğum zaman söylediler, birinci sırada filan değilmişim!

— Siz araştırdınız mı?
— YÖK'teki arkadaşlarımla konuştum olay bittikten sonra. Uygun görmemiş rektör. Ne yapabilirsin ki onun hakkıdır. Bunu her zaman yapabilir, ama "Alaeddin, kusura bakma, başkasını dekan yapacağım," der. Ne yapacağım, kızacak mıyım? Allahtan sevmediğim hoca yok bizim fakültede. Zaten çoğu benim öğrencim! İsmini öğrendiğim, yani benim yerime dekan olan arkadaşım hakikaten en çok sevdiklerimden biri. Tesadüf, olmayabilirdi de.

— Kim o?
— Melda Cinman Şimşek Hanım. Onun seçildiğini öğrendim. Bir gün Rektör Yardımcısı İrfan Güney Bey geldi. Okulda bir devir teslim töreni yaptık, bütün hocaları topladık, Melda'ya sarıldım, öptüm, kutladım. Onun ne kadar iyi şeyler yapacağını bildiğimi söyledim. Ona yardımcı olacağımı söyledim, bir sürü raporlarımı, dosyaları verdim. Böylece dekanlık gibi üç senelik bir kabus dönemi bitmiş oldu.

— Rektörle hiç konuştunuz mu?
— Yok, ama sonradan karşılaştık. Ben lafını açmadım. Olayın kendisi sevimsiz de ben amirlerin seveceği tipte bir insan değilim. Daha doğrusu hayatımda öyle olmadım! İnşaattan filan çok sıkıntı çektim. Rektörlüğün genel sekreteri telefon ettiğinde, eğer inanmadığım bir şeyse kızar, bas bas bağırmaya başlardım. "Rektöre söyle, beni dekanlıktan atsın, başkasını getirsin, o yapsın!" derdim! Rektöre giderdim, koltukla-

rımın altında koca dosyalar, beş yüz tane evrakla, "Son üç ayda size yazdığım yazılar bunlar, hiçbirinin cevabını alamadım, bu nasıl iş?" diye... Azıcık asi bir çocuktum ama asi olmam şartlardan dolayıydı. O kadar sıkıntı çekmişim! Bir de bunlar işin iyi olması için yaptığım şeylerdi, şahsi menfaatimle alakası yoktu. Üstelik rektör de eski bir arkadaşım.

— *Nasıl etkiledi dekanlık süreci sizi?*
— Valla, bittikten sonra o kadar sevindim ki şimdi ne kadar etkilediğini hatırlamıyorum.

— *İnşaat dönemi sizi çok yıpratmış. O dönem çıkan haberleri hatırlıyorum: "Koskoca Marmara Üniversitesi İletişim öğrencileri çadırlarda ders yapıyor," diye... Eminim o sene okula başlayanlar "Biz ne yapacağız?" diye düşünmüşlerdir.*
— "Burayı nereden seçtik?" diye düşünmüşlerdir. Hayat zaten onlar için zehirdi. Mümkün olduğu kadar iyi hale getirmeye çalışıyordum. Hoş toplantılar yapardık derslerden sonra. İngilizce önemli bir adımdı, ama bu arada benden sonra o hazırlık sınıfı kaldırıldı, İngilizce mecburiyeti kalmadı. Rektörlükten böyle baskılar gelmiş, şikayet geliyormuş, "Neden beş seneye çıktı?" diye. Zaten hem bizim rektörlük yönetim kurulunda hem de YÖK'te nasıl kabul edildiğine şaşmıştım. Bir sürü talebim olmuştu. Her talebim kabul edildiğinde bir imtihan daha geçmiş gibi seviniyordum. Hep yeni ve radikal şeyler yapıyordum. Halbuki yerimde usul usul otursaydım, normal bir dekan gibi üç senemi de doldursaydım ve çocuklar eski program üzerinden derslerini yapsalardı, ben bu kadar bağırıp çağırmasaydım, herhalde şimdi gene dekan olmaya devam ederdim.

— *Siz Planlama Teşkilatı'nı da düşünürsek yıllar sonra kamuya dönüş yapmış oldunuz. Yeniden kamuya dönmek nasıldı? Kamudan özele, özelden kamuya geçtiniz...*
— Kamuyu biliyordum Allahtan, yani onun için çok rahatsız etmedi beni.

— Prosedürler sizi zorladı mı?
— Tabii... Yazı yazarsınız rektörlüğe, bir şey istersiniz, cevap gelmez.

— Kamuda durum değişmiş miydi?
— Hayır, yüz sene sonra da değişmez. İnsanlar için kamuda olmanın dayanılmaz bir ağırlığı, anlamı vardır. İnsanlara tepeden bakıyorsunuz. Size bunu devlet öğretiyor, çünkü bunun karşılığında size o kadar az maaş veriyor ki! Maaşı siz bu tepeden bakma ile kompanse ediyorsunuz. O da olmasa kimse kamuda çalışmaz zaten. Dolayısıyla normal bir şeyi zora sokma isteği var memurda. Maaş azlığını, evindeki geçim zorluklarını bununla karşılıyor. Onun için de değişmez bu Türkiye'de. Maaşları beş kat filan yaparsanız belki daha verimli sonuç alınabilir.

Kıt notlu hoca Alaeddin

— Peki öğrenciler? Sizce siz nasıl bir hocasınız?
— Her işte olduğu gibi hocalığın da en iyisinin yapılması taraftarıyım. Yani insanın kaşına gözüne bakarak veya size kapıları açıp karşılayan öğrenci yerine, gerçekten dersine en iyi çalışmış, o derse daha çok önem veren öğrencinin geçmesi ve derslerde o öğrencilerin gereken her şeyi öğrenmesi için de fedakarlık yapmanız gerektiğini düşünüyorum. Ben yaklaşık kırk yıldır ders veriyorum. Artık ezbere bildiğim dersler bunlar benim, kitabını kendim yazmışım, yıllarca uygulamışım, ama hâlâ derse girmeden evvel çalışırım. Ders çalışırken de bir sürü kitap, dergi, gazete karıştırırım. İletişim sürekli gelişen bir konu olduğundan, dünyanın her yerinden sürekli yeni bir şey çıkar karşıma. Bazen "Bu konu hiç aklıma gelmemişti" deyip araştırırım ve onu anlatırım. Onun için öğrencilere sorsanız, "Hoca ne anlattı?" diye, her yıl değişik yanıt alırsınız. Her yıl yeni şeyler eklerim. Hocanın görevini en iyi şekilde yapması gerekir. Bunu yapan hoca kimdir: Çok iyi anlatandır, konuyu çok iyi şekilde karşısındakine iletendir ve çok

Emekliliğin tadını çıkaran Alaeddin Asna üniversitede ders vermeyi sürdürüyor. Öğrencileri onun için enerji kaynağı...

iyi anlaşıldığının kontrolünü de yapandır. Hocalık öğrenciyle devamlı alışveriş ister. Onun için ben az öğrencisi olan sınıfları tercih ederim. Dört yüz kişilik sınıflarda ders verdiğim de oldu ama çok yorulurdum kalabalık sınıflarda.

— *Ya notunuz? Kıt mıdır?*
— Evet...

— *Nedir kriterleriniz?*
— Tam puan yüzdür veya ondur değil mi, ben on veya yüz üzerinden bakmam sınav kağıtlarına. Tam notu bu kadar senede beş kişi filan almıştır herhalde benden. Yani benim için en üst not sekiz veya dokuzdur. Bir öğrenci sekiz-dokuzluk yazmışsa ve hakikaten hiç eksiği yoksa, yeni şeyler getirmiş, doğru yorumlar yapmışsa, o zaman bir not daha verilebilir. Onun için hep sonuna saklarım bir notu. Bazı hocaların notları; beşten, dörtten başlar. Benimki öyle değil. Onun için de sınıfın yüzde 50'si geçer.

— Notunuz bayağı kıtmış gerçekten!
— Evet, bazen daha az, yani sınıfın yüzde 10'unun sınıf geçtiği de olmuştur. Çok sevdiğim, şimdi akademik kadroda olan eski öğrencilerim var. Lisanstan beri benim öğrencilerim ama doktora yaptıklarında ilk sınava bir girdiler, hepsi sınıfta kaldı. Hepsi şaştı ama sonra anladılar, "Tabii, Alaeddin Hoca bu, onun dersinden kalmak normal," dediler. Benim derslerim hep tartışmalı geçer. O tartışmalarda öğrencinin kendinden bir şeyler ekleyebilmesini beklerim, çünkü insanın kendinden bir şey ekleyebilmesi için okumuş olması lazım.

Yıllar sonra istediğim oldu ve kamudan emekli oldum

— Yoğun ve stresli dekanlıktan sonra temponuz nasıl oldu? Okul devam ediyor, şimdi nasıl bir temponuz var?
— Çok hoş aslında. Başlarda öyle yoğun bir temponun içine girmişim ki meslekte, hani alıştıra alıştıra değil, koşarak atlamışım! Okulda uzun yıllar kadrolu biri olsaydım, aşama aşama geçseydim doçentliğe, sonra profesörlüğe, yavaş yavaş dekanlığa yaklaşan bir seyir izleseydim, o sırada sistem içindeki mekanizmayı da öğrenirdim, kendimi o işlere hazırlardım. Birden atladığım için çok yordu o ilk üç sene beni. Bir de inşaat işleri filan, tam bir kaos dönemiydi. A&B'den yavaş yavaş ayrılırken birden çamurların içinde bir barakada dört yüz-beş yüz öğrenciyle ve idari işlerle uğraşan bir adam olarak buldum kendimi. Bu kadar zorluğun ardından şimdi derslerini veren, okuyan, yazı yazan, kitap çıkartan, öğrencilerle ilgilenen bir hoca olarak dünyanın en mutlu insanıyım.

— Yeni emekli oldunuz değil mi?
— 24 Nisan 2007'de...

— Aslında ilginç değil mi, kamuda göreve başlayıp kamudan emekli oldunuz...
— Evet, ama ben özel sektöre ilk geçtiğim zaman bunu planlamıştım.

— Nasıl?
— Planlamıştım ama nasıl yapılacağını bilmiyordum. Babam askerdi, bütün ailem memur... Hepsi Emekli Sandığı'ndan emekli olmuş insanlar. Ben de Ankara'da bir devlet kuruluşuna danışman filan olarak çalışma hayatımı noktalayayım diyordum. Fakat yaşım ilerledikçe bunun zor olduğunu da düşünüyordum. Sonra birdenbire hocalık teklifi geldi.

— Şansa bakar mısınız?
— Evet, bir de sevdiğim bir iş için kamuya geçiyorum! Bu sohbetlerde anlattıkça görüyorum, "planlanmış" gibi görünse de yine de özel bir gayret göstermediğim, kendiliğinden olan şeyler yaşadım.

— Eğitim sistemini nasıl değerlendiriyorsunuz? Farklı dönemlerde farklı görevlerde yer aldınız. Sizce nasıl bir yapıya sahipti?
— Tabii, ister devlet kurumu olsun, ister özel kurum olsun, bir işyerini insanlardan soyutlayamazsınız. İnsanlar nasılsa o işyeri de öyledir. Türkiye'de çalışan insanların özellikleri neyse, işyerine de yansıtıyorlar. Bizim üniversitelerimiz, ki ben ilk defa içinden görüyordum, hep uzaktan bakardım, bir iğneli fıçı! İnsanlar birbirleriyle rekabet halindeler, herkes birbirinin ayağını kaydırıyor... Üniversitede verilen maaşlar gerçekten çok düşük. Tabii bu nedenle danışmanlığı, fazla ders verme olaylarını artırmaya çalışıyorlar. Artırınca da normalde 2 milyar maaş alıyorsanız 7-8 milyara kadar alabiliyorsunuz. Dolayısıyla çok şaşardım falanca hocanın otuz altı tane danışmanlığı olmasına. Bir sömestrde otuz altı öğrenciye nasıl danışmanlık yapabilir insan? Meğer her danışmanlık için bilmem kaç lira ek ücret alıyorlarmış. Hocaların okula daha çok zaman ayırması için başka okullarda çalışmalarına engel olmaya çalışmıştım. Halbuki üniversiteler bunu teşvik ediyorlar! Neden? Üniversite, başka yerde görevlendirilen hocası için de para alıyor.

— Üniversiteler mi alıyor?
— Tabii, ders saati başına... Üniversite futbolcu gibi adamını kiralıyor. Böyle bir tuhaflık! Buna çok şaştım.

— Siz en yoğun tartışmaların yaşandığı dönemde Mülkiye'de okudunuz. Siyaset de yaptınız. Ne düşünüyorsunuz siyaset-üniversite ilişkisi hakkında?
— Üniversite "dünyayı inceleyen" demektir. Orada okuyan ve ders veren insanın bütün dünyayı incelemesi ve tabii ki öncelikle kendi yurdunu incelemesinden daha normal bir şey olamaz. Yurdunu incelemenin ilk yolu da siyasettir. Dolayısıyla üniversitenin kapısından girdiğiniz anda sizin kütüphanenizin de, odanızın da siyaset araştırması kokması lazımdır. 1960'larda iktidar "Üniversite hocaları sadece dersini versin, siyasetle uğraşmasın" derdi. 1960 İhtilali sırasında Menderes "kara cüppeliler" dedi profesörlere, çünkü onların kendi aleyhine konuşmalarını kötü bir şey diye görüyordu. Profesör Turhan Feyzioğlu öğrencilerine "Nabza göre şerbet vermeyin" dediği için SBF dekanlığından alınmıştı. Halbuki üniversite hocası iktidar aleyhine de, muhalefet aleyhine de konuşur. Hocaların siyasetle her an iç içe olmaları ve öğrencilerine de siyaseti anlatmaları lazım; çünkü öğrenciler nerede öğrenecekler siyaseti? Lisede öğrenmiyorlar. Mahallede, kahvede mi, yoksa okulda mı öğrenecekler? Hangisi daha iyidir? Tabii ki okulda hocalarından öğrenmeleri daha iyidir. Dolayısıyla üniversitede siyaset tartışılması ve ülke siyasetinin daha iyi bir düzeye gelmesi için çalışmalar yapılması bana çok normal geliyor. YÖK de üniversitenin bir parçası olduğuna göre YÖK'ün de siyasetin içinde olması lazım.

— YÖK'ü olumluyor musunuz?
— Tabii olumluyorum. YÖK'ün çok kötü çalıştığını, yavaş çalıştığını biliyorum, ama bu tipik hoca davranışı. Yavaş adamlardır hocalar, onun için YÖK de yavaş çalışıyor. YÖK varlık olarak, siyasi partilere ve hükümetlere karşı davranışları olarak çok onayladığım şeyler yapıyor. Ya da yapıyordu.

— YÖK kuruluşundan itibaren birçok çevre tarafından protesto edildi.

— Yükseköğretimi organize eden bir üst kuruluş olması lazım YÖK'ün. Nasıl orta eğitimi; yani liseleri, ilkokulları Milli Eğitim Bakanlığı organize ediyorsa, üniversiteleri de organize eden ve sorunlarının çözümü için çalışmalar yapan bir kuruluş olması lazım. Onun adı YÖK. YÖK'ün eksiği nerede? Üniversitelerin bilimsel çalışmalarını daha ileri götürebilmek için öneriler getirmelidir, onu yapmıyor. Türkiye'de, hele son dört-beş yılda iktidar, üniversite ile ya da YÖK'le uğraşmaya başladı. YÖK kendini savunmak ve iktidar üniversitelerde yanlış bir şey yaparsa onu nasıl düzelteceğinin çarelerini aramakla ömrünü geçirmeye başladı. Bilimsel çalışmaları bir tarafa bıraktı. Bu açıdan YÖK eleştirilebilir ama YÖK'e de çare bırakmazsanız eğer, bilime vakit bulamaz.

Elinin ne kadar lezzet kattığı önemli

— Halkla ilişkiler eğitimine dönersek, bugünkü halkla ilişkiler eğitimini nasıl buluyorsunuz?

— Artık üniversitelerdeki öğrenciler ve hocaları, ki otuz senedir bu alanda hocalık yapıyorlar, "Basınla nasıl ilişki kurulur, bir etkinliği nasıl organize edersiniz"i öğrendiler, öğrettiler; ama gözden kaçan bir nokta var: Halkla ilişkiler bir toplum olayı ve temel noktası insan. Yani halkla ilişkileri dört başı mamur öğrenmek için bizim önce psikoloji, sonra sosyal psikoloji, felsefe bilmemiz lazım. Bunu kapsayan eğitim de Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi dışında hiçbir üniversitede daha görülmedi.

— En iyi iletişim eğitimi orada mı veriliyor?

— Zaten iletişim eğitimi ilk orada başladı ve en iyisi hâlâ orada veriliyor. Biz Marmara İletişim'de bir-iki yıldır felsefe eğitimi vermeye başladık; mesela ben derslerimde felsefe anlatıyorum. Çocuklar felsefecileri okuyup gelip sınıfta sunum yapıyor ve tartışıyorlar. Aristo'yu, Eflatun'u, Sokrates'i, Ha-

bermas'ı, Althusser'i, Foucault'yu, Chomsky'i, Zizek'i, Lacan'ı, Nusret Hızır'ı... Öğrenciler olayın temelinde "iletişim kuramları" dediğimiz şeyin, aslında felsefeciler tarafından hazırlanmış olduğunu görmeye başladılar.

— Felsefe kuramcılarını bilmek bir iletişimciye ne fayda sağlıyor?

— Felsefe kuramcıları toplumun nasıl çalıştığını gösteriyorlar. Toplumdan soyutlanmış bir halkla ilişkiler çalışması yapamazsınız. Eğer bir ülkeye giderseniz, o bölgede halkla ilişkiler yapmak için ilk önce hedef kitleye yönelik çalışma yaparsınız. Bu yörenin ya da bu ülkenin insanı ne yer, ne içer, ne özellikleri vardır, neye inanır, davranışları nasıldır? Her durumda insanlar farklı davranır. Toplumun bölümlerinin nasıl oluştuğunu bilmek zorundasınız. Bunu da felsefeciler yapar. Artık herkes basınla ilişkilerin nasıl olduğunu, haberin ne olduğunu, 5N 1K kuralını biliyor. Etkinliği, öncesinde, sırasında neler yapılacağını biliyor. Bilim olarak öğrenmek için adı üstünde, felsefe bilmek zorundasınız.

— Meslek eğitimine baktığımızda sizin gördüğünüz, yapılması gereken şeyler var mı?

— Var elbette. Olaya, klasik demode halkla ilişkilerden ayırarak bakmak lazım. "Demode halkla ilişkiler" deyince, "basın ilişkileri, etkinlik düzenlemek, organizasyon yapmak" gibi başlıkları sayıyorum. Artık o geride kaldı, yani bu araçları herkes kullanıyor. Alaylılar da yapıyor. Klasik halkla ilişkiler tanımı bugün artık demode halkla ilişkiler gibi görününce, "çağdaş halkla ilişkiler" tanımının demode olmayan güncel tarafı, daha bir kuramsal ve felsefeye yakın oluyor. Burada kural toplumu bilmek, toplumun sosyolojik yapısını bilmekten geçiyor. Toplumu oluşturan bireylerin psikolojik yapısını da bilmek lazım. Psikoloji, sosyal psikoloji ve sosyolojiyi çok iyi bildiğiniz zaman, felsefe de otomatikman işin içine giriyor. Birçok arkadaşım bu yolu izliyor şimdi, ağırlıklı olarak bu yönteme "kuramsal halkla ilişki-

ler" diyorlar ve kurama baktığınız zaman, teorik olarak daha soyut bilgiler vermeye başlıyorlar.

— Siz işin pratik yanını biliyorsunuz, hatta uygulamayı akademik kariyerinizden önce tamamladınız. Türkiye'deki halkla ilişkiler eğitimini ne gibi adımlar daha güçlü hale getirebilir?

— Mesleki İngilizce lazım. Almanya'da, Fransa'da yapılan halkla ilişkileri bile mesleki İngilizce'yle takip edebiliyorsunuz. Meslek İngilizce'siyle olaya bakmak şart. Bu alandaki terimlerin çoğu İngilizce... Eskiden 1960'lı, 1970'li, yani benim eğitime başladığım yıllarda, üç tane filan halkla ilişkiler kitabı vardı. Şimdi her yıl otuz-kırk tane yeni kitap çıkıyor. Her yeni kitapta insanlar yeni bir şeyler keşfediyorlar. Benim Michigan'da mezun olduğum üniversitenin İletişim Fakültesi'nin bir dergisi var. Bir yazı gördüm, baktım, yazının başlığında Türkçe "iletişim" kelimesini kullanmışlar. Dekana mail yazıp "Çok hoşuma gitti, kim yaptı bunu?" dedim. Ülkelerde farklı uygulamaların nasıl olduğunu araştırıyorlarmış ve bunu öğrencilere anlatmaya çalışıyorlarmış, bu da onun bir parçası olan çalışma. İşte halkla ilişkiler uluslararası bir boyut alıyor ve uluslararası boyutta da artık kalfalık söz konusu değil. Halkla ilişkilere profesyonel ve bilimsel olarak bakmak lazım. Bana şöyle geliyor; halkla ilişkilerciler artık işin o ilkel ya da demode yöntemlerle uygulanmasını ve öğretilmesini istemiyor, sıkıldılar bundan. Halkla ilişkilerin içine yeni kavramlar koymaya, bu mesleğin boyutlarını geliştirmeye çalışıyorlar. Başlangıçta "halkla ilişkiler nedir" diye anlatıyorduk insanlara. Benim askerlikteki arkadaşlarım, "Bu yıl halkla bir güzel ilişkide bulunmanı dilerim," diye dalga geçen yılbaşı kartları gönderirlerdi. Herkese mesleği anlatmaya çabalıyorduk. Bitti artık bu dönem... Dolayısıyla artık halkla ilişkiler eğitimi yapanlar bu tariflerin dışına çıkma ihtiyacı duydu.

— Bir dönem halkla ilişkilere ilişkin "meslek midir, değil midir" tartışması bile vardı...

— Evet, "Bilim midir, değil midir? Uygulamalı bilimdir. Hayır, sanattır" filan tartışmaları çıktı. Bitti onlar artık...

— Artık "meslek" diyebiliriz değil mi? Geldiği noktaya baktığınızda sizi heyecanlandırıyor mu?
— Şimdi üzerinde konuşunca heyecanlanıyorum. Şundan heyecanlanıyorum; fark etmemişiz bu otuz yıl içinde nasıl hızlı bir gelişme gösterdiğini! Başka meslekleri; tıbbı, mühendisliği, hukuku fark etmişiz ama halkla ilişkileri fark etmemişiz. Konulara dışarıdan baktığımda değişim, gelişim beni çok heyecanlandırıyor. Herhalde halkla ilişkilere de dışardan bakanlar bu heyecanı duyuyordur.

— Siz başaktörken bunun farkında değilsiniz...
— İçinde olunca fark etmiyor insan. Bu bir aşçının güzel yemek yapmasına benziyor. Aşçıya "Etli fasulyeyi ne kadar güzel yapmışsın, ne koydun?" diyorsun, "Canım, her zaman yaptığım gibi salça, su, et koydum, bitti" diyor. Öyle değil ki! Niye ben yapamıyorum da o yapıyor?!

Asna ekolü almış başını gidiyor

— Üniversitede Alaeddin Asna ekolü oluşmuş. Nedir bu ekol?
— Benim ondan haberim yok. Yeni bir meslek bu ve yeni bir eğitim dalı. Bunu ilk defa Alaeddin Asna tesadüfen yaptı, tesadüfen ilk defa Alaeddin Asna Amerika'ya gidip orada üniversitede halkla ilişkiler okuyup geldi, ilk defa bu konuda kitap yazdı, artık onunla anılır hale geldi. Onun için olabilir belki... Buradan tanımlarsanız eğer buna bir "ekol" diyebilirsiniz. İşte demode halkla ilişkilerden daha güncele getiren ve olaya daha bilimsel boyut kazandıran diye bir açılım yaparsanız, belki ona "Alaeddin Asna ekolü" diyebilirsiniz. Bugün üniversitelerde halkla ilişkiler dalında hocalık yapan, eğitim veren, tanımadığım birkaç kişi dışında bütün doçent ve profesörler benim öğrencilerimdir. Dolayısıyla bu ekolü hep be-

raber oluşturmuş olabiliriz. Başında ben olduğum için de benim adım olmuş olabilir.

— "Ekol" denince, aynı zamanda sizin kişiliğinize dair şeylerden de söz ediliyor. "İyi ki onun ekolünden insanlarız," diyorlar. Siz nasıl iletişim kuruyorsunuz ki okulda böylesine bir ekol yaratmış olabilirsiniz?

— Halkla ilişkiler mesleği aslında ikili ilişkilere ya da kişisel ilişkilere dayanan bir meslek olduğu için, ben hocalığa başlamadan evvel de halkla ilişkiler mesleğinin içine girdiğim anda, zaten bu ilişkilerin nasıl gideceğini kendi kendime geliştirdim. Her mesleğin birtakım nitelikleri vardır; doktorluğun başkadır, mühendisliğin başka... Hepsi farklı şekilde davranır, ama temelinde hep insan ilişkileri vardır. Bizim işimiz de insan ilişkileri. Onu tanımadan planlama yapabilir misiniz? Kurum stratejisini çizebilir misiniz? Dolayısıyla biz temel birim olarak insanı gördüğümüzden, benim karşımda müşteri, öğrenci, iş arkadaşlarım, dostlarım veya akrabalarım olsun, bunlar birer insandır. Bu insanlarla iyi ilişki kurmak için o insanların özelliklerini bilmek zorundayım. Belki beni iletişim dalına iten bundan hoşlanmış olmamdı. Bu dala ittiği için ve bu iyi ilişkileri kurmak için çaba gösterdiğimden, farkında olayım veya olmayayım, ben insanların olaylar karşısında olası reaksiyonlarını, davranışlarını öğrendim, test ettim, tahmin ettim. Bu kişisel olarak geliştirdiğim bir şey ama okuduğum psikoloji, sosyal psikoloji de bana tabii yardımcı oldu. Onun içindir ki ben insanların öğrenci, arkadaş, müşteri yanlarını bir kenara koyup öncelikle birey olarak gördüm. O insanları oluşturan unsurlara baktım.

— İletişim kurma yönteminiz mi onları cezbetti?

— Öğrencileri eğitimleri, gelir durumları, yaşadıkları bölge, büyüdükleri toprağın iklimi, toprağın tarihi biçimlendiriyor. Bir de genleri var tabii. Bunlar onu şekillendirip bir insan haline getiriyor. Ben bunları belki on yılda, on beş yılda öğrendim. Geri kalan zaman pekiştirmekle geçti. Belki de böy-

le olduğu için, yani insana insan diye değer verdiğim için kapıcı veya öğrenci, müşteri veya meslektaş, onlara nasıl yaklaşılacağını gördüm. Belki de o "ekol" lafı buradan kaynaklanıyor.

— *Öğrencilerin sizden ne aldığını düşünüyorsunuz?*
— Öğrencilerime bir şeyi tartışarak öğrenebileceklerini anlatırım. Hiçbir zaman derslere gelip bıdır bıdır anlatıp, zil çalınca da kapıyı kapatıp sınıftan çıkmadım. Bütün meseleleri beraber, tartışarak çözdük. Soru sormalarını istedim. Her hoca soru ister, ama genelde "Sorusu olan var mı?" der, kimse de ses çıkartmaz. Onları zorlaya zorlaya soru sormaya alıştırdım. Şimdi ben istemeden soruyorlar, öyle istemeden soruyorlar ki derslerim hep uzuyor, bir saat fazla oluyor. Belki bu özgürlüğü de verdiğim için onlar da kendileri hoca olduğunda bu özgürlükleri tanıyorlar. Böylece başka bir anlatma ya da öğretme sistemi ortaya çıkmış oluyor. O kendiliğinden olan bir şey. Buna ille bir isim koyacaksanız "Alaeddin Asna sistemi" diyebilirsiniz ama bu planlı oluşturulmuş bir şey değil. Ben de şimdi sizden duyuyorum. Bence "hoca" dediğin, "Ben artık her şeyi biliyorum, her şeyi öğrendim, kitapları da koyayım bir kenara" diyen kişi değildir. Hep kendini yenileyen, hep bir şey öğrenendir, ki öğrencisine onları anlatabilsin.

— *Onlarla her türlü bilgiyi paylaşmaya çalışıyor gibisiniz...*
— Bütün bilgiyi kendine saklayan hocalar vardır. O zaman daha önemli olduklarını düşünürler, ama ben bütün bilgileri kendimde saklarsam, öldüğümde ne olacak? Öğrendiğim bir sürü bilgi var kafamın içinde, milyonlarca megabaytlık bilgi var. O bilgilerin birilerine aktarılması lazım. Ben kıskanç olmadım bilgilerime karşı. Her yıl bir şey öğrenirim ve öğrenmeye çalışırım. Bütün radarlarım, antenlerim açıktır onlardan bir şey alayım diye. Hem kendileri öğrenir hem de ben öğrenirim. Kafamdaki bilmem ne kadar megabaytlık bilgiye onlardan edindiklerim de eklenir. Eh, bunlar bana mı kalacak? Tabii ki sonunda onlara dönmesi lazım.

Mezunlar bir arada

— Bu kadar emek harcadığınız öğrencileriniz mezun oluyorlar. Merak ediyor musunuz hiç neler yaptıklarını?
— Ben sadece onların bilimsel olarak ya da mesleki olarak değil, birçok konuda yanlarındayım. On yıl, yirmi yıl geçer, evlenirler, nikah şahidi olurum... Ev bakarız beraber, ev eşyası bakarız filan... Bu ölünceye kadar devam eden bir ilişkidir, yani okul bittiği anda bitmez. Sürekli haberleşiriz, neler yaptıklarını anlatırlar. Bu iletişimden kaynaklı okulun mezunlar derneğini de ben örgütledim.

— Nasıl oldu?
— Teşvik ettim aslında. Bunu ilk Ankara'da hocayken oluşturmuştuk. Sonra Marmara'ya geldiğimde bir kopyasını yaptık. Marmara'da eskiden Marmara Üniversitesi Mezunlar Derneği vardı, hâlâ var. Ben İletişim Fakültesi Mezunlar Derneği kurmayı önerdim ve zorladım, öğrenciler sonunda yaptılar. İLMED (eski BAYMED) içinde *Hürriyet*'te, *Sabah*'ta, *Milliyet*'te filan ekonomi müdürü olan, yazı işleri müdürü, genel yayın müdürü, köşe yazarı olan arkadaşlarımız var. Birbirlerine destek de oluyorlar. Onların örgütlenmesi bu yüzden oldu. Gazetelerde önemli yerlerde, büyük halkla ilişkiler şirketlerinde, reklam ajanslarında, radyolarda, televizyonlarda çalışan arkadaşlar... Ben bunların yıllar sonra bir araya gelmelerini istedim ve ilk toplantılarını bizim okulda yaptık. Cüppeler giydiler...

— Sembolik bir tören mi yapıldı?
— Sembolik, evet. İşte kimi yirmi, kimi on beş sene önce mezun olmuş. Cüppeler giydiler, sınıfta oturduk, ben hoca olarak bunlara ders anlattım, sonra şakacıktan diplomalarını aldılar, sonra beraber yedik içtik okulun bahçesinde. Bu üç yıllık dekanlık dönemimle ilgili en güzel anım oldu. 1970'li yıllardan beri okuttuğum, mezun ettiğim, her biri basında ve halkla ilişkiler sektöründe önemli yerlere gelmiş olan yüz ka-

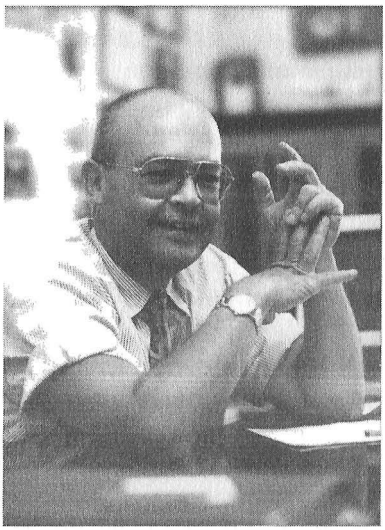
dar öğrencim, yenilenmiş okul binasında bu nostaljik mezuniyet törenine katıldı. Ben dekanken başlayan mezuniyet geleneği sonra da devam etti. Senede bir akşam bir yerde yemek düzenliyorlar, ben de gidiyorum.

— *Kimler var Marmara İletişim mezunları arasında?*
— Mesela Vahap Munyar, Doğan Satmış, Arif Esen, Bülent Denli, Celal Pir, Meliha Okur, Oya Berberoğlu, Tahir Özyurtseven, Mustafa Mutlu, Mahmut Övür, Nevsal Elevli, Gila Benmayor, Can Ataklı var. Aynı zamanda Kadir İnanır, Kemal Sunal gibi sinemacılar var; çok sayıda da akademisyen...

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Dünyayı Halkla İlişkilerciler Yönetecek

Halkla ilişkiler genç mesleğidir. 90 yaşında halkla ilişkiler yapamazsınız! 50-60 yaşında artık bırakmanız, işi gençlere devretmeniz lazım. O yaşa kadar eleman yetiştirmediyseniz de zaten gidin evinizde pijamanızı giyin. Bu bir enerji sorunudur, enerjiyi buldum zannedersiniz, bulamazsınız ve geride kalırsınız.

Asna, A&B'yi güvendiği bir kadroya bırakarak, gençliğinde planladığı gibi kamu hizmetinden emekli oldu.

— Okulda yoğun günler geçirirken A&B'yi hiç özlediniz mi?
— Şirketin yönetim kurulu toplantılarına, genel kuruluna gidiyorum o zamandan beri. Özlemedim açıkçası. Şirkete gittiğim zaman yapacak hiçbir şeyim yoktu! Önceleri sık sık gidiyordum, odam hâlâ duruyor zaten, orada oturuyordum, bilgisayara bakıp zaman dolduruyordum. Dalgamı geçiyordum. Oysa eskiden akşam sekiz-dokuza kadar işten çıkmazdım. Yani hiç özlememişim...

— Şirket sizden sonra nasıl devam etti?
— Şirket şanslıydı. Bir kere çok iyi çalışan elemanlar vardı. En önemlisi de Sibel... Eğer bu iyi elemanlar ve Sibel olmasaydı ne olurdu, bilmiyorum. Ben de o iyi elemanları yetiştirmek için epey zaman harcamıştım. Ben oradayken Sibel'e de eleman yetiştirme şansı verdim. Dolayısıyla Sibel de kendi ekibini ayrıca oluşturdu. Ben uzaklaştığım zaman Sibel'in kendi ekibi, bir de iyi yetişmiş bir kadro vardı. Dolayısıyla gözüm arkada değildi A&B'den gittiğimde. Önemli bir nokta daha: BMW, Beymen için filan yaptığımız işlerin yaratıcısı da onlar! Başta Sibel olmak üzere...

— Bir ekip işi yani...
— Halkla ilişkiler büyük ölçüde yaratıcılığa dayanan bir iştir. O kadro bu fikirleri çok iyi geliştirdi ve ben oradayken de antrenman yaptı. Şansları şuydu, yanlış bir şey olursa ben müdahale edebilirdim. Bugün müdahale edemem, ama artık yanlış yapmamayı öğrendiler zaten. Şimdi de gittiğim zaman uzaktan seyirci gibi bakıyorum.

— İlk ayrıldığınızda uzaktan izlediniz mi, neler yapıyorlar diye en azından?

— İlk yıllarda tabii izledim, ama o sıra okulda çok fazla yoğunlaşmamıştım. Yavaş yavaş okula ayırdığım zaman artınca, A&B'ye ayırdığım zaman azaldı. Baktım ki gözüm arkada kalmıyor... A&B yaklaşık otuz beş yıllık bir şirket, bunun son on beş-yirmi yılı, ilk on-on beş yılından çok daha iyi! İlk on-on beş yılı benim zamanımdı. Son on beş-yirmi yılda hem A&B'nin başarısı var hem de Türkiye'de sektörün gelişmiş olmasının, özel sektörün halkla ilişkileri daha iyi anlamasının önemi var. Tabii şartlara baktığımız zaman Türkiye'de ya da başka ülkelerde, her alanda bu böyle. Otomobil tipleri değişiyor, uçak motorları değişiyor zamanla. A&B de kendi sosyal hizmetlerini bu zaman içinde öğrenerek çok geliştirdi. Benim temel prensibimdir bu. Şimdi de öyle devam ediyor. Kuruluşlar "öğrenen kuruluş" olmalı. A&B öğrenen bir kuruluş, hem iş yapıyor hem de öğreniyor. Öğrendiklerini kendi bünyesindeki insanlara aşılıyor ve böylece yola devam ediyor.

Halkla ilişkilerin hızlı yükselişi

— Planlama günlerinizden bugüne epey yol aldık. Halkla ilişkilerin Türkiye'de geldiği boyutu değerlendirebilir misiniz? Ne düşünüyorsunuz, geçmişten bugüne nasıl bir değişim göze çarpıyor?

— Halkla ilişkiler 1960'larda, yani dünyada halkla ilişkiler olgusu başladıktan kısa bir süre sonra Türkiye'ye de geldi. Bu yeni alan, o zaman kurumun tanıtılması anlamını taşıyordu. Kurum bir ticarethane, Kızılay gibi hayır derneği, okul, spor kulübü, hatta cami olabilir... Önemli olan kamuoyunda saygınlık kazanmasıydı. O zamana kadar ticari kuruluşlar işin saygınlık tarafına pek bakmıyorlardı. Çünkü inanç, "Ben para kazanırım, vergimi öderim" şeklindeydi. Ticari şirket sahipleri kendi sorumluluklarını bununla sınırlı tutuyorlardı. Kamu kuruluşları konunun öncüsü oldular her alanda olduğu gibi... Kurumların tanıtılması ve halktan destek sağlanması için yapılan çalışmalardı halkla ilişkiler. Bunun için en önemli öğe basındı. Gazetelerde, dergilerde kurumlar, o ku-

rumların yöneticileri ne kadar çok yer alırlarsa, onların bilinirliliği o kadar artardı. Dolayısıyla "bilinir" olmaya, ikinci olarak da "iyi bilinir olmaya" önem verilirdi.

— *Bugünle kıyasladığınızda durum nasıl?*
— Halkla ilişkilerin basına ilişkin ayağı bugün o kadar çok önemli değil. Önemli ama o günlerde olduğu kadar değil. Eskiden temel ayağıydı. 1980'lerde, yani benim "halkla ilişkiler-reklam-satış üçgeni" dediğim üçgen yerleşmeye başladığı zaman, şirketler reklamın yanı sıra halkla ilişkilere de yöneldiler. Ürün halkla ilişkileri diye bir konu çıktı ortaya. Unilever'in bilinirliği yetmedi, onun ürünleri olan Sana'nın, Vita'nın bilinirliği önem kazandı. Eczacıbaşı mesela, Eczacıbaşı olarak saygınlık kazanıyordu. İstanbul Festivali'ni Nejat Eczacıbaşı'nın kurmuş olması, kültür-sanat olaylarına destek, sporda Eczacıbaşı voleybol, basketbol takımları derken, şirket bir kurumsal itibar kazanıyordu. Oysa bir de Vitra, Selpak, ilaç vs. vardı... İşte o dönem kurumun tanıtılmasının yanında ürünün tanıtılmasının yaşandığı bir dönemdi. "Pazarlama, reklam, halkla ilişkiler" arasındaki ilişki gündeme geldi. Üçünün rakip değil, mutlaka birbirine yardımcı olması gerektiği görüldü.

— *Ne kadar sürdü bu gelişme?*
— Ürün halkla ilişkileri 1980'li, 1990'lı yıllarda hâkim oldu. 2000'lere gelirken halkla ilişkilerin başka bir işlevi olduğu fark edildi. O da kurumun prestijinin sağlanması, kamuoyu nezdinde itibarlı olması için iyi yönetilmesi gerektiği fikriydi. Bu aşamada halkla ilişkilerci, kurumun stratejisini, planlamasını da belirleyen kurmay heyetin içine girdi. Dolayısıyla yeniden kurum halkla ilişkileri önem kazandı ama kurumun yönetimi açısından önem kazandı. Bir çeşit menajer gibi oldu, stratejist haline geldi. Halkla ilişkiler böyle üç aşamalı bir gelişme kaydetti dünyada ve Türkiye'de. Şimdi kurumların olmazsa olmazı haline geldi. Sektörde konuyu bilen insanların işe alınmasıyla üniversitelerde halkla ilişkiler eğitimi geliş-

ti. İyi adamlar gerekiyordu, tabii başlangıçta iyi hocalar olmadığı için bu eğitim yetersizdi ama lisans diploması alanlar yurtdışına gittiler, master, doktora yapıp döndüler. Şimdi bütün bu süreçten sonra oturmuş bir haldeyken sektör, neler yapılıyor: Kurumun halkla ilişkileri, ürünün halkla ilişkileri, kurumun tepe yöneticisinin ya da patronun planlama-strateji kurmaylığı...

Lider halkla ilişkilerciler

— Peki sizce bu gelişim nereye varacak?
— Bir arkadaşım, Ateş Ünal Erzen şimdi Bakırköy Belediye Başkanı. Bir dönem Oyak Renault'nun halkla ilişkiler müdürüydü, sonra genel müdürü oldu. Yani bir halkla ilişkiler müdürüne bir şirketi teslim edecek kadar güven oluştu. Halkla ilişkileri iyi biliyorsan ve iyi oturtmuşsan görülüyor ki, halkla ilişkiler, yöneticini seçmek için biçilmiş kaftandır, yani iyi bir pakettir. Amerika'da bunun çok örnekleri var. Yirmi- otuz sene içinde Türkiye'de de göreceğiz. Büyük şirketlerin genel müdürlerinin ya da yönetim kurulu başkanlarının yarısı halkla ilişkiler mesleğinden gelme olacak. Halkla ilişkilerci bulunduğu konumda yönetimsel birikim ve deneyim kazanıyor.

— Ama bunun için sektöre ilişkin bilgiyi atlamıyor muyuz; mesela finans sektöründeyse finans eğitimi alması gerekmez mi?
— Tabii, onun içindir ki örneğin A&B'de ODTÜ, İTÜ mühendislerini işe alıyoruz. Yani teknik bilgi de istiyor, finans bilgisi de, genel yönetim bilgisi de, hukuk bilgisi de istiyor... Ben dekanken programa bazı dersler koymaya özen gösterdim. Sosyolojiyi, felsefeyi de okutmaya özen gösterdim, çünkü halkla ilişkilerci bütün bunları bilmeli. Yıllar önce bir gazetede "Halkla ilişkilerci matematik, coğrafya, sosyoloji, felsefe bilmeli" diye yazı yazmıştım. O sırada Kopenhag'da basın ataşesi olan bir gazeteci arkadaşım okumuş yazıyı, "Böyle adamı nereden bulursun?" diye bana mektup yazmış. Öyle

hakikaten, zordur halkla ilişkiler. Çok birikim gerektiren bir iştir. Halkla ilişkilerci artık, "Gazetede benim haberimi çıkar" dediğimiz kişi olmaktan çıktı ve neredeyse yöneticinin eli ayağı haline geldi. Amerikalılar'ın "trouble shooter" dedikleri, "problem çözücü" haline geldi.

— Sektördeki hataları sormak istiyorum. Günümüzde uygulamada ne gibi hatalar yaşanıyor?
— Örneğin aynı sektörden iki tane müşteri alamazsınız. Bu etik değil, işin ekonomisine de uymaz, ama bunu daha çok para kazanalım diye yapan ajanslar var. Bunu yaptıkları zaman işin içine rekabet giriyor, bilgi sızdırma giriyor, sanayi casusluğu giriyor filan... Onun için bu ilişkilerde, yani ajans seçerken bunlara da dikkat etmek lazım. İşin bir de parasal boyutu var. "Aman ucuz eleman olsun, nasılsa işi yaptırırım," dememek lazım. Bu alanda ucuz eleman çalıştırmayacaksınız, çünkü zarar edersiniz. "Ucuz etin yahnisi yenmez" denir.

— Kendini daha nasıl değiştirebilecek halkla ilişkiler?
— Değiştirmeyecek... Bence önümüzdeki yıllarda varacağı son nokta, belki çok büyük laf gibi gelecek ama, dünyayı ilerde halkla ilişkiler uzmanları idare edecekler, ama başarılı halkla ilişkiler uzmanları, ki oraya doğru gitmekte! Birleşmiş Milletler'de, Unesco'da, Unicef'te filan da halkla ilişkiler elemanları üst kademelerde oluyorlar. Dediğim gibi birikime sahip insan, Amerikan başkanlık seçiminde de aday olursa, rakiplerinden önde olacak. Buna doğru gidiyor trend; çünkü halkla ilişkiler, daha doğrusu iyi halkla ilişkiler elemanları artık çok saygı görüyorlar.

90 yaşına kadar halkla ilişkilerci olamazsın

— Kimdir bu "iyi halkla ilişkiler elemanları"?
— 24 saat hazır olan, ben uyku uyuyacağım, sinema biletim yandı, sevgilimle buluşacağım filan demeyen bir kişidir... Birkaç dil bilmeli, çünkü dünyayı izlemek zorunda. Çok

okuyan ve sorunların başka ülkelerde nasıl çözüldüğünü takip eden kişidir. Artık çok kitap çıkmaya başladı, benim zamanımda öyle değildi, sadece üç-beş tane kitap vardı. Tercihen gazetecilik mesleğinden gelmiş olması istenir, çünkü gazetecilik çabuk karar verme mesleğidir, 24 saattir işiniz. Ertesi günün gazetesi çıkar, dünün gazetesi artık bir şey değildir, onu kesekağıdı yaparsınız. Bütün o kararların gazete toplantısında alındıktan sonra baskıya verilinceye kadar ömrü vardır. Dolayısıyla çok acil karar vermeli, hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu bilmelisiniz. İyi bir yazı işleri müdürü hangi haberi büyüteceğini bilir. İşte halkla ilişkilerci çabuk karar vermeyi bilen kişidir. İkincisi; ayrıntı görendir, yani deftere baktığı zaman defterin spirallerini ve üzerindeki resimleri ve altındaki filanca reklamı bir bakışta görendir. Dolayısıyla, çabuk karar verip ayrıntıya bakacak, düzene bakacak ve resme baktığı zaman resmin bütününü görecek, yani sadece bir kısmına takılmayacak olan bir insan olmalı halkla ilişkilerci.

— *Böyle insanlar var mı? İmkansız gibi geliyor...*
— Var... Ben bunları söylediğim zaman bana "Beş-altı tane göndersene şundan, ben ona bütün şirketimi teslim edeyim," derlerdi, ama var. Eğitim çok önemli ama insanın kendi yapısı da önemli. Halkla ilişkilerci başka mesleklerden bu açıdan ayrılıyor. Dış görünümünüz de önemli, iyi konuşmasını bilmek de, ağzınızın laf yapması da, laf anlamak, yani algılama da... Okulda ilk derslerde tahtaya bir iletişim modeli çizeriz. Eflatun'un ve öğrencisi Aristo'nun çizdiği ve sonra geliştirilmiş bir modeldir bu. Bunun içinde kaynağın karşıya mesajı göndermesi vardır. Mesajın karşıya gitme ağı, "Gidebilmiş mi, doğru kanal seçilmiş mi, arada parazitler olmuş mu, kesilmiş mi olay" gibi ayrıntıları vardır. Mesajın gitmesi önemlidir, ama gittikten sonra karşıdakinin bunu algılaması da aynı derecede önemlidir. Halkla ilişkilerci problemleri algılayabildiği gibi algılatabilecek insandır da! Eğitim bunu veriyor, daha büyük boyutlu bakmayı, daha çabuk karar vermeyi, ay-

rıntılı düşünmeyi ve daha kolay algılamayı veriyor. Onun içindir ki halkla ilişkilerde gazetecilik deneyimi ve üniversite eğitimi çok önem taşıyor.

— Türkiye'nin koşullarını göz önüne aldığımızda bu anlattığınız özelliklere sahip insan yaratmanız sanki biraz zormuş gibi geliyor.

— Zor tabii, ama dünya yüksek atlama rekorunu kıran birini bulmak da zor. Dünyada kaç tane var, ama olanlar hem mesleklerinde hem sonra hocalık yaptıklarında iyiler. "Hocalık" deyince aklıma geldi, tekrar etmek lazım, halkla ilişkiler genç mesleğidir. Yani 90 yaşına kadar halkla ilişkilerci olamazsınız. 50-60 yaşındaysanız artık bırakmanız, gençlere devretmeniz lazım. O yaşa kadar eleman yetiştirmediyseniz zaten gidin evinizde pijamanızı giyin. Dolayısıyla yerinize birilerini yetiştirmeniz ve o yaştan sonra da kitap yazarak, hocalık yaparak filan bildiklerinizi aktarmanız lazım. Bu bir enerji sorunudur, enerjiyi buldum zannedersiniz, bulamazsınız ve geride kalırsınız. Bütün bu söylediğim şeyleri bir arada yapabilmek zordur gerçekten.

Kendini doktora emanet etmeyi bileceksin

— Başka ne gibi ilkelerden söz edilebilir?

— Dürüst olma ilkesi, açıklık ilkesi... Fransa'daki Halkla İlişkiler Derneği'nin adının Cam Ev olmasını anlatmıştım. Bunun gibi... Bir evin duvarları tuğla olmamalı ki dışarıdan da içeriyi görebilesiniz. Doğruyu söylemelisiniz ve dürüst olmalısınız. Yani misafir gelecek diye çöpü halının altına süpüren kişi olmamalısınız. Halının altı zaten temiz olmalı, temiz değilse söylemelisiniz, yani "Temiz değil, çünkü ben bir haftadır hastaydım, yapamadım," demelisiniz, ama saklarsanız yarın başka yerden çıkar ve sizin güvenirliliğiniz zedelenir. "Halkla ilişkilerde algılama önemlidir," demiştim. Sizi "Lafına güvenilmez, dürüst olmayan insan" diye algılarlarsa, daha sonraki mesajlarınızda başarılı olma imkanınız kalmayacaktır.

— İnandırıcılık ve dürüstlük mü temelini oluşturuyor?
— İnandırıcılık, dürüstlük ve tabii doğruyu söylemek... Doğru kötüyse bile söyleyip ona çözüm yolları aramak gerekir, doğruyu yalan söyleyerek kapatmak değil.

— Bunları günlük hayata uyarlarsak, diyelim ki yeni bir markanın halkla ilişkilerini yapıyorsunuz. Bunu yaparken hangisi "ahlaklı", hangisi "ahlaksız davranıştır" diyebiliriz?
— Bir zamanlar bir temizleme tozu çıkmıştı. Çamaşır makinesine koyuyorsunuz, çamaşırı temizliyor. Birileri "Benim temizleme tozum daha çok köpürür" diye bir mesaj hazırladı. Bu slogan reklamda da, halkla ilişkilerde de kullanıldı. Uluslararası bir marka ve insanlar bu çamaşır tozunu aldı "daha iyi köpürüyor" diye. "Köpürünce temizliyor" mantığı kuruldu. Sonra sadece köpürtmenin temizlemediği ortaya çıktı. Yani köpürtmek onun bir özelliği ama sadece göze hoş görünen bir özellik. Köpürmese bile iyi temizlemesi lazım. Demek ki "Köpürür, onun için temizler," diyerek müşteriyi aldatmışsınız. O firma battı sonra.

— Ama bu üretici firmadan kaynaklı.
— Üretici firmadan... "Benim malım çok iyi köpürür" diye mesaj verirsiniz ama "köpürdüğü için temizler" demezsiniz. Burada halkla ilişkilercinin şirketi iyi araştırması, ürününe bakması, konuyu bilmesi, ürünle yaşaması, ona göre çalışmasını biçimlendirmesi lazım. A&B'de ben eskiden müşteriyle anlaşırken, kontratlarda "İki ay biz size hiç iş yapmayacağız, gelip burada oturacağız, sizin memurunuz gibi. Bakacağız, tanışacağız," derdim. Kurum iyi değilse, almaz mıyım? Eğer o kurum sizin önerilerinizle düzelecek gibiyse daha da başarılı olursunuz. Daha çok çalışırsınız ve başarılı olduğunuz zaman daha da iftihar edersiniz. O kurumun bir parçası olursunuz, yani onlar iyiyse siz de onlarla beraber iyi olmuş hissedersiniz kendinizi. Bu insanın motivasyonunu da artırır. Onun için çok popüler kurum markası ya da ürün markası olması lazım değil, ama yeter ki kendinize bir

hedef çizin ve "Bu hedefe şu zaman dilimi içinde, şöyle ulaşacağız" deyin ve oranın yöneticisi sizinle paralel düşüp "Evet, bunları istiyoruz" desin. Doktor size hastalığı söylüyor ve hastalığın iyileşmesi için bir ilaç veriyor ama siz doktora haber vermeden "Ben Aspirin alayım" diyorsunuz. Sürekli Aspirin alıyorsunuz ve iyileşmiyorsunuz, bu onun gibi bir şey. O doktora güveneceksiniz, onun ellerine bırakacaksınız kendinizi.

Takıntısız iletişimci olur mu?

— Şirketlerin içine baksak bir de... Kimler çalışır ajanslarda, görevleri nedir?

— Demin söylediğim niteliklere sahip insanlar çalışır. Onları bulmak lazım. Birimlere baktığımızda ise müşteri servisleri vardır. Bilgi toplayan bir grup vardır basın monitörü gibi... Rakiplerle, kendisiyle ve sektörle ilgili bilgileri çıkarıp yorumlayan bölümler vardır. Basına bilgi vermek için metin yazarları vardır. Benim idealimde, ki biz onu yapıyorduk, herkesin çok iyi halkla ilişkiler elemanı olduğu ve gerekirse başka başka müşterilerle çalışabildiği insanlar olmalıdır. Şirket içinde o rotasyonu ben özellikle sağlardım ki herkes farklı konularda bilgi sahibi olsun. İyi bir halkla ilişkilerci bir ev kadını gibi her şeyi yapan insandır. Yemek de yapar, evi de temizler, gezmeye de gider, evin bütçesini de yapar, çocukların büyümesinde de belirleyici olur. Halkla ilişkilerci bir şey alıp da tercüme servisine vermez, kendi yapar; çünkü yabancı dil bilir, istatistik sonuçlarını yorumlar.

— Bütün bunları yapabilen, 24 saat çalışabilen kişi ya çok çılgındır ya da çok iyi para kazanıyordur.

— Ya da çok seviyordur, benimki o mesela... Bu işi çok sevenleri görüyorum. Liseyi yeni bitirmiş, üniversiteye girerken kafayı buna takmış. Böyle çok insan var. Bu insanları iyi işlerseniz, çok iyi birer cevherdirler ve iyi halkla ilişkilerci olurlar. Bu yeteneklerin toplanması gerekir, ki bu benim söyledi-

ğim atla deve değil. Böyle yüz elli iki yüz kişi çıkar, Türkiye'nin de ihtiyacı o kadar zaten...

— Bu büyüyen sektörde, rekabetin bu kadar yoğun olduğu dünyada insanın üzerine çok yük biniyor. Hasta olmamak mümkün değil gibi...
— Ben ilk kitaplarımda başlıca meslek hastalığını yazmıştım; ülser. Çünkü insanlar hep güler yüzlü olmak, problemlerini dışarı çıkartmamak, müşteriyle paylaşmamak zorunda. Yani hep mutlu görünürsün, halbuki değilsin, bir sürü derdin vardır. Onları içine atacaksın, onları içine attığın zaman da stres yaşayacaksın. Stresin de başlıca hastalıklarından biri, ülser. Ben sadece ülser diye biliyordum, meğer kalp de varmış, onu sonradan öğrendim... Zamanla eskirsin, yorulursun. Yorulduğun zaman "Biraz daha ayakta kalacağım" diye ısrar etmeyeceksin. Çok dikkatli olmalısın, ayrıntıyı kaçırmamalısın. Gözün her dakika yollarda, bu insanı nasıl yorar biliyor musun?

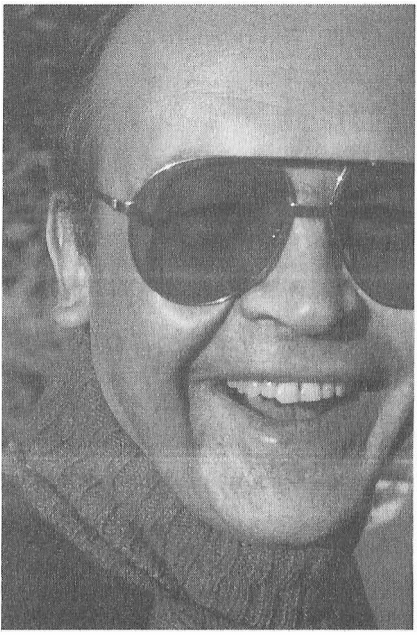
— Yormaz mı?.. Sürekli güler yüzlü olmak, mümkün mü? Alaeddin Asna sürekli gülebiliyor muydu?
— Güldüm... Ülser oldum, kalp krizi geçirdim ama güldüm. Bir defa gülmedim, sonunda Koç'tan kovuldum.

— Peki müşteriden oldunuz mu gülmeyip de?
— Oldum, olmaz olur muyum, bir sürü müşteriden oldum. Müşteri laf anlamıyordu ve ben o müşteriyi bırakmak istiyordum, o da beni bırakmıyordu. Ne yapacağımı şaşırdığım zamanlar oldu. Kavgalar ettik ama ben kavgayı kendim için değil, hep onun için ediyordum. Müşterinin daha iyi olması için...

DOKUZUNCU BÖLÜM

Kolay mı Bir Ömrün Muhasebesi...

Arada yaşadığım düş kırıklıklarına rağmen insanlara güvenmeye devam ettim. Yaşam çizgimi insanlarla ilişkilerimi önemseyerek belirledim. Yanıldığım, düş kırıklıkları yaşadığım, tökezlediğim ilişkilerde her insan gibi kolay yolu seçip suçu kendime değil, şansa yükleyerek dengemi korumaya çalıştım.

Alaeddin Asna (1990).

— Hep koşturma, hep aynı anda birkaç işi bir arada yapma... Çok yoğun günler yaşadınız. Şimdi Alaaddin Asna neler yapıyor? Nasıl geçiriyor günlerini?

— Alaaddin Asna'nın geçmiş yıllarda geleceğe ilişkin planlarında kendi kafasında çizdiği şeyler farklıydı. Eskiden "60 yaşını geçtikten sonra dalgamı geçeceğim, sadece yazı yazacağım, hiçbir işle uğraşmayacağım" diye planlar yapardım ama planlara uyamadım! Sanırım insanın normal hayatındaki temposu neyse, galiba ölünceye kadar da aynı tempoyu koruyor.

— Neler yapıyorsunuz?

— Üniversitede derslerim var. Profesör olarak devam ediyorum ders vermeye. A&B'ye de yönetim kurulu toplantıları, strateji toplantıları, planlama toplantıları gibi önemli durum-

Eskişehir Lisesi'ndeki arkadaşlar her yıl buluşmayı ihmal etmedi. Hatta kimi zaman 90 yaşındaki öğretmenleri de gruba katıldı (2003).

larında arada sırada gidiyorum. Birtakım üyesi olduğum dernekler var, onların toplantıları oluyor. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Halkla İlişkiler Derneği, Reklamcılar Derneği, İletişim Araştırmaları Derneği, Pen Yazarlar Derneği, Mülkiyeliler Birliği, IPRA (Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği), Beşiktaş Jimnastik Kulübü bunlardan bazıları... Arkadaşlarım var, söz etmiştim, lise arkadaşlarımla, üniversite arkadaşlarımla hâlâ görüşürüm. Mülkiye'den Kemal Nehrozoğlu, Gürel Çelikkanat, Engin Berker, Teoman Yayın, Hikmet Uluğbay, Birgen Keleş, hem Mülkiye'den hem liseden Doğan Pazarcıklı, mesela ilk aklıma gelenler... Liseden; Yılmaz Büyükerşen, Ercan Mutlu, Dr. Atilla Ertan, Şenol Ayter, Yılmaz Meriç, Atalay Şener, Dr. Necdet Biliciler, Sacit Şadalak, Akın Eryoldaş, Mahir Barutçu, Bumin Gürses... Yemekler yeriz birlikte. Hatta lise buluşmamıza o zamanki hocalarımız da gelir. Matematik hocamız, jimnastik hocamız, Türkçe hocamız... O hocalar da 80 yaşında filan. Matematik hocamız Halil Bey, Türkçe hocamız İhsan Özarallı, jimnastik hocamız İbrahim Bozkurt... Tabii Mülkiyelilik farklı bir şey. Mason üyesi olmak gibi! Biri "Mülkiyeliyim" deyince, hemen kulak kabartılması var, Mülkiyeli biri yardım isterse hemen ilgilenmek var. İşte lise ve Mülkiyeli arkadaşlarımı ihmal etmek istemiyorum. Okul, A&B, bazı etkinlikler, toplantılar ve arkadaşlarım benim için çok önemli ve keyif verici şeyler. Eskiden hayal ettiğim gibi sabah oturayım masamın başına, yazılarımı yazayım filan gibi bir hayatım yok.

— Nerelere gidersiniz, keyif aldığınız yeni mekanlar var mı?
— Mekan olarak lokal, kulüp gibi yerler yok. Ben 1970'lerden beri İstanbul'da yaşıyorum. Bu sürede Boğaz çok önemli bir yer oldu benim için. Bir de İstanbul'un kenarda köşede kalmış yerleri ilgimi çeker. Bunları sanki başka bir yerden İstanbul'a yeni gelmiş ve biraz sonra geri gidecekmiş gibi görmeye çalışıyorum. Sınıf arkadaşım Doğan Pazarcıklı ile o semtleri konuşuyoruz. Mimar Sinan Üniversitesi'nde şehircilik hocası olan arkadaşımız Akın Eryoldaş'tan bilgi

alıyoruz. Gazetede, kitapta bir semt okuyorum, "Aa, ben burayı hiç görmemiştim" diyorum ve görmeye gidiyorum.

— *En çok nereyi seviyorsunuz?*
— Boğaz'ı, Hisarlar'ı... Anadoluhisarı'nın kuzeyindeki Karadeniz'e yakın kısımları seviyorum. Durusu, Sapanca, Kandıra, İzmit gibi Karadeniz'e yakın yerlerin hepsini çok seviyorum. Buraları da büyük merakla, ilk kez görüyorum gibi ilgiyle geziyorum.

— *Siz rakıcı mı, yoksa şarapçı mısınız?*
— Kırmızı şarap severim. Rakı içmiyorum. Uğraşıyorum ama beceremiyorum.

— *Müzik zevkinizde bir değişiklik oldu mu? Yıllar sonra bazı eklemeler mesela?*
— Türk müziğinde de, Batı müziğinde de hâlâ klasik müziği dinlerim. Böyle bazı tutuculuklarım vardır. Popüler müziği sevmem. Mesela bazıları gibi "Müziğin her çeşidi dinlenir"

Arkadaşlarıyla Sapanca'daki evde. Kemal Nehrozoğlu (solda), merhum Oktay Batur (sağda) ve Sibel Asna ile birlikte.

filan da diyemem. Yok öyle bir şey bence. Her yemeği sever mi insan? Onun gibi işte... Herkes belli şeyleri sever, çünkü onun verdiği lezzet başkadır. Mesela cazı da sevmem. Anlamıyorum ki seveyim... İnsan anladığı şeyleri sever. Türkülerimizi de severim.

Söz uçar, yazı kalır...

— Ya büyük tutkunuz şiir, devam ediyor musunuz yazmaya?
— Şiir okuyorum, gördüğüm şiir kitaplarını alıyorum. Şiir yazıyorum, ama sanırım şiirlerimi kitaplaştırma niyetim artık yok. Bir de insan benim yaşıma geldiğinde ömrünün azaldığı kompleksine kapılıyor. Dolayısıyla onun yerine başka şeyleri kitaplaştırmayı tercih ediyorum. Mesela bu söyleşilerini yaptığımız kitap beni heyecanlandırıyor. Geçmişten beri yazdığım birçok hikaye var ki çoğu da *Varlık*'ta yayımlandı. Bunları kitaplaştırabilirim belki...

— Siz hayatınızın her döneminde yazıyla içli-dışlı olmuşsunuz, kitaplar da yazmışsınız. Söz uçar yazı kalır mı?
— Aynen öyle... Öyle olması gerektiğine de inanıyorum. Sadece yazı için değil bu söylediğim; örneğin bir insan resim yapıyorsa sergilemeli ve başkalarıyla paylaşmalı. Kendi içinde veya eş-dost arasında kalmamalı, mümkün olduğu kadar yaygınlaştırmalı. Müzikle ilgileniyorsa, kasetçilere mi gidilir de başka insanlara dinletilir, yöntemi neyse onu yapmalı. Yazı, başkaları olmadan yapılabilen ve istenirse paylaşılabilen bir uğraş. Tek başınıza gerçekleştirdiğiniz bir uğraş. Çok da zenginleştirir insanı. Ben kitabı olan insanın zengin insan olduğunu düşünürüm. Beş binden çok kitabım var. Bir kitap birden çok insan demektir. Ben şiirle uğraştım, şiir kitabı yazdım, mesleğimle ilgili kitaplar yazdım, hikayeler yazdım, yayımladım. Bir insanın geriye bırakacağı şey budur. Bir kütüphanede Alaeddin Asna adını taşıyan yan yana beş-on kitap varsa, bence o insan ölmez. Bu nedenle yaptığım işlerin kalıcı olmasına çok önem veririm.

— Siz zaten çocukluğunuzdan beri yazıyorsunuz. Duvar gazetesi, babanızın aldığı harflerle yapılan gazeteler...
— Doğru, hep öyle oldu. Lisede de devam etti. Sonra dışarıya da yazıları, şiirlerimi göndermeye başladım. Açıyorsunuz dergiyi ve isminizi görüyorsunuz. Bundan büyük mutluluk olur mu?

Manş'ı aşmak gibi bir şey...

— Geriye dönüp baktığınızda "İyi ki yaptım" dediğiniz şeyler var mı hayatınızda?
— Hiç böyle düşünmedim ama vardır tabii. İlk aklıma gelenler... İyi ki Mülkiye'ye gittim, iyi ki Sibel'le evlendim... Yazı yazdım ve bunu insanlarla paylaştım... Tabii, iyi ki halkla ilişkiler işini yaptım. Gerçi ben ne kadar iletişim alanında çalışmayı bilinçli seçsem de halkla ilişkiler alanına tesadüfen girdim. Amerika'ya gitmesem böyle bir iş yapmayacaktım. Planlama'da Talât Halman olmasaydı ben Amerika'da böyle bir okulun olduğunu bilmeyecektim. Bu birinin ilk defa yaptığı bir şey. Manş'ı ilk defa geçen bir yüzücü gibi. 1954'te Murat Güler, Manş'ı yüzerek geçmiş. Bu hiç aklımdan çıkmaz; tıpkı onun gibi...

— Pişmanlık duyduğunuz şeyler var mı peki?
— Çok şey var. Öncelikle Amerika'dan erken dönmek... "İsmet Paşa çağırıyor" deyince, okulu bırakıp koşarak geldim. Oysa durum öyle değilmiş, ama doğru olan, yapılması gereken İsmet Paşa çağırsa bile iki yıl daha Amerika'da kalıp doktorayı bitirmekti. Erken evlendim, bu da sayılabilir... Daha hayata yeni adım atmışken evlendim.

— Dışardan bir başka göz olarak baktığınızda kendinizi nasıl görüyorsunuz?
— Tabii Alaeddin Asna'yı değerlendirirken başkalarının söyledikleri de var. Onlar da bana yardımcı oluyor. Alaeddin Asna'nın en kötü tarafı ukala olması. Ben sevmem ukala insan-

ları ama ben öyleyim mesela! Etrafımdakiler söyleyince gördüm, haklılar gerçekten... Ben para pulla ilgili biri olmadım hiç. Bu kötü bir huy mudur bilmiyorum, onun için söylemedim, ama bugün yaşadığımız dünyada maddi geleceklerini garanti altına almaya çalışıyorlar. Benim gençken geleceğimle ilgili tek düşüncem, planım, devlet memurluğundan emekli olmaktı. Bunu da yaptım, ama evler, yatlar, katlar alabilirdim, böyle şeylere değer vermedim. Paradan puldan uzak durdum. Benim hep ilkelerim oldu. O ilkelerden geri adım atmadım. Sonraları gördüm ki bu ilkelere sahip olmak aslında iyi bir şey. Boğa burcuyum, belki ondan geliyor, bir de tembellik var bende.

— Hiç inandırıcı değil Alaeddin Bey, bu kadar işi yapan biri nasıl tembel olur?

— Bu bir çelişki aslında. Bir yandan da çok çalışkanımdır. Bir iş varsa onu aksatmam, bitiririm ama bir yandan da tembelliğe bayılırım.

Fazla ticari düşünmemek kötü bir özellik mi?

— Herkesin tembellik hakkı vardır...

— Evet, herkesin vardır ama suiistimal etmekten korkarım. Aslında bir de şu var; yeniden dönüp baktığımda bütün bu işleri yapan kişi elindeki olanakları daha iyi kullanabilseydi, maddi olanaklarını daha geliştirseydi, bu kadar çok çalışmak zorunda kalmazdı! Benim gibi birini gördüğüm zaman, "Yahu, niye o kadar koşuşturmuş ki?" diye sorardım, "Onun yerine, daha kolay kazanç ya da ün sağlayabileceği işleri yapabilirdi!" Mesela ilk defa Türkiye'de çok yeni olan bir mesleği okumuş biri, bunu daha iyi para kazanma aleti haline dönüştürebilirdi; kurs açardı, işi ticarete dökerdi... Görüyoruz, birçok kişi "Nasıl otomobil kullanılır?" diye kitaplar çıkarıyor. İşte bunları yapabilirdi örneğin, ama yapmadım. Kötü bir özellik mi, bence değil, bazıları öyle düşünebilir.

Alaeddin Asna, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin verdiği Abdi İpekçi Ödülü jürisinde. Yıl 2005. (Alt sıra) Alaeddin Asna, Ertuğrul Özkök, (orta sıra) Sami Kohen, Doğan Heper, Güngör Mengi, Mehmet Yılmaz, (arka sıra) Oktay Ekşi, Erdal Şafak, Ara Güler, (en arkada) Haluk Şahin.

— Zaten bunlar sizi Alaeddin Asna yapmış. Etik davranmak her zaman önceliğiniz olmuş. Bunu A&B'deki çalışmalarınızı anlatırken de vurgulamıştınız. Peki, bu kişi sizce amaçlarına ulaştı mı?

— İstediği doğrultuda gitti, ama bu biraz da rastlantıların oluşturduğu, yön verdiği bir gidişat. Mesela politikayla da uğraşmak isterdim. Üniversite yıllarımda bu ortaya çıkmıştı. Ağzım iyi laf yapar, Türkçe'yi doğru kullanırım... Bu nitelikler bir politikacı için önemli niteliklerdir. Siyasete girebilirdim ve eminim ki yükselirdim. Bunu yapmadım, vakit de ayırmadım. Siyasetçilerle çok yakın ilişkim oldu ama bunu sürdürmedim, ama bunlar rölatif şeyler. Başbakan mı olmak iyidir, yüzme şampiyonu olmak mı, yoksa on tane kitap yazmak mı? Herkese göre değişir. Dünya ölçeklerinde başbakan denebilir ama ben bunu gençlik yaşlarımda bile tercih edilir hedef olarak görmedim. Siyasette olsam belki daha ünlü olurdum. Benim bir tarafımda da tanınmış olma keyfi var.

— Seviyorsunuz tanınmış olmayı.
— Evet, seviyorum. Çocukken "Radyo Çocuk Saati"nde "Alaeddin Asna" dedikleri zaman çok kasılırdım. Sonraları gazetelerde, dergilerde yazılarımı okuduklarını söyleyen insanlar olduğunda mutlu olurdum. Bazı insanlar vardır, söylemez bile veya böyle bir söz olduğunda utanır, kızarır. Benim böyle bir çekincem olmadı. Tersine, insanlar beni tanısın istedim, hep öne çıktım. Demek ki ün yapmak hoşuma gidiyordu, ama baktığımda yeterince de ünlü olmadığımı düşünüyorum.

— "Ukalaym" dediniz ya, hangi konularda?
— Her konuda! En doğru olan, benim bildiğim doğrulardır! Herkesin de o doğruları kabul etmesini isterim. Bunu söylüyorum ya, bunun övünülecek şey olmadığını da biliyorum. Diyelim ki bilmediğim konu var ve sizin söylediğiniz daha doğru, o zaman ben sizin anlattıklarınızı öğrenmek isterim. Onu öğrenirim, kabul ederim ve bu kez daha çok savunurum. Hatta sizden daha iyi biliyorum zannederim. Ukalalığın belirgin görüntülerinden biri de budur zaten.

Mülkiye ilkeli olmayı öğretti

— Mülkiye sizin kişiliğinizin oluşmasında etkili oldu mu?
— Tabii, hem de çok oldu. Mülkiye insana vatanı, devleti sevmeyi öğretiyor. Babam asker olduğu için babamdan gelen vatan, devlet sevgisini ben Mülkiye'de pekiştirdim. Bu devleti her şeyin önünde görmek gibi bir anlayış, ama elbette ki bugünkü demokrasi anlayışı içinde tartışılabilir; devlet mi önemli, birey mi diye... Bence bireylerin mutluluğu bir araya gelip devleti güçlü kılmaktadır. Mutlu, güçlü ve başarılı bireylerin oluşturduğu devlet güçlü devlettir. Yoksa sadece bir kral, padişah çok başarılı olabilir ve dünyanın her tarafını ele geçirebilir. Ancak bireyleri mutlu ve tek tek başarılı değilse, o toplumun içinde ödül kazanmış

sanatçılar, bilim insanları yoksa, o devlet güçlü değildir. Benim sevdiğim ve Mülkiye'de bize öğretilen devlet böyle bir devlet; insanları başarılı olan devlet. Amerika Birleşik Devletleri büyük bir devlettir, ama başındaki George Bush başarılı ve güçlü bir adam değildir. Mülkiye'nin bana verdiği şeylerden biri bu oldu. İkincisiyse büyüklere duyulan saygı. Şimdi de var mı Mülkiye'de bilmiyorum, belki de bizim kuşağımızın özelliğidir bu, yani sadece Mülkiye'nin değil, ama Mülkiye'de hocalarımız özellikle insanlara saygılı olmayı anlattılar bize. İnsanlara saygılı olduğunuzda daha fazla şey öğreniyorsunuz ve fikir alışverişi yapabiliyorsunuz.

— Bir de sıkı ilişkiler kurmuştunuz değil mi?
— Mülkiye'nin bana kazandırdığı ve çok önem verdiğim şey "çevredir" diyebilirim. Ben Mülkiye'de pek çok dostluk kazandım. Mülkiyeli dostlarım benden bir şey ister, ben de hemen lamı cimi olmadan yerine getiririm. Ben de onlardan bir şey istediğimde hemen yerine getirilir. Kriter ise yapılacak şeyin doğru olması, yasadışı veya zarar verecek şeyler olmaması... Öyle şeyleri de kimse birbirinden istemediği için herkes gözü kapalı yapar bu istekleri.

— Günlük hayatınızı, kişiliğinizi etkilediğini düşündüğünüz Mülkiye deneyimi var mı?
— Biz Mülkiye'de ilkelerimize bağlı olmayı öğrendik. Her insanın belli ilkeleri vardır. Yanar döner davranmaz kimse, o ilkelere sadık olmayı bilir. Bütün arkadaşlarımda vardır bu özellik. İlkene sahip olmayı ve sonuna kadar ilkeni korumayı öğretti bize Mülkiye. Babam da ilkeli adamdı, ondan da bu özelliği aldım zaten.

— Bu ilke meselesi demin anlattıklarınızla da örtüşüyor.
— Doğru, ilkeleriniz o kadar güçlüyse ve sonuna kadar sadık kalırsanız ukala olmanız zaten kaçınılmazdır.

Nerede o eski koleksiyoncular!

— Şiir ve müzik bir kenara, tutkunu olduğunuz bir hobiniz var mı?

— Babamdan kalma bir hobim var, pul koleksiyonu. Bu işler müzayedelerde filan yapılan açık artırmalarla yürümezdi o zamanlar, babam zamanında yoktu onlar. Babam PTT'ye aboneydi. O zaman abone olanlara PTT bütün çıkarttığı yeni pulları verirdi. Babam Osmanlı pulları da biriktirirdi. Demek ki o da çocukluğunda başlamış. Bu işte Osmanlı pulları zor pullardır, seriler birbirine çok yakındır, anlamazsınız pulun hangi seriden olduğunu. Ben işin kolayından başladım ve Cumhuriyet pulları biriktirerek işe koyuldum. Hatta Cumhuriyet pullarının da 1940'tan, benim doğduğum yıldan sonra çıkanlarını biriktirmeye başladım. Babam da biriktirdiği için ona özenirdim, öyle zengin bir koleksiyonu vardı ki... Ben de kendimce böyle ufak tefek bir şeyler yapmaya çalıştım. İlk biriktirdiğim pul da bilin bakalım ne?

— Hangisi?

— Namık Kemal serisi.

— O kadar değerli!

— Çok değerli değil, ama ben Namık Kemal'i severdim. Üstelik babamın adını taşıyor! 1940'ta çıkmış dört pulluk bir seridir. Namık Kemal'in resimleri var üstünde. Sonra onunla başlayan ve bütün Cumhuriyet pullarını içine alan müzayedelere katıldım. Tabii babama göre gelirim daha iyi olduğundan, ben de o iyi pullardan aldım hep. İşte bazısını sattım, yenilerini aldım filan... Bir baktım ki çok önemli pullarım oldu.

— Yıllarca sürmüş, görünen o ki...

— Yıllarca... 1980'lerden sonra PTT pulları çok tirajlı basmaya başladı. Eskiden bir pul serisi mesela elli bin tane basılırdı, dolayısıyla kıymetli olurdu, iki milyon tane basmaya başladılar. Böylece iyi pul, değerli pul da kalmadı. Pul kolek-

siyoncuları kalmadı! Ben de vazgeçtim koleksiyon yapmaktan. Onun için benim pullarım 1940'la 1980 arasındaki Cumhuriyet pulları oldu.

— Bu pahalı bir hobi mi?

— Bu eski pulların bir serisi, diyelim ki 300 milyon lira. 300 milyon lira büyük bir para değil gibi görünüyor ama onları topladığınız zaman bilmem kaç yüz seri çıkmış bu tarihe kadar. Bu da toplamda büyük bir rakam yapıyor. Koleksiyoncular içinde, pullarıyla ev yapanlar, otomobil alanlar bile var. Denizci olan amcam da pul koleksiyonu yapardı. Ailede demek ki babam, ben ve büyük amcam böyle pul tutkunu olmuşuz.

— Baba ve amcadan geçmiş size, tıpkı edebiyat ve müzik gibi...

— Evet, öyle... Çocuk yaşlardayken babamda gördüğüm pullardan şimdi hâlâ bende vardır; onları satamam, kıyamam satmaya. Herkesin çocukluğunda oyunları vardır, onlar da benim çocukluk oyunlarım. O dönemde Tünel'de pulcular vardı, yan yana dükkanlar. Ali Nusret Pulhan bunların en önemlisiydi. Pul katalogları çıkarılırdı renkli, dışarıda İtalya'da bastırılır, sonra buraya getirilirdi. O kataloglar benim gözbebeklerimdi. Pulcular Derneği, Pulhan öldükten sonra böyle kataloglar çıkarmaya başladı ama o güzellikte olmadı hiç. O yıllar, pulllar benim dokunmaya kıyamadığım şeylerdi, ama zaten pula dokunmamak lazım. Pullar cımbızla, özenle tutulur.

— Değerli pullar nasıl anlaşılır?

— Pul koleksiyonları iki çeşittir; bir tanesi damgalı pullardır. Onlar postada kullanılmış, zarflara yapıştırılmış, sonra oralardan çıkarılıp saklanmış pullar. Pula damga bastığınız zaman fiyatı da yarı yarıya, hatta üçte birine düşer. Diğerleri ise damgasız pullardır. Onlar da ikiye ayrılır: Arkalarındaki tutkalları bozulmamış olan pullar ve bozulmuş, yıkanmış olan

ikinci sınıf pullar. Pul alırken cımbızla tutup arkalarında defoları var mıdır, diye ışığa doğru tutup bakarsınız. Bu benim çok zamanımı alan bir hobiydi.

— "Alıp sattım" dediniz. Pahalı bir hobi. O parayla bir şeyler aldınız mı kendinize?
— Tabii, mesela babam öldüğü zaman, babama iyi bir mezar yaptırdım. O kadar param yoktu, o zamanın parasıyla 17 milyon lira mı ne tutuyordu... Pul sattım o mezarı yaptırmak için.

— Çok ciddi bir yardımı olmuş pulun!
— Evet, yani böyle çok sıkışık zamanlarımda satıp da beni bir süre geçindiren pullar oldu, ama sonraları hep tamamladım boşlukları, yerine koydum. Şimdi o seri tam duruyor. Herhalde 15-20 milyar lira eder.

— Pullarla alışverişi de anlatır mısınız? Nasıl yapıyordunuz? Eskiden sakız paketlerinden çıkan futbolcu resimlerini değiştirdiğinizi anlatmıştınız, onun gibi mi?
— Çocuklar kendi aralarında yaparlardı. Babalarıyla müzayedelere giden çocuklar ikinci veya üçüncü sınıf pullar alıp kendi aralarında değiş tokuş ederlerdi. O çocuklar büyüdükleri zaman da gerçek bir pul koleksiyoncusu olurlar. Pul koleksiyonculuğu aynı zamanda kaliteli arkadaşlıklar kazandırır size. Pulla ilgilenen, pula merak sarmış kişi uyduruk bir adam olamaz. Bu insanlar parayı pul almak için kullanırlar. Genelde mühendis, doktor gibi çeşitli mesleklerin iyi adamlarıdır bunlar. Onlarla bir araya gelirsiniz, pul değiş tokuş edersiniz, beraber uluslararası sergilere, yurtdışına gidersiniz... Pul koleksiyonu tamamıyla iyi bir hobidir.

— Aklıma İzzet Günay geldi. Kendisi koleksiyon konusunda önemli isimlerden. Tanıştınız mı hiç?
— İzzet Günay'la bir müzayedede tanıştım. İzzet, her şeyin koleksiyonunu yapar. Geçenlerde "Evde kullanılmış rozetle-

rin var mı?" diye sordu, bir avuç rozet verdim. Şimdi de rozet koleksiyonuna başlamış. Para koleksiyonu yapar. Antika dükkanı açmıştı bir ara. Ben de eskiden antika müzayedelerine giderdim. Çok hoşuma gider eski şeyleri almak. Evimde antika eşyalarım vardır: Resim tabloları, ufak heykeller, gümüş aksesuvarlar... Bu da başka kişilerle tanışmamı sağladı. Turgay Artam vardır müzayedeci, Rafi Portakal keza... Onlar benim dostum oldular. Sık sık buluşurduk.

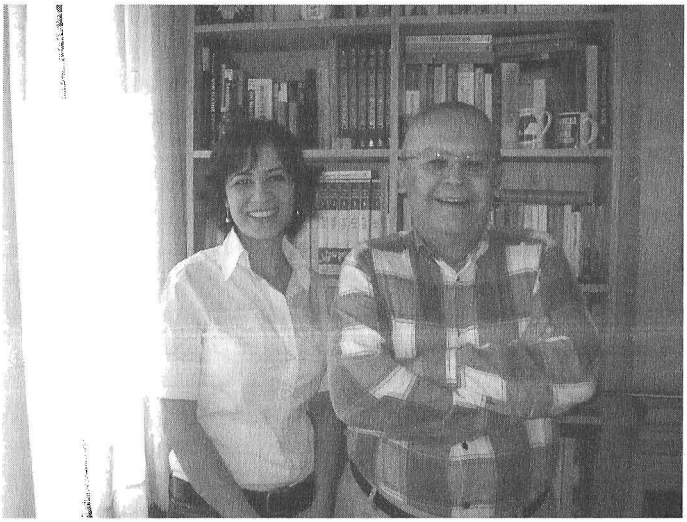
— Koleksiyon epey önemli olmuş sizin için...
— Çok... Benim gibi koleksiyon yapan arkadaşlarım vardır; mesela gazeteci Nail Güreli, o da kibrit kutusu koleksiyonu yapar. Ben ne zaman yurtdışına bir yerlere gitsem, onun için kibrit kutusu toplar getirirdim. O kibrit kutusu biriktirir ama başka arkadaşım ne bileyim kürdan, tespih, kaşık... Bu birçok arkadaşımla ortak özelliğim oldu.

Her iletişimci biraz tuhaftır

— Ben her işin insana bazı özellikler kattığını düşünürüm. Ressamın, mimarın, temizlikçinin mesleklerinden dolayı sahip oldukları farklı hassasiyetleri var. Bir halkla ilişkilerci olarak bu mesleğin sizin hayatınızda yarattığı nedir?
— Takıntı! "Benim takıntım nedir" sorusuna, ben çok kolay cevap verebilirim. Her sabah gazete okumazsam hasta olurum, ama internet değil, gazete. Ona elimi süreceğim, kokusunu duyacağım, sayfalarını çevireceğim... Hasta olsam da, evden uzakta olsam da günlük gazete bulurum. Bu bana dünyada dün ne olduğunu gösterir. Dünyadan habersizseniz halkla ilişkilerde hiçbir şey yapamazsınız. Dünyada olan birtakım olaylar Türkiye'yi ve elbette sizin sektörünüzü de etkilemiştir. Bunları mutlaka bilmek zorundasınız, yani ayaklı kütüphane gibi... Bu da gazete okumakla olur, radyo-televizyonla olmaz, çünkü reyting belası televizyonlarda magazin makyajı geliştirdi. Köşe yazarlarının yorumlarını okuyup analiz yapacaksınız. Eskiden bayramları gazete

çıkmazdı, sadece bayram gazeteleri çıkardı. Benim en mutsuz günlerimdi onlar. İşte bu meslek bende böyle bir takıntı yaptı. Halkla ilişkilerci olduğunda insan, çok merak eden olmalı, onun için gazetecilikten başlaması lazım bu işe. Ben öyle çok soru sorarım ki bazı arkadaşlarım "Yahu, amma soru soruyorsun," diye bana kızar. Ben o soruyu sormak için yetiştirilmişim. Sorduğum soruları gazetede bulmaya çalışırım. Bulamadığım zaman kızarım, telefonlar ederim arkadaşlarıma, bu haber eksik olmuş diye. Bu takıntı hayatımın son kırk yıllık takıntısı... Tuhaf bir adamım yani. Zaten her iletişimci biraz tuhaftır. Durmuş oturmuş insanlara benzemezler!

— Uzun zaman oldu sizinle bu söyleşiye başlayalı... Hayatınızla başladık, okul, aile, arkadaşlar derken, ellerinizde büyüyen bir mesleğin geçirdiği süreçleri konuştuk. Son olarak geçen yılların hesabını sormak istiyorum...

Uzun ve keyifli bir Nehir Söyleşinin *ardından Deniz Gökçe İnceoğlu ile birlikte (2008).*

— Sanırım yaşıtlarımın çoğu gibi benim çocukluğuma da egemen olan "hüzün ve mutsuzluk" olgusu hayatıma damgasını vurdu. Edebiyatta "hüzün" olgusuyla Françoise Sagan'ın *Günaydın Hüzün* romanını okurken karşılaştım. 14 yaşındaydım. Çocukluğumuz kimsenin mutlu olmadığı yıllarda geçti. Dünyada süregiden savaşları, ülkede siyasetçiler arasındaki kavgaları dinleyerek, okuyarak, ekonomik sıkıntılar içinde yaşayarak büyüdü bizim kuşak. Ernest Hemingway "Yazarlık mutsuz bir çocuklukla olgunlaşır" der. Bizim mutsuz çocukluğumuz da çoğu akranım gibi beni de yazmaya ve hayal kurmaya itti. Hüznün ve mutsuzluğun bahanesini bulmak da kolaydı: Şanssızlık! Hepimiz şöyle düşünürdük: "Niye olumsuzluklar yakamızı bırakmaz? Şans işte!" Şans, zor günlerde dört elle sarıldığımız bahanemiz oldu. Ben bu kötümserliği insan ilişkileri ile gidermeye çalıştım. İnsanlarla iyi ilişki kurmak, pek çok sorunun ilacı gibi geldi bana. En etkili ilaç, ilişki kurduğunuz yakın ya da uzak çevrenizdeki insanların size güvenmesidir. Bir yandan bu güveni zedelememeye, bir yandan da güvenin iki yönlü olmasına çalıştım. Arada sırada yaşadığım düş kırıklıklarına rağmen insanlara güvenmeye devam ettim. Yaşam çizgimi insanlarla ilişkilerimi önemseyerek çizdim. Yanıldığım, düş kırıklıkları yaşadığım, tökezlediğim ilişkilerde her insan gibi kolay yolu seçip suçu kendime değil, şansa yükleyerek dengemi korumaya çalıştım. Ben de zor zamanlarımda şansın yokluğundan şikayetçi oldum, başarılarımda ise onun payı aklıma bile gelmedi.

YAŞAMÖYKÜSÜ

1940 NİSAN
Müeyyet Hanım ile Harp Akademisi öğrencisi Namık Kemal Asna'nın ilk çocukları olarak Beşiktaş Serencebey Yokuşu'ndaki evde dünyaya geldi.

1942
Asker babanın çocuğu olmak zordu. Göçle henüz iki yaşındayken tanıştı. İlk yolculuğunu İstanbul'dan Kütahya'ya yaptı.

1946
Okuma yazmayı erkenden öğrendiği için okula da 6 yaşında başladı. Ankara'da Sarar İlkokulu'na kaydı yapıldı. Beşinci sınıfa kadar İzmir'de okudu. Beşinci sınıfı da Eskişehir'de tamamlayıp mezun oldu

1951
Tunç Karacehennem'le birlikte bir gün radyo temsiline gitti. O gün okuduğu şiirle "Radyo Çocuk Saati"ne ayak bastı.

1952
Ortaokul ve lise yıllarında şiir yarışmalarına katıldı. Cahit Sıtkı Tarancı, Necati Cumalı, Behçet Kemal Çağlar, Behçet Necatigil, Ceyhun Atuf Kansu gibi önemli isimlerin jüride olduğu yarışmalarda birçok başarıya imza attı. Zamanla Galatasaray Lokali'yle tanıştı ve şiir/edebiyat dünyasıyla buluştu.

1955
Çocukluğundan beri yazıya düşkün olan Alaeddin Asna, Güneri Cıvaoğlu'yla Atatürk Lisesi'ndeyken okul gazetesi çıkardı.

1956-1957
The Week gazetesinde profesyonel gazeteciliğe ilk adım. Ankara'da lise öğrencisiyken çalışmaya başladığı gazetenin daha sonra Eskişehir muhabiri oldu.

1957
Eskişehir'de devam ettiği lise eğitimi sırasında fizik ve kimya öğretmenleri olan Selahattin Sonat ve Selahattin Yıldırım ile bir yerel radyo kurdu.

1957
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ekonomi Bölümü'nde okumaya başladı. Lakabı "Katastrof" oldu

1957
Babası Namık Kemal Asna Diyarbakır'da kuvvet komutanı oldu. O il il dolaşmaya devam ederken aile Ankara'da yapılan evde yaşadı.

1957
Üniversitede okumaya başlarken gazeteciliği de devam ettirdi. *Yeni İstanbul* gazetesi muhabiri oldu. Kendisine gazeteciliğin ABC'sini öğreten Mehmet Kemal Kurşunluoğlu ile çalıştı.

1957
Radyoda "Arkası Yarın" kuşağının metinlerini hazırlamaya başladı.

1959
Mehmet Kemal Kurşunluoğlu ile birlikte Vatan gazetesine transfer oldu ve birçok başarılı habere imza attı. Meclis koridorlarında nöbet tuttu, Yassıada duruşmalarını izledi.

1959
Hürriyet Partisi'nin gençlik kollarında çalışmaya başladı. Aynı dönemde Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği'nin de başkanlığını yaptı.

1959 ARALIK
Demokrat Parti döneminde birçok gazete yayımladığı haberler dolayısıyla kapatılırdı. *Vatan* gazetesi de bir ay kapatıldı

1960
Varlık dergisinde ilk kez şiiri yayımlandı. Edebiyat dünyasıyla yakın ilişkisini, Ankara'daki Galatasaray Lokali'nde şiir buluşmalarına katılmayı sürdürdü.

1960 NİSAN
Öğrenciler İstanbul Üniversitesi'nde Demokrat Parti hükümetine karşı demokrasi talebiyle eylem düzenledi. Turan Emeksiz polisin ateş açması sonucu öldürüldü. İstanbul'daki olaylar Ankara'da yankı buldu. Ertesi gün, aralarında Alaeddin Asna'nın da bulunduğu öğrenciler olayları protesto etti. Hocaların İstanbul Üniversitesi rektörlüğüne yazdığı geçmiş olsun telgrafını çekmeye giden Asna gözaltına alındı, Tahkikat Komisyonu'nca sorgulandı.

1960 MAYIS
İlk sivil itaatsizlik eylemi 555K yapıldı. Alaeddin Asna, olayları *Vatan* gazetesi muhabiri olarak izledi.

1960 MAYIS
Asna bir öğrenci ve gazeteci olarak askeri darbeye tanık oldu. Darbenin yapıldığı sabah, erken saatte İsmet İnönü'nün evindeydi. Baba Asna ise o dönemde emekli edilen 235 generalden biriydi.

1961
Yassıada duruşmalarını *Vatan* gazetesi muhabiri olarak izledi, haberler yaptı.

1961
Üniversiteden mezun olunca Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalışmaya başladı. Yayın ve Temsil Şubesi'nde planlı kalkınma fikrinin tanıtılması için çalıştı. Talât Halman onu iletişim dünyasıyla tanıştırdı.

1961
Amerikan Kültür Derneği Genel Sekreteri Oya Gündoğdu ile evlendi.

1962
Planlama Teşkilatı bursuyla Michigan Devlet Üniversitesi'nde halkla ilişkiler alanında master yaptı. Amerika'da ilk kez siyah beyaz televizyonla tanıştı, bir otomobil tutkunu olarak ilk otomobili Chevrolet'yi aldı.

1964
Amerika'dan dönünce yeniden Planlama Teşkilatı'ndaki işinde çalışmaya başladı. Türkiye'nin nüfus planlaması alanındaki ilk çalışmasına Tanıtma ve Halk Eğitimi Genel Müdür Yardımcısı olarak katıldı. Halkla ilişkilerin ilk büyük projesi olan doğum kontrolünün tanıtılması için çalıştı.

1964
Mamak'ta askerliğe başladı. Bu sırada Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde kurulan Basın Yayın Yüksekokulu'nda özel izinle ders vermeye başladı.

1966
Kardeşi Nurtaç, hukuk öğrencisi Sedat Boynuk'la evlendi. Yeğeni Burak 1968'de doğdu

1967
Aradığını Planlama Teşkilatı'nda bulamayınca özel sektöre büyük bir adım attı. Koç Holding'e Halkla Münasebetler Müdürü olarak transfer oldu ve İstanbul'da yaşamaya başladı. Ama Ankara'da yolculuğu bitmedi, ders vermeyi sürdürdü.

1967 – 1974
Koç Holding'de birçok başarılı çalışmaya imza attı. Atatürk Kitaplığı'nın, TOFAŞ'ın açılışı gibi büyük organizasyonların yanı sıra holdingin kurumsal iletişim dergisi olan *Bizden Haberler* dergisinin de sorumluluğunu üstlendi.

1968
PEN Yazarlar Derneği Genel Sekreteri oldu. Genel Başkan Yaşar Nabi ile uzun yıllar sürecek bir dostluğa adım attı. İstanbul'daki edebiyat dünyasıyla tanıştı.

1970
Babası Namık Kemal Asna'yı bir kalp krizi sonucu kaybetti.

1971
İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik Yüksekokulu'nda ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde ders vermeye başladı.

1972
Halkla İlişkiler Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı, ilk başkanı Alaeddin Asna oldu.

1974
İlk şiir kitabı *Sandaldaki Adam* çıktı. Kitabın tasarımını Mengü Ertel yaptı, kapak fotoğrafını da Ara Güler hediye etti

1974
Bir gazetede çıkan hatalı haber ayrılığı beraberinde getirdi, Koç Holding'den bir istifayla sessizce ayrıldı.

1974 KASIM
Koç'un ardından birçok seçeneği gözden geçirdi. Riski de göze alıp kendi şirketini kurmayı tercih etti. Böylece Türkiye'nin ilk halkla ilişkiler şirketi A&B'yi kurdu. İlk ofisini Babıâli'de tuttu.

1975-1980
Betül Mardin Londra'dan dönünce A&B'de çalıştı.

1977
A&B kurumsal bir şirket olma yolunda ilerledi. Babıâli'deki küçük ofise sığamayınca Teşvikiye'ye taşınan şirketin personel sayısı arttı, yeni müşteriler kazandı.

1980
Alaeddin Asna'nın şirkete aldığı başarılı öğrencilerinin arasına, Sibel Zincirci de katıldı.

1980
Marmara Üniversitesi'nde doçent oldu.

1981
Sibel Zincirci ile Londra'da evlendi.

1987
A&B Türkiye'nin yeni tanıdığı "halkla ilişkiler" alanında başarılı işlere imza attı. Kanuni Sultan Süleyman Sergisi ile birlikte Boyner, Boeing, Şişe Cam, Philip Morris, İngiliz Turizm Örgütü, NCR gibi uluslararası birçok şirket müşterileri arasına girdi.

1992
Bütün zamanını akademiye ayırmak istediğini söyleyen Alaeddin Asna, aktif iş yaşamından çekilerek Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde çalışmaya başladı.

1994 ARALIK
Annesi Müeyyet Hanım vefat etti.

1996
Aynı zamanda ortağı da olan eşi Sibel Asna'dan ayrıldı.

1998-2002
Çocukluğu radyo koridorlarında geçen Alaeddin Asna yeniden radyoya kavuştu. Açık Radyo'da iletişim programı yaptı.

1999
Yeniden akademik dünyaya dönen Alaeddin Asna Marmara Üniversitesi'nde profesör oldu

2001
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi dekanı oldu. Depremden hasar görmüş binanın inşaatı sürerken üç yıllık dekanlığında zor günler yaşadı. Dekanlığının ardından fakültenin akademik kadrosunda çalışmaya devam etti.

2007 NİSAN
Emekli oldu, ama hâlâ yüksek lisans ve doktora öğrencilerine ders vermeyi sürdürüyor.

ESERLERİ

Halkla İlişkiler - Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını - 1969
Sandaldaki Adam - Şiir - 1974
Halkla İlişkiler Sanatı - İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Nihat Sayar Vakfı - 1979
Public Relations - Osmanlı Matbaası - 1983
Bankacılar İçin Kişisel İlişkiler - Türkiye İş Bankası Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü - 1984
Bankacılar İçin Halkla İlişkiler Bilgisi - Türkiye Bankalar Birliği - 1988
Public Relations - Temel Bilgiler - Der Yayınevi - 1993
PR: Dünden Bugüne Bir Sanat ve Meslek Öyküsü - Sabah Yayınları - 1997
Önce İletişim Vardı - Derin Yayınları - 2000
Bir PR'cının Meslek Anıları - MediaCat Yayınları - 2004
Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler - Pozitif Yayınları - 2006

AD DİZİNİ

Abadan, Yavuz 58
Abadan-Unat, Nermin 58, 165-166, 171, 178, 190
Abdik, Ahmet 163
Abut, Vedat 46-47
Abdülhak Hamit 22
Acun, Utku 97, 101
Adanalı, Deniz 32, 255
Adıvar, Halide Edip 96
Adlı, Rüçhan 198-199
Afşar, Kerim 28, 97
Agnelli (İtalyan ortak) 183
Ağaoğlu, Adalet 26, 28, 91
Akalın, Emel 3, 17, 40
Akalın, Ekrem 17
Akbal, Oktay 77, 191, 235
Akbar, Anjelika 299
Akbel, Can 31
Akdemir, Rıza 99
Akıncı, Mehmet Emin 35
Akıncı, Uğurtan 58
Akman, Oral 36, 57, 126, 143
Akmeriç, Coşkun 59
Aknoz, Nurettin 68
Akpınar, Selami 77
Aksoy, Erol 75
Aksoy, Muammer 58
Akter, Mehmet 203
Aktunç, Hulki 299
Akyol, Mete 28
Alatlı, Alev 128, 155
Alaton, İsak 207
Alemdar, Korkmaz 166, 294
Ali İhsan (futbolcu) 44
Alican, Ekrem 100, 120, 155
Alisbah, Hulki 169, 172-173, 215
Alpay (okul arkadaşı) 62-63
Alphan, Deniz 264
Altan, Çetin 77, 79, 87
Altaylı, Fatih 309
Althusser 318
Altınok, Nuri 33
Altuğ, Cengiz 59
Altuğ, Kurtul 235
Anday, Melih Cevdet 26
Anderson (NCR Başkanı) 259-261
Apaydın, Talip 193
Aras, Selahattin 59
Ardahan, Babür 201-203
Aren, Sadun 58, 61,106
Arık, Kemal Fikret 58
Arif, Ahmed 90-91
Aristo 317, 332
Arcayürek, Cüneyt 77
Arcayürek, Dündar 77
Ardahan, Babür 78, 189
Argüç, Namık 103, 105
Armaoğlu, Fatih 58
Arna, Fuat 99

Arsel, Semahat 215
Arsoy, Sunullah 137
Arsoy, Yesari Asım 50
Artam, Turgay 351
Asena, Duygu 264, 299
Asna, Bekir Sıtkı 5
Asna, Defne Tesal 278, 280-281
Asna, Murat Can 278-279
Asna, Mustafa Alaeddin 4
Asna, Müeyyet 3, 7, 19, 161, 266, 281, 355, 360
Asna, Namık Kemal 3-5, 7-8, 11, 19, 38, 69, 110, 281, 355-356, 359
Asna, Sabiha 4-5
Asna, Sibel (Zincirci) 227, 239-242, 244, 247, 252, 254, 258, 262-267, 269, 274-279, 281, 285-286, 288-289, 299, 303, 327, 341-343, 359-360
Asna, Soley 20, 39
Asna, Şinasi 5, 40
Asna, Tevfik Fikret 5
Asya, Arif Nihat 25
Atabey, Fahri 180
Ataklı, Can 324
Atasoy, Atilla 57
Atasoy, Faruk 299
Atatürk 16, 67-68, 142
Atay, Falih Rıfkı 132
Atıl, Esin 270
Atik, Celal 27
Attilâ İlhan, 26, 28, 89-90, 193-194
Ava Gardner 94
Avcıoğlu, Doğan 77, 172
Aydede, Ceyda 283
Aydemir, Talât 118, 121
Ayhan Işık 27
Aytaç, Cemile 21, 296
Aytaç, Aydın 21, 296
Ayter, Şenol 29, 340
Aytül, Turan 133, 235
Ayvazovski 244
Aziz Nesin 88, 191

Baba Recep (futbolcu) 44
Bağlum, Kemal 77
Bakanoğlu, Perihan 30
Bâkî 9
Barlas, Mehmet 43
Bartu, Can (futbolcu) 45
Barutçu, Mahir 340
Başak, Affan 201, 204
Başiplikçi, Selahattin 35
Başol, Salim 113, 119
Batanay, Ercüment 50
Batu, İnal 60
Batur, Oktay 341
Bauer, William 232, 241
Bayar, Celal 31, 67, 72, 84, 101-102, 113, 119
Baykal, Deniz 58, 111
Baykam, Bedri 98, 171
Baykam, Suphi 98, 171, 175
Bedii Faik 79, 133
Beethoven 9, 246
Bekir Dayı (teyze oğlu) 116
Belen, Ercan 137
Benetton, Luciano 250-251

Bengisarp, Canan 255
Benmayor, Gila 324
Berberoğlu, Oya 324
Berk, Medeni 15
Berkan, Serpil 255
Berker, Engin 59, 62, 340
Bernard, Nurdan 255
Bernays, Edward 209-210
Berzek, Sibel 31
Bicioğlu, Niyazi 155
Biret, İdil 31, 246
Birgit, Orhan 77, 98
Biliciler, Necdet 340
Birmeç, Macide 94
Birol (okul arkadaşı) 62
Blair 65
Boran, Orhan 46
Boyner, Cem 238, 243, 250-251, 300
Boyner, Osman 251
Boynuk, Burak 161, 358
Boynuk, Celal 162
Boynuk, Sedat 161-162, 232, 282, 358
Boynuk, Sinan 162
Boynuk, Nurtaç 19, 20-21, 161-162, 266, 358
Bozer, Ali 171, 215
Bozkurt, İbrahim 29, 340
Bozok, Hüsamettin 191, 193
Bölükbaşı, Osman 99, 120
Brasseler, Manfred 260
Brasseler, Daria 260
Brigitte Bardot 95
Bulut, Cengiz 59
Bush, George 347
Bülent (okul akradaşı) 62
Büyükerşen, Yılmaz 29, 340

Cahit Külebi 24-26, 89-90, 193-194
Cahit Sıtkı Tarancı 25-26, 89-90, 193-194, 355
Candır, Atilla 143
Candır, Tülin 143
Canova, Mahir 31, 33
Cebeci, Uğur 248, 256
Cemal Süreya 26, 194
Cengiz (okul arkadaşı) 62
Ceyhan, Haluk 127, 134
Ceylan, Aydemir 59
Chirac 65
Churchill 18
Chomsky 318
Chopin 36
Cıvaoğlu, Güneri 42-43, 77, 309, 355
Cindoruk, Şadi 127
Civelek, Teoman 166
Clark Gable 94
Comte, Auguste 179, 213
Cumalı, Necati 25, 191, 355
Cüneyt Arkın 27
Coşar, Ömer Sami 75

Çağan, Sermet 26, 91
Çağlar, Behçet Kemal 25, 355
Çağlar, Ece Ayhan 26
Çaplı, Erdoğan 31
Çelikkanat, Gürel 59, 62, 304, 340
Çerman, Nejat 98

Çetin, Hikmet 43, 60, 126, 133
Çınlar, Cem 298
Çiftçi, Bekir 22, 26, 28
Çilingiroğlu, Ayhan 127, 155
Çulcu, Saadettin 186

Dağ, Şevket 244
Dalaman, Sağlam 189, 203
Dallı, Erol 186, 235, 239
Daver, Bülent 58
Dawis, Russel 157-158
Dede Efendi 50, 61
Dean Martin 49
Demir, Kemal 158
Demirel, Süleyman 42, 89, 127, 134,171, 183-184, 218, 221
Demirkent, Nezih 77, 235, 299
Deniz, Ümit 84, 235
Denli, Bülent 256, 324
Derbil, Özer 171
Devrez, Güney 59
Dinçer, Hasan 120
Dinçmen, Filiz 60
Dinçmen, Üstün 60
Dink, Hrant 68
Doğu, Şebnem 255
Doğu, Yaşar 27
Dora, Ayşegül 203-204, 227, 232, 255, 283
Dormen, Haldun 242
Dölen, Emre 302-303
Dudley, Pendleton 209
Dursun, Tarık 235
Düzgören, Koray 239, 255

Ecevit, Bülent 114-115
Ecevit, Rahşan 114
Eczacıbaşı, Nejat 139, 181-182, 329
Eflatun 317, 332
Egesel, Altay 119
Eisenhower, 136
Ekmekçi, Mustafa 77
Ekşi, Behiç 77
Ekşi, Oktay 77, 79, 146, 299, 345
Elizabeth Taylor 94
Eldem, Sedat Hakkı 180
Elevli, Nevsal 324
Emeç, Çetin 135
Emeksiz, Turan 53, 104, 109, 357
Emel (asistanı) 296
Er, Şükrü 58-59
Erbil, Leyla 237
Erdemgil, Turan 166
Erder, Nejat 126-127, 155
Erdinç, Alpay 73, 75
Erel, Teoman 77
Eren, Tunç 304
Ergin, Ayhan 59
Ergun, Evren 155
Erim, Kenan 272
Erim, Nihat 86
Erinç, Orhan 235
Erol 92
Erşen, İmren 57
Ertan, Atilla 340
Ertel, Mengü 195, 359
Eryoldaş, Akın 340
Erzen, Ateş Ünal 330
Esen, Arif 324

Eskenazi, İzak 180
Esmer, Ahmet Şükrü 58, 61
Ester Williams 94

Faik Ağabey (kiracıları) 15, 40
Fazıl Hüsnü Dağlarca 89, 194
Felek, Burhan 79, 189, 235
Feyzioğlu, Turhan 63-64, 99, 140-141, 316
Fırat, Turhan 59
Fikret Hakan 27
Fişek, Nusret 156, 158-159
Foucault 318
Frank Sinatra 49
Fuzuli 23

Garan, Sulhi 46
Garih, Üzeyir 207
Gazeteci Alaeddin (bakkal) 51
Gedik, Namık 118
Geray, Haluk 294
Gezmiş, Deniz 99
Gina Lollobrigida 95, 199
Giray, Fethi 26, 90
Girgin, Atilla 166
Giritli, İsmet 178, 240
Goethe 96
Gökay, Fahrettin Kerim 101, 129
Gökçer, Ayten 94
Gökçer, Cüneyt 33,94
Göknart, Sabri 110
Göksel, Ahmet Bülent 294
Göktan, Güngör 239, 255
Gölcüklü, Feyyaz 165
Gönensin, Oktay 235, 299
Gönül, Sevgi 215
Gözendor, Meral 31
Gülek, Kasım 86
Güler (çalışanı) 239
Güler, Murat 343
Günay, İzzet 350
Gündoğdu Oya 130, 357
Güner, Dinçer 77
Güneş (futbolcu) 44
Güneş, Turan 58, 65, 97, 99-100
Güney, İrfan 310
Güray (okul arkadaşı) 62
Gürcan, Fethi 121
Gürel (okul arkadaşı) 62, 107
Gürel, Ara 195, 345, 359
Güreli, Nail 78, 235, 309, 351
Güresin, Ecvet 77
Gürol, Ender 203
Gürsel, Cemal 82, 113, 168
Gürses, Bumin 340
Gürsoy, Bedri 58, 106
Gürsoy, Nilüfer 31
Gürsoy, Akile 31
Gürsoy, Emine 31
Güryay, Tarık 113
Güven, Altan 106
Güvenç, Bozkurt 205

Habermas 318
Hakkı (okul doktoru) 296
Hakko, Cem 300
Haley, Bill 48-49
Halil (matematik hocası) 29, 340

Halman, Talât 81, 127-128, 130, 134-135, 143-144, 148, 154-155, 343, 357
Hançer, Metin 57
Harlow, Rex 209
Haşim, Ahmet 22
Hayati ("Patriot Hayati") 82
Hemingway, Ernest 96, 353
Heper, Doğan 178, 235, 345
Hızır, Nusret 318
Hızlan, Doğan 191
Hiçşaşmaz, Mazhar 61
Homyak, Süreyya (Serj Homyak) 82

Ingrid Berkman 94
Ilıcak, Kemal 235
Işık, Rüçhan 29
Işıklı, Alpaslan 59
Itri 61

İlsever, Üner 91, 178
İnan, Şefik 58
İnanır, Kadir 324
İnceoğlu, Deniz Gökçe 352
İncesu, Selçuk 58
İnönü, İsmet 10, 64, 66, 69-72, 86, 88, 94, 100-104, 113-115, 121, 129, 133, 140-142, 154-155, 343, 357
İnönü, Mevhibe 114
İpekçi, Abdi 77, 79, 130, 132, 134-135, 147, 179, 235
İsmet Hanım (Devlet Tiyatrosu Şube Müdürü) 95-96

Jack London 96
Jimenez, David 253

Kadir Ağabey (mahalle bakkalı) 3
Kahveci, Adnan 260
Kan, Suna 31
Kanık, Orhan Veli 23, 26, 193-194
Kanuni Sultan Süleyman 248
Kansu, Ceyhun Atıf 25, 89, 355
Karaaslan, Ahmet 58
Karacehennem, Tunç 29, 355
Karahun, Teoman 28
Karakuş, Emin 111
Karaosmanoğlu, Atilla 126-127, 133, 155
Karaosmanoğlu, Feyzi Lütfi 99
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 96
Karaören, Sami 235
Karaveli, Orhan 78,
Karay, Refik Halit 132
Kardeseci, Erol 33
Kemal, Mehmet 73, 75, 172
Keleş, Birgen 58, 126, 143, 340
Keleş, Ruşen 58
Kennedy 18, 147
Kennedy, Jacqueline 147
Kenter, Müşfik 94, 168
Kenter, Yıldız 94, 168
Kerimol, Kerim 238
Kılıç, Altemur 150

Kılıç, Pınar 299
Kıraç, Can 183, 186-188, 216, 218, 220-221, 225
Kıraç, İnan 183, 216
Kıraç, Suna 172, 176, 181, 183, 187-188, 215-217
Kışlalı, Mehmet Ali 77, 198
Kıvanç, Halit 46, 75, 235
Kocatopçu, Şahap 178
Koç, Rahmi 172, 174-176, 179-184, 187-188, 215-220
Koç, Vehbi 139, 160, 169, 172-173, 176, 179, 181-185, 187-188, 190, 195, 215-217, 219
Koçan, Hüsamettin 301
Koçyiğit, Hülya 27
Kohen, Sami 205, 345
Koloğlu, Doğan 48, 235
Koloğlu, Orhan 205
Kommer (Amerikan Büyükelçisi) 99
Konuksever, Ergin 217-218, 220
Korum, Sevil 58
Koruyan, Güray 59
Koryürek, Cüneyt 299
Köklü, Aziz 58, 106
Köksal, Keramettin 58
Köni, Burhan 58
Köprülü, Fuat 82
Kral Faysal 18
Kral Faruk 18, 139-140
Kramer, Stanley 199
Kudret, Cevdet 26
Kulu, Cemal 226
Kumcuoğlu, Ertuğrul 58
Kurşunluoğlu, Mehmet Kemal 26, 75-77, 80-81, 85, 90- 91, 356
Kurtböke, Oktay 235
Kurtuluş, Çağla 201
Kuseyri, Şemsi 166
Küçük, Yalçın 107
Küpeli, Yusuf 99

Lacan 318
Lee, Ivy 209
Lefter (futbolcu) 45
Liszt 8-9

Makal, Mahmut 193
Mao 18, 88
Marda, Ömer 298
Mardin, Betül 201, 211, 227, 231-232, 237, 241-242, 255, 262, 282-283, 359
Marina Viladi 199
Maruflu, Sancar 282-283
McCloski (papaz) 263
McMillen, Geyvan 246
Melahat Teyze (arkadaşının annesi) 6
Meltem (çalışanı) 239
Menderes, Adnan 53, 63, 67-68, 70, 72, 82, 86, 99-104, 110-113, 119, 128, 142, 316
Mengi, Güngör 79, 345
Menteş, Rıdvan 201
Meray, Seha 106

Meriç, İlhan 59
Meriç, Yılmaz 340
Mıhçıoğlu, Cemal 165, 178
Mill, Albert 244
Moran, Naili 46-47
Molnar 92
Muazzez Fitnat Hanım (halası) 5
Muhammet Ali 39
Mumcu, Uğur, 42, 135, 163
Munyar, Vahap 324
Mutlu, Ercan 29, 340
Mutlu, Mustafa 324
Müezzinoğlu, Ziya 156
Müren, Zeki 18

Nadi, Doğan 79
Nadi, Nadir 79, 187
Nadi, Yunus 78-79
Nahum, Bernar 183-184, 216
Namık Kemal 285, 348
Nasreddin Hoca 189, 261
Nat King Cole 49
Nayır, Ekin 192
Nayır, Yaşar Nabi 9, 191-193, 358
Necatigil, Behçet 25, 27, 89, 355
Necmi Rıza (çiçekçi) 185
Nedim 9, 22
Nef'i 9
Nehrozoğlu, Kemal 58, 62-63, 340-341
Nehrozoğlu, Müşerref 63
Nil (çalışanı) 241
Nilüfer 228
Ofluoğlu, Filiz 172, 176-177, 180
Oğuz, Sibel 255
Oğuzcan, Ümit Yaşar 26
Oktay, Metin (futbolcu) 45
Oktay Rifat 26
Oktay, Şener 126, 143
Okur, Meliha 324
Onar, Sıddık Sami 53, 104
Onaran, Sami 58
Onat, Ayşe 31, 34
Onat, Hikmet 244
Ongun, İhsan 69, 113
Onur, Hüseyin 104
Oral, Tan 299
Orhan 232
Orhon, Talat 238
Orkut, Güntekin 96, 140-141
Orrick, James 166
Oskay, Ünsal 59, 300
Osman Hamdi 244
Osman Paşa 110
Oswald, Lee Harvey 147
Otyam, Fikret 77
Ozan, Aykut 59

Ökçün, Gündüz 58
Öktem, İbrahim 100
Ölçer, Nazan 276
Ölmez, Yener 255
Önal, Güngör 29
Önal, Yıldırım 94
Öney, Tülay 58, 106
Öney, Tülin 126, 143
Öney, Erden 59
Öngen, Arzu 255

Öngören, Mahmut 130, 155
Öngören, Mehmet Tali 96, 128, 140-141
Övür, Mahmut 324
Öymen, Altan 235
Öymen, Örsan 235
Öz, Erdal 28
Özakman, Turgut 96, 140-141
Özal, Turgut 245-246, 259-261, 270
Özal, Semra 246, 270
Özarallı, İhsan 29, 340
Özdilek, Fahri 103
Özer, Kemal 10, 107-108
Özgüvenç, Kutlu 58
Özkök, Ertuğrul 166, 345
Özten, Kenan 104
Öztürk, Aydın 256
Özyörük, Halil 116
Özyörük, Mukbil 116
Özyurtseven, Tahir 324

Pamuk, Orhan 51
Parker, George 209
Payaslıoğlu, Arif 58
Payzın, Nizam 77
Pazarcıklı, Doğan 29, 57-58, 340
Pehlevi, Rıza 18
Peksayar, Cahit 50
Peltekoğlu, Filiz Balta 294
Peremeci, Bilgin 189, 203
Perin, Mithat 67
Perinçek, Doğu 29, 41-42, 88-89
Perinçek, Sadık 42, 89
Perk, Hayrettin Şahin 113
Pınar, Selahattin 61
Pir, Celal 324
Pirinççioğlu, Fethi 190, 203
Pirinççioğlu, Yasemin 201
Poğda, Renda 73
Portakal, Rafi 351
Presley, Elvis 49
Pulhan, Ali Nusret 349
Pulur, Hasan 77, 186, 235, 299, 309

Rado, Şevket 199
Ramazanoğlu, Ahmet 190, 283
Ramazanoğlu, Gülseren 283
Ran, Nazım Hikmet 89
Ree, Sing Man 104
Rit, Hilmi 50
Rit, Rıza 50
Robert Taylor 94
Rockefeller 209
Romney, George 123, 147-148
Rossana Podesta 95
Rossi, Tino 9
Ruhi (yardımcısı) 229, 232, 248

Sabancı, Sakıp 181-182, 271
Sabiha (sekreteri) 226, 232, 248
Sabuncakis (çiçekçi) 185,
Saçkan, Meral 283, 299
Safa, Peyami 79, 96
Sagan, Françoise 353
Sakman, Ünal 235

Salinger, Pierre 136-137, 144
Sandalcı, Emin Galip 78-79, 155, 178
Satmış, Doğan 324
Savcı, Bahri 58, 106
Saydam, Ali 283, 299, 309
Schröder 65
Serdaroğlu, Selma 255
Serdaroğlu, Turgut 58
Sergen, Semih 28, 43, 97, 137
Selahattin (okul arkadaşı) 62
Selçuk, İlhan 77
Selçuk, Meral 48, 51
Selçuk, Münir Nurettin 9, 39, 48, 50-51, 61
Selma (çalışanı) 239
Sete, Ferit 46-47
Sevinçli, Orhan Vedat 44-45
Seyhan, Dündar 121
Sezek, Yılmaz 143
Sezin, Sezer 178
Simavi, Erol 79, 187, 221
Sipahioğlu, Gökşin 78, 250
Shakespeare 23
Sokrates 317
Sonat, Selahattin 77, 356
Sophia Loren 95
Soysal, İlhami 77, 172
Soysal, Mümtaz 58
Sönmez, Atilla 127, 155
Sözer, Ülgen 75
Stalin 18
Su, Mükerrem Kamil 30
Sunal, Kemal 324
Sunay, Cevdet 183-184
Sümer, Dinçer 90
Sümer, Güner 26, 28, 91
Süsoy, Yener 239

Şadalak, Sacit 57, 340
Şafak, Erdal 345
Şefik, Eşref 46
Şahin, Haluk 345
Şener, Atalay 29, 340
Şener, Kemal 75
Şimşek, Melda Cinman 310
Şoray, Türkan 27, 198-199
Şükrü (futbolcu) 45

Talaslı, Vahide 17
Talu, Esin 166
Talu, Umur 46, 299
Talu, Muvaffak Ekrem 46
Tanju, Sadun 235
Tanrıkorur, Cinuçen 270
Tansel, İrfan 116
Tanyer, Perihan 17
Taşer, Suat 43, 94, 97, 137
Tekin, Akgün 235
Temren, Tahsin 31
Terzioğlu, Sait 77
Tesal, Ömer 280
Tesal, Banu 280
Tırnova, Ergüder 283
Tibet, Kartal 29, 31, 33-34, 90-92
Timbergen, Jan 127
Timur, Taner 60
Tirali, Naim 78
Tokatlı, Erdoğan 166
Tokatlı, Orhan 166
Toker, Metin 86-87, 102
Toksü, Figen 208

Torun, Osman Nuri 127
Törehan, Habip Edip 73
Tunç, Güngör 59
Tura, Hoşcan 62
Turaç, Mehmet 190, 203
Tural, Cemal 164-165
Turan, Rahmi 235
Türenç, Pınar 264
Türenç, Tufan 235, 309
Türker, Mehmet 235, 249
Türkeş, Alparslan 112, 117
Türmen, Rıza 162

Uçucu, Güler 24
Ulay, Sıtkı 113
Uluç, Hıncal 164
Uluğbay, Hikmet 58, 340
Ulunay, Refii Cevat 131-132
Ulusu, Bülent 259
Uras, Güngör 126, 181-182
Usman, Canan 190, 203

Ülgen, Erol 75
Ülgen, Tanju 60, 146
Ülman, Haluk 205
Ümit (teyze oğlu) 3, 40
Üner, Meral 31
Ünsal, Ünal 58
Üstündağ, Ekrem Hayri 99
Üzmez, Hüseyin 86-87

Vardar, Ahmet 235
Vargı, Mine 255
Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet 104
Vuran, Ateş 293, 300

Yahya Kemal 22, 25, 39, 178, 298
Yalçın, Aydın 65
Yalçın, Hüseyin Cahit 72
Yalman, Ahmet Emin 77-79, 86-87
Yalman, Rezzan 78
Yalman, Tunç 78
Yardımcı, Turay 300-301
Yaşar, Muammer 77
Yaşar, Selçuk 189
Yaşar, Selman 189
Yavuz, Fehmi 106
Yavuz, Hilmi 75, 77, 89, 235
Yayın, Teoman 340
Yazıcı, Hasan 252
Yelçe, Özer 189
Yerdeş, Güngör 85
Yıldırım, Selahattin 35, 355
Yılmaz, Mehmet 345
Yılmaz, Mesut 270
Yılmaz, Naci 99
Yolaç, Malik 235
Yolaç, Remzi 5
Yörük, Alaeddin 62
Yurtören, Serim 143, 157, 159
Yüceses, Hamiyet 9
Yücel, Hasan Âli 23

Zarakol, Necla 299
Zincirkıran, Necati 218
Zizek 318
Zogor, Argun 28-29
Zonaro 244-245
Zorlutuna, Ertuğrul 255

NEHİR
SÖYLEŞİ
— 35 —

II. Dünya Savaşı yılları ile hemen ertesinde geçen çocukluğunda, "aç kalmış ama babasız kalmamış" kuşağın bir ferdi olarak, 27 Mayıs'a denk gelen Mülkiye talebeliğinde umudu teneffüs etmiş biri, Alaeddin Asna... Türkiye'yi bugünlere hazırlayanlar arasında onun payına da halkla ilişkiler düştü: yurtdışında bu alanda ilk yüksek lisans yapan, özel sektörde "halkla münasebetler" birimini ilk oluşturan, ilk bağımsız halkla ilişkiler şirketini kuran, halkla ilişkilercilerin dernekleşmesine önayak olan ve üniversitede ilk halkla ilişkiler dersini veren o oldu.
Türkiye'yi "halkla münasebetler" kavramıyla tanıştırmasında, bu öncü kuşağa mensup olmasının yanısıra yapı olarak gazeteciliğe ve iletişime yatkınlığının da payı var. Doğuştan iletişimci; bütün yaşamı iletişim ve ilişki kavramlarıyla biçimlenmiş. Hayatının dengesini insanlarla kurduğu ilişkilerle sağlıyor:

"Dünyada süregiden savaşları, ülkede siyasetçiler arasındaki kavgaları dinleyerek; ekonomik sıkıntılar içinde yaşayarak büyüdü bizim kuşak. Hüznün ve mutsuzluğun bahanesini bulmak da kolaydı: Şanssızlık! Ben bu kötümserliği insan ilişkileri ile gidermeye çalıştım. İnsanlarla iyi ilişki kurmak, pek çok sorunun ilacı gibi geldi bana. En etkili ilaç, ilişki kurduğunuz yakın ya da uzak çevrenizdeki insanların size güvenmesidir. Bir yandan bu güveni zedelememeye, bir yandan da güvenin iki yönlü olmasına çalıştım. Arada sırada yaşadığım düş kırıklıklarına rağmen insanlara güvenmeye d
ettim. Yaşam çizgimi insanlarla ilişkilerimi önemseyerek ç

KİTAP
SKD 0352246 YNN

9 789944 885607

KDV dahil fiyatı
15 TL